

PROTI ITALIJI
Epopeja slovenskega topničarje v Prvi svetovni vojni
1914 - 1918

Spisal :
Leskovec Franc

28. VI. Ob 3 uri popoldne se je po mestu hipoma raznesla vest, da je bil v glavnem mestu Bosne, v Sarajevu umorjen avstroograki prestolonaslednik Franc Ferdinand z svojo soprogo vojvodinjo Zofijo Mohenberško, rojena grofica Kotek, ki sta zapustila troje otrok : Maksimiliana, Ernesta in Zofijo.
- Franc Ferdinand se je rodil v Gradcu 18. XII. 1863 kot sin nadvojvode Karla Ludvika in nadvojvodinje Izabele Anunciata iz burbonsko-sicilske hiše. V Sarajevu je bil poslan od a.o. vlade kot inšpektor na velikih manevrih. Že pri vožnji k občinski hiši je bila nanj vržena bomba, ki pa jo je prestolonaslednik Franc Ferdinand z roko pahnil iz avtomobila. Padla je med množico in mnogo ljudi ranila. Po končanih svečanostih v občinski hiši, se je vračal po drugi poti v mesto. Atentatorji so ponovno napadli, to pot z streli iz pištole in dvojico usmrtila.
- Naj poskušam tu podati nekatera mnenja o prestolonasledniku. V svojih prvih 25 letih življenja se o njem ni popolnoma nič šlihalo, šele leta 1908 po Balkanski krizi je prišel v javnost. Držal se je največ vojaške vzgoje, do potankosti se je vživel v vojno tehniko in pri tem si napravil sijajno kariero. Bil je drugače zelo raklega zdravja. Tragična smrt kronprinca Rudolfa v Majerlingu leta 1889 je njega usoda približala k prestolu. Pri tem se je zelo pridno ukvarjal z gospodarstvom in znano je bilo, da so njegova posestva v a.o. monarhiji ena največjih. Ker je njegov oče bolehal je bil prepričan, da postane prestolonaslednik in se je temu tudi pripravljal. V letih 1892-93 je mnogo sveta prepotoval in se pri tem popolnoma pozdravil. Po letu smrti svojega očeta je leta 1896 postal pravi prestolonaslednik a.o. monarhije. Ves ta čas ni bil med narodom popularen in ostal je še naprej sam vase zaverovan in v prvi vrsti pravi častnik. Leta 1898 je bil prestavljen na razpolago najvišjemu poveljstvu, 1902 postane admiral in leta 1912 pa vrhovni inšpektor celokupne a.o. vojne sile. Ni maral vojaških parad in komedij, sovražil je tako puhlo reč. Popularen je postal leta 1910, ko se je morganatično poročil, namesto z izvoljenko nevesto vojvodinjo Gabrielo, z njeno dvorno damo grofico Zofijo Kotek, čeprav si je pri tem zavedal, da lahko pri tem izgubi prestolonasledstvo. Bil je strogi katoličan in ga je zelo bolelo takratno gibanje : proč od Rima. Vse narode a.o. monarhije je hotel združiti pri dvoru pa je naletel na odpor. Ljubil je Slovence, posebno Čehom je šel na roko, saj je bila njegova žena čehinja in tam je tudi imel svoj grad Konopič. Ogre je mrzil. Zavedal se je, da so slovanski narodi steber države, zato se je zelo zavzemal za Panславijo v okviru a.o. monarhije. Ravno to je bilo, po mnenju Slovanov vzrok atentata v Sarajevu. Vse drugo prepuščam zgodovini.
- V mestu Fulju, kakor večina po celi a.o. monarhiji, je v enem delu prebivalstva bilo čuti prepaščenost, v enem napih-njenost in nedutost ter neke grožnje, da je prišel čas obračuna, v enem delu pa neka plahost in pritajeno veselje.
29. VI. Nadvojvoda Karl franc Jožef postane a. o. prestolonaslednik. Očigled včerajšnjega atentata se vrne cesar Franc Jožef iz Išla na Dunaj. Tudi nemška cesarska dvojica se vrne kakor dogovorjeno iz Kiela, kjer se ravnokar vrši "Kjelski ten-den 1914" nazaj v Potsdam. Radi hrvaških demonstracij v mostarju in Sarajevu napram Srbom, je vlada proglašila

obsedno stanje. Trupla umorjenih so bila pripeljana iz Sarajeva v metković na vojno ladjo "Wiribus Unitis" Povešana politična in diplomatska delavnost. Vse oči so obrnjene proti Srbiji. Kaj bo iz tega ?

30. VI. Tudi na Dunaju hude demonstracije proti Srbom. Izve se, da je stari srbski kralj Peter I. prepustil vse državne posele svojemu sinu Aleksandru, ki postane s tem srbski regent. Veselje pri Slovanih, še večja prepaščenost in strah pri obeh nasprotnikih. Naj omenim pri tem, da je a.o. vlada pri nas podpirala autohtone in še več priseljene Lahe iz onstran Jadranske obale v boju proti Slovanom, ker so bili Nemci v manjšini in pri tem igrala dvolično politiko, naneso, da bi Slovane podpirala, kar bi bilo le njim v prid.
2. VII. Na Dunaj so prispela trupla umorjenih, ki so včeraj bila pripeljana v Trst. Izpostavljena so na dvoru. Žalne svečanosti v mestu in celi državi.
4. VII. Umorjena Franc Ferdinand in Zofija Hohenberška z velikimi ceremonijami danes pokopana v družinsko grobnico v Artstetenu.
7. VII. Nemški cesar Viljem II. se poda nekam v severne kraje, medtem ko se poda avstrijski cesar Franc Jožef I. nazaj v Išl, letovišče v južnem Gornje Avstrijskem. Nastalo je neko zatišje in pomirjenje po atentatu.
10. VII. Ker so Avstrija, nemčija in Italija od leta 1883 tesno povezani se čuti, da se pripravlja nekaj tajinstvenega, tako je bil danes italijanski generalni poročnik grof Luiži Cadorna, imenovan za vrhovnega poveljnika cele italijanske armade. Pravijo, da so v avstrijskem konzulatu v Beogradu zastupili ruskega odposlanca barona Hartwiga, ki je zastopal Rusijo v Srbiji. Kar se že dolgo šušlja med nas, postaja polagoma dejstvo, toda še zakrito z kopreno molčečnostmi.
- ~~11. VII.~~
11. VII. Že izza leta 1878 po aneksiji Bosne in Hercegovine po Avstriji se začenja prebujati pri Slovanih zavest, da se jih z silo hoče zatreti. Kaj pomeni in čemu so v naših krajih: "Südmärk"; Flatlenerverein, "Liga nariona" medtem ko se Slovani v javnosti ne smemo skoro nič udejstvovati, izvzemši Sokoli v Narodnem domu in "Jugoslovansko redniško društvo"; ki ga je ustanovil moj oče, kot protiutež italijanski in nemški ekspanziji. "Drang nach Osten" je bil nam, za nas trn v peti in ni čuda, da je moj oče izobraževal in gmotno podpiral v svojem društvu Slovence, Hrvate posebno pa Srbe.
12. VII. Avstrija zahteva od Srbije zadoščenje radi atentata v Sarajevu. Torej se je vendar začelo, kar se je že dolgo govorilo. Franca Ferdinanda je Avstrija nalašč poslala v Sarajevo, ko je vendar Srbija poprej sporočila, da ne bo odgovarjala za posledice ker je narod "uzbunjen" "Narodna odbrana" je tisto društvo v Srbiji, ki je na tem največ krivo. Kakšne namene ima to društvo ne morem izvedeti, čeprav moj oče ima dobre stike z člani tega društva. Italija vpokliče letnik 1891 pod orožje. Pravijo, da se že vidikaj hoče "trozveza" in da je cesar hudo zbolel.
15. VII. Govori se po mestu, da se moremo Slovenci in Hrvati zelo paziti, da bodo nas vse poklali ? Glavna inšpekcija čez armado je bila poverjena vojvodu Frideriku, čez mornarico

pa admiral Anton Hansen, ki mi je dobro znan. moj oče v društvu razlega članom sedanje stanje, da pride gotovo do vojne, jih spodbujal, da ne klonejo in zapeli z spremeljevanjem tamburaškega zbora, ki je ustanovljen in last očeta : "Šumi, Šumi Merica" in "Lepa naša domovina!"

16. VII. Ubrisi vojne na obzorju. Predsednik Francoske republike Pankare in ministrski predsednik Viviani se odpeljeta z vojno ladjo v Petrograd, glavno mesto Rusije, ki je največji in najboljši prijatelj Srbije.
20. VII. Pankare in Viviani se pogovarjata na neki jahti z ruskim carjem Nikolajem II. Zvečer v društvu živahno razpoloženje. "Kakor sem vam rekel, tako se razvijs," je pravil ljudem, mene pa nagnal spati.
22. VII. V Išču so imeli kronski posvet o nadaljnjih ukrepih proti Srbiji, pri tej priliki je zahteval "feldzeugmeister" von Krobatin, da se mora Srbijo z orožjem kaznovati.
23. VII. A.o. poslanec v Beogradu je oddal ob 18 uri srbski vladi ultimatum. V njem se zahteva, da Srbija mora postreliti še vse preostale atentatorje in teroriste in da se takoj ustavi njih nadaljnje udejstvovanje. Misli padejo pri tem najbrž na srbsko "Narodno odbrano" Odgovor srbske vlade, na ta ultimatum, mora dospeti na Dunaj v soboto 25. julija, najkasneje ob 18 uri. Se že govori, kakor gotovo dejstvo, da je Rusija na strani Srbije in da jo bo branila z orožjem, jem v roki. To dobro nam Slovenom že in čutimo, da naši sovražniki poenjčujejo z svojimi grožnjami.
25. VII. Rusija zahteva od Dunaja, da naj podaljša rok za odgovor od strani Srbije. Rusija že pomaga, Avstrija noče kloniti! Sedaj se že javno in splošno govori, da je bila zadeva z atentatom in z vojno proti Srbiji že zdevnaja pripravljena. Na podvig Rusije prispe ob 18 uri na Dunaj od Srbske vlade nepovoljen odgovor na Avstrijsko noto. Avstrijski poslanik zapusti takoj Beograd. Zakaj? Nemški cesar se iz severnih krajev naglo vrača domov. Srbski kralj Peter I., vlada in odposlanstva zapustijo Beograd in se selijo v Niš v južni Srbiji. Bil je takoj poklican Srbski generalštabni šef vojvoda Putnik, ki se tačas nahaja na zdravljenju v Rogški slatini na Spodnjem Štajerskem, a je bil na vožnji v Beograd, v Budimpešti sretiran. Hud udarec za Srbijo.
Pretrgane diplomatske zveze med Avstroogersko in Srbijo.
26. VII. A. o. oblasti so vojvodo Putnika izpustile in bil z brzovlakom poslan v Beograd. Nepopisno veselje v društvenih prostorih "Jugoslovanskega izobraževalnega in podpornega društva" v naši lastni hiši : Via Petrarca 3
27. VII. Po mestu so nalepljeni plakati a.o. cesarja: "Mojim narodom" ki pravijo, da je nam bila vojna usiljena. Zvečer dospejo vesti, da so Avstrijske čete, brez vojne napovedi, že prekoračile Srbsko mejo. Srđ Slovanov se obrača proti Avstriji. Soparni dnevi pred Srbskim "Vidovdanom", ki bo jutri.
28. VII. Danes je Avstrija napovedala Srbiji vojno. Na Dunaju in vseh Nemških krajih širok a.o. monarhije velikanske demonstracije proti Srbom. V Pulji tudi proti Slovencem in

Hrvatom in je pri tem italijanska pobesnata drnel napadla naš "Narodni dom", razbijala okna na kavarni in restavraciji, toda je neki prenapetež prejel v glavo železen peglezen iz terase doma. Tisočglava množica se polagoma zgubi, ko je doznala da se gre "zob za zob". Dobro razlikujem sedaj kaj je narodnost in zakaj se gre. Ne strah, ampak nasprotno, pogum raste v mojem srcu.

29. VII. Tudi v Berlinu in v vseh mestih po Nemčiji, kakor nsročeno so bile tudi demonstracije proti Srbiji in tudi proti Rusiji. Zdaj lahko vsak uvidi, da je vojna naperjena proti Slovanom, kakor je vedno moj oče govoril. Pričenja se krvavi ples, obrisi Prve svetovne vojne so že vidni.
30. VII. Čuti se velika strogost pri vojaških objektih okoli mesta. Povečana delavnost v Puljskem Arzenalu. Postavljajo se žične ovire. Strelne vaje v morje z največjimi topovi. Pešpolk Inf.R.št. 87, kjer so večina Slovenci iz Štajerske v strogi pripravljenosti. Tudi Domobranci št. 5, kakor topničarji puljske utrdbe št. 4 se ne smejo prikazati na plan, da ne pridejo v stik z ljudstvom. Sploh se čuti, da se nahajamo v vojnem stanju. Sliši se o nekaki cenzuri pisem in poštnih pošiljk, drugače gre življenje mirno svojo potin vse se ozira v bodočnost, kaj bo nam prinesla. Vse mogoče stvari se raznašajo, ki jim ni dati vere.
1. VIII. Cesar Viljem II. in kancler Bethmann-Hollweg podpišeta ukaz o mobilizaciji v Nemčiji. Nemčija napove istočasno vojno Rusiji. Socialistični poslanec I. Jaures, ki je do zednjega časa bil proti vojni je bil ustreljen v Parizu v neki kavarni.
2. VIII. Pravijo, da so Francozi zavzeli nekaj Nemških vasi ob meji. Kako to mogoče? In brez vojne napovedi?
3. VIII. Nemčija napove vojno Franciji in Belgiji. Nemci, da so protipostavno zavzeli Luksenburg in da ukorakajo brez prestanka v Belgijo. Po mestu velikanski hura.
4. VIII. Kakor strela iz jasnega neba, pride danes sporočilo, da je Anglija, napovedala Nemčiji vojno.
5. VIII. Avstrija napove danes Rusiji vojno. Avstrijske čete so Srbe vrgle pri Šebcu, Lešnici in Ložnici nezaj. Kje so ti kraji ne vem, ali so "naši" ali Srbski, izvedel le toliko, če je kaj resnično, da se Srbi zelo hrabro bijejo in da delajo Avstricem preglavice.
6. VIII. No, končno je še Nemčija danes napovedala Srbiji vojno. Uboga mala slovanska državnica.
10. VIII. Nemci zavzeli v Belgiji trdnjave Litih, Namur, glavno mesto Brisel pa, da pade vsak čas v nemške roke.
11. VIII. To so Slovani. Mala Črnagora z svojim junaškim kraljem Nikolom je danes napovedala vojno veliki Nemčiji, obenem pa nam Avstricem Francija. Pa pravijo, da je to šele začetek.
13. VIII. Danes je nam tudi Anglija napovedala vojno, ker smo sicer vsak čas pričakovali.
16. VIII. Začetek Srbske ofenzive proti Avstrijski vojski pri Cer-pladini. Bijejo se hudi boji.
18. VIII. Danes je rojstni dan Avstrijskega cesarja Franca Jožefa I., ki je danes dovršil 84 leto svojega življenja. Pravijo, da on ni hotel vojne, ko pa je videl, da nič ne pomaga je zamahnil z roko, rekoč: "Napravite kar hočete". Videli so, da so današnji "impozantni" spreved improvizirali

nalašč, da pokažejo kaj smo ! Kar se spomnim ni bilo kaj takekega v Puli. Ker sem bil sam v sporedu sem šlihal marsikak vsikkk, ki bi še najbolj sličil: Dol z Avstrijo! Ta impozantni sprehod se je okoli polnoči spremenil v demonstracijo proti celemu svetu. Feli so: "Deutschland, doitsjand über alles auf der Welt!"

19. 8. Danes je celo puljsko mesto en sam "katzenjammer", kakor po pustni nedelji. Pri Cer planini so Srbi pognali ~~IKKIKK~~ Avstrijce v beg. Prva Srbska zmaga. Baje so imeli Srbi 20.000 Avstrici pa tudi toliko mrtvih.
23. 8. Japonci iz daljnega vzhoda napovejo danes Nemčiji vojno. Pravijo, da ima Nemčija tam nekeke kolonije in vojne brodove, ki si jih misli Japonska pri tem prilastiti brez velike nuje.
25. 8. Nemčija je zasedla že vso Belgijo. Tudi a.o. čete prodirajo v notranjost Srbije.
28. 8. Zdaj ko Belgije ni več ji je tudi Avstrija napovedala vojno.
1. 9. Pri St. Qventinā so Nemci porazili Angleže. Pri Lembergu in Lublinu v Galiciji hudi boji z Rusi. Ruski vojaki iz ruske Poljske v trumah bežijo na našo stran in pravijo, da se bodo borili z Avstrijo proti svoji lastni državi. Po mestu lepijo plakate: "Podpišite l. vojno posojilo." Čas vpisa do 24. sept.
7. 9. Nemci v Franciji tako napredujejo, da nimajo niti toliko časa, da bi prešteli ujetnike in vojni plen. General Bülow javlja, da je njegova armada zplenila 100 topov in ujela 13.000 vojakov in da je pred St. Qventinom že drugič zmagal. Cela Francoska 10. armada je bila med Reimsom in Verdunom od Nemcev potolčena. Francoska vlada senje iz Pariza preselila v Bardō. Sliši se, da nemškim poročilom ni vse verjeti.
8. 9. Tudi generale Auffenberg in Dankl zmagujeta v Galiciji. Rus je dan za dnem tepen, pa so mu Avstrijci, menda iz strateških ozirov prepustili mesto Lemberg /Lvov/. Nemci so zavzeli glavno mesto Belgije končno po 1 mesecu bojev, Brisel. Tako pišejo namreč današnji časopisi. Torej Nemčija le ni zasedla že vso Belgijo. Najbrže, da take vesti lansirajo a.o. in nemške poročevalske družbe namenoma v svet.
10. 9. Kaj pa naš trozveznik Italija ! Pravijo, da njeno pomoč Avstrija ne potrebuje. In kakšne demonstracije proti Slovanom. Tukajšnji Italijani so začudeno postali nekam bolj prijezni z nami. Sicer pa se tudi srbski poslanik Spaljković kakor tudi ruski Krupenski v Rimu precej trudita okrog italijanskega zunanjega ministra. Pa ne, da bi Anglija, Francija in Rusija pritegnila na svojo stran proti Nemčiji in Avstroogrski?
11. 9. 29. avgusta se je začela v vzhodni Rusiji, pri Taunenbergu ob mežurskih jezerih velikanska bitka Nemčije proti Rusiji, ki je vrla v nemško ozemlje prve dni avgusta, pod poveljstvom generala Paul von Hindenburga in von Benedeckendorfa. Zdaj izvemo, da so Rusi tem utrpeli velikanski poraz. Nemci so zajeli 10.000 Rusov, 75 topov in drugi vojni material in očistili pokrajino Rusov. General Hindenburg je že 67 let star, pa kakor se vidi je pri tej starosti še precej mlad vojni tenik.
12. 9. Na reki Marni v Franciji se tudi bičajo hudi boji. Francozi se dobro drže in videti je, da tudi vsi nekdanji avstrijski patrioti je niso več vsi edini. Kako pa tudi ne, ko je bilo v junaju rečeno, da bo Srbija zavzeta v treh dneh, Rusija v 14 zdaj pa se Rusi nahajajo na avstrijskem ozemlju in tudi Srbi se hlabro drže le ped za pedjo prepuščajo avstrijcem svojo rodno grudo in še to pod težkimi izgubami.

15. 9. Tudi v Nemčiji že proglas "Vojno posojilo" čeprav je bilo rečeno da tega posojila Nemci ne bodo rebili. Vidi se, da se ni samo a.o. in Nemčija pripravljala na vojno.
16. 9. Pri Lembergu v Galiciji se morajo "naši" umikati pred Rusom. Govorijo, da so v premoči. Sliši se že večkrat kretka nemška poročila iz zahodne fronte. "Im Westen nichts neues!" Pripravljajo se boji okrog Verduna. Toda že 14 dni se bijejo hudi boji nad Maaso in Oise v Belgiji, katerim pomagajo Angleži in Franczi.
21. 9. Še vedno se bije hud boj med Maaso in Oise v Belgiji, Brez kaknega vidnega uspeha na tej ali oni strani. Iz prave premikejoče se vojne se je bojevanje sprevrglo v vojno v zakopih. Torej vojaštvo se na obeh straneh zakopuje v rove in stvar ne bo tako lahko kakor sta Avstrija in Nemčija mislili.
23. 9. Nemška križarka "Emden" je potopila v Bengalskímluki v Indiji 5 ladij. Nemci silovito napačajo proti mestu Reims in Verdunu v vzhodno severni Franciji. Nemška podmornica "K9" je pri Ilek van Holand potopila 3 angleške vojne ladje. Te podmornice bodo delale Angležem še preglavice.
27. 9. Nemški letalci mečejo bombe na Pariz, glavno mesto Francije.
28. 9. Rusi prodrli na več krajih na Ogersko preko gorskega masiva Karpati.
29. 9. Boji v Vogerih, /gorski greben Waschgau/ na Alzaškem. Okrog Verduna pa padajo trdnjave za trdnjavo, ta bo konec francoske in angleške armade, če hočemo verjeti nemškim poročilom. V Galiciji pri ruski meji, za Ravaruskom je padel v boju sin Znašega" šefa von Hötendorf, baron Herbert.
1. 10. Rusi so cel teden že v ofenzivi proti Avstriji v Galiciji, toda brez uspeha. Tudi Francozi ljuto napačajo ali se njihovi napadi odbiti.
3. 10. Rusi so končno prekoračili reko Njemen v ruski pokrajini Kowno in napredujejo proti vzhodni Rusiji, odkoder so bili po generalu Hindenburgu sredi septembra pognani v beg.
5. 10. Hude bitke ob rusko-pruski meji. Rusi neprestano napačajo in se Nemci umikajo.
7. 10. Nemci zavzeli francosko postojanko pred trdnjavo Antwerpen. Na fronti Nojonom, Reimsom in Verdunom se Francozi trdovratno držijo kar Nemci sami priznajo. Na pomoč jim je Avstrije poslala nekaj topov takozvanih "Berta" Zgreditelj teh velikih s kratkih debelih topov premera 305 mm je profesor dr. ing. Oswald Dirmoser, rojen 1875 leta v Brnu na Moravskem. Radi tega postane ravnatelj "Škoda-Werke" tovarne topov v Pilznu na Češkem. Teh novih topov se prime ime "Die dicke Berta"
8. 10. Belgijski kralj je šele sedaj zapustil Antwerpen, ker so ga začeli Nemci obstreljevati. Rusi se bližajo trdnjavi v sredini Galiciji, Pšemišl.
9. 10. Nemška križarka "Emden" je v Indijskem oceanu zopet potopila 5 ladij. Danes je padel v roke belgijski Antwerpen v nemške roke. V Romuniji je umrl kralj Karol, prestol je zasedel kralj Ferdinand kateri simpatizira z Anglijo in Rusijo.
10. 10. Po dospelih vesteh, so se vsi ruski napadi bodisi v Galiciji, južni Poljski in vzhodni Pruski, ob močni a.o. in nemški žilavi obrambi izjelovili. Iz Pšemišla so se Rusi prostovoljno umaknili radi a.o. in nemške premoči.
15. 10. Nemci so zavzeli Francozom močno trdnjavo in mesto Lille, ki se

- nahejšja v bližini belgijske meje.
16. 10. V Rimu je danes umrl italijanski zunanji minister San. Giuliano. Pravijo sedaj, da bo v Italiji zavela druga politika.
 19. 10. Vsi francoski protinapadi na zavzeti Lile, so bili od Nemcev odbiti, kateri imajo pri tem hude izgube. Nemci so danes zavzeli v severni Belgiji Gent, Brügge in ob zahodni belgijski obali, Ostende in prišli teko v bližino Anglije, kjer jih loči le kanal La Manch.
 21. 10. Rusi so bili pognani iz Ogerske čez Karpate. Avstrijci se bližajo Cernovicam v Bukovini ob reki Prut. ~~xxxx~~
 24. 10. Rusi so bili od Avstrijcev poraženi pri Ivangorodu na rusko Polskem Tzm. Potioreh, komandant operativnih čet proti Srbiji, javlja, da so bili Srbi in Črnogorci po srditih bojih prisiljeni ~~25xxx~~ zapustiti Bosno.
 25. 10. Pri Ivangorodu se Avstrijci in Nemci z ramo ob rami bojujejo proti Rusom. Nemška aeroplana sta vrgla nekaj bomb na glevno mesto ruske Poljske Varšavo. Slišati je, da bo Turčija stopila na našo stran, gre se za Sredozemsko morje, kdo ga bo obvladal.
 27. 10. Na celi Ruski fronti se vršijo srdite borbe, pravijo da Rus silovito napada in teško, da se bo a.o. in Nemčija ogdržala na sedanjem mestu. Nemci so se bojevali v kanalu La Manch z angleškimi križerkami in kakor se izve so utrpele obe strani velike izgube.
 28. 10. Feldmaršallentnant Kusmanek žilavo brani Pšemišl, ki so ga Rusi okoli in okoli obkolili, pravijo pa da se posadka Rusom ne bo nikdar predala. Na Poljskem se nemške in a.o. čete umikajo pred Rusi. Umik se vrši v popolnem redu brez izgub. V Sarajevu je padla sodba na atentatorje, ki so bili v zvezi z umorom Franca Ferdinanda in Zofije Hohenberške. Glasi se 7 na vislice, 1 dosmrtno ječo, 10 pa od 3 do 20 let ječe in sicer so bili glavni krivci Princip, Čubrinovič in Grabež na 20 let, ker so bili iz pod 20 let stari. Obeseni so bili : Iliž Danilo, Čubrinovič Veljko, Miško Jovanović, in Kezovič /baje pomiloščen/.
 30. 10. Že dolgo časa se vršijo hudi boji na Flandrskem, Francozi in Nemci imajo ogromne izgube. Avstrijske čete in Nemci potiskajo Ruse nazaj, kar znači da prvi napredujejo v Rusijo, so pa Rusi še vedno v sredi Galicije. Avstrijci so v Srbiji zavzeli nekaj malih srbskih vasi. Turčija bo nastopila v vojno na našo stran.
 31. 10. Blazno napovedovanje vojne od strani Turčije na vse strani. Isti že obstreljujejo ruska mesta Sevastopol in Odessa v Črnem morju.
 2. 11. Danes je kot prva Rusija napovedala vojno Turčiji.
 3. 11. Angleško in Francosko vojno brodovje obstreljuje turske Dardanele, Dardanele bodo v tej svetovni vojni igralo še veliko vlogo. Angleški, francoski in tudi nemški vojni brodovi žrtve min, ki so se odtrgale radi neurja v kanalu La Manch. Vsek hip se pričakujejo nove vojne napovedi Turčiji. V nemškem ujetništvu je od 1. novembra in sicer Angležev 500 častnikov in 8.000 vojakov, Francozov 3.150 častnikov in 190.000 vojakov, Rusov 4.000 častnikov in 190.000 vojakov, Belgijcev 600 častnikov in 3500 vojakov.
 6. 11. Kakor je bilo pričakovati so danes Anglija in Francija napovedale vojno Turčiji.

7. 11. Avstrijske čete v Srbiji počasi napredujejo, peš za pešjo si morajo izvojevati srbsko zemljo. Turki ljuto napadajo Rusijo na Kavkazu, tako pišejo, toda Kavkazu Turki nikakor kos je peš naravna utrdba. Pač pa bombardirajo ruska mesta ob Črnem morju, z kakšnim učinkom pa se ne ve. Belgija in mala junaška slovenska Srbija sta danes napovedale Turčiji vojno. To je tista Srbija, ki jo je hotela Avstrija pogaziti v 14 dneh. Iz dalnjega vzhoda, iz Japonske izvemo, da so bili tam Nemci od Japoncev in Angležev tepeni, tudi avstrijsko vojno križarko "Maria-Theresia" so zaplениli.
9. 11. Pravi se, da morajo še pred snegom podjarmiti in pogaziti Srbijo. I. in III. srbska armada se nahaja na begu proti Valjevu, od meje kakih 30 km v notranjosti Srbije. Na Poljskem se naši in Nemci zopet pripravljajo na ofenzivo to je na napad na Rusijo. Turčija je dobila od Nemčije nalog, da zapre v Egiptu Sueški kanal, ki veže Sredozemsko morje skozi Rudeče morje Indijski ocean, oziroma angleško vodno prego Anglija-Indija, stem si mislijo zadati Angliji, Franciji in Rusiji nož v hrbet. Bo stvar uspela. Misel je dobra.
10. 11. V indijskem oceanu je bila potopljena nemška vojna križarka "Emden", ki je angležem in Francozom napravila občutne izgube na tonaži brodov.
11. 11. Cipernu, Lile, Diksmindenu ob francosko-belgijski meji so Nemci zavzeli nekatere važne postojanke. Vsi sovražni napadi se ob nemških črtah ustavijo. Glavni avstrijski vojni stan objavlja, dedna A.O. do sedaj že 850 ujetih častnikov in 92.500 vojakov. V Srbiji so se A.O. čete po dolgem česu približale Valjevu. Nemci so zavzeli Diksminden.
15. 11. Pšemišl v Galiciji je še vedno obkoljen od Rusov, primankuje že posadki živežin je vprašanje časa, da se bo mogla posadka udati Rusom, ako ne nastopi medtem kaj nepredvidenega. V Franciji v okolici gozda Argon. Srbski glavni stan na begu iz Valjeva v Mladenovac.
20. 11. Na Poljskem v bližini mesta Lodž novi boji na vidiku. Pri Čenstohová in Krakovi naši in Nemci siloviti napadajo ruske prednje črte. Čenstohova je znana božja pot na ruskem Poljskem, Krakovo je veliko mesto v zahodni Galiciji v bližini nemške meje, v sredi je Pšemišl. Torej je namen Ruse pognati od Pšemišla v beg, da s tem rešijo to trdnjavo.
22. 11. V Franciji divja hud mraz in snežni metež. Boji so se na tej 700 km dolgi fronti malo pomirili. Na poljsko-gališki in pruski fronti so te dni zajele A.O. čete 35.000 Rusov. Pravijo, da Avstrijci v Srbiji nimajo opravke samo z žilavim sovražnikom, nego tudi z goratimi pokrajinami in vremenom.
24. 11. Javlja A.O. glavni stan : Nemci so v zadnjih bojih zajeli 60.000 Rusov, 150 topov in 200 strojnih pušk. Čudno je le to, da so Avstrijci vedno na slabšem.
26. 11. Na Poljsko prihaja močno rusko ojačenje iz smeri Vršave - Lublin in je pričakovati v kratkem zopet hude bitke v Galiciji. Čete generala Makeuzena na Pruskem so zadnji čas zajele 40.000 Rusov, 70 topov, 160 voz in 156 strojnih pušk. Torej kakor se razvidi ima Rusija velikanske izgube ali pa je le njegova "taktika?"
28. 11. Rusi so zopet zavzeli Černovice v Bukovini.
29. 11. V Karpatih so pa bili Rusi tepeni. Čudno se vleče ta fronta na Gališkem in tudi boji se čudno razvijajo.

30. 11. Pri Varšavi, Bog ve koliko km stran, so Nemci Ruse natolkli. Š čem, pa kako? V Srbiji napredujejo A9 O. čete proti Kolubarski nižini. Videti je, daje srbski odpor zlomljen. Pravijo, da je pri Jovanovcu zelo hudo trpel junaški srbski pešpolk št. 14. Na Flandrskem in v Vogerih, po nemških poročilih le tu in tam male praske. Francoški in italijanski listi vedo pa drugače povedati. Nemčija hoče pridobiti na svojo stran Belgarijo in Romunijo. Kam se bo obrnila Romunija še ni nič gotovega. Belgarija pa bo najbrže napadla Srbijo ker je ta leta 1912 v Belkanski vojni porazila in zdaj je prilika, da se maščuje. Taki smo Slovani! Mar naj Belgarija priskoči ubogi Srbiji na pomoč in naj in naj se pogovorita. Saj vendar vidimo zakaj se gre.
1. 12. Po tri dnevni hudi bitki pri Lodžu so Nemci zopet zajeli 12.000 Rusev in 25 topov različnih kalibrov. Vojski, ranjenci, ki so prišli iz gališke fronte povedo kakšna blato je v Galiciji in ko jih Rus požene v beg, morajo vse pustiti na licu mesta, glavno, da si rešijo golo življenje. Pa da je ruske artilerije izvežbana v streljanju.
2. 12. Avstrija je zasedla glavno mesto Srbije, Beligrad, tega je ločila od avstrijske meje le ~~Dunava~~, kakšen km. Srbi so ga branili do zadnjega moža.
5. 12. Nemci so odbili pri mažurskih jezerih ruski napad.
7. 12. Avstrijske čete zopet zavzele mesto Lodž. Po dolgih in hudih bojih Rusi v paničnem begu proti Varšavi. Na Francoski in nemški fronti že dolgo ni slišati kaj novega. Srbi napadajo med Belgradom-Kolubara-Čučak.
9. 12. Angleži so potopili Nemcem pri Falklandskih otokih 4 vojne križarke.
12. 12. Uradno se javlja iz nemške strani, da so Rusi ponoči zapustili tajno /komaj 7. 12. od A. O. glavnega stena javljeno, da smo zavzeli že drugič mesto Lodž/brez vsakega boja mesto Lodž. Ali so Nemci morda ljubesumni na nas, če kaj zmagoslavno zasedemo? Sicer je pa dodano, da radi velikih izgub Rusi niso mogli mesta obdržati. Srbi ob Kolubari napredujejo.
15. 12. Ta teden so Francozi tu pa tam napadali, pa so bili vedno in povsed odbiti. Bitke ob Kolubari jebkončana. Druga srbska zmaga izvojevana.
16. 12. Nemška flota je celo uro obstreljevala angleško obalo, ne da bi se bili Angleži kaj branili. Nemci javljajo da so napravili Angležem pri tem veliko škodo. Tudi Francozi, da močno napadajo prve nemške črte.
17. 12. A .O. vojne operacije pri levi ruski strani v Galiciji prehajajo v napad. V Srbiji pa se morajo ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ ob reki Drini A. O. čete umikati nazaj, radi srbske premoči! Komaj pred 14 dnevi zavzeti Beligrad, ga mora že sedaj prepustiti nazaj Srbom. Kakor je videti Srbi dobro mešajo glave avstrijcem in so jih dobre namlatili, žal je le to, da se proti Srbom bojuje hrvaški polk št. iz in tudi mnogo Slovencev je tam deli ki se borijo proti svojimi sobraty. Ne razumem kako mora vendar to biti?
20. 12. Na Francoskem močno sovražno delovanje. O aeroplanih pa ni dosti slišati, pa pravijo, da jih delejo in izpopolnjujejo, da bodo lahko letali v zraku po več ur in metali bombe na sovražnika. Nemčija se v tem oziru močno pripravlja in ima prvenstvo, pa da tudi Angleži in Francozi ne držijo križem rok.
21. 12. Avstrijska podmornica U-12, ki je bila še pred tednom v luci in sem jo videl, se je te dni bojevala v Otrantski ožini, med Italijo in Albanijo proti 12 francoskim vojnim križarkam?

23. 12. Tudi iz Galicije javljajo, da so v teku nove in velike bitke.
27. 12. A. O. generalštabni šef Potiorek javlja iz Srbije, da je razen nekaj predelov monarhije vse v avstrijskih rokah.
28. 12. AO čete se morajo pri Gorlicah umikati ruski premoči.

1915

1. 1. Nemška podmornica je potopila v Kanalu La Manch, največjo angleško križarko "Formidabl".
2. 1. Fravijo, da se je upel neki angleški aeroplan poleteti v Friedrichshafen ob Bodenskem jezeru in bombardirati hangerje v katerem so znani Zeppelin. Ako je to res, je precej velika rezdalja iz Anglije do avstrijsko-nemške meje?
15. 1. V Galiciji so boji pojenjali kakor se javlja radi dežja, snega in blata, ki sega do kolen, vsako premikanje čet je izključeno že dolgo časa.
20. 1. Nemški "Zeppelin" so šli preko Kanala La Manch bombardirati Anglijo v notranjosti. Fravijo o neki veliki paniki v Angliji, kaj takega niso pričakovali. Kakor je videti Rusija in Srbija še niso na kolenih kakor je bilo v začetku vojne rečeno in najbrž še dolgo ne bodo.
Moj oče vednamer zatrjuje, da vojske še nebo konec dokler ne bosta Avstrija in Nemčija premagani. Pa lahko, da traja še 3 leta. Tudi mene, da bodo še potrebovali.
29. 1. Po dolgem odmoru v Galiciji so danes dospele novice, da se tam vršijo navadne praske in da so avstrijske čete zavzele Rusom nekaj boljših postojank.
 1. 2. Iz Nemčije dospejo vesti, da se bo kmetom rekviriralo vse žito v vojaške namene, kakor tudi, da se bo moka in kruh delilo po nakaznicah in sicer na teden po 2 kg moke in 2 kg kruha na glavo. Začelo je primanjkovati živeža. Okrnjena svoboda trgovanja.
 3. 2. Na Karpatih se naši z ramo ob rami z Nemcem borijo proti Rusom.
10. 2. V Karpatih in Bukovini AO in nemške čete napredujejo.
13. 2. V Bukovini AO čete dosegle reko Seret in ujele pri tem 3000 Rusov
15. 2. V Bukovini so AO čete zopet zasedle mesto Černovice. Ko kaj zasedajo izvemo, ko pa izgubljam o pa ne, zato ni čude, da se eno in isto mesto po 2 ali 3 krat zasede po AO četah.
16. 2. Videti je, da je v teku velika bitka prota Rusom. Po dvodnevni bitki so avstrijci zavzeli Kolomea, istotako ob reki Prut, kakor Černovice. Na Poljskem tudi Nemci zmagujejo. Vidi se nazorno, kako pomagata Anglež in Francoz Rusom, kajti, kakor se javlja iz zahodne fronte so tam v teku hude bitke proti Nemčiji.
22. 2. AO in nemška ofenziva v razmahu. V Karpatih in na reki Dnjeper so krvavi boji. AO čete ponovno zasedle mesto Stanislav tostran Dnjepra v zahodnji Galiciji.
28. 2. Že cel teden se vršijo bitke pri Grodno.
 8. 3. Dolgotrajni boji v Galiciji trajajo dalje. Isto je pri Nemcih na Poljskem. Kam se bo obrnila vojna sreča v tem strašnem boju? Tudi na zapadu se še vedno bijejo. Nekam se mora prevagati. Tudi v Dardanelih se vršijo že celi teden bitke. Gigantski boj, dosedej največji v zgodovini je v teku. Najbrže, da se bo izvojevala zmaga in s tem bi bil konec te vojne. Srdito se borijo, Avstrijci, Nemci, Angleži, Francozi, Rusi, Turki in končno tudi Srbi, toda je obenem tudi diplomatska borba kjer ena stranka kakor druga potrebuje pomoč. Videti je, da so vse sile enako močne. Kje bo premoč? Nestrpno se pričakuje izid teh borb.

Ta čas je bilo v Nemčiji razpiseno že II. vojno posejilo.

9. 3. Končno je tudi ruska flota začela obstreljevati turške postojanke v Črnem morju.
15. 3. Hudi boji pri Kolomeji in ob Dnjepru. Več ruskah sunkov v Karpatih je bilo odbitih.
22. 3. Pšemišl pedel! Javlja se uradno : Po štiri in pol mesečnem obleganju po Rusih, se je morala trdnjava ~~XXXXX~~, radi lakote, danes predati sovražniku. Povsod traja gigantski boj dalje. Kako se bo razpletel.
Na Dunaju, na trgu Schvarzenberg so postavili visokega "Železnega moža" iz lesa. Železen oklep pa naj bo iz semih žebeljev, vsak žebelj pa stane 1,0 krono.
28. 3. Že cel teden, noč in dan Rusi ljuto napadajo na vsej fronti posebno na Krpatih z namenom prodreti v ogersko nižino, toda AO in nemške čete se mu srdito postavljajo v bran. Nikjer mu ne uspe prodreti.
Zadnje čase se močno šušlja o "naši" trezvezčnici Italiji. Govori se že, da bo Italija proti nam. Osvoboditi hoče tujega jarma svoje ljudi, ki se nahajajo v Istri, ob obali skozi do Monfalkona in v južni Tirolski kjer so kompaktno naseljeni in za Trent in Trient se gre. Mesto in trdnjava Pola je že vsa zabarikadirana. Le kopanje je nam še dovoljeno.
5. 4. Ker naprenehoma naprej trajajo srdita borbe na Ruskem in Francoskem. Razločno se že vidi, da se v resnici bojujeta le Anglež in Nemeč za premoč v Evropi oziroma na svetu sploh. Vsi drugi so le privesek tej ali oni stranki. Atentat v Sarajevu je bil le humbuk kot predpripravo za vojno, ki se je že dolgo pripravljala in obetala. Zato tudi Italija še danes ne ve kam bi potegnila. Zakaj noče, če že Nemčiji in Avstriji noče pomagati, ostati nevtralna? Nekam boježi so postali "iredenti~~XXX~~" pred nami, ki so nes hoteli pred vojno pobiti. Eden za drugim gredo legalnim potom v Italijo.
15. 4. Ker naprej trajajo na vseh frontah boji. Na Ruski fronti je ruska ofenziva prenehala, kakor javljajo, ki bo kmalu končana. Trajala je skoro 1 mesec. Na Francoskem pa trajajo boji naprej v nezmanjšanem obsegu, ne da bi Francoz ali Nemeč imel kake vidne uspehe.
20. 4. Na Francosko-nemški fronti trajajo srditi boji dalje, medtem ko se je v Galiciji pomirilo. Nemci so dali ime bitki, ki se vrši kar naprej: Maas und Mosel-Kampf. Razplet te gigantske vojne je že viden. Avstrije in Nemčija sta v premoči dotedaj. Ker se že vidi premoč v sedanji vojni, ni čuda, da Angleži vabijo Italijo v svoj tabor. Tako se vsaj šliši. Kakšne pretveze bo našla sedaj Italija? Radovedni smo. Ne bo dolgo trajalo.
23. 4. Rus, da je le napravil taktično potezo pravijo, prevladuje pa mnenje da ruska vojska še dolgo ni na isti višini kakor avstrijska in nemška, ravnotake tudi ne angleške in francoske. Iz tega je razvidno kdo se je pripravljel na to vojno. In ta vojna bo v resnici trajala, kakor pravi šudi oče, precej dolgo, ker jo orožje nebo izvojevalo, ampak zmagala bo tista stran, ki bo gospodarsko najbolj čvrsta, da bo to najbrž na angleški strani je skoro gotovo, ker on obvlada svet in ne bo dopustil, da bi njeje kdo obvladal.
Že sedaj so odredili potom Suezkanala, da ne more Nemčija skoro nič uvažati iz svojih kolonij v Afriki, ki so Togo, Kamerun, nemška vzhodna in južna zahodna ~~XXXXX~~ Afrika. Kakor tudi otočja kakor Cesarja Viljema, Karolinsko, Maršalsko, Samea, Nauru, Bismark v Tihem morju, severne Avstralije in še nemška posestva okrog in okrog obdana od angleških dominjonov.

Gigantski boji so na vidiku, ki jih bom popisoval kot nevtralni opazovalec in se dobro zavedajoč, da sem član velikega slovenskega naroda, največjega od vseh treh, najsibo Germanov ali Romanov. Star sem 17 let in predno bi me vpkliceli v vojako bo vojna že dolgo končena.

26. 4. Po 1 tedenskem odmoru, je začel sedaj Rus močno napsdati Memel na najsevernejših točki vshodne Pruske in sploh Nemčijo. Na francosko-belgijski meji pri Cipernu /Ypern/ pa Nemci zaznamujejo nekaj napredka.
27. 4. V Jonskem morju je potopila avstrijska podmornica U-5 francosko vojno križarko "Gambetta"
1. 5. Ker Rusi preorganizirajo svoje čete in se vrši močno premikanje čet, kar so zaznali Avstrijci in Nemci, ki so se sedaj vrgli na napad.
 2. 5. Praviijo, da Avstrijci in Nemci z svojo ofenzive napram Rusom napredujejo.
 9. 5. Cel teden hudi in srditi boji v Galiciji, nazorno se vidi vojne tehnike kakor na šahu. Rus napada na severu, za protitež ga pa napadajo Avstrijci in Nemci na jugu. Ogerska je že očiščena Rusov in se vršijo sedaj boji že onstran Karpatov. Umik Rusov na rusko Poljsko. Torej Rus v teku 1 meseca ni dosegel nič, medtem ko AO in nemške čete že po 1 tednu beležijo uspehe. O Rusija, za te smo stavili ves naš up!
14. 5. Velika zmaga Avstrije pri Gorlicah in Tarnoveru, med Krakovem in Pšemišlom. v Galiciji. Ruska III; in VIII. armada na begu. Avstrijci stajijo neposredno zopet pri Pšemišlu. Ujeli so v teh bojih 150.000 ujetnikov, zasegli 100 topov, 300 strojnih pušk "samo okrogle številke". Kdo jih bo kontroliral.
15. 5. Usoden dan za mene. Po mestu nalepljeni pozivi, ki kličejo moj letnik 1897 na nabor, ki bo že čes 3 dni, tako nujna je ta reč. Ali je to mogoče, ni dolgo ko mi je oče rekel, da sem mlečnik! Torej aktivna mi bo dana, da bom posegel v vojno. Usodi se ne more kloniti. Na eni strani sem vesel, če bi doživel kako pustolovščino, predno bi bilo vojne konec saj pravijo, da bo z Rusijo kmalu, saj bežijo in Galicije in Poljske. A.O.10. kar je pred Pšemišlom, pa to je vendar v sredi Galicije. Praviijo, da se bodo morali v najkrajšem času izseliti vsi civilisti iz mesta. Na vsak način bo Italija proti Avstriji in le vprašanje časa je, da ji napove vojno. Kar se je že dolgo govorilo postaja resnica.
16. 5. Po mestu že nalepljeni lepaki, ki pozivajo prebivalstvo, da zapusti mesto v 48 urah. Beganje, jok, zsprepsčanje po mestu. V vojnem stanju ~~xxx~~ se nehajamo. Vojaštvo nekam plešno. Ljudje obupani. Mrzlično vrvenje v pristanišču. Italija bo nem napovedala vojno, zapustila nes bo po 30 letnem prijateljstvu. Nemoteno se je v tej dobi razvijala, ko ji je pomagala politično in gospodarsko, tako Avstrija kakor Nemčija. In ksko ji je šla Avstrija posebno tu v Pulju, kar sem na lastne oči videl in na lastni koži občutil, na roko v boju proti Slovanom na tej skrajni točki na jugu Monarhije. Res je, da spomenik kakor impozantna Arena, Porta Aurata, Porta Genna, Foro romano itd pričajo o nekdanji rimljanski posesti, toda po razpadu Rima so se vendar v te kraje priselili Slovani, ki so bili v večini in nemalo po lastni zaslugi. In danes ti Slovani niso izeli nobene pravice, le pod komando in ustrahovanjem peščice priseljenih Italijanov so bili, ki so jih tlečili k tlom z pomočjo avstrijskih oblastí. Predani smo bili v poginjenje in sedaj prihaja čas, ko si bo Avstrija podpisala smrtne obsodbo, ker ni znala ali hotela varovati slovenske interese. Saj so že vsi tukajšnji Italijani zbeželi v Italije, i se to borila proti Avstriji. Dolga leta si

je Avstrija sama sebi kovala grob. Kot protiutež tej ekspanziji je vendar mogoča oče na lastno pest in odgovornost in še več za svoj denar ustanovil "JUGOSLOVANSKO PODPORNNO IN IZOBRAŽEVALNO DRUŠTVO" pod kojim okriljem je zbral zavedne Hrvatse, Srbe in Slovence in jih tudi gmetno in dejansko podpiral, semo, da se lahko postavijo v bran laški samogoltnosti in kod dokaz, da je Avstrija nam Jugoslovanom mačeha. Ko sem prišel domov in povedal, da bom pojutrišnjem šel k nabozu mi niso hoteli verjeti. Take otroke menda ja ne boče k vojakom jemali, še celo ko sem rojen proti koncu leta, po tem bom res še celo leto mlajši kekor dotični letniki, ki se je rodil v začetku leta. Ni mogoče! Sem sebi nisem verjel, še enkrat grem kxxxk v mesto brati letake ako ne stoji zapisano 1897. Ko sem se prepričel, da je res moj letnik vpoklican, sem bil ker vesel, že ker cel vojak in sem se celo že bel da bi vojsko ne zamudil. Nič več nisem šel na delo. Ti trije dnevi pred nabozom morajo biti moji in bili so. Vsak hip pričakujemo nestrpno Italijansko vojno napoved. Italijanska vlada podala ostavko.

17. 5. Italijanski kralj Viktor Emanuel III. noče sprejeti Salandrove demisije. V Galiciji okoli Pšemišla neprestani hudi boji. Danes izvemo, da zahteva Italija od Avstrije ako hoče da ji pride na pomoč sledeče pokrajine od monarhije: celo Goriško-Građiščansko, Istro in južno Tirolsko! Radovedni smo kaj ji bo Avstrija odgovorila.
18. 5. Danes že zgodaj zjutraj se podam k naboru. Komisija posluje v hotelu v ulici Promontore nasproti gledališča Politeama Ciscutti, kjer se po večini igrala italijanske dramske družbe iz Italije. Ob 9 uri pridem na vrsto "tauglich ohne gebrechen". Grobe nepravilnosti komisije. Vsi Slovenci in Hrvatje potrjeni, ne tako sinovi namških staršev, ki se bili vsi spoznani za nesposobne. Glavno besedo pri komisiji imeli Italijanaši. Nam povedo, da moramo biti vsak šes pripravljani, da nas vpokličejo v vojaško službo. Kdor se bo kaj zoperstavil bo ustreljen. Lepe perspektive za bodočnost. Nato malomerna zaprisege. Da se bomo hrebri bojevali zoper sovražnika in šeli tudi življenje za Avstijo. Verjamem, da večina tega niti razumele ni. Okrog polden nas izpustijo. Ker sem se zavedal položaja se nisem hotel družiti z nobeno skupino nabornikov. Pogled zloglasnega Trelisa me je zbedel v oči. Podal sem se v notranjost mesta, polno vojaških patrolj, seljenje naroda proti kolodvoru. Mesto se polagoma v paničnem begu izpreznjuje. Vse žole, gledališča in kinodvorane zaprte. Že vidim, kot avstrijski vojak, svoje sovražnike. Ponosen sem na to. Popoldne sem se šel zadnjikrat kopat v Jadransko morje. Zb ogom Adrija.
19. 5. V mestu, po slovo od gospodarja, prijateljev in znancev. Vesel sem, da bom šel v vojno. Izvem, da je prišel že ukaz, da mora moj letnik tekoj noter. Kasno popoldne že dobimo povelje, da se moram jutri ob 9 uri zglastiti v gledališču. Odhod je določen na 12 ure pod nadzorstvom žandarjev in vojakov z nasaženimi bodali. Saj se gre po večini za Slovane. Uboga rajal jaz si pa kot trgovčev sin in precej izščolen kot gimnazijec in absolvent državne trgovske šole, ker sem danes prejel zadnje spričevalo seveda dnugeče mislim. Že vidim name pazeče oči! Zvečer prinesem ~~XXXXXXXXXXXX~~ stari mami čokolado in jo je ponoči prijela "mora" ker sem se silno prestrašil, ko je takobuljila predme. Pač zadnji strah, ker danes bom spal zadnjič in ~~XXXX~~ mogoče tudi v svojem življenju pod domačim krovom. Postati bom moral hreber, korajžen, junak, saj bom jutri vojak, član znagoslavne armade Avstrijske monarhije. Iz temi mislimi sem zespal spanje pravičnega.

20. 5. Iz časopisov izvem o bojih okoli Pšemišla in neprestanih bitk na francoski fronti. Italija iz A.A. odgovorom radi "kempenzacije" ni zadovoljna. Italijanski parlament in senat, sta glasovala za vojno proti Avstriji! Avstrija bo odgovor proučila in poslala Italiji še en zadnji predlog; Depoldan se skrivam kakor kakhudelec doma, prapravljam se na rajše, najraje bi videl, da bi me poslali ker na ravnost v rusko Sibirijo, da bi videl kaj sveta. Ah vlak, to me je veselilo. Opoldan smo vsi skupaj pri kosilu, nič nam ni šlo v slast. Slovo! Oče mi želi vse dobro, da bi me bog čuval na vsej moji poti, ki me čaka, da bi bil zdrav, vesel in srečen in da bi prišel kmalu živ domov, kjer me čaka lepa prihodnost. Zapomni me sin, je rekel, da se Rusi Slovani! Italijani naši sovražniki, vedno glej, da se boš bojeval hrabro in junaško proti sovražniku. Pameten si in glej, da se ti bo dobro godilo. Z solznimi očmi in neme je bilo slovo od očeta in družine.

Opoldan grem peš, brez vojaške eksperte na kolodvor. Prišel sem ravno še pravečasno, kajti vlak je četrť ure kasneje že odpihal iz Pulja.

Vlak je bil polno zabasan samih vojnih obveznikov letnik 1897. Že sikiranje v vlaku mi da slutiti, da nisem Avstrijec! Zvečer se pripeljemo v Divače. Nebedense ni smel nikamer odstraniti. Terj ujetniki in mi, ki smo bili navajeni svedbe. Opazim pa, držal sem se slovensko hrvaške skupine, da imajo nekateri italijanski in nekaj nemških obveznikov prednost. Nisem se pa hotel izkoristiti nemščine, ker so se mi "čiči" smilili. Ker se je vlak po kranjski deželi počasi pomikal naprej pridemo šele ponoči v Št. Peter na Krasu. Opoldeči pa v Ljubljano, glavno mesto.

21. 5. Zjutraj odpiha vlak iz Ljubljane, ki je v megli, naprej. V vagonih se sliši petje. Naprej do Zidanega Mostu. Nismo videli drugega nego hribe in Savo. Kam smo prišli? V Zidanemu mestu se okrepčaje tisti, ki imaje denar. Večina le gleda v Savo. Videti je, da je na tej postaji precej prometa, ker vlaki večinoma z vojniki prihajajo kar iz treh strani. Kolodvor sliči puljskemu in ima dva napisa in to slovensko in nemško. Žanderjev nič kolže. V Pulju sem jih videl le enkrat na leto ob priliki nabera. Zdi se mi, da so žanderji le radi Slovenov. In kolike cerkva. Pravijo da je slovenski narod in Slovenec sem vendar tudi jaz, zelo pebožen in cesarju vdan. Naspretni pojem kakor v Pulju. Moram začeti misliti z lastnimi možgani. Dolgi pri Adriji, taki boji med tremi narodi, tukaj en sem narod. Ta narod hočem spoznati. Zdej ni prilike, zdaj sem avstrijski vojak.

Tu zvem, da je Avstrija danes poslala Italiji še eno noto. Vse preklinja Italijo, vidim prve obvezane ranjence. Vprašam enega keke je v Galiciji, pa mi z kletvijo v ustih, ki jih nisem še nikoli v življenju slišal dopovedal, da bom "vrag" že videl, kake je v peklu. Ta mož korporal, mi daje pogum. Ob le dopoldne nas vlak odpelje v neznano. Ob 12 uri smo v Celju, nikdo ne sme iztepti. Vlak se mudi. Ura je 3 ko se pripeljemo v Maribor, iz hiš ob progi se nam dekleta menala z robcem v pozdrav. Čutim, da smo prišli v pravo Avstrijo. Nemški napisi, nemška govorica, nemški obrazi vse povedo.

Proti večeru izvem, da se odpeljemo šele okrog polnoči naprej, ker sem pa začutil, da bi bilo dobro kaj jesti sem se ojunal in vprašal orožniškega stražmejetra, sveda v nemščini, če mi dovolji iti v gostilno na večerjo. Ke sem mu na vsa vprašanja menda zadovoljivo odgovoril, mi je dovolil da pa moram biti v eni uri nezaj. Zehnil sem se mu in se prepričal, da somudi Nemci ljudje. Na kolodvorskem izhodu me ni nihče nič vprašal, čeprav je bilo polno žanderjev in vojakov. Mar jim bilo. Od kolodvera na desno sem se zavil v precej snažno gostilno. Ker sem zahteval v nemškem jeziku sem dobil, pojedel in odšel. Ke se

vrnem me isti stražmojster prosi za cigareto, potem da greva še na pol litra lahke, če imam denar, je dodel. Kolegionalnost, kaj ne? Frej sem se učil teorije, sedaj se bo treba še prakse, kajti ta je nekaj vredna v življenju. Samo četrt ure je rekel o ostalim vsa da polnoči tam plačati sem pa moral 2 litra vina in še pri-grizek. Ali je tako dober človek ali pa izkoriščevalec sem si mislil.

22. 5. Ob 3 uri zjutraj je odrinemo iz Maribora ob Dravi, glavno mesto Nižje Štajerske. Monotonno in počasi se pokrajina pomika izpred oči. Spominjam se postaj St. Ilj, Spielfeld. Kresen spomladanski dan. Tu se dolgo mudimo, ko kasneje vlak zavija proti desni. Eni pravijo, da gremo na Madžarsko. Še dve, tri postajice in prispemo ob 1.30 popoldne v nemško mesto Radkersburg. Tu iztopimo in nas prepeljejo peš na glavni trg. Tu tudi smo nemščine. Prav mi je prišla, povod se me rabili. Sli smo lahke v gostilno, kevarno in si ogledali mesto, prek mostu pa Zgornje Radgono. Bral "Tagesposte", ki ljute napada zahrbtnost Italije. Odgovorila je: "Ne!" Govori se samo o Italiji, ki je nas izdala. Še bolj sem začel Italijo mrziti. Zdej ko bi bila kmalu naša zmaga je nam skočila za hrbet. Demonstracije proti Italiji! Le mi smo bili tihi, ker se zavedamo, da imamo enega sovražnika več. In da ne bo vojne še tako kmalu konec. No z Rusom bo kmalu končane, potem je pa udarimo na "Katzeumacherja" Le ne obupati, ko je nas tiliko. Popoldne pride nov transport vpoklicanih: Tržačani, Slovenci in Hrvati, večina med njimi pa fakini, kakor so jih nazivali. Pose-dali so na trgu kar po tleh in sem takoj videl da niso izobraženi. Kleli, peli italijanske pesmi menda nemcem v brk vedé ali nevedé, kdo ve? Kar udamačili so se kaj hitro. Čutil sem se njih početja. Nobene ženske niso pustili pri miru. Kar gledali smo jih in se jim smejeli saj so bili vsi opijanjeni. In tu sem prvič videl, da je človek res opica. Ko se je začelo mračiti so nas v skupi-nah preke mostu čez Dravo gnali v Zgornje Radgono in nas poraz-delili po hišah, ker smo trudni in zaspani kmalu zadremali. Zdej šele izvem da je tu ersatz kader 97 pešpolka iz Frata.
23. 5. Zgedaj zjutraj se prebudim. Zavedam se kje sem. Ah, to je vojaš-ke življenje? Kje je vojašnica? Kaj bo z nami? Dolg čas mi je bilo pa je mahnem brez nadaljnega v Radgono preko mostu. Saj sem v civilu, prost, ne vidim nobene komande še. Po-lagoma bo že prišlo vse na vrste. Ne mudi se. Na sredi mosta me mureki hlapovi mrzle objamejo. Takoj ko zavijem onstran mostu na desno me pozdravi neki dobro oblečeni človek "Gut morgen Franzl? me pozdravi. Znašel sem se: "Grüß gott" mu je bil odgovor. Se li poznavaj? Kaj šel! Takoj izvem, da je Avstriji Italija nepovedala vojno. Na magistratu berem ravnekar nalepljen plakat. Zaspani Radgonci prihitijo, nas je bilo veliko. Vse nogoče vezlage sem šlišel, pametno, patrioti-čne in tudi pritrilne. Cesarjev manifest "Mojim narodom" je začel: Kralj Italije mi je napovedal vojno. Kraljevina Italija nas je zapustila v največji in najtežji uri v kateri se nahaja naša monarhija in se podala z zastavami k sovražnikom... Novica, ki jo je treba naznaniti svojim ljudem. Fridem nazaj, vsi čakajo na mestu, nihče nič ne vpraša kje sem bil, kdo je pa tudi kaj opazil. Povem, ko tržačani to izvejo, začne peti italijanske pesmi. Ljudje okoli poldne mrarajo, da se lačni. Nihče se o tem ne zmeni. Tako pride polagoma večer. Ve-čina revnih se podajo lačni spat, v upanju da bo jutri bolje. Le jaz, čeprav nisem cel dan nič zavžil nisem bil nič ločen, samo mislil in mislil sem.
24. 5. Zgodeh sem bil, hodim sem in tja ko začoni iz neke hiše najbrž iz šole glae: Kdo zna nemško naj se oglasi! Pojdem tja. Častniki se. Na vsa vprašanja odgovorim pravilno. Dobro! Ordenanc.

Ke so me "vknjžili" mi dajo vojaške čepice in torbice. ^{V Radgona} naj grem po pošto in ukaze ^{komande}. Salutirati moram vsakega častnika in podčastnika. Tako! Dobro! Grem v zavesti, da služim A.O. monarhiji v Radgona.

Pri mostu tostran Dreve se pogovarja neki častnik brez desne roke. Krasi mu prsa zlata hrbrostna kolajna. Prvič v življenju se mi nudi prilika pozdraviti po vojaško. Deset korakov pred njim začnem "strumno" korakati, predpisno tri korake krenem glave na desno in pevdignem roko na čepice. Salutiram! Kjer je pa gospod Hauptman v živahnem pogovoru z gospe ali soprogo ali znanke me ni opazil, si mislim, ke zadoni rezek glas gospoda stetnika: "Še enkrat nazaj!" Kot A.O. vojak moram povelje ubogati si mislim, se obrnem, pridem tja k njemu in me nahrli: "Trettel! Njegova spremljevalka pa v smeh. Ali moji ponižnosti ali besedi? Fonovim proceduro, isti uspeh! Isto zasmehevanje, še grši priimki. Še enkrat ponovim, gledam oba v oči, za bajeca me imajo, se smehljata pa oba, ke sem bil še lo korakov za njma zadoni nazaj v tretjič "nazaj!" Te gleda, si mislim in korakem naprej. Onatran mostu pogledam nazaj. Z razkoračenimi nogami je buljil tostran mostu, nisem pa mogel razločiti, če se je njegova spremljevalka smejala. Te pot se je njemu. Hraber badi, se bila zadnje očetov besede. Na Radgonskem trgu si kupim posebno izdajo "Tagesposte" in pračberem: Takej po vojni napovedi je A.O. mornarica obstreljevala Benetke in vzdolž vzhodne italijanske obale. Prizedejali se Italijanom občutno škodo. Tudi na Tirolekem in na Kresu se že videli italijanske čete.

Italija je že osmi A.O. in Nemški sovražnik, kajti gotovo be Italija tudi Nemšiji napovedala vojno. Notranji minister je Salata, zunanji Sonina, predsednik Salandra, generalštabni šef je general Luigi Cadorna.

Po vseh italijanskih mestih se bile burne demonstracije proti Avstriji in Nemčiji, najbrž slično kakor se bile iz italijanske strani leta 1914 proti Slovenom po Avstriji in Nemčiji.

Ke sem pri komandi prejel ukaze in na pošti polno torbo pisem, pa še par vreč po vrhu, kakih lo zavojev česopisov in nekaj ometov sem se vračal radi "hrbrosti" po dolgem ovinku "preko Schlessendorfa" naokoli in sem srečno prispel, namesto ob 11 ob 15 uri v vojaški tabor. Vse pošte sem oddal pravilno in bil sem pohvaljen.

Debili smo danes prvič okkar sem od doma vojaške hrano v obliki krompirju na juhi in en cel kruh v teži 1 kg, ki je bil sicer trd in kisel, toda se ga mnogi jedli. Je peč tudi vojaško življenje trdo in kisle

Drugo jutro zopet kličejo včerajšnjega pošterja pa nobeden ne v kje je?

28. 5. Zvedel, da se v Galiciji pri Pšemišlu in Stri še vedno huđi boji ravno takš tudi na zahodni fronti in se na obeh straneh sovražni nspadi izjselevijo. V taboru preganjamo dolgčas z patjem, kvartanjem in zabavljenjem, ke bi lahko bili še doma namesto tukaj begu šse krademo. Jaz vojaške menšže ne obrajam in hodim v gostilno, saj jo moramo iti ene ure daleč iskati. Vreme je nam naklonjeno.
29. 5. Grem z par tovariši v Ljutomer, po strani trg, nek spomenik, nič zenimivega, igramo se turiste. Pokrajina valovita, tu in tam vasi. Se ogibamo žandarjev in častnikov, ki jih je vse polno.
30. 5. Okrog pelden pridemo ravnoprav v tabor, se kar pomešamo nas imenoma kličejo. Proti večeru šele sem jaz prišel na vrato, me vpišeje, povedati moram kje sem rojen, kakšne šole imam itd. Ko je bilo te opravljeno, sem se moral podati k neki delečeni skupini in da se ne zgubim sem se je moral držati za speti smo dobili kozelec, 25 nas je bilo. Prišel sem med Tržačane. Gnusilo se mi je njih početje. Divjaki.

Iz časopisa, ki ga dobim v žrebčarni zveem, da se obroč okrog Pšemišla vedno bolj zožuje in da se vsak hip pričakuje padec trdnjave v avstrijske roke. Po geslu enkrat jaz, enkrat ti. Vedje A.O. armade v Srbiji vojvoda Evgen je bil imenovan za vodjo A.O. armade na italijanski fronti. Spim ločen od tovarišev sama zase. Menije se kako je bodo odkurili k Rusom, ako jih pošljejo v Galicije. Prepevali so tele italijanske:

In tudi domobranci številka pet
rodil se nasrečen, v Galiciji bil je vjet
medtem ko 97, bolj prefrigen je bil
napravil piramide, potem se je udal.

in kleli in peli in pili senše dolge v noč. V polsotanju demotožja sem zaspal.

1. 6. Izvem, da so na krasu naši veterani in stari domobranci pognali Italijane, ki so korakali z godbe na čelu, v beg. Kje?
2. 5. Na italijanski fronti so avstrijci nabili Alpince in Kavalerijo.
3. 6. Nemške čete po večini bavarci se berije severno od Pšemišla, ki je tik pred zavzetjem. Od zahoda in juga ga naskakujejo čete X. A.O. kora.

V našem taboru nas delije v kompanije. Jaz pripadam 3 kompaniji 3 četi.

Pravije, da bomo kmalu začeli vežbati. Frinjajejo častniki in podčastniki, ki bodo naz inštruirali.

4. 6. Lansko leto 10. oktobra se Rusi prostovoljno prepustili Pšemišl A.O. četem, potem so Rusi te čete prisilili z gladom, da so morali po skoraj 5 mesečnem obleganju Pšemišl tega 22 letošnjega marca jim prepustiti nezaj in so ga danes A.O. čete po le tedenski invaziji po Rusih zopet zasedle.

Popoldne sem bil z par tovariši v Murski soboti. V kavarni kavarne smo dobili bele kave in beli kruh medtem ko ga v predajalnah že dolgo nimajo več.

Je pač tu Avstro-Ogerska, ki ima gotovo drugo zakonodajo nego Avstrije, ali pa je ta bolj bogata in ima vsega v izobilju? Ali pa je država v državi? Bog vedi!

Po noči se vračamo dobre volje nezaj v tabor.

6. 6. A.O. in nemške čete podije na 350 km dolgi fronti Russ proti vzhodu.

Polagoma se začeli nam cepiti vojaške disciplino, ki nam gre do kosti. Korakanje in salutiranje celi dan. Polagoma tudi dobivamo vai vojaške čepice, saj v klobukih bi bilo smešno. De zdaj dobivamo redne samo kosilo opoldan, zvečer pa "pims" le ob nedeljah imamo ob 2 uri ukaz, po ukezu pa delije nem kruh.

Na vprašanje kde zna nemškó se ne javim več, ker sem prišel na to, da takega človeka preveč izkoriščajo, medtem ko so drugi prosti.

7. 6. Danes pokazá kosilu smo dobili preste popoldne. Ob 2 uri popoldn e smo dobili kruh in hajd na prester, ki je bil v sredi opakerne in smo se z kruhom, ki je bil star, trd in jako kisel in ga nebeden maral začeli igrati nogomet. Jaz sem bil kot izvežban nogometaš izbran za golmana in sem marsikateri "pims" dobil v glave.

Kakor po hudi končani bitki se ležali krušni udje po bojnem polju. Razumljivo je samo pe sebi, da so organizirali starejši tržščani kot protest, da Tržščani takega kruha ne bodo jedli in jih naj pustije demov, da ne bodo tu stradali, kruh pa naj pošljejo na

fronte se dejali. Da pride stvar na uho vojaški oblasti sem bil prepričan, zato sem jaz dajal tovarišem kerejše v upu, da bo ta demonstracija nekaj zalegla.

Italijani so pa zasedli Monfalcone in prekoračili Sočo.

8. 6. Danes se nas vse odpeljali k občinski hiši, kjer smo bili ponovno vsi pregledani in tudi vsi spoznani za sposobne. Častniki so nas gledali bolj temno kakor po navadi, ker jim je gotovo bilo že znano o večerajšnji tekmi z krunom. Bo kde kaznovan? Kaj še. Nas so nagnali k mlinom in tam smo morali tudi na prostem prenečevati brez hrane in kruha. Tržačani so se spraševali kaj to pomeni. Demonstracija ni dosegla svojega namena! Baš naspretno.

9. 6. Zopet so me izbrali za Ordonanca. Ljubše mi je bilo, prost sem bil. Hranil sem se še vedno po gostilnah, kakor večinoma vsi, kš se imeli denarja še kaj. A videlo se je, da jih vsak dan hodi več k vojaški kuhinji, saj ni čude, marsikateri bi jedel trdi, kiali kruh a ker oblast ni vedela pri tej množici katerega kaznovati je kaznovala enostavno vse. Prišlo bo na dan, kde se kolovodje. Marsikateri Slovenec ali Hrvat se je te Tržačane bal. A ti so dobivali od nekeč denar. Vsak dan se prihajale denarne nekeznice za nje.

Opoldne smo se končno večina nas z vlakom odpeljali v Ljutomer od tam smo odšli peš v Križnavas. Tržačane smo pustili zdej nakje.

Na Koroškem in južnem Tirolskem pa je začel Italijan obstreljevati obmejne vasi z topovi. Ravnotako obstreljuje naše zaledje na Goriškem in Grediščanskem. Časopisi pišejo, da je utrpel velike izgube pri Krunu.

V Galiciji pa so zavzele naše čete in k temu se prištevam sedaj tudi jaz, Stanislev in brez prestanke napredujemo. Frsvije, da so Avstrijci ujeli že pol milijona Rusov in da bo vojne na ruskem kmalu konec.

10. 6. Danes smo imeli prvi prvi "ukaz" Tagesbefehr. Čeprav v civilu postajajo z dneva v dan dnevi bolj težki. Denarja primanjkuje vsem tudi meni, kava črne brez sladkorja, kruha nič, le krompir od nedelje do nedelje. Felagoma spoznavam, da ima denar nako vrednost in se tudi jaz bolj plane približujem vojaški kuhinji. Marsikde vsklikne: "Oh, da bi sedaj imel tisti kruh, ki smo ga brali, sedaj ko kruha ~~ni~~ denarja ni.

11. 6. Prvi italijanski nasek na Gerico je bil od Avstrijcev odbit. Pri Deberdabu se je hrabro držal mariberski pešpolk št. 26, ki je utrpel silne velike izgube in mnogo od njih je prišlo v laško ujetništvo.

Danes opoldan prejmemo vsi brez izjeme prvi vojaški zacluek 36 kron/Löhung/. Seveda so bile zvečer vse gostilne nenavadne nabasane, povodini je šla vsa plača. Prejemati smo začeli tudi kavo, kešilo obilno in za večerje zopet kavo. Vsak dan imamo vaje po vasi, boje, tek itd. Posebno se je pri tem izkazal feldvebel, suhljat, majhen bolj priletan možak z črne brade, ki je nas znal peglati. Po večernem ukazu se je vse razbežalo po okoliških vaseh. Jaz se pohajanja nisem udeležil.

12. 6. Po dolgem času izvemo, da so Srbi zavzeli Elbasan in Tirano v Albaniji ter prodirajo proti Draču. Srbi, da napredujejo? Albanija je pod nadzorstvom Nemčije v osebi von Wiada.

Vaje so čimdalje težje.

13. 6. Russ tepejo po Galiciji, Poljski in tudi že v Bukovini na vseh koncih in krajih. Bojim se, da prej vojne konec z Rusije predno bude nas potrebovali.

Fedvebel nas vpraša, če kdo simpatizira z Rusi in ker večina ni razumela se je zasmejela, kar pa voditelju ni bilo všeč. Kmalu se spoznali in zvedeli, da je Slovenec, ki pa je Slovenca sovražil, takojimeno vni nemčur. Tudi taki ljudje živijo na svetu? In da jih je vse polno. V obraz ti tek človek zalučil: slovenski pes! Take ljudi začnemo sovražiti, si ne dajo depovedati da se Slovani. Gerje tebi. Zato nas je bilo nekaj prvič pri raportu, kjer se nam depevedovali, da nismo Slovani nege Avstrijci. Zdaj premišlujem kaj sem?

15. 6. Južno od Lemberga je armada Benc-Ermoli vrgla Ruse iz vseh postojank.

Pred vajo je bilo te nam povedano in smo mogli zakričati "hura!" Rečeno je tudi bilo, da bo vsak Avstrijski vojak obožen, ako se nebe hrabro bejaval proti slovenski pagaži. Jas pa sem vedno mislil in mislil kaj sem pravzaprav, ali sem Sloven, ali sem Avstrijec, ali sem avstrijski Sloven ali sem slovenski Avstrijec. Pojmi so mi mešali možgane. Večina je pravila, da proti Rusom se ne bodo bežavali, naši bratje da so. Tako smo tudi modrovali po vaseh, smo se nam pritrjevali eni pa nasprotovali. Jas sem se družil z tovariši iz Maribora, Pulje, Ljubljane in Kamnika. Bilo nas je 8 fantičev ene in iste misli. Sekeli se bili. Simpatiziral sem z njimi, ker so bili mojega duha. Prepričali se me v moji zavesti. Počasi smo se zavedali katere hiše lahko obiskujemo, kjer smo bili vedno dobro postreženi. Ogibali smo se nemčurjev po vaseh in v četi.

16. 6. Anglesi in Francozi poskušajo predreti nemške postojanke pa jih dobro odbijajo. Pravijo, da je gori hudo. Narednik me pokliče v pisarno. Častnikov je polno, ki buljiče v mene kakor bik na nova vrata. Vprašaje me po nacionalnosti in po ovinkih me vpraša neki naduti nadporečnik, če poznam tistega vojaka, ki ima kariraste obleke in ki hodi vsak večar po vaseh čeprav je prepovedano. Nisem mogel povedati kdo bi bil. Sicer sem imel boljše obleke za vsak slučaj bila pa je tudi modne beleščno karirana, l e parkrat sem jo oblekel ko sem šel v vas. Nisem razumel kaj bi te pomenilo. Na vprašanje če se zavedam, da sem Avstrijec sem potrdil. Premestili so me k drugi četi. Popoldan sem se šel večbal z puško. Vesel sem bil tega da sem se rešil črnobračatega narednika, ki je nas včeraj pustil vse posadke v okraju vpiti "aufnider", ceufšrit skoraž do onemoglosti. Marsikateri se je zgrudil na tla.

17. 6. Sem med samimi nemčurji. Gerje meni. Obvladel sem se komaj. Prerazgovarjal sem se z silo, da dokazem, da sem pravi Avstrijec, saj sem nemške boljše govoril nego ti nemčurji. Tudi častniki so me imeli radi. Vaje z puške mi ne delajo težave. Pač pa nisem znal tako patriotično igrati svoje vloge, kakor so jo oni tako naravno. Med njimi sem se počutil dobro, ker so jih lahko starši obiskovali in se jim vedno prinesli kakor dobroto od doma. Skoro vsem le mene ni prišel nabeden obiskati.

18. 6. Opolden se razlega na drugem koncu pri moji prejšanji četi neko vpitje. Zvečer sem zvedel, da je črnobračati bil prestavljen, ker je vojske preveč šikaniral. Ravnotako sem zvedel, da imajo tu mene za "petravrirati!"

19. 6. Nam naznanjeno, da razosja po vseh okoliških vaseh tifus in da se ne smejo odstraniti od čete. Vsakdo, ki bo prekršil to zapoved be poslan v Gradec. Polasča me dolgočasje po tovariših odstranjeni, ker tu se čutim tujca med tujci.

Rokevanje z puško mi je igrača in sem od častnika pohvaljen eden najboljših!

To domi se mi toži in se spomnim da pišem domov.

Zvedel sem, da se se Avstrijci že spoprijeli z Italijanom v Tiri-
reljih pri Asiagi in na Seči pri Tolminu.

20. 6. Krasen lep sončen dan, ni pa tako gorke in vroče kakor v Pulju.
Nedelja je. Pri službi bošji. Dobil sem tudi blužo in novo če-
pice, hlače pa ostanejo civilna. Le moja četa je to dobila. Iz
teorije prehajamo v prakso, nam razlaga poročnik, sicer trd Ne-
mec, toda galanten. Danes je bila tudi budnica z trebento.
Popoldan nas premestili nazaj v Zgerajo Radgono, ne vidim pa več
nam znanih obrazov. Vse se premešali.
21. 6. Danes stojim prvič z puško na straži. Civilisti me gledajo, po-
nosen sem na to. Z takimi vojaki Avstrija ne bo propadla. Le
vojaške hlače si želim;
V bližini je žrebčarna, ljudje se pa sprašujejo kaj pomeni ta
straža. Pomnehovali so se mi, kod vojak se modro dršim.
22. 6. Nam naznanjano, da je Lvev v naših rokah in da Rusi panično be-
žijo v notranjost Poljske.
Grem v Radgono. Srečam in govorim z korporalom profesorjem Ma-
tiasom iz trgovske šole, ki me je učil. V Pazinu da je stacio-
niran in je prišel obiskati svojega sina.
Danes pokličejo mene in tri druge tovariše, da bomo šli v sar-
ženšulo.
23. 6. V Sarženšuli nam stotnik dopove, da gremo si vse dobro v glavo
vtepati, da dobimo prej zvedo in da nas čimprej pošljejo na
grad k maršbataljonu, ki bo šel v kratkem v Galicijo. Zdej se
formira. Stevilke bo imel 13. Ušimo se dopoldne in popoldne.
Dinastragama in ustroj A.O. vojaštva, predmet se mi priljubi,
ker sem vajen študiranja.
24. 6. Nam javijo: Da je danes preteklo 1 mesec po vojni napovedi od
Italije, pa da Italijan ni bil v stanju zasesti niti en ped naše
zemlje, povsodi se ga stari demobrancni in veterani z točkami
izgubami odbili nazaj. Italijanov se nam ni treba bati, pač pa
Rusev, ki jih je 160 milijonov. Vejski, jeder šus, ein rusi in
če boste istrelili loc krogelj, vedite ste pokenčali loc mrčesov
slovenske zelege. Nemci znaajo agitirati in navduševati.
Izpraševanje. "Izpitdobre preстал!"
26. 6. Danes imamo zednji dan te 4 dni trajejoče sarženšule, vsi smo
predlagani za pevišanje. Jutri dobimo novo feldmonturo. Poju-
trišnjem gremo na fronte.
27. 6. Popoldne bi morali iti v grad nad Zgerajo Radgono, ker se for-
mira maršbataljon.
Pridejo trije topničarji in sicer ognjičar Lašič, ki je bil v
Trstu policaj, neki Grebušek in Lukman oba predvojnata. Podali
smo se v pogovor. Nam vprašajo kdo bi želel iti k artileriji.
Lepe uniforma so me očarale. Bil sem zato, ne tako pa drugi. Kje
je komanda so vprašali in jim gre eden pokazati. Debatiramo vse
vprek. Če si topničar nisi v prvi liniji, ne moreš postati junak
ne dobiš kolejna, si v večji surni nevarnosti ker te bodo gra-
nate pobijale medtem ko je počou granata tuja on se bojuje samo
z puško. Jaz sem se le svoje mislil, zadaj bom ne bom prišel
v stik z sovražnikom in ker je glavno jutri mi ne ho treba iti
na fronte. Čekamo kaj bo, po novo monturo ne gremo.
28. 6. Zgedaj zjutraj pridejo oni trije topničarji in naš stotnik.
Vpraša: Kdo hoče iti k topničarjem naj stopi naprej. Komaj re-
čeno sem že stl spredaj sam, nihče drugi. Topničarji jih prego-
varjaje, prosije, robantije. Lašič jih svedpušno nagovarja.
Nihče se ne javi. Stotnik napravi gesto kakor, da bi se opr-
ičeval. Ognjičar prvi: Jih moram pripeljati gospod stotnik.
Staknili so jih drugje. Prišli so k nam. Šest nas je bilo izbra-

nih. Pet mojih tovarišev odžene vojaška patrulja v grad. Menda, da ne pobegnejo. Izbranci izvemo, da bomo premeščeni k poljskemu topništvu št. 8 v Neunkirchen, ker se bo kader preselil v Dunajsko Novo mesto bomo ta čas počakali kar tukaj. Jez sem pa odgovoren za Laušpube, če ne dobim policajgriff, je z geste in besede dodal. Ker smo postali e.k.topničarji so nam odkazali posebej prester na kozolcu.

Spomnim se, da je danes srbski Videvdan, da je minilo eno leto vojne z nje in da Srbija še ni klonila pred Avstrijo.

29. 6. Izbranci smo se kaj hitro spoznali, bili smo sami Slovenci. Ker se nismo odzvali jutranjemu klicu, nas nahruli poročnik: "Kaj mislite laušpubi?" Nismo, kanonirji smo gospod poročnik! Eulji v mene, se okrene, poperjene odide in že vidimo kako grede na vajo. Preoblekli smo se zopet v civil.

Ker sem se zavedal dolžnosti kot poveljnik čez četo, ki šteje 6 mož, sem jih gnal na sprehod v Radgono, posedali smo po gostilnah, plačati mi ni bilo treba nič. Sicer se bili moj letnik, toda manjši in slebotni, zato je nemara ognjičar mene postavil za poveljnika. Popoldne hočemo priti v grad obiskati svoje tovariše, ki ohajajo jutri na fronte. Streža ne portelu pa nas ni pustila neutr. Čeprav sem ugovarjal ni pomagalo nič.

Izvemo, da je začel Italijan nspadeti.

1. 7. Maršbataljon 13/97 odide danes rano v jutru na fronte. Na mestu jih srečamo. Ni bilo prej narazpolage vagonov. Kratka povelja. Vsi se mrke držije. Mešani letniki se. Strunne korakaje. Spremljamo jih skozi mesto. Nikde jim ne vzdigne roke v pozdrav. Nikde jih ne hrebri. Nič čudnega ni taki hladnosti, le pri kolodveru se otrine kaka solza. Živinski vagoni so kmalu napolnjeni. Častniki osebnega. To je radi discipline. Nas naženeje preko plotu, civilisti smo. Vlak se začne premikati, ypitje hura in mahanje rok, malo odziva. Žalostno sleve od tovarišev, ki grede v smrt za Avstrije, mogoče jim bo useda mila. Moja četa. Moja četa se poda na trg v kevarne. Marsikaj slišim zopet zoper Slovane: "Naj se izčisti ta rasa!" Ni čudno potem, da sem začel sovražiti take predane duše, v srce me je zbolelo, saj sem tudi jaz Slovan. Trg Radgone je nemško gnezdo, ker je pa uradnikov, trgovcev itd. se pa nemčurji, vsi nemčurji že otrek, za vret bi ga prijel in vrgel v Muro. Žalostna a resnična dejstva, tu se formirajo slovenski bataljoni in tukajšnjemu prebivalstvu je te nekaj vsakdanjega, nekaj ker mora biti saj gre vsak mesec en bataljon teh sužnjev skozi Radgono v pogin za nemštvo in nemčurstvo. Taka je Avstrija.

Malomarno prebiram časopis: III. italijanska armada napada Avstrije od Gorice do merja. Oh, da bi le predrl sem do Radgone! V Galiciji pa še vedno napredujeje. Kam neki?

2. 7. Preišlujem kako žalostno je včeraj odšel moj bataljon z mojimi tovariši. Tu pa vaja za vajo, mudi se jim. Ali radi tega, ker tako napredujemo in je vedno več ozemlja in rabije vojaštvo, ali jih toliko pobijeje. Uganka.

Zvečer pridejo k nam vsi trije ognjičar in predmojstra, vidno dobre razpoloženā in nam povedo, da se naj pripravimo ker jutri opoldan se odpeljemo naravnost v Dunajsko-Nevo mesto. Komaj čakam, da se rešim teh krajev, naj omenim okolici na čast, da se tudi častne izjeme. Vidi se, da je Avstrija mnoge pelagala na to, da se ti kraji ponemčurjeni.

3. 7. Dopoldne se pripravljamo na pot. Ob 11 uri nas pridejo iskati. Naj omenim, da se topničarji vzdignili naše plače in te dni je tudi zapili.

Ali tisti policaj Lašič! Tržečan oziroma tržeški Slovenec. Znal

je in prav je imel. Mladina smo pač neizkušeni.

Fri vojakih se nas učili samo dolžnosti o kakih pravicah pa nič. Pa saj tudi nismo bili, ljudje.

Iz Radgone se odpeljemo ob 12 uri. Fantje le kerajžni, pri kadru boate dobili menaže tudi to se nam zapili. Vežnja gre počasi, na vseh kolodverih polno vojaških transportov. Proti Italiji tem je prva itajijanska ofenziva. Iz Gajicije prihajajo. Povsod žalesten pogled na te uboge ljudi. Vse gre in živi nekam mehnično, v vase zaverevano, monotone, kakor da bo morale tako biti, kakor, da bi bili v tej službi dobro plačani!

Freko Graca, Bruk na Muri se vleče počasi naša pet. Topničarji spiyo, mi gledamo skozi okna. Hribovita pokrajina. Ah kje si morje, morje! Okrog polnoči smo na Semmerringu. Navpično smo se vozili, sedaj krenemo navzdol. Tovariši spiyo, tudi mene prijemlje spanec.

4. 7. Ob 5 uri naš vlak obstane na kolodvoru. Že od daleč je viden vodni stolp. Meščani še spiyo. Meglene. Po hišah zastave, radi napredovanja v Galicijiv Marširamo skozi mesto po vojaško. V četrt ure pridemo k kadru, ki je nastanjen v Alte Lekomotiv fabriki. Pevdeje nas v sebo in odkažeje nam prostor. Danes smo presti je bile rečeno. Trudni smo bili in se podamo spati. Drugi se bili na vaji. Opolden se posadka vrne, starejši ljudje so, najmlajši letnik 1895 in 96. Nemci in še več Slovencev, tega sem se neizmerno razveselil. Polk je iz Gorice. Opolden se razvrstimo k menaži, boljša menaža, vidi se takej, da smo topničarji boljše ljudje. Ob drugi uri odideje zopet na vaje. Zvečer ob 5 uri se vrnejo, ob 6 je raport in ob 6 večerja. pol 6
5. 7. Depoldne dobimo bele platnene monture, ki jih moramo prej semi oprati in tudi menturo za izhod smo dobili. Očarala nas je. Hvalil sem boga, da sem bil premeščen od infanterije. Po kosilu se podamo na snaženje za izhod. Lepe plave hlače, čevlje, nove perile, vafenrek temnerujav z rudečim ovratnikom, čake z žimnatim čopom in bajenet. Vse smo lepo poravnali in spravili nad zggljve. Imeli smo slasnate "pernjače" kar na tleh z dvema odejama. Po večerji smo se že smeli uvrstiti v vrate k raportu. Stetniku smo se prijavili in predstavili, ki nas je lepo nagovoril in vspečbujal v vojaškem stenu. Kasneje smo civilno obleke naložili na voz, ki je odpeljal v monturno skladišče.
- Postal sem prvi e.k. avstrijski vojak-topničar.
6. 7. Depoldne so nas vse cepili proti koleri, imeli smo prost dan, mnogim se prsa otekala in so jih posleli v marodirno sebo. Ta reč tudi ni bila prijetna, ko te je zdravnik prijel za prsa in ti zapičil precej velike igle in spustil proti strup. Ščemele me je celi dan.
7. 7. Še danes smo bili presti, ker večino je še bolelo. Naši se ob Soči zavrnilo prvo laške ofenzivo, ki je trajala celih 10 dni. Bajje ima Lah velike izgube.
8. 7. Udeležil sem se depolden prve vaje: exerciranjje. Ker ~~na~~ je predpostavljeni videl da je dobro sekam, so ma pridjali k že izmeštranimi tovariši. Onih pet infanteristov je dobilo posebnega inštruktorja-kerporala. Lašič je pa bil službovedja. Po kosilu se podamo zopet na prostran prostor zunaj mesta, topet že z puškami. Vesel sem bil vsake spremembe. Nazajgrede smo morali skozi mesto peti. Naš stetnik zajaha konje in je tudi jahal pred nami. Res dobro smo korakali, šele sedaj sem se zavedal, da je vojaški stan lep in ni čudno, da ga tudi pesmi opevajo.

9. 7. Da se dobro uvedemo v vojaško življenje, smo danes kidali gnoj iz hlevov in posnali stranišča, ki je stal na sredi dvorišča in smo odpadke puščali kar v sede. Primitivno toda higienično, le duh po kasarni nam ni bil všeč. Abrihtunga je postajala vsak dan strožja in sem tudi tu zapazil da se vojaški oblasti silno mudi iz civilistov čimprej izgotoviti gotove vojake. Danes pridejo v počtev že novi predmojstri, ki so si danes prišli zvezde. Na reportu jim je stotnik zabičeval strogost, discipline in ne~~o~~ usmiljene postopanje napram regrutom. Obetajo se nam mlajšim lepi časi.
10. 7. Danes se nes inštruirali o topovih in njih delih na dvorišču.
11. 7. Danes se podamo z vprašanji topovi na vežbališča. Ni bilo prav prijetno, ker konji smo morali biti rekrutá. Opoldan je 1 uro odmera in dobino menaše ker na vežbališču. Fripeljala je je "gulaškanona" Nevopečeni predmojstri začeli nam kazati zbe. Zvečer ko pridejo domov smo pred večerjo morali konje z slamo drgniti. Ni bile potrebne toda vaja je vaja.
12. 7. Deževno. Predmojster, ki ga nočem vpisati imenoma v moj dnevnik radi pozabe, mi da svoje škornje biksati. Najboljše sem naredil, penuljal sem se in kaj napravi ta skrič? V škaf vode jih potunka in mi jih pomeli še enkrat pod nos z pripombo, da jih moram tako zglencati, da bodo svetli kakor zrcalo in da bom svoj neumni obraz zagledal. Ukaz je ukaz. Podal sem se na delo, ker so pa bili nekri jih nisem mogel zlikati, da bi se svetili nikakor na. Ko pride do mene in vidi moje jalove dele, saj sem se potil me nahruli z vsemo gočnimi priimki. Zamalo se mi je zdelo in sem se vljudno opravičil. Še bolj je upil nad menoj. Zavedal sem se da me hoče šikanirati, saj rekrut mora biti pred predpostavljanim tihe. Drži gobac za zobmi! Beš? Ne morem! Teda~~j~~ mi je ukazal "čučati" in čučal sem. Med tem sem premišljeval o "lastnem neumnem obrazu v škornju" in kelena so mi začela klecati. Dosti je bilo obstanem brez povelja. Beš? Ne morem! Teda~~j~~ mi prisoli precej gorke. Ves gnujev napram njemu se je iz duše prelil v pest. Več kenjekosilni je bil udarec. Telebnil je po tleh kot "čik! Saj sem se spoznal na japonski "taju-taju" se vežbal v rekeberbi, v boksanju, bil sem telovadec, športnik. Soba je bila pokonci. Videli so, da imajo opravka z atletom, crožje niso smeli uporabljati. Zavedal sem se, da je pravica na moji strani in sem povedal službovođu Lašiču, da me nikar ne straži z poliecajgrifi, ampak naj me mirno, po dolžnosti prijavi na report. Za danes so me pustili na miru; Vsi podčastniki so se me ogibali, menda iskaajo prilike, da se maščujejo nad mano.
13. 7. Dopoldne stražne veje na vežbališču. Bilo je mnogo višjih častnikov. Ko stopi pred menoj v družbi stotnike in več častnikov polkovnik z vprašanjem kaj bi storil, ako bi bil na straži, ki bi bila na ispostavljenem kraju in bi prišel sam cesar proti meni. Korejžne in vedro sem odgovarjal kakor vojak na straži. Na vprašanje kaj bi naredil, če njegove veličanstve kljub temu, da na tretji poziv ne obstane? Napravil bi svoje dolžnost in ustrelil. Njegove veličanstvo? Vraša zaskrbljeno polkovnik, medtem ko so vsi častniki buljili v mene. Da gospod polkovnik! V resnici sem se pa zbal tega lastnega odgovora. Pri odmoru pridejo podčastniki in tudi porečnik moje baterije in mi povedo, da nisem prav povedal in da cesarja nesmem streljati. Depovedati sem, jam moral, da se v takim slučaju ni šaliti, ker se lahko tudi kaký špijenč preblečel in si obraz maskira, ki bi sličil Njegovemu veličanstvu. Opazoval sem in videl kako so se podčastniki in častniki pogovarjali. Omeni? Mogočel Zvečer po večerji te pot pri reportu. Zekaj sem udaril predmojstra? V izbrane lepi nemščini sem gospodu polkovniku odgovarjal, da sem že dolgo vojak, znano mi je vse vojaško delovanje in v prvi vrsti se danes v tej težki uri

zavedam, da bom moral "braniti" ljubljeno monarhijo. Hvala je rekel, sakutiral in stopil naprej. Pezebil je izreči kazen. Zmagal sem, imel sem mir.

14. 7. Takozvani "spolni pregled na dvorišču, za zdravnika je fružiral službovodeči Lešič. Govoril je tako, da je marsikaterega obliše rdečica, kakor je mene. Nektere je tudi z palice udaril, da je zavpil in jih nagnal k umivanju. Ko pride k meni, me pogleda v obraz, rekel ni nič. "Solche freche Kerle Werden wirschen **AUSPULFERN**" je rekel na koncu. Kam je namignil? Predmojstri in podčastniki se tega preklede niso udeležili. Bila je cela procedura brez pomena, toda za vojaške vzgoje najbrž potrebna. Vesel sem bil ko je bil razhed.

Opoldan izvem, da sem dodeljen k "sarženšuli" inštruiral nas je porečnik. Drugi so šli na vežbališče. Okreg polnoči je zadonel ne nenadoma alerem. Ni bila moja navada, da bi bil prvi za zadnjim na mestu. Pekoren bodi pri vojakih, mi je zabičel oče, ko sem šel k vojakom.

15. 7. Kot sarženšolar sem imel danes stražno službo na portalu. Danes sem tudi prejel prve kartice od doma. Dvakrat je prišel polkovnik in obkrat je **preglaž** straža prezentirati.

V spodnjem dvorišču je tudi častniška bolnišnica in so pripeljali precej ranjenih častnikov, vsi iz ruske fronte. Kako je pa na frontah mi ni znano, kjer nič se ne zve, brati časopise pa je nam stogo prepevačano.

Pred kasarno je park in polno ljudi posebno pestunaj, ki vozije male avstrijce ali svstrijke. Saj je mesto izrazito nemško. Vse stavbe so v zastavah. Prilike sem imel skore vsako minuto salutirati z puško. To je bilo veselje zame in še ko so me ljudje in dekleta gledali. Moral sem biti res lep vojak v novi topničarski obleki. Komaj sem čakal, da pridem zopet na stražo, da sem opazoval vrvenje pred "Alte Lokomotiv fabrik" in imel se izkazati v salutiranju. Opolnoči sem bil te prve moje službe rešen.

16. 7. Depoldan sem bil prost. Popoldan v šoli. Proti večeru zadoni iz podčastniške sobe povelje: en mož z vžigalicami! Vsa soba je bila v hipu tam. Ko se meni ni ljubilo nereti, saj sem sarženšolar si mislim, obstanem v postelji, seveda pride sobni poveljnik rekoč, da ravno jaz moram vedno imeti posebnosti mu smeje pojasnim, da sem nekadilec in da nimam žveplenk. Smehljaj se je. Čez pol ure, ko smo že skoraj vsi zaspali zadoni povelje: En mož! No, ker sem pač pričakoval kaj takega sem bil to pot prvi na mestu. Podčastniki so se smejali in jaz z njimi. Drugim ni bilo treba, ker so rebili le enega moža. Kdo je zdaj koga narintal?

17. 7. Danes imamo v polni bojni opremi vojni pohod na "Hoheward" cela posadka, ki je tu nastanjena. Pohod se je vršil zahodno preko Fischau, od tu južno zahodno proti Wörflich, pred tem mestecem smo je zavili kar severno proti "Visokemu zidu". Pod grebenom na A neki planoti smo streljali z topovi na gorski greben. Sodeloval sem pri telefonu, skriti smo bili v gošči in igrali na karte. Ob 2 uri zadoni "menaža iskati!" Po kesilu smo potni in prašni odkerakali nazaj domov, kamor smo prišli kasno zvečer pojed v kasarno. Trudni smo kmalu pespeli, saj smo prehodili v hudi vročini 15 km.

Ponoči me zbudi služboječi inšpekcijon in mi pove, da sem kandidiran na Dunaj v senitetno šolo.

18. 7. Po novice, ki sem jo zvedel ponoči nisem več spal. Še pred tagvahe sem bil pokonci v paradni uniformi. Niso verjeli, da grem na Dunaj. Meša se mi so dejali. Ob 8 uri sem poklican v pisarno. Tam so že trije drugi topničarji en Slovenec in dva Nemca. Stetnák nam pove, da je gospod polkovnik nas izbral, ki smo bili

najbolj vzorni, da se gremo izšolati za sanitetne podčasnike v sanitetni kurs, ki bo trajal 1 mesec na Dunaj. Jaz bom moral prevzeti transport in biti odgovoren, da vse v redu odpravim, prejmemo vsak 2 goldinarja in jaz "odprti ukaz" za 4 moše proste vožnje. Ob 11 uri moramo biti na kolodveru. Fantje korajža, na Dunaj gremo. Šele ko sem pokazal podčastnikom ukaz se mi verjeli. Ali se bodo še skušali mi napraviti kakšne potegavščine. Spriznali smo se. Hudo je bile meni in tudi njim pri slevesu. Ob 10,30 se pri raportu odjavim stotniku, ki je nam želel srečno rajše, da bomo na Dunaju pridni in se učili in da bi rad nas videl kot kaprole ko se vrnemo nazaj k kadru. Ob 11 uri in 10 minut se odpeljemo. Na kolodveru sem kupil nekaj časopisov "Neues Wiener Journal", "Freie Presse" in "Tagespost" in izvem, da bila 1 italijanska ofenziva po naših hrabrih četah ustavljena, da so Rusi ponovno začeli napadati na ruskopoljskem, da žanjeje Nemci na Flanderskem leverike. Na koroškem in v Tirolah, da govorije laški topovi, da je bil na "Col di Lana" odbit italijanski ogorčeni napad, da naši napredujeje proti Kielcam, Nemci pa proti Varšavi.

Peljemo se preko Zvezdnega polja mámo Badna in Eßdlings, pokrajina je zelo lepa in precej obljudena posebno pred Dunajem menda predmestja kamor despene opeldan. Na južnem kolodveru iztopimo. Dogovosili smo se, da gremo na določeno mesto šele zvečer, da bomo tam noč prespali, ne da bi morali takej prijeti za delo. Bog ve, če bomo kedaj prosti. Ogleдали se bomo Dunaj in ob 6 zvečer se zberemo na tem mestu. Rečene storjene. Denarja smo imeli vsi dovolj, jaz sem pa itak pisal demov po njega. Kdor pride na Dunaj naj pusti trebuh zunaj pravi pregovor.

Od daleč zagledam "Riesenrad" ta je v Fraterju, spomin moje mladosti ko sem v "Illustriertem Blatt" videl njegovo sliko. Na strehi vagona pa konj z jehalko v cilindru. In v Fraterju se vidi vse mogoče. Da tja se podem. Podzavestne brez, da bi kajerega vprašal za pot do tja, sem našel moj sanjski ideal. Kje so časi, ko sem sanjal, da sem v dunajskem Frateru. Danes je to resnica. Glej! To je v vsej svoji stvarnosti.

Fred vhomod spomenik admiralu Tegetkefu, ki je sličen puljskemu. Gledam in gledam volikanske kolo kako se zavrti vsake 5 minut. Fedam se na njega. Moje nekdanje sanje so se uresničile. Na četrta kroga se ustavi. Dunaj! Dunaj! Kamer seže oko, samo morje hiš in kakšne ulice. Bal sem se prihodnjega četrta kroga. Kje je gornji vagon. Se že pomikamo naprej. Na vrhu sem kakšen pogled. Ob horizontu okrog in okrog megleno. Veličasten pogled. Škoda, da nisem poznal imponzantne stavbe, ki so bile videti iz ptičje perspektive take malenkostne. In pogled navzdol skozi okno. Frater z svojimi nešteti stebvicami v katerih človeka razvedrijo, da pozabi na vojno. Tam daleč Floridsdorf, konjske dirke, kako lepo se vije Donava, mestovi, brodi, puhajoči dim. In ljudstva, ljudstva in vejaštva. Da res od tukaj je Dunaj veličasten. Komaj sem se zavedal ko izstopem. Sonce se je nižalo, ura že štiri, še hipni pogled po Fraterju, spijem ená pivo, da se ohladim in ura je pet. Pohitim proti južnemu kolodveru. Vprašam vsakega vojaka in stražnika. Tečne ob šesti uri sem na mestu, čakaje me. Pojdimo. V Garnisions-spital II., ki leži na Rennvegu. Dolgo poslopje. Pisarna je na drugi strani. Fridemo v Hauptlandstrasse. Prijevim dohod 4 mož. Iz druge pisarne pride podporečnik in me nahruli kje smo hodili. Fekorne javljam, da smo zamudili opeldanski vlak v Dunajskem Novem mestu. V velikanski belniški kuhinji dobimo večerje in hleb belega kruha, povrhu pa še vsak četrta litra rudečega vina. Korajžen sem postal: Fantje za menoj, grem v pisarno, kjer dobim nakazila za stanevanje v III. Becirku v Untere-Viaduktgasse št. 37, nekdanja "International-Garaži". Kmalu smo tam, sami korporali-prestovoljci.

Še enkrat smo večerjali. Teknilo nam je. Zasedemo sobo z 4 posteljami in utrujeni zaspimo. Ponoči se mi sanja, da padem v "Risenrade" in negdo prižge električno svetiljko, tedaj se zavem da sem otipeval lončeno peč v kotu.

- 19.7. Danes smo bili v garnizijski bolnici II. na pregledu. Popoldan z tovariši po mestu na ogledu. Menažo imamo v bolnici, jutri ~~xxxx~~ začne kurz.
- 20.7. Ob 8 uri se je začela šola poleg drugih višjih častnikov, nas v glavnem poučujeje polkovni zdravnik Dr. Rožačinski, po rodu žid iz Poljske, majhen čokat a ljubeznáv mož. V šoli nas je 60 vojakov, samo 7 topničarjev vsi drugi podčastniki največ korporalov, narednikov ter 30 prostvoljcev medicincev. Denes imamo prvo teoretično in to dopoldne 4 in popoldne 4 ure o človeškem okostju. Seveda kot gimnazijec sem bil v razčlenjenju skeleta dobro podkovan, ne pa tudi drugi. Čudil sem se medicincem, ki tudi tega osnovnega pojma ne razumejo. Zvečer sem se šel hľaditi k Donavi. Še ponoči sem študiral o okostju. Od doma sem prejel 20 kron in sploh odkar sem od doma prvo poročilo.
- 21.7. Nestrpno čekam pričetek šole. "Profesor" mi veli da spravim okostnjak iz omare. Smeh po učilnici, ker me je skelet objel. Nobeđen se ga ne upa opisati. Jaz sem ga moral. Zdelo se mi je lahkotno in ker so vsi pazno sledili mojim izvajanjem, sem govoril kakor pravcati profesor še več natančno sem jim vse razlagal. Opoldan so prišli med odmorom podčastniki k meni, da sem jih "učil". Pokličejo me v pisarno, kjer me je Dr. Rožačinski izpraševal po moji vzgoji. Prosil me je, da postanem njegov "handlanger"; naj vzamem knjigo, katalog, snat. atlas, kreda itd. Grem za njim in ostanem na katedru. V naglici narišem na tablo človeški obris, nakar sem moral demonstrirati z kredo, ker je učitelj razlagal. Videl sem da ni v svojem fahu mojster ali je pa radi starosti izgubil nekoliko na spominu. Kaj sem narisal? Ko je bil ustroj notranjosti telesa gotov sem v naglici pririsal kadečo se cigareto. Seveda bučen smeh. A učitelj, čeprav si je nataknil 2 para očal je rekel, da ni nič smešnega, ker je človek v notranjosti skoro enek. Zopet smeh po učilnici. Prišel sem do tega da ne vidi dobro in da je tudi nekoliko gluh, toda dobrosrčen.
- 22.7. Človeka smo že predelali "do kosti". Opazil sem, da večina izvajanjem ne sledi, ker na vsako vprašanje je bi drugačni odgovor, pa se temu ni nihče smejal. Le jaz sem se lahko. Torej je bil naš dobričina res tudi oglušen. Neki poročnik mu prinese na kateder nekaj aktov v podpis. Vse akte je površno pogledal in mi veli, da naj pritisnem njegov podpis in žig bolnice. Rečeno, storjeno. Ob a žiga sem spravil nazaj v kaseto, katero je Dr. čuval, kakor punčico svojega očesa. Seveda sem moral vse knjige in učbenike in to kaseto vedno za njim nositi v njegovo pisarno. Popoldne smo predelali ožilje in živčni sistem.
- 23.7. Denes je govor o vseh mogočih boleznih, njihov nastanek, čuvanje in zdravljenje. Opoldan prosijo trije "einjähriger" za preko ure, jim dovoli. Napišem jim "über die geit" dovoljenje za prekoračenje večerne 9 ure do polnoči, pritisnem oba žiga na vsa tri dovoljenja. Drugim učencem ni dovolil in smo morali biti vsi točno ob 9 uri v ubdikaciji. Do sedaj sta le dva menjkala in sta morala breznedel - njega odkorekati v kader, ki jim je bil na Dunaju, na Hauptandstrasse. Popoldne smo se že učili o raneh. O ustavitvi krvi. Opoldan sem si kupil za 1 krajcar 2 "prekourna listka". Ob priložni priliki sem jih žigosal. Ne vem, če me je kdo videl, ker v takih nedovoljenih stvareh nisem bil "s trokovnjak". Vsak dan je šola do 6 ure zvečer, veliko kasneje šele večerja, predno smo prišli domov je bila ura že 9. Patrulje po Dunaju so

vestno opravljale njihovo službo.

Ob Soči je začel Lah zopet napadati ali naša armada se dobro drži.

- 24.7. Izvem, da je začel ob Soči Italijan znova napadati, pričela se je II. ofenziva.

V Galiciji, rusko Poljskem in vzhodnji Rusiji naši in Nemci Ruse napadajo.

Avstrijska podmornica je potopila italijansko vojno križerko "Giuseppe Garibaldi".

Dopoldan smo imeli predavanje o gazi, veti in obvezilih. Opolden zopet 4 prostovoljcem napisal in žigosal "prekournike". Eden mi je celo kazal do 1 ure z prtom, seveda sm mu ustregel. Kasneje sem dobil za to 5 cigaret Memfis in 5 krajcarjev. Med odmorom sem nekaj preišljeval. Dr. je naročil v kuhinji, da dobim kozarec vina pri kosilu. Popoldan smo ponovno predavali dopoldansko snov. Med popoldanskim odmorom pride k meni dva prav plašna prostovoljca, da bi jim napisal in žigosal "Skrivaj dva listka "prekournika": Trije drugi so me začeli mehčati. Ponujali so mi po kroni. Goldinar to je bil že denar. Polakomnil sem se ga. V žep sem spravil oba listka, ki sta bila prazna in tudi nepopisana pustil, se spravil na kateder in med tem ko je soba, kadila, upila, pela sem "pravilno" pritisnil štirikrat. Nihče me ni videl. Niti "prostovoljci". Izročim in ko začutim goldinar v roki jim v presenečenju povem, da naj uro kar sama napišeta katero hočeta. Zvečer v ubikaciji se pomenim tovariško, da se mi ni treba nič bati, da teh dovoljen sploh ne bo izročili doktorju in da se še priporočajo, saj na Dunaju, da se lahko denar zapravi. Zavedal sem se, da sem nekaj zagrešil, toda ne pod lastnim pritiskom in sem čakal kako se bo stvar razvijala. Katero uro sta napisala na "dovoljenje" ne vem, pač pa vem, da v ubikaciji nista spala. Nihče ni nič ugovarjal. Svoja listka sem še čuval, ker se nisem jih upal izrabiti.

Ob Soči vihrajo boji neprestano naprej.

- 25.7. Danes učenje o medikamentih. Popisali smo vse, kar se nujno rabi pri prvi pomoči.

Oba zaspana prostovoljca me zopet prosita za žigosanje. Pa ne samo tema dvema, tudi trem drugim sem ob priliki žigosal prezna "dovoljenja". Zaslužil sem pa le 3 krome. Zastonj tudi dobro.

Popoldne se učimo obvezovati, pri tej priliki prodati še moja že žigosana listka za 2 kroni. To je tudi nekaj. Zvečer sprejem gospoda polkovnika v njegovo pisarno z vsemi pripomočki vred, kakor redno zvečer me pokliče v pisarno, kjer mi veli, da bom njegov ordonance, da bom dobil tramvajsko freikarto, da mu prinesem vsak dan ob 2 popoldne ukaze, akte ecc. v podpis. V drugem nadstropju prvega objekta soba št. 8 naj se vsak dan javim v pisarno. Zvečer si kupim zopet 2 dovoljenji.

- 26.7. Dopoldan smo imeli predavanje o nosilih, pripomočkih in o poljskih lazaretnih. Medtem, ko se je Dr. prepričeval po sobani, kako se dela sem žigosal svoji 2 in še 8 drugih dovoljenj. Ob lo prejmem od Dr. rudečo tramvajsko freikarto v celofanski kvarti. Opolden se odpelje profesor z tramvajem. Ob pol 2 pa jaz, ker sem v pisarni prejel več kakor 20 pol papirja in aktovko. Ob 2 popoldne sem bil t točno na domu svojega "šefa" v 9 okraju poleg Rossauer vojašnice. Obenem mi je bilo naročeno, da mu vsak dan prinesem vse knjige in kaseto z seboj. Pri tej priliki sem se kar tresel od sreče in veselja in dobra misel mi je šinila v glevo. Popoldne sem bil šole prost. Kaj sem storil. Freikarto sem imel in se vozril po celem Dunaju. Ko sem prestopal na tramvaj druge linije, sem vedno znova prižgal novi Memfis in kako se mi je vsaka nelepa in tudi lepa kondukterka poklonila z globokim pogledom v oči in z spoštljivim nasmeškom na ustih. Nigdar ni nobena pogledala mojo karto, dovolj

je bilo, da sem gá ji nasmehnil in le z prstom pokazal, da imam "freikarte" v levem žepu. Mogoče je mislila srceť

Zvečer v družbi se zopet z "prostovoljci", ki so v ubdikaciji imeli komando, pomenili redi "dovoljenj". Če si tudi jaz lahko napišem eno dovoljenje? Da sem zelenec, so se mi smejali. Za prvič sem vzel dovoljenje do 10 ure. Po večerji, ki sem jo od sedaj imel ker pri "prostovoljcih" sem se podal v mesto. Ob 9 uri sem bil v Anatomske-mu muzeju v Frateru. Ura se bliža práti pol lo ko grem proti domu v Unter-Viaduktgasse. Hop! Na Radeckijem trgu, prav blizu kinematografa istega imena zagledam iti proti meni patrolo. Ustrašil sem se jo, se obrnem hočem pobegniti pred jno, ko zaslišim: "Stoji" Devet mož broječa patrola je že pri meni. Častnik z golo sabljo zahteva "Uberdiezeitrettel". Pokorno mu ga izročim. V soju svetiljke ga ogleda, mi ga vrne rekoč: "Žurite se, ura bo kmalu lo!" Ratrulja oide, šele sedaj se zavem, da se tresem kakor šiba na vodi in da mi znoj kaplja izpod teške čake. Prestal sem težko preizkušnjo, šele sedaj sem se prepričal kakšno moč imajo takile listki z pravimi žigi. Od lo zvečer pridem domov, ko me vpraša službovođeči "prostovoljec" po listku ki ga sežge v peči, obenem se mi je priporočil za jutri.

- 27.7. Na Soči se je vnela ponovno II. italijanska ofenziva. Naši Hrvati in Dalmatinci se hrbro bojujejo in odbijajo vsak Laški napad. Pri Monfalcone je mislil Lah udreti in jo zaviti proti Trstu z godbo na čelu.

Zjutraj se odpeljem v 9 okraj po "rekvizite". Na vratih stanovanja mi jih gáinese "pucflek". Ob 8 uri je pričetek ko se prikaže tudi g. Dr. na vratih. Čast, ki je doletela njega je doletela tudi mene. Danes je predavanje o prvi pomoči teoretično, popolna pa bo praktična vaja xx v Velikem praterju pod vodstvom drugih častnikov. Prostovoljci me prosijo za žigosanje, listkov sem imel polne žepe, toda pri odmoru ni bilo prilike, ker sem moral žigosati druge akte. Ker so bili videti žalostni sem jih potoležil in objubil, da se jim bodo želje izpolnile. Nisem pa še vedel, kako bom to storil. Opoláne mi izroči "profesor" ta dobrčina, vse rekvizite z kaseto vred, ki jo je prej zaklenil. Ojal Mar mi je za kosilo, še pravočasno kupim za celo krono loo kom listkov. V ubikaciji odpremo kaseto in z tovariškimi močmi ožigosamo vse listke. Prodajal sem jih po večini po 20 helerjev. Sam zase sem jih obdržal lo. Zaslusak je bil sijajen. Še pravočasno smo kaseto "strokovnjaško" zaklenili. Ob 2 popoldan sem svojo službo "vestno in zvesto" opravil. Ob 3 uri popoldne sem bil v Praterju, medtem ko so topničerji nosili nosila in ranjence, sem v družbi "prostovoljcev" v bufetu pil in pel. Zato ker sem pil in jedel v njihovi družbi sem zvečer držal do 1 po polnoči inšpekcijon, ker dá te ure ni bilo nobenega od nikoder, sem zaklenil vrata, mar mi za garniziónsinšpekcijon in se vlegel na črni usnjeni kanape.

- 28.7. Na vrata začne bunkati. Ustanem in prižgem električno luč. Ura je pol 3 zjutraj. Nič hudega ni. Prostovoljci se vračajo, eden cincajoč, drugi vesel in srečen, da me ker objame in to pricapljanje je trajalo do zore tako, da sem imel skoro celo noč službo. Ali so me ukanili. Obenem se mi je vsak priporočil, da naj imam vedno kaj v x zalogi.

Najhujši boji se odigravajo pri Doberdobu. Italijanska ofenziva polagoma pojenjuje.

Seveda jih je danes tudi v šoli skoraj polovica manjkalo. Ker je bil razred prazen je g. polkovnikzdravnik vprašal po vzrokih. Odgovorili so mu kar na en glas, da so pozabili zapreti okno v sobi. Vsi, da krehajo. G. Dr. si je še ene očale nataknil in nezaupno pogledal po sobi. Šel sem na drugá konec po 4c aspirinov v apoteko. Izročiti sem jih moral enemu od prostovoljcev. Za gospode je dejal zdravnik učitelj, jutri, da so vsi tukaj! Predavanje o ustrojstvu zdravstvene organizacije na bojnem polju. Opolden jedel v bolnici,

odpravil svojo službo, se cel popolden vozaril po Dunaju. V Prater v šolo nisem šel, pač pa v cirkus "Busck". Točno ob polnódi sem doma. Službujočim sem izrazil, da se ne bom upel več žigosati, lahko pride na dan! Ko sem izvedel, da je rebikacija prazna. Gospod topničar ne bojte se, inteligentje smo! V zavesti, da sem današnji dan dobro porabil sem kmalu zaspal.

- 29.7. Kakor včeraj, le, da sem se popoldan po opravljeni ordonančni službi podal na vaje v Veliki Prater. V družbi prostovoljnih kavalirjev sem se podal v Mali Prater, dokaj pikantnih stvari sem tu doživel in prišel do prepričanja da so gospodje, bodoči avstrijski častniki res pravi "inteligentje". Bila je kratka vaja in smo seckmalu znašli v ulici polno bufejev. Odkorakali smo skupaj v bolnico, pri tem sem imel čest vsaj nositi nosilnico, plehnato nogo in rudeči križ na rokavu.

Frosili so me za "listke". Obljúbil sem jim, toda zvečer se podam zopet v cirkus "Busck", kjer so bile njegove predstave sijajne. Točno ob 12 uri pridem domov.

- 30.7. Italijanska II. ofenziva ni uspela, utrpela je na izgubi 100.000 mrtvih, ranjenih in ujetih. Na goriškem pri Doberdobju je utrpel silno velike izgube naš pešpolk št. 26 iz Marburga. Bajse se je zelo hrabro držal!

Zjutraj vstanem z glavobolom, še bolj me je glava zbolela ko nisem imel beliča v žepu ne svalčice. No, teh sem kmalu dobil nekaj do polden jih je bilo.

"Profesor" nam predava o smrti in o raztelesenju mrličev. Praktična vaja bo jutri zjutraj. Preplah po učilnici. Vsekdo bi se rad izmuznil tej neprijetnosti. Do zednjega moža vsi, drugače nebo redel! Je rekel.

Opolden jem pri prostovoljcih, nabavili so mi 40 novih listkov. Po kosilu naj pridem, kmalu, da bomo gotovi so rešili. Dobro, da bodo plačali, da imam priliko občevati z gospodi častniki po končani šoli pa bomo itak raztreseni širom velike in lepe monarhije. Ob 1 uri sem zopet tu z kaseto, kakor prvič tako je šli tudi danes dobro izpod rok. Nič nisem kasiral denarja, da nimajo danes. Jutri sli po jutrišnjem dobijo od doma. Razdal sem prev vse listke do zednjega. Službo ordonanca sem danes pstakole opravil. Srečo imam, takoj ko stopim v hišo se mi nasmehlja sluškinja. Poredno me gleda, zaljubljena je, si mislim. "Milostljiva" me v blagodoneži poljščini povabi na kavo. Slišila je gospodu, kar nisem razumel ni je pokazala. Sama je nesla aktovko v sobo. Čez čas sem poklican. Stájim pred piselno mizo, na mizi škatla memfisov, jez nič za kediti. Hop! Mišljeno, storjeno. Pest polna memfisov zdrkne v levi spodnji žep jahaških hlač! Od veselja salutiram brez čake na glavi.

- 31.7. Iz časopisnih vesti: Lahi zapustili vse tiste na avstrijskem ozemlju pod II. ofenzivo zasedene postojanke in se umaknil nazaj na laško ozemlje.

Kračen dan. Ob 8 uri sem že v bolniških kletih. Neprijeten duh veje tam doli. Na "pričnah" polno za domovino padlih vojakov. Nagi in zmrcvarjeni. Ponoči so umrli in vsak dan jih je običajno število, predno jih odpeljejo na pokopališče jih raztelesijo v svrhu pouka. Bodoči častniki-zdravniki se plano držijo. Mladi operatorji, klešejo, žagajo, režejo kakor klade drv. Saj nič ne čutijo, mrtvi so. Fregledajo jim obisti, tu je rez od bajoneta, tu zopet vbodljaj, ž črva trikrat preparana. Nobene pomoči ni bilo! Lobanja odkrita, krvavi možgani, kroglja v desnem prekatu med abema možganama: Ni bilo pomoči! Lomijo vratni vretenec, kroglja preparala dušnik, zadušenje! Pri zelo pazljivi previdnosti bi se dala smrt preprečiti, omenja naš Dr. Več mrtvecev brez par udov okončin. Prevelika izguba krvi. Ni bilo pomoči. Nujna operacija bi morala slediti na bojnem polju, žrtev ni prenesla dolge poti. Ni bilo pomoči! Korenjaka po-

magem dati na mizo. Strel ali kaj v praih. Dleta pojejo, kladiva tolčejo. Prsa razčlenjeha, v duplini temna kri. Napaka v srcu pojasni naš učitelj. Sreca je zunaj, temnomodra zmes. Tu je mala ubokljina. Prerežejo ga na 4 dele. Nož obtiči. Res kos železa, od granate ali šrapnela je raztrgal srčne prekate. Srčni mehanizem je malenkostno deloval, hvala robustnemu telesu, ki ga je nosil. Ni bilo pomoči. Zopet eden z zlomljeno hrbtenico, zračni pritisk ga je vrgel nekam v trdo. Lohkotno so odprli hrbet. Raztegnemo ga. Kostni mozek in krvavi kosi strupenih delih v enem. Smrad iz dupline se veča, nosove smo skrili v šepne robce. Nekateri so zbežali na zrak. Proč z njim veli Dr. in vrgli so ga na mso kakor v klavnici. Saj imajo vodo in metle.

V črnih furgonih na vsaki strani opremljeni z rudečimi križi napolnjeni do vrha z približno štirioglatimi pocinkanimi zaboji so jih vozili bolničarji od jutra do večera na pokopališče v skupen grob, le častnike in bolj "vidne" osebe v posamezni grob. Končno kdo bi prišel iz Istre, Tirol, Galicije na Dunaj pomoliti na grob, večkrat tudi neznanega padlega saj je padel za domovino.

Tudi z menoj se zna nekoč tako zgoditi, sem si mislil, ko smo zapuščali popoldan secirne kleti garnizijske bolnice II. v III. okraju Dunaja.

Mračen dan in povrhu sem bil žalosten, dobro se zavedajoč dejstva, kaj je človek. Dobro kosilo mi ni teknilo, še več radi tega, ko počta gospodom ni prinesla nobenih denarnih nakeznic.

Nastopim svojo službo ordonanca. Zopet stojim pred pisalno mizo. Polkovni zdravnik z dvojnimi očali pregleduje malomarno akte. Zigosa kakor običajno, škatlja memfisov na istem mestu, mislim si, saj se nič ne pozna in tudi, pfeifendekel gotovo katero "suni". Roka se pripravljala na naskok, ko gospod doktor malomarno pokaže z roko na škatlo rekoč: "Ste vi včeraj kaj cigaret vzeli iz doze? V oči me pogleda prav milo. Da gospod polkovnik! Koliko kosov? 17 gospod! Zasmejal se je. Ali radi kadite? Ka, gospod polkovnik! Vzemite jih, pošteni ste! Ko se je podal v sosednjo sobo, mi šine na misel, ni le vrag in jih sam nastavlja! Saj gospoda profesorja nisem videl nikoli kaditi! Ko se vrne mi podari bankovec za lo.- kron rekoč: "Ljubi mož, mladi ste, talentirani, bodočnost je pred vami, naj bo ta slučaj prvi in zadnji v vašem življenju! Pojdite! Nisem salutiral kakor včeraj, ganjen sem bil, da bi mu bil roko poljubil dobričini. Tudi tremvaja nisem danes izkoriščal, peš sem jo mahnil v Prater. Do dna duše je poznal učitelj učenca. Šele v restavraciji sem se zavedel, kaj se je danes z menoj zgodilo. Prva tatvina v mojem življenju je bila odkrita. Nikdar več v mojem življenju! Postal sem lašen in zahotelo se mi je kaditi, 41 memfisov sem dobil za svajo "poštenost" v dar od poštenega človeka, ki mi je dal dober nauk. Nigdar ga ne bom pozabil tega dobrega polkovnega zdravnika Dr. Roszacsinky! Do dna duše mi je človeka razčlenil teoretično in praktično!

Deževati je začelo. Podam se v I. okraj. Stopim v krasno cerkev Sv. Stefana, temačnost in omrežje notranjščine me je pognalo v III. okraj v "Bürger-kino", ker so ravnokar predvajali Andress-Hoferjev film z spremljevanjem petje, jodlanja, prasketanjem, pokenjem in št. streljanjem. Andrej Hofer velikan v pelerini, ki mu je segala do tel, z velikokrajnim klobukom z impozantno brado me je ganil do solz, ko je na poti v Mantna, pokleknil pred znamenjem! / v Mantnu je bil 20. II. 1810 od Francozov ustreljen/.

- 1.8. Velike ovacije dunsjskega prebivalstva vojaštvu, ki se premešča iz Galicije na laško bojišče.
Frostovoljci še niso prejeli denarnih nakezil.
2. 8. Premeščanje vojaštva, koliko jih je.
Popoldan se udeleži praktičnih vaj v Praterju do večera.
- 3.8. Isto kakor včeraj. Popoldan po službi se vozarim po Dunaju.

- 4.8. Dopoldne v Šoli predavanje o dezinfekciji. Popoldne sem šel ponovno gledati Andreas-Hoferjev filem v Radecki kino na Radeckijem Trgu. Zvečer se hočem podati na obrežje Donave, toda mi je nekdo izmaknil dovoljenje izpod odeje v postelji. Službujoči mi je rekel, da naj riskiram in naj grem toda pred "vestno" službo opravljajočim patroljam, če slučajno niso pili v gostilni sem imel rešpekt.
- 6.8 Dunaj zopet zaplava v vseh mogočih zastavah. Naglušni kričanje prodajalcev posebnih izdaj, ki jih je vsak dan dosti. Nemci so zavzeli glavno mesto ruske Poljske Varšavo, naši pa Ivangorod. Časopisi pišejo o nadaljnjem napredovanju proti Brest-Litovskem. Vojna v Rusiji bo kmalu končana, modrujejo vojaki in Dunajčani.
- Frejel 2 garniture perila od doma brez kakih sporočil.
- 8.8 Včeraj in danes v Fraterju pri vajah. Nič posebnega omembe vrednega.
- 15.8. Cel teden sem se udeleževal vaj v Fraterju.
- Danes so me povabili gg. medicinci v njihovo družbo. Dobil sem denar pa ne vsega. Prosili so me zopet za žigosanje. Obljubil sem jim, da pri prvi priliki. V prijetni družbi je kaj kmalu potekel popoldne. Jutri se začne v Šoli dopoldne ponavljanje dosedaj predelane materije, popoldne bo izpraševanje.
- Zvečer bil v Hoch in Deutschmeister /I.R.4/ vojašnici.
- 16.8. Grede vidim debeli časopisni naslov: Ruski protinapad, pod težkimi izgubami za Ruse pri Kownu odbiti!
- Dopoldne začetek od kraja v Šoli in opoldne mi sporoči g. Dr., da je za enkrat služba ordonanca pri kraju, tramvajske kerte pa si naj odbržim za vsak slučaj. Opoldan in popoldan frigiral za "regvisitem mojstra" kakor so me titulirali medicinci-prostovoljci. Ni bilo prilike za žigosanje ali se ne upam.
- Popoldne sem glatko odgovarjal skoro na vso predelano snov. Po Šoli ki se končuje sedaj že ob 4 uri popoldne sem si ogledel Vojno ministratvo in Parlament.
- 17.8. Jutri ne bo šole je prva beseda učitelja ko stopi v razred. Cesarjev god je, ki ga voještvo praznuje. Popoldne ni šole, meste se odeva v praznično obleko, zaplapolajo znova zastave po hišah, uradih, vojašnicah, bolnicah, avtobusih in tramvajih imajo vančano številko 85.
- Zvečer se udeležim mimohoda, izjemoma ta večer ni bilo potrebno nikakih "žigosanih dovoljenj". Povorka se vsavi pred vojnim ministratvom. Govorniki na balkonu mornariške sekcije, na tisoče in tisoče lampiončkov in nešteto godb v ogromni množici. Hural Hural Naj živi naš cesar! Naj živi Franc Jožef! Heil! Heil! Heil!
- 18.8. Cesarjev rojstni dan. Praznično razpoloženje. Vrvenje ljudskih množic po Dunaju.
- Dopoldne sem se ogledal "Freivilige Rettungs gesellschaft, zvezdarno Urania; Operno gledališče in Aspern železnico.
- Popoldne po imenitnem kosilu v bolnici, kjer smo prejeli povrhu še vsak pol litra vina in lo cigaret "Sport" se podal v družbi nekoga topničarja, Slovence po imenu Hočevar, v Triedenu na konjske dirke. Bilo je res vredno si ogledati to reč.
- Časopisi poročajo, da so A.O. in nemške čete prekoračile Njemen, proti severu Poljske in da čete napredujejo proti Vilni in Kownu. Zdaj se bojujejo pri Seratu.
- Za cesarjev rojstni dan so mu Nemci poklonili trdnjavo Kowno v dar, ki so jo včeraj zavzeli, ravnotako so včeraj Nemci bombardirali London.
- Zvečer večerjal v bolnici, ki je bila zopet napravljena imenitno

in jo poplahlil z pol litrom vina. Ne bodi len sem se udeležil še slavnostne večerje, ki so jo priredili medicinci v ubikaciji. XX

- 19.8. Ves Dunaj ima "mačka" od včerajšnjega praznovanja, ali pa se mi dozdeva tako, ker imam glavobol. V šolo ni prišel skoro nobeden.
- 20.8. Šele danes se mi pođudi prilika, da med odmori žigosem. ~~XXXXXXXXXX~~ 18 oddam takoj, kmalu bi se stopli zanje. Opoldan ožigosamo 37 listkov. Vse sem oddal le 5 listkov je ostelo meni od 50, če še teh ne bodo ukradli. Popoldne se šola špične ob 3 in traja 1 uro brez, da bi se kaj učili. Dr. Rožičinski je imel svojega dela dosti. Ta teden bo zopet praktična vaja v Fraterju. Hura, zadoni po sobi. Zvečer od medicincev ni nikdo spal v ubikaciji.

Nemci so zavzeli zadnjo rusko trdnjavo na Poljskem Novo-Ggeorgievsk, pri tem ujeli 100.000 Rusov, 6 generalov in 250 topov.

V Nemčiji so razpisali III. vojno posojilo.

- 21.8. V šoli zopet primanjkuje pol razreda. Ali je od gospodov zopet pozabil zapreti okno? Po očetovsko jih je opozoril, da treba sedaj biti previden, ker so hladnejše náči in da je treba paziti na ljubo zdravje je g. Dr. še dodal. Skoro, da ni cela soba na gles bušnila v smeh. Po opravljeni ordonančni službi, ki jo vršim danes izjemoma in po kateri mi je bilo zelo dolgčas.

Ogledal sem si carski dvorec "Schönbrunn" peljal sem se na sever v Floridsdorf in nazaj na X. okraj v Ottakring, kjer so bili lénsko leto poulični boji med socialdemokrati in policaji in je pri tem bilo več mrtvih.

Zvečer zopet nobenega medicinca v ubikaciji.

- 22.8. V šoli zopet primanjkuje pol razreda tópet druga polovica. Ni pa zapisal "Aspirina" pač pa ukazal, da se morajo popoldan vsi oglasiti drugače, da bo karcel pel. Popoldne izvzemši treh, ki so bili težko "bolni" vsi pri predavanju. Jutri se začnejo vaje popoldne v Fraterju in prosim gg., da se jih polnoštevilno udeležite, ker prihodnji teden se bo šola končala. G. Dr. má podeli zopet službo ordonanca. Zvečer se v družbi medicincev zabaval do jutranje zore. Le to se spominjam, da smo hodili ponoči po neki temni ulici katere hiše so imele rudeče svetiljke, da smo imeli večkrat opravka in prerekanja z patrolami, kako pa sem prišel domov pa še danes nevem.
- 23.8. Za čuda smo vsi "zdravi" in dobro razpoloženi pri pouku. Porabili so že vse "dovoljenja" zopet me prigenjajo za nje.

Fri oddaji aktov omenja g. profesor, da bo treba novi "farbkissen" obrabljen da je, naj pojdem takoj v Frater in seštejem vse gg. prostovoljce in da ne pozabim mu jutri javiti. Seveda sem to pozabil, o ko smo se do večera pozabavali na Riesenradu, toboganu in končno si za 20 hellerjev ogledali v zrcalnem stolpu plesajoče plezalke v obrnjenem položaju. Ponoči je bila ubikacija zopet prazna.

Ponočna posebna izdaja javlja, da so Rusi premočnemu pritisku naše in Nemške armade zapustili trdnjavo "Ossowitz"

- 24.8. Danes jih ni primanjkovalo dosti. Popoldan pa tudi ni bilo skorej nobenega medicinca v Fraterju. Na vprašanje g. Dr. "Koliko gospodov je bilo včeraj pri vaji?" Je cela soba hkrati zavpila vsi do zadnjega moža. Pohvalil jih je. Rešili so tudi mene. Zvečer tudi nobenega v ubikaciji.
- 25.8. Zgodaj zjutraj me zbudijo medicinci. Patrolje so nas ujele in zapisale, listke smo vse uničili. Ni treba se nič bati, kakor sem zvedel niso listke smi porabili nego so jih tudi svojim kolegom posojali. Vedo, da ne bo nič hudega. No nič ne vemo, vi tudi nič. Bolj plašen sem bil danes v šoli, nekaj me je pritiskalo k tlom. Po opravljeni ordonanci se podam v Frater, ker so za čudo vežbali tudi g. medicinci. Bojazen je minila, toda navidezno le mir pred viharjem. Ubikacija polnoštevilno zasedena. Garnisonsinspekcijon

pride ob 9, ob 10, ob 11 uri in opolnoči. Vse v najlepšem redu. Ne manjka nikogar. Častnik major z dvema drugima poročnikoma pregledoval sobo za sobo.

- 26.8. Ob 3 uri zjutraj ponovni pregled ubikacije. Vsi doma. Zjutraj po dnevnem povelju se oddahnemo. Ni bilo pa v šoli vse uredu. "Čudno se mi je vendar zdelo, da bi bili gospodje res tako prevzeti za px prehlad. Dobil sem ukaz, da dajem gospodom preveč dovoljenj za prekoračenje ure in jaz o tem ne vem ničesar!" Tako je začel danes g. profesor predavati. "Mi o kakih preko ur tudi ne vemo ničesar!" je vsa učilnica odgovorila. "Da naši medicinci ugaajo v ponočnih urah prave pravcate orgije po mestu!" "Gospod profesor, ni mogoče o nas kaj takega misliti, smo iteligentje, ki se razumemo na etiko in moralo in nismo mi. Ostro protestiramo!" Ne obdolžujem vas, dobil sem naznanilo od poveljnika celokupne dunajske garnizije, da jaz izdajem prekoračenja. Jaz o tem, ponovno povdarjam, ne vem ničesar!" "Mi tudi nič!" je zaorilo po dvorani: "Imena hočemo dotičnih gospodov, ki so se pregrešili, da jih izobčimo iz naše srede. To so budalosti, ki jih človek ne doživi vsek dan! Protestiramo, kjer nam se jemlje čast so vseprek vpili! Nazadnje je g. profesor dodal, da je preiskava v teku. Soba se je oddahnila in zaspejala.

Opoldan sem si bil svest zmage, ko so povedali, da patrolje niso odvzele nobenemu liste, nego le imena so zapisale, ki pa so bila lažna. Le o šoli vedo po žigu.

Opoldan javljajo posebne izdaje po Dunaju, da je padel Brest-Litovsk

Skrbelo me je, ko pridem pred oči g. Dr. Ničesar ni bilo. Kakor po navadi ~~xxxxxx~~ se podam v Prater. Prišel je tudi g. profesor, da bi videli, še on je bil ranjenec in so ga nesli v bifej na nosilnici!

- 27.8. Danes smo imeli prost dan. Novega nič, le jaz sem se cel dan voziral po Dunaju. Ni bilo okraja, da bi ga izpustil. V I. okraju so sami poljski Židje z svojimi trgovinami. Medicincev ni bilo celi dan nič na spregled. Zjutraj ob 3uri pa je bila ponovno vizita. Ob 7 uri pa se je moral vsak legitimirati pred izhodom častniški patroli. Seveda so tu podali prava imena. Naš topničarjev in podčastnikov niso vpraševali. Saj ti bi tudi ne vedeli ničesar, tako tajni je bil moj posel, previden sem bil. Ne pa izkušen, le tu sem si prakso pridobil. Sem bil prepričan, da ne bodo prišli na sled.
- 28.8. Danes si je cela šola, pod vodstvom g. profesorja ogledala "Desinfekcijski dinstalt". Tam so nam odvzeli vse kocene po vsem telesu v dokaz, da bodo še bujnejše zrasle. Vse kotle in desinfekcijske pripomočke smo preizkušali. Po tej težki vaji se je cela šola podala v "Pilsner-Urquell" na okrepčanje, ki je pa precej dolgo trajalo. Hoditi sem moral venomer v "pisar".
- 29.8. Zelo hudo udarec zame! Oddati sem moral tramvajske proste karto, ki mi je nudila najlepšo priliko za temeljito ogledanje Dunaja. Šele sedaj sem se zavedel, da sem jo premalo izkoristil, ko sem jo izgubil! S tem je bilo tudi žigodanje "prekournikov" končano, kajti najlepše se mi je g. Dr. zahvalil za vestno opravljanje "težke in odgovorne službe". Jutri, da bo izpraševanje vesti, smo zvedeli iz ust našega gospoda profesorja. Naglo se končuje naškmurz!
- 31.8. Danes se pričnajo izpiti. Večina danes izprašanih je povoljno odgovarjala. Padali so dobri redi. Popoldan prosti in sem si ogledal klavnico v St. MarXu.

Na zahodnem poljskem naši z ramo ob rami z nemškimi četami napredujejo proti Grodno, Pinsk in Riga. Kmalu bomo v Petersburgu glavnem mestu Rusije.

- 1.9. Danes sem na vrati jaz. Da sem malo študiral je samo po sebi u-

kati mi ni bilomtrebe. Nevem zakaj sem to storil. Prikupil se mu nisem prav nič, še bolj visoko glavo je nosil.

Popoldan je streljalo moštvo. Vsak je oddal 5 strelav. Lašič mi pove, če ne bom nič zadel, da bom moral z puško in tarčo "vipati". Pred častniki sem se ga upal vprašati kam naj merim. Mogoče, da je razumel, mislil pa nisem pri tem seveda nič hudega. Za menoj stoji poročnik, ki me hoče učiti. Ni bilo potrebno. Od 5 oddanih strelav sem napravil 4 polne zadetke. Eden najboljših strelcev dneva sem bil. Zaslužil sem si trak in okroglo plaketo za "ostrostreleca". Prejmagal sem Lašiča za 14 %. Drugje je imel opravka.

Na vežbališču smo imeli vaje z puško. Pri tem mi je prišlo slabo, ker zmračilo se mi je pred očmi, da sem se opotekel. Zakaj to?

- 5.9. Na vežbališču vaje z topovi brez konj. Znova me prime slabost, višji častnik me oprosti nadaljnih vaj. Samo gledal sem jih, kako jih mučijo.
- 6.9. Danes imamo v prvi vrsti vsi predmojstri in bodoči korporali pred vojašnico jahalne vaje, da sem dobil najslabšega konja se samo po sebi razume, drugače bi se g. Lašič ne imel komu smežati.
- 7.9. Vaja na konjih v trabu in galopu, dopolden na žnuri, popoldan prosti. Seveda smo si morali ne samo učiti jahati, temveč tudi utrjevati neimenovani zadnji del jahača.
- 8.9. Isto semo, da nisem hotel iti na konja, saj sem komaj prilezel v žabji hoji na vežbališče. Popoldan pa sem bil prisiljen po gospodu Lašiču jahati, to je šlo v galopu okrog in okrog. Ni čuda, da sem zvečer imel kri v škornjih.
- 9.9. Hoditi ne morem, podam se v "marodenzimmer". Ležimo na navadnih ~~pxi~~ pričnih, menaša običajna, le da nas zdravnik ob 8 uri pregleda. Lahko se ponašam, da sem v resnici pomolil avstrijskemu častniku pod nos, saj uganete kaj?
- 13.9. Do danes marodiral, ker pa ne smem po Dr. navodilu še cel teden na konja, sem imel delo s tem, da sem peljal bolnike na pregled in bil za dvoriščnega pometača.
- 15.9. Od dvoriščnega sem napredoval za sobnega pometača.

Izvem, da so našim morali priskočiti na pomoč nemške čete v vzhodni Galiciji onstran Dnjepra in so ruske napade pri Ternopoli vzajemno odbili.

- 16.9. Zopet napredoval v moji sijajni vojaški karieri. Od pritličja sem se moral podati pometati v prvo nadstropje. Pri tem sem nenote prezrl podčastniško luknjo. Z rokovanjem metle sem bil tako izurjen da je odletelo nekaj kremenja in smeti skozi okno v pisarno, ker sem zvedel, da mi ni treba biti tako "zifrig".
- 17.9. Danes sem nepričakovano prejel od doma lo kron, zato sem se ga tudi spomnil, seveda sem dal pisarniškemur slugi lo helerjev, kjer zame je bil le poštar.
- Danes sem imel inšpekcijon v hlevu. Hlev je ves opažen z slamo, konji so snežni bolj nego kaki vojaki. Le to mi je delalo pregla-vico, da se te mrhe niso očedevale po vrsti, ter sem moral tekati iz enega konca v drugega cel dan. Da, obilo dala ja imel "stalkvart". Ko je kaka mrha vzdignila rep, sem bil pri njej z lopato v pričakovanju "fige" pa me je zafrknila in grdo pogledala, komaj sem se ~~px~~ podel k drugi je pa prva že odpravila svojo naravno dolžnost kar na tla, da sem moral pobirati od tal in posnažiti. Zdelo se mi je, da se je tudi žival delala norca z ubogimi tãpničarji.
- 18.9. Danes gledam kako pada aeroplan iz keke 300 m višočine v s meri Tischa-hohewand. Kasneje sem zvedel, da sta bila pilot in spremljvalec ubita.

- 25.9. Zadnji teden je bila običajna jahalna šola, vaje z puško in topovi ter šola o topovskih merilnih instrumentih in o telefonskih baterijah.
- 27.9. Ker sem zopet marodiral včeraj in danes sem imel čast lupiti krompir v kuhinji. Sicer je nes bilo cela četa, saj ga je bilo treba nalupiti za 500 mož.
- 28.9. S nekim poročnikom, najbrže kot sluga, se peljem z vlakom v Fischau on je imel opravka v častniškem lazaretu, jaz sem se podal v Wöller dorf. Ogledati sem si hotel tamkajšnjo tovarno municije, pa sem nemero opustil, ko sem med potjo zvedel, da sploh v bližino ne pridem. Popoldne ko se vračamo je začelo deževati. Po kaj sem šel z njim nimam pojma. Pač pa sem v neki gostilni v Fischau, prebral časopise zadnjega tedna in povzame: Da se je dolge trajejoča ruska ofenziva ob reki Štri v Galiciji izjalovila. Da so avstrijskim četam, ki operirajo v Srbiji priskočile nemške čete v pomoč. Da na italijanski fronti ni nič posebnega. Da so predvčerajšnjem, po 50 urni topniški predpripravi začeli Angleži in Francozi na vsej fronti od morja do Vogerov jurišati, posebno v Yperu, Arasu v Šempaniji in Argonijah, pa so bili povsod nazaj odbiti. Oba dneva, da so se vršili ogorčeni spopadi na obeh straneh. Da so Nemci zvezeli na Poljskem Vilno, med Kovnom in Minskom /Torej še niso v Petersburgu/. Da mobilizirata Bulgarija in Grčija. Bolgar bo, kakor pravijo končres vpadel svojemu slovanskemu bratu v hrbet, sedaj ko na Srba pritiskajo Avstrija in Nemčija z svojimi ogromnimi armadami. Ravno kar pričenjajo boji in da pošilja Rusija Bolgariji ultimati.
- 29.9. Danes je imela celokupna garnizija v Dunajskem Novem mestu poskusni alarem. V eni uri smo že imeli postojanke na vežbališču, skoraj prej nego Ulani in Dragoneri in pehota. Seveda smo bili zato pri dnevnem povelju pohvaljeni. Ker je pa deževalo smo bili večinoma premočeni.
- 30.9. Danes imam službo na portalu, deževno vreme. Čutim ponoči, da sem prehlajen. Popoldne pada zopet neki aeroplan ravnotem kakor 18.9.
- 1.10. Do 5. oktobra marodiram, mogoče ni hudega, pa zakaj sem študiral "medicina" na Dunaju. Pa tudi v bolniški sobi ni prijetno, ko nimaš nikakega razvedrila, zunaj pa so sončni dnevi. Gledem vsaki dan opoldan mimohod straž, ki se podajo, 8 po številu na razna mesta na stražo. Drugače ima glavno besedo "aspirin".
- 6.10. Danes se tudi jaz udeležim tega mamohoda straž, stražar bom zunaj mesta v monturnem skladišču. Vesel sem tega, da se vsaj en dan od stranih od tega vpitja, tekanja in večnega komandiranja, saj drugega pri vojakih ni. Točno opoldan odkoraka 6 mož z patrolovođjem. Ob 2 uri prispejo na mesto. Tako se bo vršila straža: Po vsaki 2 uri po 2 moža. Vsak pride vsake 4 ure na vrsto, eden in to danes jaz imam pa službo ordonanca. To službo sem dobro opravljel. Hodil sem z feldflašami v mesto po vino, klobase in poleg cigaret še po druge dobrote. Naš kaprol, narednik in še 2 kaprole skladišča so metali karte do polnoči. Samo 2 kret sem šel po vino v mesto. Služba se mi je dopela, kar sem hotel dopovedati korporalu, da se priporočem. Bil je rezervist, bolj v letih in nekje iz Furlanije doma pač star izkušen vojak.
- 7.10. Dopoldne bil zopet enkrat v mestu, drugače sem si krajšal čas z gledanjem kako mečejo karte. Imel sem čast, da sem šel namesto kaprola, ki je imel dobre karte izmenjati obe straži. Ob 14 uri smo prišli nazaj v vojašnico nakar smo imeli za danes prosto. Služba se mi je teko dopela, da sem kar koprnel po njej.
- 8.10. Danes sem šel v pekarno po kruh.
- Časopisi pišejo: Da so v Srbiji v teku zelo hudi boji, da so avstrijske in nemške čete že prekoračile reke Drino, Savo in Donavo. Na francoskem v Šempanji pa, da se pričinja anglofrancoske ofenziva proti Nemcem.

- 9.10. Belgrad je padel, časopisi pišejo o hrabrosti srbskega vojaka: dva dni in dve noči so se Srbi za vsak kolen trdovratno bojevali. Doma pa smo sněžili stenaže in okna.
- 10.10. Hudi boji na francoskem. Avstrijske in nemške armade vkorakala v Srbijo. V devetih dneh, da mora Srbija pasti. ~~XXXX~~

Opoldan sem zopet prideljen straži v monturnem skladišču. Strumno korakamo pri mimohodu pred g. polkovnikom. Danes imam drugega korporala za vodjo. Nemec iz Wesdhofna na zahodu Nižje avstrijske. Celi čas se pogovarjava med potjo. Tudi z depotarjem so prijatelji. Takoj sem zopet na potu v mesto po vino, salamo in cigarete. Ne vem kdo je dal denar. Ker je bil vodja dober sem se upal tudi jaz spiti kozarec. Brhka kelnerca, da ga pusti pozdraviti, ker sem tudi izvršil. Se jaz sem imel čast igrati "Königrufen": Ob 6 uri bi moral nastopiti stražo, toda sem moral iti ponovno po vino in večerjo za podčastnike. Mi smo jo dobivali iz narednikove kuhinje. Seveda veliko slabšo, nego je bila plačana. Po večerji smo zopet igrali, tudi piti sem smel iz štefana.

Komaj smo se spomnili, da je treba straže menjati. Ura je bila že pol 11. K glavnemu vходу sem bil jaz postavljen. Kaprol mi napolni puško z ostrimi patronami in poučil, da moram brezpogojno streljati če se kdo ne bo brigal za moje pozive. Oni so pa menda kvartali naprej.

Dolgo stojim na straži, že predolgo, v daljavi nekje začujem stolpni zvon, ki udari semo enkrat. Ni vraga! Kaj to pomeni, zelo mrzlo je in utrujen sem. Pozabil je menjati stražo ali je mogoče zaspel?

reba je poklicati! Zdejci, glej tam nekdo sumljivo gibanje. Sem prihaja neravnost proti depoju. Vidim v temačni noči senca, ki se skriva enkrat sem enkrat tja. Pograbim za puško in repetiram. Že odmeva v noči moj prvi: "Stoj!" Senca se ne ustavi. Zadoni moj drugi: "Stoj!" Kateri odmeva nekje v daljavo. Senca malo postoji in se začne približevati. Strah me je postal, krčevito sem držal petelina; Nisem bil strahopetec, toda to pot me je bilo strah. Res da okoliščine v kraju kakor v kakšni džungli in nemalo tudi vino mi je delo pogum, da nisem semo trikrat, kakor predpisano, temveč lo krat je zagrnel moj: "Stoj!" Da mi je že dušilo v grlu. Mera potrpežljivosti je polna, čeprav bom nekočšnjo noč morilec sem pomeril bližajoči senci ravno v glavo. "Punf!" Odjekne, senca ne pade. Merim v grlo. Punf odjekne moj drugi strel. Okrog in okrog mene odmevajo strelji. Ali je pošast ali kali? Merim s tresočo roko, da ja ne zgrešim cilja v večje tarče v prsa. Punf! Zadedi zagrgla. Hočem skočiti kunjemu, tedaj zakrili z rokami, še vedne gre proti meni. Odmikam se, merim v glavo, sprožim, merim v popek sprožim, dva eno za drugim še sledeča strela odjekneta v noč. Senca pa le narašča, tedaj že hušne mimo mene in razločno slišim: "Geh weg, du besoffenerweinfals!" Naš pijani patrolni vodja se je vračal pijan nekod iz mesta. Sedaj sem se zavedel, da me je bilo strah. Tedaj sem šel v šupo na seno in spak spanje pravičnega do belega dne kakor je spala tudi straža na nasprotnem koncu depoja.

- 11.10. Ob 7 uri me zbudi korporal in smeje mi dopove kaj je bilo ponoči, kakor sanje se mi je zdelo vse to, da ni nič hudega če ponoči kakih par papirnatih strelcev v znak, da se nahaja v bližini vojaški objekt. Sicer pa, da ta straža je le vzgojnega pomena. Opoldan nas menja novečešla patrolja in mi odkorakame kot strumna v ognju preizkušena četa, ki se vrača iz revnoker prestalega hudega boja na fronti.

Pepoldne premišljujem iz teorij^{iz} v prakso preleveno stražersko znanje na soncu. Tudi nekaj. Tako se počasi pač pri vojaki utrjujemo, čeprav smo še mladaniči vse potrebne znanje in neznanje.

- 15.10. Danes držim stražo na portalu.

Rusi v Galiciji napadajo. V Srbiji so pa obe nemški armadi do Fo-

žarevca. Bolgari začeli napadati srbsko vzhodno mejo, včeraj da se Srbiji napovedali vojne. Sram jih bilo, torej Nemčija, Avstrija in še Belgarija proti mali Srbiji! Bog daj, da bi bili vsi trije poštene tepeni od nje.

Anglija napove vojno Belgeriji.

16.10. Francija napove vojno Belgeriji.

18.10. Danes držim stražo v depoju, "te pot pa po predpisih" ne da bi hodil po debrete v mesto. Tudi spati se nisem upal. Patrolni vedja je bil videti pravi vojak, ki se zaveda svojih dolžnosti. Tudi jaz sem jo opravil štirikrat po dve uri, če bi ne omenil, da sem po ~~xxxxxine~~ čiči kadil radi krajšega časa.

Bolgari preidejo spodnji del reke Timek. V Belgeriji je veliko veselje, ko tako dobro mahaje proti bratu iste krvi.

O italijanski fronti se izve le to, da je tu in tam kaka mala praska.

19.10. V kasarni imamo danes radi slebega vremena celi dan šelo.

Bolgari so prekorali reko Moravo in zasedli Štip v južni Srbiji. A.O. čete v Srbiji predirajo proti Šabcu, Belgarske pa proti Kumanovem.

Danes je končne tudi Italija napovedala vojno Belgeriji.

20.10. Italija podpira Srbijo s tem, da je pričela z svojo III. ofenzivo proti Avstriji. Po artilerijski predpripravi napadea pehota Krn, Tolmin, Mte Sabotino in Mte S. Mihaela, je pa povsod odbita. Pravi je, da imamo A.O. čete na italijanski fronti velike izgube na mrtvih in ranjenih.

22.10. Bolgari zavzeli Vranje, Kumanovo in Veleš v vardarski dolini v južni Srbiji.

23.10. Bolgari zavzeli Negotin, Avstrijci pa Valjevo.

Temni dnevi se bližajo junaški Srbiji, kjer se hlabro branijo že mesecev pred premočjo.

Tudi ob Soči trajajo boji nepretrgoma. dal je.

24.10. Danes sem bil dodeljen na stražo k municijskemu skladišču, ki se nahaja v sklopu v netranjosti stare tovarne lokomotiv. Imamo svojo stan v istem prostoru leve od vhoda, kakor patrolna straža. Patrolni vedja je znani korporal moje prve straže pri monturnem ~~xxxxxižm~~ depoju. Nas je 13 moč broječa straža. Vseh straž komandant pa je neki poročnik, ki je bil na glasu, da rad nagaža stražem. Na prvi straži sem od 4 do 6 popoldne, na levem traktu objekta. Drugo stražo opravljam od 10 do 12 po noči, pri tem debim ostre naboje v magazin. Naj bom previden in pazljiv me pouči vedja-korporal.

Od vrst, kjer sta bili postavljeni dve črnerumeni utici, sem hodil leve in desne od njih po 50 metrov. Temna noč, na obeh koncih brli mala petrolejka, dosti, da lahko iz enega konca vidim do drugega. Zavedam se, da imam danes zelo odgovorno službo, saj je cela stavba polna pušk in municije.

Ura je odbila pol polnoči, ko nahajajoč se na sredi, vidim kako je hušnila neka oseba za vogalom na zgornjem koncu. Poročnik je pripravi se! Pomnil se bô mene, regruta si zagotavljam sem sebi. Ko pridem do vogala se je že plazil ob zidu, ki je bil v senci in se je približeval uticam. Puško imam pripravljeno na strel. Zelo previdno sem se bližal uhođu. Komaj prekoračim prvo utico, ravno ko se nahajam je prikočil za meno, hipno se obrnem, dva zaporedna strela odjekneta v tiho noč tik njegove glave. Od strahu menda, se zvali na tla. Tedej skočim dva koraka od njega proč in zekličem: "Auf!" Ko vstane mu velim: "Hände hech, nicht rühren, sonst schiesst!" Na merim puško na njegova prsa, točno tja v srce, najraje bi ga na

mestu ustrelil lopova. Teda j prihitijo straže od vseh strani in med njimi tudi stotnik, ki je imel ravno službo garnizijskega inšpektorja. Kmalu sem bil zamenjan. V stražarnici sem moral vse natančno javiti stotniku ves pripetljaj. Tega poročnika nismo več videli. Še danes ga vidim trepetajočega in smrtno bledega pred cevjo moje puške tiste tihne noči.

25.10. Pri raportu bil od stotnika pohvaljen pred vsem moštvom. Marsikdo je imel rešpekt pred menoj posebno tisti, katerim je poročnik na straži vzel puško in ki se dobili po 5 dni posameznih "einzelnit": Vssaj eden, da se je upal postaviti se poročniku v bran se je govorilo ta dan. Jaz sem se pa naučil, da se ni treba sovražnika bati, če veš za njegov namen, kaj misli stáriti in z kakšnim orožjem te misli napasti, le "potuljenega" človeka se boji!

28.10. Danes imam ponovno stražo pri municijskem skladišču. Danes ponoči ni prilike nobene za streljati, čeprav sem pripravljen na to. Na nikogar se ne zanesem več.

Italijan beleži nekaj uspeha v južnem Tirolskem pri Gardskem jezeru, kjer je napredoval v smeri Ala in Riva.

V Srbiji napredujejo vse tri armade. Bolgari so zasedli Kneževac.

29.10. Opolden držim zadnje straže, popolden prost.

Italijanska II. in III. armada ponovno juriša od Krna do morja. Po topniškem obstreljevanju sledijo vedno srditi pehotni spopadi. Najhujše je pri Gorici.

31.10. Polagoma pojenjuje III. italijanska ofenziva ob Soči. V Srbiji še vedno napredujejo in Bolgari so zavzeli Pirot. Časopisi pišejo, da se Srbi borijo kakor levi. /In tako se bodo borili do zadnjega!
Bolgarske in nemške čete so se približale eden drugemu.

1.11. Na kader je prišel danes telegram, da ima naš polk ob Soči zelo velike izgube. Pravijo, da je precej mrtvih in ranjenih. Goveri se, da bodo zahtevali "ersatz" in da bo kmalu treba poslati na fronto kak "nachschieb".

2.11. Ob Soči traja boj na obeh straneh dalje. Na Balkanu je zayšet Čačak. Mesto Kragujevac v sredini gornje Srbije nekje, je pred padcem.

3.11. Imam stražo pri portalu. Mesto je v zastavah, zdaj, zdaj se pričakuje, da bo vsa Srbija zavzeta od Avstrijcev, Nemcev in Bolgarov.

4.11. Užice, Zaječar, Paračin danes pred naglim prodorom mogočne sile padli Srbije bo kmalu konec, toda se Srbi borijo kakor levi v prostoru Jagodina-Kragujevac.

5.11. Tudi Rusi naskakujá v Galiciji, toda nimajo nobenega uspeha. Očitno hočejo razbremeniti Srbijo.

6.11. Po tridnevni hudi bitki so Bolgari danes zavzeli Niš. Nemci so pa zasedli Kraljevo. Avstrijci pa so prekoračili Moravo. Srbi so se junaško branili veliki premoči do zadnjega diha.

8.11. Nemci že dva dni naskakujejo višino okrog Kraljeva. Že cel teden vihraje zastave, toda junaške Srbije še ni konec. Ne gre tako naglo, kakor se mislili, radoveden sem kako je na Dunaju.

9.11. Bolgarija je zavzela Leskovac, mogoče izvira iz tega kraja moj pradedni rod.

Marsikateri mi je danes zalučel v obraz, da sem jo dobil po glavi. Nisem mogel drugače odgovoriti, kakor, da je moja buča sakramensko trda.

Preplah v kadru. Takojšnjo pomoči čimveč moštva zahteva regiment na fronti. Huda mora biti našim beterijem, ko zahtevajo tako veliko pomoči. Ponevadi je šlo lo do 15 mož na fronto. Mogoče je tudi vrata

na meni? Zvečer, da bomo zvedeli pred pisarno imena tistih, ki bodo morali iti na fronto. Službovedočega Lašiča ni videti in pravijo, da se je umaknil? Nadomestuje ga neki zelo mali četovodja, ki preklete šikanira vse brez izjeme. Marsikdo si želi iti na fronto, da se reši njegovih rujevih špičestih brk in obraza polno peg. Ne tako pa jaz, pred spomladjo.

Italija znova napada na vsej fronti. Srbi se venomer umikajo, pre-
vijo današnji popoldanski časopisi.

Nestrpno čakamo po večerji pred pisarno. Končne narednik bare imena. Tudi moje ime je izustil. Na fronto grem! Če mož nas je! Sila je velika, jutri že gremo. Zaukali smo, nobeden nima več pravice do nas.

- 10.11. Sinoči imenovani se zjutraj ob 7 uri že podamo v četvero stopu v monturno skladišče. Vsak dobi novo zelenkasto uniformo "atkano iz kopriv" Jahajne hlače, površnik, čepico, plašč, pas z bajonetom, naramnik z jedilnim priborom, 2 para perila, ovijaške in čevlje. Primerjali smo tako dolgo, da smo bili prilično vsi skoro dobro oblečeni. Se enkrat sem odprl moje vrečo z civilno obleko in si iz hlačnih žepov vzel 2 ropca. Stevilka je 437. V dveh urah smo bili "feldmarsadjustirani" in smo se prepevaje skozi Wiener Neustadt vrtili zopet k kaštru, kjer smo zadnjič menažirali in to pot knedeljske z kisle repe. Pripravljamo se na odhod.

Popoldan je za nas 60 izbranih, med temi par podčastnikov hitro potekel. Že je bila večerja, dobili smo nekaj približjska nato smo bili pri dnevnem povelju, smo bili posebej postrojeni. Stotnik Silerwein, naš kadetski poveljnik, se je z lepimi in razburljivimi besedami poslovil pri reportu, želeč nam vse vojaško srečo. Neve še nobeden kdaj odinemo. Nekateri so se polegli, jaz ne ker sem vsak čas pričakoval odhod. Ob 10 uri pride povelje za odhod. Nemo in tiho smo se odpravili ven na dvorišče v stroj, kmalu za tem odkorakamo ven iz tega obzidja. Nobenega slovesa, le straže pri portalu nam vsakemu osebje podajo roko. Zdravstvajte kamaradi. O polnoči smo na kolodveru. Mir in tišina, posedemo po nahrbtnikih in kadimo.

- 11.11. Točno ob 2 uri se začne vlak premikati. Vlak oddrda v temno noč. Kmalu se zakrije žar luči prijaznega mesta, kjer so nas v tako kratkem času izmuštrali za c.k. avstrijske topničarje.

Vozimo se v brzovlaku okoli 5 ure skozi meglene Ljubljano. Od tu naprej smo v temi, vlak nesme imeti luči, torej smo že v vojnem območju. Čez znano Divačo drži naša pot v Nabrežino, kamor dospemo ob 10 uri dopoldne. Veliko vojaštva, barak, šotorov, skladišč, velikanski promet. Prišli smo pod poveljstvo pehotnega generala Borčeviča. Javimo se pri Etapenkomandi. Allarm! Vsi se skriti! Prihaja iz italijanske strani 5 velikih aeroplanov, kakor sem zvedel "Caproni"! Naenkrat nikjer nobenega. Iz okoliških hribov streljajo na nje, strojnice regljeje, eksplozije, trušč in hrup. Zdej, zdej boč katerega zadeli, ki bo padel na tla. Kaj še! Celo uro so krožili in pogledovali in slikali okoli nas. Nič se niso bali. Počasi so zavili na desno ne da bi bombe metali in komedno odpluli proti Adriji odkoder so prišli.

V Nabrežini je zopet vse oživel. Okoli 11 je odkorakamo v neznan, Niti transportni komendant ni vedel kam, spremljal nas je neki četovodja iz Et. komande. V fronto, v prvo linijo pač gremo zato smo prišli. Hude, da je na fronti se nas tolažili.

Hitro smo korakali, kakor da bi se nam mudilo, čez Sp. Polaj Gorjanske, Gornje Brestovico in ob 5 popoldne pridemo po 35 km ~~zrakix~~ maršu v Sp. Brestovico, kjer je naše polkovno poveljstvo. Nas se razdelili v 4 skupine po 15 mož. Vsaka baterija dobi eno. Jaz sem prideljen k I. bateriji, ki se nahaja pred vasjo Medja vas /Wederers/. Se ure dve hoda pod obronki hriba Hermača in primamo ob 7 uri zvečer v postojanko, prideljen sem k 6 topu, ki je loo m pred

glavno postojanko, ki je za vasjo Medja vas. Moj poveljnik je ognjičar Anton Jamnik, ki nam želi dobrodošlico v nemščini, edino sem prišel k temu topu kod Slovenec. Kmalu se pomenimo tudi slovensko. Kmalu za tem prejmemo fasungo: kruh, slanine, marmelade, čokolado, le Šport cigaret in pol litra vina si mislim, nič hudega ne bo tu, saj sem se lahko upravičeno čudil temu. Le črno kavo sem spil in se vlegel utrujen v odloženo prično, saj je bila že trdna noč.

IXVII Poneči me zbudi streljanje, naša baterija je streljala preko nas v Monfalcone.

12.11. Danes sem zgodaj na negah, kako tudi ne, saj je bila redovednost ~~x~~ velika, kje sem. Spal sem v depoju precej prostrane luknje v zemlji za 5 mož, za strop se položeni tramovi, ki so jih prinesli iz bližnje popolnoma raztelčene Medje vasi, nad temi pa je hrib kamenja istotake od tam, oken ni bilo, le vrata skozi katera si se mogel pripogniti, da si prišel ven. Od daleč le kup kamenja, le na kopici na vrhu nakaj vej.

Cela italijanske avstrijske fronta je razdeljena v tri dele in sicer: Soška fronta, Koroška fronta in Južno Tirolska fronta. Prvi poveljuje general polkovnik Svetozar Boroevič-plemič Bojna, drugi general Bohr, tretji pa general Dankl. Čez vse pa nadvojvoda Eugen.

Sprijaznim se zopet z prijateljem Marckesini, ki je bil v Trstu zaposlen pri Greinitzu in ki je šel pred mesecem na fronto. Z njim, govorila sve le italijansko se podam k topu, ki je bil vzdignjen z cevjo v zrak, kakor na kaki kupoli, okrog in okrog je bil jarek za "protretok", da se je lahko vrtel kakor ringelšpil. Ves maskiren je bil z vejami. Streljamo samo na italijanske zrakoplove. Greva loc korakov naprej in pogledava previdno tja dol v nižino, kjer so Italijani. Pod nami leži Monfalcone, razločno se vidi železniški tir in ladjedelnice imenovane "Adria". Na obeh straneh velikanske 4 in 5 nadstropne stavbe z mnogimi tovarniškimi dimniki.

Paziti se moramo mi po nesni Marckesini, da so tam italijanske linije. Tisti hrib je Monte Cosice. Tir gre proti Ronki, levo je pa tržaški zaliv, naša Adrija, ki se blišči v soncu. Tudi tu se moramo paziti tam so laške Sdobba baterije. Previdno se po vseh štirih splezava nazaj. Greva v Medjo vas. Vas je Italijan stolkel pri zadnji ofenzivi, kjer je našel našo baterijo. Od spodaj in od strani so prihajale granate na nas. Baterijo je popolnoma stolkel in ogenj je bil tak, da smo morali bežeti. Pomisli, mi pokaže na kup kamenja. Tu je bila dekunga in unteršland ko prileti težka granata na vrh. Vse skupaj se je sesedlo in pokopalo pod seboj 5 tovarišev. Veš, da so vsi zmečkani. Ne spleča se jih odkopati. Pregledava vas postojanko, ki je vse v kamenju. Hudo je moralo biti.

Nekje zamolkel pok. Marckesini počepne za kupom, ves blede. Smejem se mu. Nekje daleč zagrmi. Kadar bodo ti bomboni sem pedali se ne boš smejal, mi je rekel. Potem mi je pravil, kako je baterija ponóči zbežala tja v ono stran za Medjo vas.

Telefonično sem že prijavljen, sedaj greva tja, da se še ustmeno prijavim. Hauptman Ritter von Poteu, da je naš baterijski poveljnik. V Medja vasi se ogledam učinke granat. Vse samo kup kamenja, lesa, kar ni pogorelo so vojaki raznesli za svoje stanovanja.

Pot do baterije je maskirana. Že vidim 5 topovskih žrel. V baraki nad zakopi se javim pri stotniku, ki mene prijazno sprejme, poda roko in pove, da za enkrat ostanem pri "fliegergeschutz". Opolden sva pri topu in menaži, ki jo je topničar prinesel v nekem vedru. Vode,, za umivati ali pomivati ni bilo nikjer, ker so granate vse razbile.

Popoldne stojim z Marckesinijem pred topom, sva v pomenku, ko zagrmi pred nami, tedaj pa on v tek za dekungo, seveda jaz obstojim na

mestu in se smejim. Gromovit pok, eksplozija granate pred nami, bilo je kakih loo metrov. In že drugi strel, še bolj oddaljen. Dva strela, ki se jih sedaj prvič slišal, šššššš, šššššš uderita tik za vasjo Medearra. Pok strese ozračje in zemljo, črn dim se dvigne proti nebu, hrum, hrum, tresk, prasketenje, razločno sem videl tramovje, debela, kamenje v zraku. Kakor zvezda z svojimi kraki se mi je videla eksplozija. Malo odmora. Marckesini se previdno prikaže, bledoličen in tih kakor je bil še pri kadru, mi pojasni če sem videl pa to ni nič. Kader bodo bližje padale bova bežala. Smehljaj se, tedaj v daljavi pok in že je bila eksplozija pred nami, bila je že bližje od prve in že "ssstkk" prileti nekaj v smerko 3 metre pred menoj. Radoveden pogledam, potipam. Asi vroče jel Kos granate ~~XXXXXX~~ "šprengstück" mi pojasni Marckerini. Če to dobiš v glavo, te ne bo bolelo, me poučuje in sem se prepričal, da res ne. Zdaš se pa nisem smejal.

Ognjeni krat sem jaz že prestal, tebe pa še čaka, dragi Leskovec, me potolaži mirni Markešini. In resnično sem se zavedal, kaj me čaka. Nič več se nisem smejal od tedaj, mrk in tih sem postal, kakor drugi. Šele prvi dan na fronti!

13.11. Napravili smo grob pred tednom padlim topničarjem. Kremenje smo nekoliko poravnali, na vrhu kupa pa vlili cementno ploščo in vklesali 5 imen. Grob je bil gotov.

Čez dan je drugače mirno. Naš izvidniški stan je na 323m visokem hribu Hermade zadaj za Medjvsvasjo, naš "aufklärer" v prvi pehotni liniji je pa na Mt.Cosich.

14.11. Cel dan streljamo na laške aeroplane. Vsako uro se je kateri prikazal, opazil sem pa pri tem, da to streljanje nima nikakega ~~xxxxx~~ pomena, čeprav je bilo ukazano streljati tempirane šrapnele na 3000, sem jih tempiral semovoljno vsakokrat za 500m in tako sem prišel na 6500m, pa še vedno so bile eksplozije videti pred letalom. Bog ve kolika je bila razdalja ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ eksplozijo in aeroplanom?

18.11. Danes zopet streljamo skozi celi dan na sovražne aeroplane, seveda brez učinka. Ognjičar Jamnik, ki je iz Krenja na Gorenjskem doma, mi podari lo športov. Tovarš Marckesini me pa vprašuje, kako bi se dalo priti tja preko. Zelo ga je mikalo zbežati in venomer je hodil tja spredaj si ogledovati Monfalkone. Ker sem se načeloma strinjal z njim, sem ga potolažil s tem, da se bo že ponudila prilika.

21.11. Italijan zadnje tri dni zelo hudo obstreljuje Gorico in njeno okolico, posebno Oslavje. Tudi bombe, da meče v mesto.

30.11. Cel teden delamo keverne. Praviijo, da bo Italijan kmalu začel zopet napadati.

Zvedeli smo, da Srbije nã več. Premagali so jo. Marckesini mi dopove, tako delajo z malimi narodi, ki se ne morejo braniti. Nočem tu ponovljati trde besede, ki so padale na račun Avstrije. Strinjal sem se z njim v vsem. Pa take reči sva se menila tajno, da ni nigdo ničesar slišal. Povdarim, da bi šla takoj na vislice. V tej državi ni pravice, mi je zagotavljal. Bil je starejši letnik od mene, priseljen Italijan in sovražil je Nemce.

1.12. Italijan močno obstreljuje Doberdobsko planoto.

3.12. Leh že tri dni nepretrgoma obstreljuje Gorico.

8.12. Zednje tri dni je tudi našo okolico tu pa tam obstreljeval. Danes pa bobni, da je grozno okoli nas, vedno smo zakriti v kritju. Tuš di menaže ni opoldan. Pri Doberdobo je začel jurišati, toda mnogo uspeha ni imel. Le malo so našaši prepustili.

9.12. Italijan je prodril v vznožju Sv.Gabrijela a so ga naši v proti naskoku pognali nazaj. Očividno je ponehsl z svojo IV. ofenzivo, ki je trajala cel mesec.

- 10.12. Pri nas je z artilerijskim ognjem ponehal, le tu in tam se v ospredju sliši regljanje strojníc. Le težke granate se peljejo visoko v zraku nekam v naše zaledje. Na našem položaju je precej hladno, večkrat občutimo prihajati gorki val iz Adrije. Sliši se, da bomo menjali pozicije v boljše in skrite postojanke, ker je ta res preveč izpostavljena. Veselimo se tega skoro vsi, le Marckesini ne, ki pravi: "Boš videl, iz dežja pod kap!"
- 12.12. Včeraj in danes obstreljuje Lah vso našo okolico z vsemi mogočimi kalibri. Opoldan dobimo nenadoma ukaz, da se takoj pripravimo za "abmarš". Popoldan smo spremni, ko se je naredil mrak, potiskamo vse topove peš za vasjo. Pridejo konji in večerja. Po večerji odpeljemo. Stvar dela ropot. Upravičeno meni Markezini, da ~~ih~~ lahko dobimo od tam preko še kakšen zadnji pozdrav in sve odkorakala ker neprejš. Kolesa bi morala biti iz gume, kakor jih imajo avtomobili mu pojesnim. Vozarimo preko Doljne in Gornje Brestovice, Gornjansko, Volčji grad, Krajna vas, Dutovlje, Tomej v Sv. Križu, kamor dospemo ob 3 uri zjutraj.
- 13.12. V Sv. Križu pri Tomeju. Prosti smo. Peremo, šivamo in se umivamo. Spimo po šupah in bajtah. Tudi civilistov je nekaj. Veliko jih je iz Sempesa.
- 14.12. Mažemo in umivamo topove. Pregled vseh strani. Šola.
- 16.12. Okrog 9 ure me prestraši silni pok v neposredni bližini. Predmojstru Škerlju je eksplodirala granata, na kateri je tolkel z kladivom, da odklopi aluminijasti vžigalnik šrapnela v nemen, da bi vlival aluminijaste prstene. Pri tem je bil ob desno roko.
- 17.12. Pride ukaz, da moramo takoj nazaj na postojanko. V mraku se že odpeljemo po isti poti nazaj, toda čez Komen, Kostajnico proti Jamiano. Tu ostanejo konji in kuhinje. Od tu še 1 uro in sprežemo na neki cesti. Peš moramo spraviti topove na vrh. Z vrmi po 30 mož komaj premagujemo. Da poprimemo vsi naenkrat, sem dajal znak: "Horuki" Tedaj me oplezi junak baterije stotnik Ritter von Poteu z gorjačo močno po plečih, da sem se zvil in isti je še hujše in glasneje kričal nad menoj. Italijani so bili od tu oddaljeni 4 km.
- 18.12. Postojanko imamo levo od Doberdoba nad doberdobskim jezerom. Cilj streljanja je: Roncki, Vila Vicentina. Kaj sem rekel, me popraš Marckesini.
- 24.12. Cel teden delamo postojanko za topove zelo daleč od pozicije. Vrtamo, klešemo streljamo. Tu naj pride stotnik z gorjačo in nas spodi domov, meni Marckesini. Zdej ne bo slišal Italijan, kaj? Pokazal mi je naravni zaklon, kamor bova v slučaju potrebe, letela. Previden je bil.
- Lah otipljuje našo okolico z šrapneli.
- Zvedeli, da je v Hanovru ~~xxxx~~ v Nemčiji umrl zavojevalec belgijskega Litiha. Da je Avstrija podjarmila celo Srbijo. Kralj Peter in cela njegova še preostale razbita armada, da je zbežala čez Črno goro v Albanijo.
- Začenja po malem snežiti, saj je Božič jutri.
- Zvečer se vračamo v prvo postojanko.
- 25.12. Dan Gospodovega rojstva, dobimo malo sledkarij in lo cigaret Sport. To je vse. Druga menša in priboljšek kakor po navadi. Obs dneva ne pade strel, ne tu ne tam. Igramo karte in kurimo saj je megleno. Fraznike praznujemo z dolgčasom in pripovedovanjem pravljic in Ena in looc noči.
- Bojno pošto imamo št. 73 isto kakor pri Medja vasi.

27.12. Zopet pričnemo klesati zaklone in rove v živo skalo, nedaleč od topov. Pridno in cel dan tolčemo z težkimi kladivi na sveder, druga obrača in kremen prah spravlja iz juknje. Pri tem prepevamo in kadimo. Eni se hvalijo, kako je dobra Avstrija, drugi da je ni nič prida. Tudi kletve je precej slišati. Po maši, da je nekaterim dolgčas po vasi, po domu, po starših, po bratih in sestrah, najhuje je pa pistim, tako se vsaj meni zdi, ki so zapustili nevesto ali celo mlado ženo doma. Zamišljeni so! Nerazumem njih obnašanje, včasih so kar strašni. Seveda, kdo se bo bil in umiral in komu, ko smo v blatu in na prostem.

31.12. Konec leta. Mraz je. Burja pihna po doberdobski planoti. Vse te zadnje štiri dni smo mogli vrtati v kamen. Ni mi šlo v glavo zakaj to? Pregledal sem teren in prišel do prepričanja, da na tem mestu čaka nas poguba ako Italijan prodre naše prve črte pri Mt.Koseču ali pa onstran doberdobskega jezera. Saj bi morali bežati in v tem slučaju prepustiti topove sovražniku. Napenjal sem si možgane in nisem mogel doumeti zakaj tudi ne streljamo, ko večkrat pehota ~~xxx~~ prosi za artiljerijsko pomoč s tem, da so metali rudeče rakete v zrak, od prve črte smo oddaljeni komaj dober km.

Izvem, da se na Francoskem, v zahodni Galiciji, v vzhodni Prusiji, v Besarabiji in celo še v Srbiji, ki je bila že zdavnaj vsa okupirana naprenehoma vršijo manjše ali večje bitke. Tudi v Dardanelah, da se bijejo za nedmoč v Sredozemskem morju.

Žal, da ne dobimo časopisov, le častniki jih preberejo, toda ti so Bog ve kje skriti, niti na spregled jih ni, kvečjemu kak poročnik tu in tam pride pogledati kako ~~delo~~ napreduje.

Z živežem, ki ga je obilo smo zadovoljni. Sedaj dobimo menažo tudi opoldan, ker je zelo megleno. Drugače jo dobimo le zvečer, ko se vrnemo iz celodnevne dela v postojanki, kjer spimo, zjutraj pa zopet vsi tja spredaj na vrtenje.

1916

1.1. Prišel je ukaz, da se delo pred novo postojanko, ki smo jo že skoro dokončali, takoj ustavi.

Močno italijansko topovsko streljanje pri Gorici in kakor javlja jo telefoni tudi na Tolminskem.

6.1. Cel teden imamo šolo o topovih in to tako površno, da se ~~XXI~~ častniki, ki se vendar upajo k nam, ne vedo s čim dan krajšati. Sedijo nedaleč od nas v krogu in se pogovarjajo. Tudi menažo prejmejo sem le v mraku se podajo v barsko pod Mt.Košičem nekje.

Lah otipava z granatami našo okolico. Praksže se tudi Caproni iz smeri Monfalcone, iz morja, saj se razločno vidi, da je hidroaeroplan, ki nima kolesa nego nekake čolne na istem mestu.

7.1. Popoldne sem šel v dve uri oddaljeno vas Korite, kjer se nahaja kuhinja, vozni park, municija v rezervi in hlevi moje baterije. Dobrodušni debeli Rajh, naš proviantni komisar, doma nekje iz Ljutomera me pogosti z jedajo in pijačo nato me pošlje proti večeru nazaj v postojanko z provianto in okoli polnoči se vračam nazaj v Korite.

Po mestoma zelo vidnih mestih je držala pot, zato se je to delo izvrševalo le ponoči, saj so za to bila potrebna dva konjička. Eden je nosil menažo in kavo, drugi kruh. Drugače jo morajo že ob lo uri nositi v dveh kotliških važni topničarji, ko je bilo mogoče.

Proti jutru se zopet morem podati v postojanko, poklicači so me telefonično. Nekaj tukej z menoj ni v redu.

8.1. Prišel je zopet ukaz izgotoviti začete sprednje postojanke, zopet

cel dan pospešeno delamo šele zvečer, ko pridemo domov se najemo. Čez dan uživamo le cigarete in kruh in še kaj zraven kdor ima.

14.1. Danes smo izgotovili dva zaklona za topove, ko pridemo domov izvemo, da je delo ponovno ustavljeno. Lomijo ga, pravi Marckesini.

16.1. Dolgočasje brez dela, to se pravi, dokler ni kak častnik v bližini. Kritiziramo tako postopenje, gđaj bomo gotovi tam spredaj, keđaj bomo napravili barake, saj pod milim nebom ni prijetno. Le čakajte spomlad, z tamkajšnjo novo postojanko in barakami vred boste frčali; tedaj bo prijetno, omenja pesimistični Markezini.

20.1. Ker dobimo vsakega lo. v mesecu plačo imamo dosti denarja, ker ga ne moremo zapraviti si zadnje dni vržemo na hazardno igro "mausel". Če kdo vse izgubi, mu ni žal, tudi meni in Marckesiniju ne.

Nam bilo javljeno, da so naše zmagovite armade, ki operirajo v Črni gori že prejšnji teden zasedle Cetinje po zelo hudih in težkih bojih so zavzeli tudi Lovčen, najbolj utrjeno črnogorsko trdnjevo na jugu države ob Jadranskem morju. Poveljnika proti Črni gori sta generala Sarkotič in Köves, ki sta bila zato odlikovana.

V Besarabiji pa Rusi silovito napadajo. Turki pa tolčejo Angleže pri Iraku v Arabiji.

21.12 Nemški cesar Viljem III. in car Bolgarov Ferdinand sta HXX se sešla v Nišu v Srbiji. Srbi še vedno bežijo v albanske gore. Kralj Črne gore Nikola I. se je podal in položil orožje.

Lah pa tiplje okrog nas z svojimi težko artilerijo.

Izvedeli smo, da sta se te dni mudila v Borojevičevem glavnem stanu vojni minister Krobotin in bivši zunanji minister grof Polde BerktoId, ki je vodil usodepoino politiko naprem Srbiji kot sptotnik. Pravijo, da je zelo dolg in suh ter zaspanega obreza.

22.1. Ze spim, ko okrog polnoči zašlišimo konjsko rezgetanje v postojanki. Kaj je to? Ze zvemo, daxso v postojanko pripeljali dva tope zaenkrat. Celo noč smo imeli opravka z maskirenjem in pospravljanjem.

Italijani so skoro zavzeli prejšnje nemaskirane jame. Zdaj smo na oni straní Doberdoba, vozni park pa je v Opatjemselu, tostran Mte. di sei Busi.

24.1. Oba dni Lah močno strelje v naš okoliš. Gotovo nekaj namerava? Hudi boji so okrog Oslevja. Italijani so pognali naše čete iz prve linije v beg. Še nismo oddeli strela od tukaj. Nočemo se izdati, dokler ne bo potreba. Potem pa v beg reče Markezini. Ali bomo šli? Ponoči zelo nemirna fronte.

25.1. Ponoči so naši v protinaskoku zavzeli nezaj svoje prve linije in pri tem ujeli 973 mož, 8 častnikov in 1 majorja ter 3 strojne puške pri Oslevju.

Zelo hudo, da bo v kratkem na tej fronti je splošno mnenje. Vidi se tudi iz tega, da smo danes prejeli vsak nove plinske maske. To-rej bomo imeli v kratkem opravka z plinom, sicer se nam pove, da strupeni plini so nemška iznajdba in da Italijan o tem ne ve še ničesar. To bo gledal, ko bodo naši začeli bruhati tje preko z plinom.

Čeče, namiguje mali Markezini.

28.1. Lah ne miruje in obstreljuje Doberdob. Marsikaterikrat vidimo kako se vzdigujejo vodni stebri iz jezera. Zelo se peni.

Sicer pravijo, da bodo Lehu kmalu minile misli zavzemati A.O. dele. Mi, da ga bomo pognali na spomlad do največjeđ italijanske reke Po. Tam bo bodoča avstrijska meja.

Srbije, Črne gore ni več! Rusije tudi kmalu ne bo, potem se cela ~~avstrijske vrše~~

Avstija vrže na Itelijana, da bo vedel kdaj je prelomil besedo in Avstrijo pustil na cedilu.

S kom precejajo krospir v našo juho, doda vedno Šlobudravi Markežini.

- 30.1. Da nas vsopdubujsjo, nam javijo, da so Nemci Rusom že 60 aeroplanov zbili na tla. Naši so pa na morski strani nekaj napredovali.

XXXX Najbrž v lagune pritrdi Markežini.

- 2.2. Lah obstreljave v neposredno bližino naših sprednjih topov in našo baterijo. Nikamor se nimamo skriti, ko klemenje na nas dežuje.
- 10.2. Cel teden bolj mirno v naši okolici. Danes ~~amž~~ pa nas zopet pogнал v beg. z par strelji. Obvezati sem moral renjenca, ki je dobil v nogo nekaj krogelj od šrapnela. Zvečer je sem odšel v zaledje. Vesel je bil.

Telefonično: Naši so pri Tolminu vrgli italijana iz njegovih prvih črt, in to že 6. tega meseca. Menda pelje vod iz Rusije k nem.

- 11.2. Bil v Doberdodu, vsa vas je popolnoma uničena. Nazaj grede grem po občinski poti na glavno ceste, ki je zgornj vseh 25 korekov mas-kirana z smrekovimi vejami. Skriti sem se moral v poleg ceste spel-jane rove. Dva šrapnela nad glavo me pozdravita. Baspokšššš! To je delal Lah vsake pol ure, podnevi in ponoči.

- 16.2. Videti je, da se Italijan pripravlja, ker se vedno "ustrelja" na gotove cilje.

Včeraj so se sestali na Dunaju cesarja Franc Jožef, Viljem II. in bolgarski Ferdinand.

- 17.2. Zgodaj zjutraj se moram podati v prvo linijo pomagati izvidniku II. baterije pri izgotavljanju njegovega zaklona. Srečno dospem tja, po rovih v zemlji. Tudi ravedoven sem bal kako izgledajo prva linije, zato sem se prostovoljno javil. Globoko do 2 metra skopani rovi, spodaj komaj pol metra in na vrhu več kod 2 metra. Stran proti sov-ražniku je nadelana z "sandsecki" Vsake 2m dupline za streljati izde-
delana iz lesa. Vsake loom pa duplina za strojno puško z železno obrambo ploščo. Na vsake 50 korakov stoji pešec z puško pripravljeno na strel. Skozi duplino vidim "draktverken" vsake toliko časa pa odprtino z "reiPferdi". Pri taki odprtini so postavljene dve stroj-ni puški, ni pa videti italijanske položaje. Le ako stopim na zadnji strani lm visoko zagledam na levi, kako se vijeta obs položaje v daljavo, na desni pa kako se vspenja laška linija v hrib. Tu sta x liniji precej narezan, pred nami pa komaj loom. Itelijanska je pre-cej nižja kod naša in z vrha rova se jih vidi, mi pojasni izvidni poročnik druge baterije.

Žilica ma ni dala miru, da bi se ne vspel nad rovmi in pogledal tja preko. Spredej je laška linija zidana z belimi vrečami, naša je z zelenimi.

In že počti onstran. Fjumi! Nad mojo glavo. Neki četovodjs prileti in me nshruli, kaj zijem tja? Nekaj jih prileti izpod vreč, kjer so spali z puško v roki. Niš ni, podajo se nazaj v brlog.

Popoldne žvižganje na vseh koncih in krajih. Kaj pomeni to? Lah napada? Že vidim frčati ročne granate. Tudi naši vrečajo. Kmalu se pomiri, toda naši 87 so imeli 7 renjenih. Tudi jaz sem dobil kamen v pleča. Preko nas plujejo 4 Caproniji v smeri Idrije-Ljubljana.

Lah drugače celi dan moti okolico z topniškim ognjem brez kakega cilja.

Komaj sem čakal mrak, da pobegnem od tu nazaj. Vidim, da je boljše biti topničar nego infanterist. Vesel sem bil, ko sem zvečer mena-žiral pri bateriji.

- 18.2. Danes izvemo, da bomo zapustili tukajšnja postojanko in Doberdop. Čez dan pripravimo vse orodje in topove za vprego.

Lah tolče še venomer z svojimi granatami vse doberdopske planote. Zvečer ob 7 uri zapustimo te za nas neverne sprednje postojanke. Hvala, da nismo še oddali strela. Pred polnočjo pridemo v Korite pod Mte. di O. Busi čez Vojsčico.

- 19.2. Danes maširamo zgodaj iz Korit in čez G. Brestovico, Gorjensko, Komen, tu imamo per ur počitka, Kobilje glava in pridemo v Sv. Denijel ob 3 uri popoldne.

Tu je kolodvor in najbrž, da bomo vse naložili na vlak in se odpeljali kam drugam. Vsi se nakem oddahnemo. Spet smo prišli med ljudi.

Topničar Lojze Germek od 6 topa je tu doma, pa očitno ni domačih našel. Bili so evakuirani, le svoj dom je videl z tujimi stanovci.

Spali smo na prostem. Le jaz in Markerini, ki je med tem postal telefonist in nosil koloberje telefonske žice, najbrž radi tega, da bi postopal okrog, sva spsla v neki baraki.

- 20.2. Danes imam 14 km dolg marš. Iz Štanjela čez Kobdilj, Kodreče tu smo na vrhu. Spenjamo se po serpentinah navzdol. Zagledamo lepo vipavsko dolino z Vipevo v ozadju. Po dolgem času smo v dolini. Reka Močilnik nas spremlja ob poti do Sv. Vida, kamor pridemo popoldne ob 4 uri. Tu tudi obstanemo.

Spet laški zrakoplovi proti Ljubljani.

- 21.2. Dopolden odrinemo naprej. Na levi se vpenja Nanos. Čez Prevale, Razdrto, Hraševje, Hrenovico pridemo popoldan v Sp. Planino. Nesmemo pa imeti kakega opravka z civilisti. Nemara zato, ker so ~~XXXX~~ Slovenci? Nekateri se vendar upamo v 5 km oddaljeni Rekek.

- 22.2. Danes marširamo skozi Kalce, Gornji in Spodnji Logatec, Vrhniko in pridemo po 30 km maršu ob 3 popoldne v Staro Vrhniko pri Ljubljani. Po vasi v vsaki hiši nas je nekaj. Častniki so nastanjeni v Vrhniki. Kuhinja imamo pod kozolcem.

Nasproti mojega stanovanja so same ženske pri hiši in se nas nič ne bojijo. Povedali so, da je gospodar v Galiciji. Že dolgo ga ni bilo doma in tudi piše ne. Izrezili so bojazen, da je padel.

- 28.2. Do danes smo imeli cel teden različne vse, kakor o konjih, puškah, topovih, plinskih maskah, tudi ekserciranja ni manjkalo. Nam se je vse tole zdelo neumno, pač kot frontnim vojakom. Seveda so se nam civilisti smejeli, kako tudi ne, ko je vsaki od nas imel drugačne hlače, gamaše ali čepico in vse sorte letniki. Le častniki so bili nobel, saj so imeli po več montur.

- 29.2. Danes sem slučajno ujel med častniškim pogovorom, da bomo šli v južno Tirolsko. Poudaril je vsem častnikom strogo tajnost naš sedanji poveljnik nadporočnik Ernst Sacl. Mršav, suh, dolg z črnim spicbartom doma iz Štajerskega Graca. Kmalu je ta tajna po moji zslugi prišla na dan.

- 2.3. V Bukerešti je umrla kraljica Elizabeta, znana pod pis. imenom "Silva Karmen".

V Nemčiji že IV. vojno posojilo razpisano.

- 9.3. Nemčija napove vojno Portugalski.

Imeli smo cel teden deževno vreme, veliko blata.

- 10.3. Zjutraj se podem z poveljnikom in poročnikom Helige iz Ober Hollabruna v Ljubljano, tu se ustavimo nekje na Dunajski cesti pri

Etapenkomandi. Kmalu gremo nazaj peš v Šiško k Artil. Zengs depoj u.

kjer celi dan nekaaj premetavamo, sami ne vedoč kaj. Kasno ponoči se odpeljemo nazaj v Staro Vrhniko.

- 11.3. Blizu neke vojašnice v bližini današnjega stadiona sem bil pri kosilu v gostilni. Čestnika sta se odpeljala z kolesom v Ljubljano za 2 uri.

V Ljubljani govorijo, da je Avstrija zasedla celo Albanijo. Nemci pa so hudoštepeni, to se sliši povsod. Hudo so tepeni pri Verdunu na Francoskem. Ta, da je obkrožen z loo najmodernejšimi utrdбами. Kislo jabolko, da je Verdun za Nemce.

- 13.3. Danes je nam povedano, da odmaširamo že zarana v Ljubljano, tam se bomo uvagonirali. Pripravimo se na odlazek.

Italijan ob Soči zopet napada.

- 14.3. Ob 8 uri zjutraj odmarširamo po 20 dnevnem bivanju v prijazni Vrhniki, škoda le, daksmo bili po zimi in bredli sneg in blato, pri tem občutili tudi precej mraza, ki ga vsaj jaz še nisem občutil.

Skozi Verd, Stara šranga, Log pridemo po 15 km poti ob pol 12 uri v Brezovico. Ob 1 uri popoldne prideta čestnika, ki povesta, da bomo šli na vlak kar tukaj ne v Ljubljani. Obračemo se nazaj na ~~xx~~ rampo tukajšnjega kolodvora. Menaža. Po njej čakamo vlak.

Ob pol 5 uri popoldne pride vlak z zaprtimi ni odprtimi vagoni. Ob 17 uri smo uvagonirani tako naglica je bila. Toda vlaku se ne mudi, kakor nam. Lep dan je in upemo, da bodo dnevi naprej lepši pri ~~xx~~ vožnji. Veselimo se dolge poti v Tirole. Celo noč se ne premaknemo.

- 15.3. Zjutraj ob 5 se vlak končno premakne. Popišem pot po kateri se bom vozili.

Čez Ljubljano, Zidani most, Celje, Fragersko, Maribor, Leibnitz-Wagna, kjer se nahajajo begunci iz Goriške in Istre. Vsa bela in lesena je vas, v sredi z cerkvico, lepe poti ima, glavno krasi krasen portal. Zbogom rojaki, ki nam mshajo z rokami posebno otroci. Že smo preko Wildona v Gracu.

Tu se nam pridruži poveljnik Šacl, ki nes je že 1. marca zapustil v Stari Vrhniki.

Naprej čez Trohnleiten, Bruk an der Mur, tu se spomnim na Redkersburg saj ta reka priteče tja doki. Tu je mnogo vlakov z vojaštvom, ki so nemenjeni na jug. Nikamor ne moremo, zato nas vlak ob Muri a zepelje nazaj čez Leoben v Gšss. Tu ostanemo do zjutraj.

Lah napadel Tolmin, Plave pod Oslavjem in Podgoro pri Gorici, vsi napadi so bili odbiti.

- 16.3. Nazaj na Bruk a/Mur in čez Aflenz do Seewiesen, pred tem in po tem kolodvorom precej dolga parada.

Gupswerk, Maria Zell, mimo jezera Erlaf do Erlafa, tu je meja med Stajersko in Nižjo Avstrijsko, tod po zelo hudih ovinkih pri Puchenstuben, čez Kirchburg, Grönnau v St.Pälten. Kar brez prestanka se peljemo čez Prinzeradorf do Melk ob Donavi. Čez Ibsa, ob istoimenski reki in čez Amstetten, St.Peter in Haag se pripeljemo v Enns ob reki istega imena, tu je meja med Gornjami in Nižjo Avstrijsko. Ponoči čakamo v Ennsu.

- 17.3. Zjutraj se odpeljemo iz Eansa in skozi Linc, Wels, tu je grad, Vöklabnig, Neumarkt, mimo jezera Woller v Ščzburg glavno mesto Solnograške, od tu skozi dolino Salzach mámo Hallein, Gollinga do Bischofhofna. Tu imamo malo postanka. In že naprej mimo Lend, Taxenbach, ~~XXXXXX~~ Bruck ob reki Salzach, Zell am See, Pinzgau, Saalfelden in čez predor Gisen pridemo iz Salzburškega v Hochfilzen, kjer smo že na Tirolskem.

Čez Kitzbühel, Hopfgarten pridemo v Wörgl v dolini Inn. Že v temni

noči zabeležim še postaje Brixlegg, Schwaz, Hall in ob pol polnoči privozimo v Innsbruck, glavno mesto Tirolske, kjer ostanemo do jutraj. Vagone imamo zaprte ker je mraz. Vsi lepo spijo, le jaz bdim celo noč.

Kakor izvemo se je ob Soči ravnoker nehala že V. laška ofenziva. Kratka in brezuspešna borba je bila. Italijan ima ogromne izgube

Že dolgo se Nemci bojujejo na francoskem za eno edino zelo važno točko, takoimenovano "Mrtvi mošč" 14 km od Verduna. Francozi to točko žilavo branijo.

- 18.3. Proti jugu drži zdaj naša pot. Vozimo se mimo Matrei, Gries čez 1362 visoki Brenner, mimo Gossensass, kjer je velikanski ovinek, Stezging v Frauensfeste tu je odcepitev proge na Korško skozi Pustertalski dolini. Od tu čez Brixen, Klausen, Gries pridemo ob 11 uri dopoldne v Bozen. Čez Kaltern, Tramin prispemo ob 16 uri S.Michele.

Na desni strani je preko reke Adiža, Mezzolambardo in Mezzocorona.

Med tem ko sem iz Ljubljane naprej do Bozna slišal le nemško govorico čujem tu že italijansko. Smo že bliže Italiji. Ko se po 4 dnevni še precej prijetni toda počasni vožnji, kar se je meni dopadlo ker naglica ni nikjer dobra, tu naglo izvagoniramo in jo kar naprej mahnemo čez Nave S.Felice, Pressano v Lavis, kjer smo našli prenočišče.

Čudno se mi vidi, da povsod kjer meji Italija ob Avstriji je v Avstriji italijansko prebivalstvo. Ali je to ozemlje bilo odvzeto po Avstriji od Italije ali pa Italija, ki je pregosto naseljena namenoma pošilja svoje ljudi nam.

~~XXXX~~ Tudi v Tirolah, da je bilo ta teden zelo hudo nam pove tukajšnje ljudstvo. Mislili smo, da smo v peklu so dejali.

- 19.3. Že zgodaj zjutraj odmarširamo mimo Meau, Gardole /sama italijanska imena od Bozna naprej/ in pridemo ob 10 uri v Trient /Trento so napisi/ glavno mesto južne Tirolske. Tu moramo topove rastaviti v tri dele in sicer lafeta posebej, obrambna plošča in kolesa posebej in cev z zaviralno pripravo /Bremsvorrichtung/ zopet posebej. Znak, da pojdemo v hribovske kraje na fronto. Zvečer se vračamo v Lavis.

Nemci so zavzeli pod zelo težkimi izgubami "Mrtvi mošč"

- 20.3. Čez dan v Lavisu, kjer prejmemo 3 mesnate konzerve, 1 paket kave in 9 kom prepečenca, hrana za tri dni je nam ~~XXXXXXXX~~ zabičano in da nebo kdo jedel brez dovoljenja!

Zvečer marširamo v fronto. Do Trienta lepa ravna cesta. Preko mostu pod njim teče Železnica se pričenjamo vspenjati po lepih in širokih serpentinah v hrib. Pridemo okoli 19 zvečer v Valsorda in preko Vigolo Vattaro prispemo okoli polnoči v Bozentino.

- 21.3. Čez dan smo v Bozentinu, tipična hribovska vas, čakamo nedeljnih povelj. Pregledajo nas, če ni kateri pojedel rezervne parcione, pa jih je bilo nekaž vmes, ki so pogledali v notranjščino plehnate doze in jo spraznili niso pa na to prišli. Saj tudi jaz se nisem ~~XXX~~ zdržal, da ne bi prvič v mojem življenju poskusil vojaško konzervo. Hladna toda mastna, imenitna je bila brez kruha. Pač lačni smo bili.

Le eden je bil, ki je je pokazal čestnikom z odprtim pokrovom namesto, da bi jo obrnil. Dve uri privezovanja ob drevju ga čaka, mu pove ~~XXXXXXXX~~ poveljnik, ki je štiri gorke konzerve pojedel. Pravica kajne?

Ponoči je zapadlo pol metra snega, za mene nepomljivo dejstvo. Odvzeli so nam plinske maske. V hribih jih ne rabimo. Sicer pa dosej še nismo imeli prilike imeti opravka z strupenimi plini.

- 22.3. Večji del moštva smo bili poslani v visokem snegu kidati sneg na cesto. Zatem pa smo bili poslani čez Vattaro, Vigolo Vattero v Carbonare, najbrže so bili tu oglarji. Sneg in hud mraz je. V gozdu žagamo in nosimo hlode na kup, tam bomo delali hleve za konje. Pet dni delamo že, spimo v snegu na prostem v celtnah. Vsak dan vlačijo težke topove v fronto. Vojaštvo se podaja ~~XX~~ v prve linije. Avstrijska ofenziva proti Italiji se pripravlja. V maju, da~~se~~ bo začela pravijo.
- 27.3. Hlevi so gotovi, hlodi za steber, polhlodi za streho, smrekove ~~XX~~ veje za zidovje. Podamo se, med tem ko močno sneži nazaj "domov" v Bozentino veseli, da bomo prišli zopet enkrat na gorko. Saj v Carbonari nismo smeli kuriti, čim je bilo malo jasno, se je že prikazal Caproni in verjetno to videl, kar smo videli mi. Bomb pa ni metal.
- 28.3. Z našim odpočitkom na gorkem ni nič. Dopoldan vlačimo topove čez Wirti, Lavarone, Bertoldi, Schlagenauffi, Centa v Horst nad Mte. Roverjem.
- Sneži neprestano. Laški aeroplani ne bodo nič opzili.
- 29.3. Topove postavimo pod drevjem, kjer so dobro naravno maskirani pred sovražnikom, le spredaj smo moreli v snegu podreti nekaj smrek za strelno odprtino.
- Cel dan sneži neprestano. Spimo na lm visokem snegu. Kava nas malo ogreje. Dobimo pa rum in si odtajimo sneg in imamo čaj ~~šicer~~ brez sledkorja, pa ga je v kavnih konzervah dosti, nehateri so pa kar kavo vsuli v čaj?
- Rusi so začeli nas in Nemce hudo napadati na celi fronti od Galiciji do Memela.
- 30.3. Sneg je prenehal, zasije ljubo sonce, ki nas ogreje.
- V Verdunu, da je grozno. Verdun gori in se francozom slaba prede, zato jim Rusi pomagajo najbrže.
- 31.3. Moram v Carbonaro z nekimi naročili in po pošto.
- Nam javljeno: Da so naši napadli prve laške črte pri Gorici pod hribom P'dgora in pri tem ujeli 873 mož in zplenili 4 strojne puške.
- 2.4. Že štiri dni pomaga nam sonce spravljati sneg.
- 3.4. Pet mož nas mora v Cost'Alta, ker delamo izvidni~~xxx~~ stan. Iz desk zbijemo berekico visoko gori na smreki. Pred odprtino kamor se vidi že v laške pološaje, v kasematte, smo previdno odstranili nekaj smrekovih vej. Deske smo dobili na žagi pod Mte.Roverjem. Popoldne proti večeru se podamo čez Cost'Alta, ~~MT~~.Rover na zakope v Horst.
- Nas presenet~~XXXXXXXXXXXX~~ Lah z 4 težkimi granatami. Razločno vidimo kako usekajo v ovinek pod cesto v jarek pri Mte.Roverjem. Polno trenja je na cesti. Krijejo se pred granatnimi deli in kamenjem. Hipoma je cesta prazna. Ni bilo mnogo ranjenih. Čakamo, upam da ne bo več streljal. Poslušamo. Mir. Trena zopet polna cesta. Vojaki urno korakajo in skorej letijo z vozovi. Nevarno mesto.
- Doli v dolino in zopet v hrib, da se izognemo cesti ni mogoče. Vidno je od sovražnika in še visoki sneg. Ni mogoče! Spustimo se doli. Smo že na cesti. Bežimo! Tedaj! ~~Tedaj!~~ Granata za granato ravno na cesto. Vozovi se prekopičijo, konji se vspnejo, vojaki bežijo, iščejo kritje. Pred menoj in za menoj udari granata. Zmešen sem. Ležim sredi ceste v snegu in blatu. Duši me v grlu. Zejen sem. Splazim se k ubitemu konju, k ~~XXXX~~ vampu se mu vlečem. Se 4 granate prižvižgajo preko moje glave v jarek. Dve eksplozivata z strašenskim pokom. Zračni pritisk me prevrača. Krčevito se držim konjske vprege. Silen trušč okoli mene, smreke se lomijo in pa-

dajo na cesto. Kamen in železo tolče po gozdu in vozovih. Črno mi je pred očmi. Grlo je suho. Srkam na tleh poleg mene brozgo, snežno ~~XXXXX~~ vodo, blato, kri, skalnico. Zavedam se. Zbežite vpijejo vse vprek. Vstanem, opomogel sem se, vidim že kako nosijo na nosilnici ranjenca ali mrtvega. Zbežim!

Sem že visoko gori na cesti, ko pogledam dol na ovinek. Stirje konji ubiti, 8 voz raztolčenih, tu in tam še razbitine. Nikjer nobeden. Lah ne strelja več. Kakor sanje se mi je zdelo vse to ravnokar prestalo. Sele sedaj se pogledam, če sem kaj ranjen. Nič! Le roke se mi tresejo in noge. Po rokah opreskan in blaten ves. Prestal sem srečno prvi svoj ognjeni krst.

V težkem ognuju sem bil povem svojim tovaršem, ko pridem v Horst. Dni Stirje so srečno odnesli pete, ko so zbežali k žegi in mislili so? da sem postal žrtev granat, ko so se vrnili 3 ure kasneje v zakope kakor jaz. Zahvalil sem se bogu, da mi je to pot prizanesel. Zdaj sem se šele prepričal, kaj je vojna in kaj je frontni vojak.

Markerini mi poreče: "Šele sedaj! Kdaj sem že jaz!"

- 4.4. Ponoči se mi je sanjalo. Pilot, da sem v jeklenem električnem aeroplanu brez peroti. Kakor kroglja izstreljen iz topa sem brzel širom Italije in prav vsako mesto bombardiral z strojnico, metki te strojnice so imeli pa tak učinek, da je bilo le prav malo strelav potrebnih, da je bilo mesto v prahu. Vsa mesta sem pokončal tako. Omenjam te sanje, ne da bi hotel postati kak Jules Verne.

Včerajšnji dogodek ~~máš~~ ne gre iz spomina, vsak šum me še plaši. K postojanki vozimo granate in šrapnele. Tudi lisčje juknje smo že izgotovili. kmalu pojdemo na Laha, potem bo spet fletno.

Iz Rusije nam prihaja dan za dnem pomoč. Vsak dan imamo čaj, ki daje nam pogum

Nemški pilot Imelman je že 13 francoskih aeroplanov dol zbil, tudi Belke in Bertold se oponašata z mnogimi zmagami nad francoskimi in angleškimi pilati.

- 5.4. Neprestano se vršijo ogorčeni boji za Verdun.

- 7.4. Danes smo se začeli vstreljevati. V slučaju ofenzive bomo streljali a na cesto, ki drži na Vezzena in v Casemate. Previdno se vrši to streljanje, da ne izdago našo postojanko. Tempirene granate frčijo tjs ~~XX~~ preko. Slišimo nj^h pok. Na daljavo 3000m. Vsak čas smo pripravljeni.

- 9.4. Bombardiranje se šlihi iz Valsugenski dolini levo od nas in pri Gardskem jezeru desno od nas.

- 10.4. Danes bi se morala pričeti naša ofenziva proti Italiji, toda bila je preložena bodisi, da ni še sneg povsod skopnel ali še verjetnejše, ker še nismo zedosti pripravljeni.

Pravijo, da še vedno prihaja vojsštvo in topništvo v naš odsek.

Lah pa obstreljuje Wirti, Lavarone in Bertoldi.

Kdaj se bo začela ofenziva? Nestrpno čakamo, da zapustimo te mrzle ~~XXXXX~~ in snežne ~~XXXXXX~~ kraje.

- 17.4. Ponoči so spustili Italijani Col di Lana v zrak. Bajje je grozno veliko naših mrtvih. Slišali smo že, da Italijani pod hribom vrtajo in da so že precej daleč naprej za našimi črtami, ki se vpenjajo visoko gori na gori. Dopoldne so prišla poročila, da je do 10.000 naših vojakov ubitih. Do večera pa Bajje že 25.000. Nekateri vejo celo povedati, da je to število mnogo premajhno.

Col di Lana leži levo od Mte.Pasubio, med Ala in Arsiero v Italiji. Bil je podminiran in je zletel z vso posadko vred v zrak. Točno število mrtvih ni znano. Potem so Col di Lana Italijani zasedli.

V Valaugeni so naši Italijane vrgli nazaj v njegovo prejšnjo postoj-

janko.

- 21.4. Ker sem preveč kritiziral čez Col di Lana sem prišel na raport, kjerker sem prejel zaradi dolgega jezika kazeno, tako, da sem bil lo ur privezan na topovsko kolo. Zvečer so me privezali.

Naš službovodja Jamnik me pride povezati šnecej močno, saj pride stotnik von Foten, kateri je zopet pri bateriji in ki Slovence ni mogel videti, pogledati. Ko si je ogledal za pravico bojujočega vojaka v "trpljenju" se je namuznil. Ko je odšel me Jamnik reši muk, ki bi jih moral prestati če bi tako visel 12 ur.

Nemški vzhodni poveljnik čez turško armado feldmaršal von der Goltz je pri Turkah umrl za kolero.

Tako se godi človeku, če pomislim kaj sem prestal v začetku meseca.

- 22.4. Zvečer zopet pri kolesu, dve uri so kmalu minile, ker me je privezal mali četovodja Bizjak le za eno roko, meneč, da ne zbežim ne jez ne top. Kadil sem lahko, ker mi je Bizjak natrpal cel žep z cigaretami. Ob 20 nasvidenje je rekel, pa sem že ob 19 uri spal.

Drugače čisto spomladansko vreme in se celi dan sončimo. Častniki po drugi strani ravno tako.

Italijanski Caproniji bombardirajo Trst.

- 23.4. Danes me je privezal pa neki nemčurski četovodja. Stopiti sem moral na rolo dahpape in kako jezno jo je brcnil izpod mojih nog, ko me je siloma roki potisnil kvišku in me prav trdno privezal. "Goflja, zdaj gofljeji!" mi je rekel, ko je opravil svojo službo ~~XXXXXXIX~~ sem ga srdito pogledal tako, da je svoje odmaknil.

Ta je bil A. Kolarič bivši železničar. /Se je smrtno ponesrečil z drezino v Trbovljah/. Mene je sovražil kot Slovenca in Italijana obenem.

Marchesini, ta fant iz Trsta me je rešil peklenških muk. Pod topovsko os je postavil vinto, en gib in rešen sem bil. Kolo se je malo zavrtele. Šele po 1 uri pride četovodja pogledat, če nisem že ves črn. Začudil se je, kako, da tako tam stojim. Spat me je nagnal. Kasneje enkrat sem ga slišal, kako sem močan, da sem kolo zavrtele. Nevrjetno!

Bivši ministrski predsednik sedaj stotnik konjenice grof Leopold Berchtold je imenovan za dvornega nadmojstra pri prestolonasledniku Karlu Franc Jožefu.

- 24.4. Lah obstreljuje našo baterijo. Tik drugega topa se zadere granata, topničar Lista je ranjen, pokvarjen je pa tudi top. Dobesedno je razcefrana obreмна plošča.

Naši napadajo Col di Lana in ~~XXXXIX~~ v Val sugenski dolini

Danes zvečer bi moral biti privezan, pa sanitejec korporal Toškan samo veli naj stojim tam, če slučajno pride kateri častnik, da me vidi. Ko javi stotniku, da sem prestal že 8 ur kazni privezovanja mu ta reče, da sem kazen prestal. "Žilavž da sem, dve uri mi odpušča. Toškan pravi, naj se mu grem zahvaliti. Nisem šel!

- 25.4. Danes se javim pri Toškani, bolan da sem in čutim bolečine v prsih. Skomigne z rameni. "Ti že veš!" Mi reče. V istini ni bilo nič, toda vsak ima svoje muhe. Iz častniške kuhinje prejmem priboljške. Marchesini me reče: "Bravo, kdor zna ta znel!"

- 26.4. Naveličal sem merodirati.
Lah tiplje okrog naše baterije.

- 1.5. Za čuda popolnoma miren dan na fronti. Niti strel iz topa, še manj iz puške ni slišati.

Nekdo pripomni, da je danes mednarodni praznik delavstva in da se ne dela na današnji dan. Mogoče je imel prav!

Toškan gre na dopust, nadomestujem ga jaz. Torej vendar se nisem zastonj učil sanitete na Dunaju.

Že dva meseca trajajo v Franciji bitke za trdnjavo Verdun.

- 2.5. Naši častniki imajo danes menda tudi svoj krstni dan? Lah celo dopoldne obstreljuje naše "hochstandgalerije" na Costalti. Mogoče so pa v kaki kaverni.

K polkovnemu poveljstvu prileti granata, ki usmrti polkovnega službenika in težko rani štiri topničarje telefoniste. Takoj sem bil telefonično poklican. Obvezal sem dva vojaka in nesel ubitega na pokopališče I.R.87, kjer smo ga pokopali.

- 3.5. Lah je ponoči štirikrat napadel naše prve linije, pa je bil vselej odbit. Pravijo po telefonu, da ima težke izgube. Ponoči imam službo.
- 4.5. Polkovnik Toerstner se nam zahvali za požrtvovalnost pri predvčerajšnji nesreči in mene in dva moža obdari. Vsekemu da lo kron in 20 memfisov.

Javijo nam, da so Nemci na nemško francoski meji zagledali neke nove vrste morilnega orožja? premikajoče se trdnjavice "tanki"?

- 5.5. Proti večeru je začelo naše ~~XXXXXXXXXX~~ težko in lahko topništvo nenadoma obstreljevati močno laško prvo črto pred Bassonom. Kakor se je začelo tako je streljanje tudi nenadoma prenehalo. Oddali smo 300 granat in šrapnelov. Tedaj pa v ospredju "hura" regljanje strojníc in pušk in že pride telefonično naznanilo, da je pešpolk št.87 brez izgub zasedel italijanske prve črte. Bili so narezen do 600 m. Zmaga! "Če bo tako šlo, bo Italijan gor plačal" šušlja Marchesini.
- 6.5. Lep gorsk dan. Javijo, da si Lah koplje nove postojanke na oni strani Bassona.

~~XXXXXXXXXX~~ V mraku se odpravimo jaz, predmojster Kerševan in še z enim topničarjem skrivaj v Basson. Keševanu se je šlo za italijanske konzerve še bolj pa za sardine in Kianti. Meni isto. Rečeno storjeno. V dobri uri smo tam. V jarku Bassona kopljejo naši 87 sneg, cela krdela jih je z lopatami. ~~XXXXXXXXXX~~ Lanskega meseca oktobra padle tovarše hočejo odkopati, niso prej mogli, ker jih je levina zakopala. Pridemo končno v laške linije od katerih so jih naši večeraj zvečer pregnali. Toliko, da še razložimo kako so napravljene, stopoma se vspenjemo v hrib. Preiskali smo vse. Le kaka prazna "gaveta", prazna ~~škatlje~~ škatlja štirioglata in visoka od maske z napisom: "Paži se smrti!" Ali konzerv a sardinami nismo našli. Oja, pač! Polno odpadkov kamor smo stopali. Smrad je pregnal. Zdaj nismo vedel kam se naj podemo?

Na ravnini smo, tedaj štirje ali pet pokov. Italijan je spustil v zrak rakete. Hitro se skrivamo v granatne lijakе, ki jih je vse polno. Vidimo kako se nam približuje utrinkajoča raketa, toda pada pred nami. Se enkrat se močno zasveti predno popolnoma ugasne. Ko se je zopet stemnilo je krenemo drugo pot misleč, da šo tam naši. Nekje nekaj zašumi in že pred nami klic Italijanov: "Terma! Alto chi va la!" Od nasprotne strani pa: "Halt wer da!" Torej neprijeten položaj za nas, med obema linijama se nahajamo. Tedaj se pa Kerševan začne pridušati!

V granatnem lijaku smo in razločno vidimo, kako se mali laški vojak odmikajo nazaj od drevesa do drevesa. Na desni zareglja neka strojnica, od desne na levo žvižgajo njene kroglice nad našimi glavami. "Deken, deken!" vpije Kerševan. In že za nami zopet italijanske rakete. Komaj sem Kerševana zadržal, da si ni pogledal položaja. Ni hotel biti tih. Jezen sem bil, dacsem se podal z takimi ljudmi na take nevarne pustolovščine. Spet regljanje strojnice in pušk iz obeh strani. Klici donijo bolj na levi. Ne daleč od nas nekdo beži. Tu in tam pada še kak strel. Pomiri se.

Fantje, zdaj jo pa ubežimo tjakaj, da ne pridemo zopet k Italijanom. Že precej časa hodimo, ko iznenada začujemo: "Halt wer da!" Artiljeristi pojasni Kerševan. Močna petrulja 87 nas vse tri odpelje v pol ure oddaljene položaje. Zaslišanje! Ko že bolj priletnemu mulemu stotniku vse pojasnemo telefonira na našo baterijo, ki ima z njimi zvezo: "Da naši so!" pride odgovor in imenovani kaprol Gracer je nas izdal, je rekel v slovenščini Kerševan. Le pojte zdaj domov, pa Boga hvalite, da nismo ne mi ne Italijani vas postrelili, nam prijazno v slovenščini odgovori stotnik!

Čez pol ure smo pri bateriji. Sedaj še poročnik Helige je nas rešil in tudi nikamor da ne bo javil, je obljubil. Toda baterije ne smete več zapuščati. O ne več gospod podporočnik, imam že sivo glavo in otroke doma reče Kerševan.

Dobro se je izteklo, le to je Kerševana jezilo, da ni našel ne konzerv sardin, še manj pa Kianti, kar je bil menda njegov namen. Saj pil ga je rad.

14.5. Do danes že celi teden naši močno obstreljujejo laške prve črte in zaledje. Tudi on nam odgovarja. Na vsak način se pripravljamo na napad. Če bi Italijan vedel in vedel je dobro?

15.5. Že ob 1 uri zjutraj imamo alarm. Vsek top dobi svoje elemente. Granate in šrapnele že tempiramo. Pripravljeni smo. Popolna tišina in mir. Čakamo. Vsek hip lahko pride povelje. Naša ofenziva se prične. Točno ob dveh začnemo streljati. Grmi, da se trese zrak. Počas i eden za drugim sprožimo. Bliske se. Čudno, da Lah nas ne opazi iz Cima di Verle, saj je za našim hrbtom. V boju je pri nas celi 21 kor.

Se že dani, mi še vedno v polnem streljanju. Okoli 5 ure zjutraj preneha bobnenje vseh mogočih kalibrov. Topovske cevi so vroče. Močimo jih z mokrimi vrečami. Ob 7 se zopet prične in traje bombardiranje do opoldan. Lah nič ne odgovarja, očitno je v obupu. Popoldne streljamo bolj polagoma. Proti večeru nam javijo, da so "naši" ujeli 200 mož in vzeli 2 težke topa.

Ali se splača razmetavati toliko municije za to malenkost, se hudeje razburjeni Kerševan.

Glavna bitka se vrši notri desno od nas pri Mte. Pasubio in Col Santa v dolini Arsa. Avstrija namerava predor proti Benečiji, vzdolž reke Adiča.

Tam bo vina dosti omenja Kerševan in se smehlja.

Ponoči mirujemo, kakor tudi Italijani.

16.5. Glavni boji okoli gorskih grebenov: Mt. Pasubio 2236m, Mt. Maggio 1837m in Mt. Carupomolon 1855m.

Nestrpni smo, kako se bodo boji razvijali. Cel dan smo sicer pripravljani toda ni nam treba streljati.

Ali bo mogoč nameravani predor v Benečijo? Častniki pravijo, da o tem ni debate. Naši so danes zavzeli prve italijanske pozicije na grebenu Armentera v Valsugani ter pri Vielgereuth severno doline Teragnola in pri Roveretu.

Pri Verdunu večni boji ne življenje in smrt za točko "Mrtvi mož", ki je sedaj v nemških rokah.

Italijani so napadli Doberdob pa je bil od naših odbit.

17.5. Lah so bili pognani in bežijo iz svojih postojank v dolini Teragnole, naši zavzeli hrib Mte. Maggio 1837m in Mt. Majo desno od prevega. Zasedli trg Piazza pod gorskim grebenom Teragnola in napredujejo proti Col Santo. Zavzet je tudi Mt. Coston 1757m.

Mi v našem sektorju mirujemo.

18.5. Naše topništvo obstreljuje celi dan Mt. Campomolon na katerem ima Lah težke topove in Mte. Toraro, oba desno od nas. Med Teragnoleko in Val d'Arca dolini je Col Santo od naših zelo ogrožen. Vsek hip se ima pričakovati padec teh velikanov. Mi dopoldne mirujemo. Popoldne pade v naše roke hrib in trdnjava Campomolon in Cima di Campolongo 1705m, prvi desno drugi levo doline Val Astico. /Astach Tal./ Boji se vedno bližje približujejo k nam. Izvemo, da pridemo u jutri mi na vrsto. Naši so ujeli 3471 lahov in 33 topov vseh kalibrov.

Nemškega generala obersta Von Mollzeja je zadela kap.

19.5. Resnično zjutraj ob 4 uri začnemo mi pošiljati lage za lage na laške postojanke. Hudo obstreljevanje vseh topov iz naše brigade. Takozvani topovi "dike Berta" kalibre 30,5 cm pošiljajo svoje izmečke na pred nas stoječo trdnjavo Vezzena. Gromovite eksplozije, ki jih gledamo. Ne verjamemo pa, da bi bil tam gori le eden Italijan. Naša pehota že juriša onstran Campolongo. V dolini Adiže so Italijani zapustili mesta Marco in Mori ter bežijo proti Avio-Ala v isti dolini. V naše roke padejo Mte. Pusterle, Col di Lana, Mt. Erzo, Mte Verena, Col Santo in Mte. Pasubio.

38 cm topovi naše mornarice streljajo iz kolodvora Caldonazzo ravno čez naše glave v 35km oddaljeni Asiago. Kako brenčijo tile orjaški brenčeljni. In kaj si bodo mislili Italijani in sploh civilno prebivalstvo v Asiagu, ko čez par minut tile udarijo na asiška tla ter vse naokrog porušijo. In ravno sedajle okrog kosila? Mogoče je bil namen isti mojemu mišljenju tudi od vojnega vodstva? Tudi mi streljamo tako, da nam šumi po ušesih. Od velikega streljanja počni III. topu cev. Nihče ni ranjen. Izmučeni smo. Dovolj smo pripomogli iz svoje strani, saj smo noč in dan v pripravi. Pa kdo more spati?

20.5. Že od polnoči smo vsi skupaj na nogah, boji se vidno približujejo proti našemu sektorju. Šele ob 6 uri začnemo obstreljevati Basson oziroma laške linije spredaj in zadaj. Zapiralni ogenj traja nepeš - renehoma 1 uro.

Naši 87 jurišajo in že imamo 6 italijanskih častnikov in okoli 600 mož ujetih.

Lah prične našo baterijo obstreljevati in kako točno. Vendar jo je našel? Nehamo streljati in se podamo jez, Kravanja in Gracl v zaklon. Neposredno za tem sta že dve laški granati tu, ena pred in ena za zaklonom. Popadali smo v njem radi zračnega pritiska na tla, pravzaprav nas je metalo. Oba tovarša sta bile ranjena, meni se za čudo ne zgodi popolnoma nič. Lah čim bolj tolče naše postojanke. Ne zdržim več v tem peklenem ognju. Odkurim jo in v tem prileti granata za mano. Še enkrat nas vrže tja po tleh. Komaj se rešimo padejočih vej in smrek. Moj top je prevrnjen in uničen. Hvala bogu, zopet enkrat sem srečno odnesel pete. V najtežavnejših trenutkih življenja mi je bila usoda mila.

Iz Cima di Verle je nas Lah opozoval, ker ko je bila cela baterija ognja nezmožna je prenehal obstreljevati našo postojanko.

Prvi Battailon I.R. 96 pravijo, da so Hrvati, je pregnal iz svojih postojank Reg. Inf. št. 161 in pri tem ujel okrog 1000 teh pešcev.

V Valsugani so naši zavzeli Mte. Sasso Alto na grebenu Armanterra. 27 Lovci so zavzeli laško oporno točko. Cel dan seveda nič ne streljamo, ako bi oddali le en strel bi bilo zopet po nas.

Med Cima di Verle in Cost'alta je planota. Ob pol 6 uri zvečer zagledamo Italijane, ki bežijo k nam. Kakor da bi bil roj čebel se je videlo, tedaj je začel nanje streljati Lah z šrapnelami. Hipno so se razpršili, precej jih jecobležalo na tleh.

- 21.5. Ponoči ni bilo hudo. Proti zori se zopet pričinja krvevi ples. Vse baterije našem okolišu silovito streljajo. Tudi Lah močno odgovarja. Grozno streljajo pred nami. Pehota juriša!

Okoli 10 ure nam javijo, da so se podeli laški polki št. 96, 156, 162 z častniki vred. Že smo v gozdu v Cost'Alti. Dolga je povorka, ki gre mimo nas. V četverstopih prihajajo še in še. Mnogo ranjenih je med njimi. Na obrazih se jim vidi, da so mnogo hudega prestali. Smilijo se mi. Aqua, aqua so prosili. Dobili so jo.

Vprašam čestnike, kako je kaj spredaj pa porečejo: "L'Italia sanguina, brava XXXI l'artilieria austriaca!" Nekateri med njimi so zelo želostni, zavedajoč se, da so ujetniki. Jekne strel, laški major se je ustrelil z samokresom v glavo. Zakaj je to naredil? Mrtev je bil takoj. Sami Italijani so ga odnesli naprej. Cel dopoldan smo gledali sprevod. In še in še so prihajali ubežniki.

Kmalu po menaži je javljeno, da so naši zasedli vse prve laške črte v Lafrescenski planoti od Hohleiten preko Casenove do Costa D'Agra.

Te boje je izvedel 3 zbor iz Gradca. V splošnem pa vodi vse boje v južnem Tirolu nadvojvoda prestolonaslednik Karl Franc Jožef. Tudi našemu sektorju v odseku od doline Valsugana in Val'Astico je proti večeru popolnoma prenehal Lah z topovskim obstreljevanju. Oddahnemo se. Le v sprednjem delu se šliši strojni ogenj iz laške strani.

Zvečer izvemo, da so Italijani že zapustili vse dosedaj zasedeno ozemlje v Avstriji.

- 22.5. Zelo zgodaj dobimo obvestilo, da je Lah zapustil prve črte in se XX pognal v beg. Mi se ne premaknemo dokler so Italijani še v Valsugani. Vsi topovi popravljani. Jaz dobim novi top popolden, za prvim mi je žal, ko ga odpeljejo.

Naša pehota se pripravlja za naskok, a nima pomena dokler je Italijan še za našim hrbtom. Jutri zgodaj, da bodo naši jurišali v Marteri v Valsugani. Pripravljeni smo do večera za odhod.

- 23.5. Zjutraj se prične borba v Valsugani. Kmalu zapusti Lah mesto Borgo in se trenutno nahaja v paničnem begu, teko nam javljajo. Naši so začeli previdno napredovati. Trd oreh je še Armentura in orjaki v Valsugani Cima Maora in Col di Campoverde. Naša pehota v našem sektorju se tudi že podaja na pot. Ne bo boja do Valstagna ako naši Laha našenejo v Val di Brenta. Je pa močna laška trdnjava še Primoleno, ki je bila prej avstrijska. Le ta je še glavna zapreka tam preko gorovja prati Valstagni.

Naša prihodnja prva črta bo v kratkem za naš sektor od Mte.Campolongo pri mestu Campolongo do Mte.Šau pred Asiero. Naše topništvo in pehota bi bili že v gorovju medtem ko bi bili Lah še v dolini. Seveda pa morajo naši pri Gardskem jezeru tudi napredovati in zavzeti takole Verono, bivšo avstrijsko trdnjavo.

Ostanemo še tu, tudi pehota se previdno premika naprej proti Mandrielle in Vezzeni. Desno so proti večeru že zavzeli laško trdnjavo Verrera. Ponoči okrog nas vse tiho, pripravljena je že tudi vprega. Cel noč čakamo na nadaljnja povelja. Zdi se mi, da gre te reč, bolj počasi naprej. Da orjaški hribi so pred nami, ki jih bo Lah gotovo trdovratno branil.

- 24.5. Zjutraj ob 4 uri dospe ukaz, da gremo naprej. Počasi se vrši napredovanje. Tren in municija za pehoto ima prednost. Cesta, ki vodi v Val D'Assa je pod vzhodjem Mte.Verena zabarikadirana in jo morajo naši šele sprezniti.

Opolden so naši zavzeli v naskoku Mte.Salubio, Campolongo, ki smo ga mi obstreljevali 19 tega meseca in Ceruo di Campoverde. Smo na Mandrielle za Vezzeno. Tu kampiramo, si ogledamo laško vojno bolnico. Mnogo težko ranjenih je moralo biti v njej, ko vidimo mnogo

zoglenelih in ožganih trupel v pogoreli bolnici. Ko je gorela niso mogli najbrž uteči.

Ne moremo naprej, kaj nam Italijan prepušča pred nami le ped za pedjo ozemlja. Trda mora biti spredaj našim, ker se jih toliko vrača ranjenih. Težke ranjene nosijo na nosili in tudi vozovi so jih polni.

Iskati gremo po hosti Mandriale ubite laške vojake. Na neki poti najdemo 12 mrtvecev. Razločno se vidi, da so bili ubiti na begu. Polno ~~XX~~ lijevok, ki so jih povzročile naše granate so na tej poti. Reveži so izmeličeni, težko ranjeni so padli. Večina ima puško na rami, jermen držijo trde napeto v rokah. Jermena smo morali prerezati da smo jim lahko puške odvzeli. V celtno smo pobirali raztresene ude okrog. Nosili smo jih tudi na provizoričnih nosilih narejenih iz vej. Enega takega reveža, z preklanim trebuhom ni hotel nihče nesti, Sam sem ostal na mestu. Moram ga spraviti z poti, ne radi sramu, še več radi epidemije, ki lahko nastane. Odvzamem mu mantel in ga zavijem, rokave zvežem in si ga naložim na ramo. Neseš ga skoraj 1 km do groba. Jama je globoko izkopana, 11 trupel je že v njej. "Notri ga treščii!" se posmehljujejo. Nisem tega storil. Previdno sem ga spustil v jamo. Zal mi je, toda odkrito povem, da mi srca ni dalo, da bi preiskal njegove žepe, da bi našel kako legitimacijo. Tudi druge niso pregledali, le enemu so uzeli zavojček cigaret "Popolari" v katerem je bilo 6 svaščič. Vrh nje smo nametali spno, prej smo jih pokrili z celtnami, ki so bile vse onesnažene. Zakrili smo jamo. Gomila je gotova. Napravim lesen križ in ga zakopam na vzglavje. Napisal sem nemško: "Hier ruhen 12 tapfere italienische Helden" in datum 24. V. 1916. V italijanščini nisem smel napisati. Nobeden ni pomolil za njih duše. Počivajte v miru!

Pomislil sem, kaj se je ravnokar zgodilo. In doma ravno sedaj lahko mislijo kako se našim godi tam v Tirolih. Ali se nes doma kaj spominjajo? Ali so ranjeni, ali so živi, ali so ubiti, ko tam gori divja sedeš bitka? Oh! Ko bi vedeli, zajokali bi se, kakor sem se jaz na ta spomin.

Ne moremo naprej in parkiramo tukej. Spimo v šotorih. Le malo komu je za spati. Pehota koreka naprej celo noč. Noč je hladna. Opolnoči pride ukaz, da moramo takoj naprej! Alarm!

25.5.

Ob 1 uri zjutraj izvemo, da so naši prikorskali v Valsugani do Strigno. Italijani še vedno trdovratno branijo Corno di Campoverde 2129m. Velike borbe da je tam.

Zdelo se mi je in zdaj sem prepričan, da naši morajo napredovati, drugače nima pomena tu napredovati dokler je Italijan nam za hrbtom.

Že marširamo naprej proti Campovecchio v območje Sette komuni. Lah ne beži tako, kakor je bilo rečeno in tudi daleč ni od nas. Italijanske krogelje frčijo okoli nas. Kaj je to? Ali mar Italijan napreduje proti nam? Bomo morali li bežati?

Infanterija leti z puškami v rokah mimo nas v ospredje. Vedno silnejši ogenj strojnih pušk in pušk pred nami. V dežju krogelj smo. Artilerija naprej! zadoni povelje! Naprej! Naprej! V tem hipu pa zasllišmo v ospredju "Hura!" Streljanje je ponehelo.

Toda italijanske krogelje so vedno gostejše, znak, da naši jurišajo, lahi se pa trdovratno branijo, očitvidno nudijo naši pehoti hud odpor.

Fripravljeni smo na strel, toda ne smemo streljati. Rakete vseh barv, naših in italijanskih ožarijo okolico. Tedej sssst! in že začutim bolečino v desni roki. Kot topničar sem ranjen od laške pehote z puškinim strelom.

Hura! v ospredju in hura v mojem srcu! Že šlišmo: "Lahje v begu, za njimi!"

Baterija me pusti na mestu. Ura je 2 po polnoči. Za silo se sam obvežem, saj obveze sem imel pri sebi. Obveza je kmalu rudeča. Podam se samecat v Vezzeno. Tu čakam med trenom, dobim čaj in kruh. Negdo mi podari nekaj cigaret Šport inpravi naj boga zahvalim, da zapustim ta pekel. Dani se že, okoli in okoli vse tiho.

Inf.Sanitšts Austalt 56 postavlja šotore. Mnogo vojaštva, voz, konj, pehote se pojavlja.

Kri mi kaplja preko obveze. Čutim silno bolečino.

Montirajo "dike Berta" tam preko. Opolden pričenje streljati "die dike Berta"

Laški ujetniki pridejo po cesti. Na Mte.Mesta v Val di Porto so se morali bojevati, opolnoči so bili premagani. Podali so se. Izmučeni so od dolge poti, ali beže? In lačni so, pravijo "batto fame!" Razdelil sem med njimi svoj kruh. Ni bilo to po valji nekemu podporočniku, ki me je zato nahrulil, čeprav sem bil ranjen v boju. Pojasnim mu, da pravijo, da že tri dni niso dobili nič jesti. Hvaležni so mi bili. Ne tako podporočnik: "Krepiren sollen die Kerle!" je osorno upil.

Ob 8 uri sem ponovno obvezan, rudeči listek mi pripnejo na prs. Na voz se podam in se odpeljemo mimo naše zadnje postojanke čez Cost Alta na Mt.Rover. Lahko ranjeni se podajo na žično vspenjačo. Počasi in previdno se pomika voz za vozom po velikih serpentinah proti Caldono. Krasen pogled na razbiti Caldono in Calceranika in jezero. Mimo teh pridemo srečno ob 8 uri zvečer v Fergine. Tukaj pospešeno poprevljajo železniški tir do Caldono. Tukaj sem še enkrat nanovo obvezan. Strel skozi lakot. Ne bo hudega. Podete jutri z prvim vlakom rudečega križa v Innsbruck. Dobro večerjam, baraka polna ranjencev, sede zadremam v šundru in govorjenju in obleku dime.

- 26.5. Zjutraj se ranjenci odpeljemo z prvim vlakom, ki je prepolno zaseden. V Innsbruck pridemo ob pol 3 popoldne. Najprvo so nas večino prepeljali z cestno železnico izven mesta v "entlausungensstalt". Tu so nam odvzeli prav vse kocine po vsem telesu, potem smo se skopali v mlačni vodi, medtem ko so nam monture dozinficirali v pralnem kotlu. Te so bile potem vse zmečkane. Ko smo to opravili nas prepeljskozi mesto, ki je ves v zastevah radi našega prodora v Tirolah v garnizijsko bolnico št. lo. Sem v XII. oddelku. Zvečer pridejo že zdravniki. Bolelo me je ko so trgali obvezo iz roke. Rano so na obeh straneh očistili. Skozi rano so potegnili namezno gezo in zavezali. Kmalu, da nas bodo ozdravili in poslali nazaj na fronto me tolažijo ranjeni tovarši, ki so že od prej tukaj. Kadil bi, pa je žal prepovedano, zato hodim večkrat na stranišče.

- 27.5. Iz današnjih časopisov izvem, da so naši vendarle včeraj napredovali v Valsuganski dolini. Onstran reke Maza so zasedli važne gorske točke Civerone pod orjaki, ki se desno od nje vspenjajo v nebo.: Cima Dieci, Cima Undiči in Cima Dodiči, ki so tudi že zavzeti, prednji orjak pred temi Cima Maora pa je Itelijani srdito branijo. Po oceni nas vseh smo prišli do prepričanja, da če ne bodo naši napredovali pri Veroni do Adiče in potem vzdolž te reke do morja in teko zejeli vsi itelijensko armado, ki se nahaja v Tirolah, Koroškem in ob Soči ne bo napredka v Benečijo kakor si vojno vodstvo misli in namerava.

Ob 11 uri naš zopet ponovno prevežejo. Trpel sem ko so vato iz rane vlekli-trgali. Opolden prejmemo nekaj sladkerij, liebesgaben in posebno izdajo časopisov, ki poročajo, da so naši včeraj popolden zavzeli po hudem in težkem boju ves gorski masiv od Corno di Campoverdo do Mte.Mesta, nad dolino Vale di Porto. Fri Arsieru so naši vrgli Lehe iz njegovih šrt. Naši, da silovito obstreljujejo vrh Zugna Torta, med dolinama Val Lagerina in Val D'Arse, ki je tudi obstreljevana

Drugeče je popolden ob 4 zopet vi ita. romenkujemo se vraga mogočega. Bičcašitško ranjeni v prsa, ki težko dihaajo in čudno kašljajo, drugi celi dan tarnajo, pa ne samo podnevi tudi ponoči, kar tudi jaz občutim, ker se večkrat prebudim. Celo noč je svetlo. Zejen sem, p pridno mi nosi melinovec sestre, ki je baronica. Sicer pa sem vedno na stranišču, tam kadim s tem si olajšujem bolečine. Pišem domov kaj je z menoj.

- 28.5. Izvem: da se naši vkopujejo na Civaronu v Valsugani, kjer so naši včeraj zasedli Cima Maora. Pred Arsierom trdnjava Casa Ratti. Pri Asiagu pa mesta Tormi, Rozzo in Roana, ter Mte.Košiče 1561 m. Zasedena mesta se nahajajo v dolini Val d'Assa /časopisi pišejo Assa Schlucht/.

Naš avstrijski feldregmeister nadvojvoda Leopold Salvator je imenovan za generalobersta. Mi spadamo pod poveljstvo generalobersta nadvojvoda Eugena.

Danes mi zopet obvezujejo rano, siloma odtrgajo grzo iz rane. Bóhi me in kri curlja. Obvezan sem, roka pa me boli do ramen.

- 29.5. Današnji časopisi poročajo, da so se včeraj celi dan bojevali med Farmi in Chiesa in naši počasi napredujejo proti Punta di Favetta.

Danes me niso rano prevezovali, kar sem bil vesel obenem sem se že bal jutrišnjega dne. Frejmemo zopet liebesgaben.

Dva tovarša so zgodaj zjutraj odnesli iz sobe, pravijo da umirati in res sta proti večeru umrla.

- 30.5. Vesti: Med Chiesa in Tormi so naši včeraj naskakovali mte.Forli Alti 2026 m, Mte.Albo 1229 m v smeri Schlo, mesto, ki je že v italijanski nižini. V dolini pa naskakujejo Mte.Cencio 1351 m, Cima del Teglio proti Cesuna med Asiagom in Arsiero. Proti Cesuni naši napredujejo. Tudi pred Asiagom so hudi boji na asiški planoti. Med to in reko Brenta, to jr med Asiago in Primolono v Valsugenski dolini naskakujemo. Mte.Meletta 1827 m in Mte.Lisser 1636 m.sta dva trda oreha kakor se mi zdi. Danes se bojuje za Asiago in Arsiero, dve največji mesti v gorovju Sette Comuni.

Danes so me zopet obvezali, sicer me je bolelo, toda rana se zmanjšuje in dobro celi.

Popoldne odnesejo mrliča, ki je bil težko ranjen v spodnji del trebuha, ki je tako lepo mirno zaspal za večno, da ni nihče v sobi opazil. Le sestre je šla po nesače, da so pokritega odnesli. Mnoge so danes izpustili iz bolnice še ne povsem ozdravljene, prostor morajo pripraviti drugim, ki pridejo. Na novo je bilo zvečer zasedenih 8 postelj. Večina ranjencev iz doline Posina in Val d'Arca, kateri vsi povedo o hudih bojih in da naši gor plačajo. Ne verjamejo, da bi mi prodrli naprej, nimamo novega topništva, Italijani ga imajo. Ne pastijo nas, da bi se premaknili. Za smrt in življenje se gre Italijanom

- 31.5. Zopet Liebesgaben. Veselje v Innsbrucku. Naši so danes dopoldne zavsel zeli italijanski mesti Asiago in Arsiero. Se dve, tri uri hoda in bomo dosegli ravnino. Do sedaj smo ujeli 30.000 italijanskih vojskov, 700 častnikov in 300 topov.

Red bi že bil tam pri batriji, ako pridemo v Benečijo nas nihče ne ustavi do Adiče. Torej bo vendar mogoč predor, ker sem nisem hotel verjeti do sedaj.

Popoldne me zopet obvežejo.

Zvečer izvem, da sta prišla dva polna vlake ranjencev iz južnega Tirola. Hude bitke so morale biti. Ponoči prinesejo ranjence na nosilih. Vsak kotichek v sobi in gankih jih je polno. Kaj bo, kam bomo z njimi, moledujejo sestre.

V severnem morju pri Shagersku se je vršila ena največjih pomorskih bitk med Nemčijo in Anglijo. Obe floti imata zelo hude izgube.

1.6. Zjutraj še pride polkovni zdravnik z svojimi spremstvom. Nujno potrebujejo 20 postelj, tudi mojo. Popoldan bom še enkrat pregledan, jutri, da grem. Kam? Ob 16 uri me obvežejo, 14 dni rekovalescenta dobim. Tudi dobro. Waredili so 5 grup po 25 mož.

2.6. Zjutraj zasedemo 5 voz cestne železnice. Na trgu zavijeta dva voza na levo, dva voza na desno. Edzdravljamo se. Nas peljejo na kolodvor. Z gebirgsbahu, ki obstoji iz dveh vagončkov in male lokomotive nas popeljejo kvišku v hrib. Vedno višje in višje. Frideмо na Igl nad Inomostom. Kraj je zelo lep, polno je vil in vse zasedeno od vojaštva. Vojski in častniki.

Takoj pa kosilu mi raztrgajo ponovno rano. V njo natlačijo neko rumeno štupo, ki strehотно udarja v nos. Tukejšnje prebivalstvo nam prinese cigarete in sladkerije. Kaditi smemo v sobah, po 8 postelj je v vsaki. Vlak odpelje ozdravljene nazaj.

5.6. Šele danes sem ponovno povit. Rana je zaceljena. Podem se na neki hrib v bližini od koder je krasen pogled na mesto Inomost i veličastnim gorovjem v ozedju. Okrog in okrog nas samo hribi.

6.6. Časopisov ne dobimo peč pa izvemo, da se vršijo v južnih Tirolah zelo srditi boji. Ravno teko, da je začel nas Rus zopet srdito napadati.

8.6. Iztekne časopis: Naši so pri Cesuni naskočili italijenske prve črte in jih pognali v beg. Boj je zelo hud na odseku Cesuna-Asiago-Gallio. Velike izgube imajo naši ker vse višje ležeče položaje obvladuje Italijan. Torej še nismo v dolini?

Popoldne sem ponovno obvezan. Rana je že suha.

10.6. Pri Asiagi so naši zavzeli mte.Sisemol 1244 m, in severno od Mte. Meletta so pognali laške Alpine in zasedli Mte.Castel Umberto. Do zdaj sem šlišel le italijenska imena, torej je izrazito laška pokrajina to južno Tirolsko.

Danes sem zopet pregledan. Le hrasta je še na dlani, kmalu bo ozdravljeno. Obvezan sem in roko gibljem lahko. Vse dneve dopoldan in popoldan na sprehodu po okolici.

Nekej sem se pa le nevedil. Drugi mene fehtajo za cigarete, jaz pa druge.

V Rusiji pa divje velikanske ofenziva proti nam pod poveljstvom generala Brusilowa.

11.6. Danes pripelje vlak zopet okrog 50 rekovalescentov, dve tovarša moje baterije sta zraven. Kaj je novega? Ranjenih dosti, hudega smo preživel stati morali zadnje 3 tedne. Vsak dan smo morali vlačiti topove naprej in nazaj. Na 10 km poti smo imeli več kot 20 postojank in da smo za to pot rabili celih 14 dni, se lahko predstavljaš kakšno je bilo naše napredovanje. Zdej se nahajamo v Merzselvi med Roano in Rorzo, streljemo na Mte.Lemerle, kjer se je Italijan vkopel in vse naše obstreljevanje je zaman. Srdito se drži. Na planem smo mi in konji. marikaterega konja smo pojedli v golažu, tega imamo vsak dan po dvakrat. Na Mte.Pau in Mte.Tonte ter Mte.Nuova ima Leh najmočnejše topove, ki nas vedno obstreljujejo. Na zelo nevernem mestu v dolini Aese smo. Dolgo ne bomo mogli zdržati na tistem mestu. Le nekaj legega smo dosegli na našem potovanju. V bližini Merzselve se nahajajo vinske kleti polne sodov vina. Naši Infanteristi 87 so z puškami streljali v sode. Do kolen je bilo vina v kletih. Srkali smo ga, vsi smo se pijani opotekali okrog. A radi tega ni naše ofenziva nič utrpela. Še več, izsknili smo sod ruma. Cel kotel z prepencem smo ga skuhal. Eno šelo te brozge si pojedel in zadosti si imel. Cela fronta je bila pijana. Ranili so nas težki šrapneli.

14.6. Rus vGaliciji in Italijan ob Soči hudo napadeta, očitvidno radi tega, da bi mi ne dobivali od tam ojačenja. Preslebotni, da smo v Tirolah,

in ob Soči ne bomo napredovali. Tam je Lahov in naših malo. Sicer se pa govori, da dobimo od nekod ojačenje.

Danes sem jaz spoznan za popolnoma ozdravljenega. Na teži sem pridobil 2 kg v zadnjih 20 dneh. Kratko slovo. Zvečer nas vlak odpelje v Inemost. Opolnoči se pa že odpeljemo iz Innsbrucka. V Igleu je bil eden dober vtis, prijetno življenje in zelo dobra hrana. Zbogom prijezni kraj! Zbogom glavno mesto. Hitro drži vlak proti jugu. Sila mora biti velika, saj tudi Rusi so nam zavzeli mnogo dežele.

XXXX

15.6. Ob 5 zjutraj smo v Boznu. Ogledati si ga hočem predno grem na fronto. kajti že iz vlaka vidim pred Bocnom na vsaki strani polno krasnih Oleandrov, Bigonje, Katelp, Pavlovne, Cedre, Magnolije, Glicine, Pinje, Ciprese, Fige. Med bujno košatim drevjem opaziš kostanj, marele, hruške, jabolka, mandeljne, slive. Oh, tu je raj, tu mora biti prijetno in predno umrem ga moram videti si mislim in že iztopim. Kmalu sem v Samelsteli, kjer se javim, zvečer, da odidem naprej. In že me pot zanese skozi lepe gaje v mestu. Sem že na trgu Walter, kjer opazujem spomenik "Valter von der Vogelweide" Na sadnem trgu same stojnice z odbranim svežim sadjem. Velike table v nemščini povedo: Bozner Tafelobst 5 kg postkolli versand. Kupiš, plačaš, daš naslov in že ti sami odpošljejo po pošti na naslovnika, ličen lesen zabojček poln izbranega sadja. Tu je tudi tovarna sadnih ~~XXXXXXXX~~ konzerv, če se ne motim Bauerjeva.

Prvič v svojem življenju si ogledam tudi vinograde. Od daleč so videti kakor stopnice v sreni. Za namakanje kultur so praktično naredili Vodo zajemajo iz reke z štiriočletni zaboji potom koles kvišku do 12 m v strugo od tu se odtoka na določeno mesto.

Opoldan si ogledujem mesto, graščine, palače, krasne hiše in še krasnejše parke. Res raj na zemlji.

Popolden se podam na Virgl, 200 m visoko z železnico z počevnimi vagončki, kamor dospem v 4 minutah. Od vrhe se ti pokaže v vsej bujnosti bogatno celo mesto. Nepozabljen pogled na ta biser pod Dolomitami. Še več je takih žičnih železnic. A najbolj je divja ona vspenjača, ki te pelje na Kohlern. Nepopisno debele žice iz jekla nosijo in peljejo majhne vagončke, ki imajo prostora za 16 oseb. Malo se vseeno ustrašiš in pri srcu te stiska, ko se znaješ skoro 500 m visoko nad reko Eissk. V dobre četrt ure prispemo na Kohlern. Tudi tega veličastnega trenutka med zemljo in nebom ne pozabim nikoli.

Sem zopet na kolodvoru. Pomeranče tudi gojijo v Bocnu, pa mislim da bolj v okras nego za prodajo. Zvečer se odpeljem iz nepozabnega lepega nemškega Bocna. Ob 9 sem že v Trientu. Spim v Samuelsteli.

16.6. Ob 3 uri zjutraj se zbudim, prihrumi mnogo vojaštva v barako. Več stvari slišim, ki mi jemljejo pogum, da bi šel na fronto. Še Trient si hočem malo ogledati. Mesto je ves drugačen nego je Bocen. V popolnoma drugačnem okolju se nahajam. Mesto je izrezito Laško. Ob 7 uri si ogledujem razstavo vojnih trofej kakor topove, puške, čelade, strojnica, največ je pušk okrog in okrog ograje, Dantejeva spomenika, brez jermenja, ker tega usnja sami potrebujemo ali se pa bojijo, ali se pa bojijo, da bi kdo kradel ta jermena.

Ob pol 9 uri se že peljem proti fronti in ne ~~XXXXX~~ do Pergine, temveč do Caldonarro me privleče vlak. Tudi vlak je med tem časom napredoval. Žična vspenjača pa revnotako obratuje kakor prej in tudi znane divje serpentine so polne trensa kakor prej. Do Mte. Roverja se peljemo z žično vspenjačo. Opoldan se znajdem pri Verreni v Bajtle, tu se javim pri 3. zborniškem poveljstvu, kjer me odrediijo k 28. artilerijski brigadi, ki kampira v Mezzaselvi. Torej tam smo obtičali. Nikakega napredka zadnje dni. Tu dobim jesti in že romem proti cilju. Med gostilno Termine to stran in gostilno Ghertele onstran ceste teče italijansko avstrijska meja. Čez Camporovere in Roana pridem kasno zvečer v Selva, kjer se javim in prenočujem pri polkovnem poveljstvu.

Že zopet slišim streljanje prav v bližini.

- 17.6. Dopolden pridem v Merzaselva, kjer je poveljstvo vseh baterij našega polka. Tu menažiram, po menaži je pot težja, zavedam se, da sem zopet na fronti blizu laške postojanke.

V trenutku ko pridem k svoji bateriji rani italijanski šrapnel dva moža in tri konje, enega so spustili, ker je blaznel. Glavo je imel polno krogelj. Bog ve kam je zbežljel.

Čprav se paradokso sliši sem moral takoj nesti na Lemerle v prvo našo črto važna sporočila izvidnika. Ali se je zgodila pomota? Po také dolgi poti sem bil izmučen, toda nisem ugovorjal. Pred Lemerlem so močne žične ovire, le nekatera mesta so bila prehodna. Oddam sporočilo, nazaj se pa podam k topu svojemu. Tik pod Lemerlem sem. Laške linije so oddaljene le 800 m. Spimo v šotorih. Takoj za nami je naš vozni park.

Marchesini mi hoče dopovedati, da se ne splača položiti telefonskega kabla, ker bomo tako kmalu bežali. A tako??

- 18.6. Zjutraj morem zopet sem v švarmlinijo na Lemerle, to pot nesem polag naročila še menažo za tri ljudi. Nazaj grede se morem plaziti preko žičnih ovir, ker Lah obstreljuje okolico in cesto z šrapnelmi. Sem zopet v elementu frontnega vojaka. Za čude odhajajo mnoge vojaške formacije odtod proč. Del Povošod smo ta čas drugod zaposleni, medtem si bo Italijan doobna utrdil položaje in s tem zaprl namerevano pot v Benečijo. Dobro sem jo pogruntal svoj čas. XX

Popoldne je naša pehota večkrat naskočila Lemerle toda zaman. Lah se dobro drži in celo protinaskakuje. Trdi oreh je za nas, pred nam stoječi Mt. Cimone 1378 m in neki Mte. Grappa nevem pa še kje se nahaja.

- 19.6. Italijan je našel pri Canove pri Asiagi našo 24 cm Mörzzer baterijo in jo z težkimi granatami tolče celo popoldne, dokler ni popolnoma razbita. Lepo je bilo gledati. Mogoče čaka v kratkem tudi nas kaj takega?

- 20.6. Danes mečejo laški Caproniji v spremstvu manjših letal takozvanih "Niport", ki so francoskega izvora, bombe na esisško planoto od Rosua do Canove. Smehljamo se, ko vidimo kako jedrno padajo v soncu se bleščete bombe. Gromovit pok odjekne po celi planoti. V glavo mi ne gre, kje so vendar naši seropljeni? Ali so jih nam Italijani že vse pobili na tla?

Slutim, da se Italijan pripravlja na napad in gorje nam, če se pravočasno ne odmaknemo iz tega kritičnega položaja. Brez moči smo tukaj in red bi videl, da jo čimprej odkurimo od tod. Če bi Italijan vedel v kakšnem položaju se nahajamo, to bi nas napadel.

- 21.6. Danes sem z poročnikom Helige v Asiagi. Veliki trg v sredini mesta je poln kamenja, tramovja, pohištva. Vse ulice so zamašene z udrtimi hišami. Nikjer žive duše. Iskaljeve bakrene kotle, za kufrene medalje omenja Helige. V neki za čudo dobro ohranjeni hiši najdemo sobo z pohištvom. Omare odprte, prezne. Blazin, odej nič. Kdo je odpiral in odstranjeval? Mogoče lestniki ali naše vojaštvo. Kdo ve? V kuhinji najdeva mizo obloženo z polnimi krožniki. Neke mesnate zmes je v njih. Poleg tega, kod kamen beli trdi kruh. Vse je prepreženo z zelenim plesnom. Najboljši dekor, da so morali meščani panično zbežati 19. maja ko so prihajale naše težke 38 cm granate iz Caldona-zza in rušili mesto.

Če to premislim, sli ni ubogo prebivalstvo, ki mora zapustiti dom in grudo, ne vedoč kdaj se povrnejo nazaj? Sejali so, toda iz zemlje bodo že drugi pospravili. Pa take misli niso vredne frontnega vojaka!

Zelo previdno sve se plazila po prostranem trgu. Vsek hip lahko pri-

de kak težki pozdrav od tam preko. Že brni nad nami Caproni. Z strelom bolj on nego jaz skrita prisluškujeva, če zaslišiva šum padajoče granate. Nič takega ni bilo. Enajst bakrenih kotlov sva izteknila. V neko vežo sem jih znesel na kup. Proti večeru se vračeva v položaje. Kdo bo bakrena kotle pobral ne vem, vem pa kako to, da je Helige prejel za to "hrabrost" ali "junaško" dejanje vojaški srebrni križec z krono na traku hrabrostne kolejke.

Ob 8 uri zvečer pride nenasdoma povelje, da se takoj pripravimo za odhod. Odrinemo! Morda v Galicijo, je govor po položaju. Ob 10 uri zv. Že vozimo. Skozi Canove, Campo, Rovere, Gertele, Termini drži naša pot v temno noč.

- 22.6. Ob 1 uri zj. nes pozdravlja levo Mte. Pusterle. Iz nevarnosti smo. Celo noč vozimo. Zjutraj zarana prispemo na Vezzena. Tu parkiramo celi dan. Vse je maskirano, da nas laški Caproniji ne opazijo, ki krožijo nad nami. Vedno več je teh ptičev v zraku in jih prav nobeden ne obstreljuje. Gotovo se tega zavedajo, zato so tako brezkrbni. V Pergine so šli bombardirati, preko nes.

Ko se stemni se zopet podemo na pot. Preko Carbonare, Vattero, Vigob Vattero jo mahemo.

- 23.6. Zgodaj zjutraj se vije naša pot navzdol in mimo Calceraniche pridemo z dnevom v Caldonardo. Obe veliki vasi so same razvaline. Tik jezera postavimo šotore in se dobro maskiramo z vejami. Zopet kampiramo celi dan na mestu. Snažimo, krpamo in se umivamo.

Včeraj so laški Caproniji obmetavali z bombami tukajšnjo žično vso penjačo in vlak na progi. Občutna škoda.

Redovedni smo, kam jo bomo mahčili. Mogoče v Romunijo ali na soško fronto, tam je hudo sedaj pravijo. Nihče nič ne izve, niti čestniki. Ali jaz jim ne verjamem.

- 24.6. Zjutraj je nam že znano kam pojdemo. V Valsugana. Torej iz fronte v fronto. Peljemo se preko Levico, tu so znane železo-arzenske kopeli, v novem "Grandhotel" in v "Grandhotel des Baius" je nastanjeno 16. zborna poveljstvo, preko Selva, Novaledo, Marter in Rocegnio tudi tu so svetovno znane železo-arzenske toplice z hotelom "Palast" pridemo okrog poldnava v velikó dobro ohranjeno mesto Borgo. Levo od tega mesta so pa še Ronchi, Torcegno, Carzano. Spredaj pa: Castelnuovo, Strigno, Bieno, Agnezo Ospredaletto, Cinte Tessino, Pieve Tessino, Grigno in Belvedere. Zvenkrat si napravimo položaje tik ceste pred mestom.

- 26.6. Poparjeni smo. Vse naše prednje črte v zadnji ofenzivi dobljene smo morali ponoči prepustiti Italijanom. Od Adiže do Brente so bili Lahij v premoči. Poiskati smo morali boljše položaje. Kaj to pomeni? Polomijada? Dozdevalo se mi je. ~~XXXXXXXXXXXX~~

Pravijo, da je na zahodu padel znani nemški letalec Immelman, ki je veliko Angležev in Francozov spravil na tla.

Spremenili smo ponoči položaje levo Borgo v vinograde.

- 28.6. Že več nego dva tedna so Rusi napadali naše in nemške postojanke na celi ~~XXXXXX~~ skoraj 400 km dolga fronti v Galiciji, Poljskem in Frusiji. Fronta je bila zelo ogrožena. Našim je prišla na pomoč artilerija iz naše južne tirolske fronte. Rusi so zavzeli Černovice v Bukovini in prekoračili Prut. Zasedli so že pol Galicije in celo Bukovino.

- 30.6. Se zopet premiščamo v nove položaje, to pot desno mesta Borgo.

- 1.7. Tudi ti položaji niso nam po volji. Ostanemo peč tu, toda gremo desno nove položaje še bolj na desno, tik za sežgano ves Olle. Levo Borgo je grad Telvano.

Na Francoskem, da se vršijo že cel teden huđi topniški ogenj. Napada se tudi z plinom.

Zdaj se spomnim, da nimamo meske. Kaj bi bilo če nas Lah napade z strupenim plinom?

Lah nas obstreljuje z šrapnelami. Previsoko eksplodirajo.

- 2.7. Začetek angleške ofenzive na zapadu ob Sommi. Ta bitka mora biti odločilna pravijo Angleži in tudi Nemci.

Radoveden sem, kako bo izpadlo.

- 3.7. Ne bomo izdelali te zskope do konca, ker od tukaj ne moremo dobro zadevati točke, ki so namenjene za obstreljevanje.

Zopet meče Lah v našo okolico šrapnele. Pravijo, da se Lah teh sedem njih položajev srdito drži.

- 4.7. Po polnoči se podata dva topa v sprednje položaje 7 mk pred Borgom, med Telve di Sotto in Telve di Sopra zavzamemo položaje. Ob 6 uri smo že pripravljene na strel. Naš cilj je neravnost na Civerone. Iz boka bodo Lah sprejemali naše pozdrave iz jekla. Skozi Strigno, Speers, Castel Ivano je držala naša pot. Vse vsi so skoraj do tal podrte, le tu in tam je še kako celo zidovje. To delo so opravili naši topovi.

Od spredaj smo od Italijans zelo vidni, torej moramo biti previdni. Zopet zelo nevarna položaje smo zasedli. To pot so topovi nrazen, eden bolj spredaj, drugi bolj zedaj ne v ravni črti kekor nevedno. Bojno pošto imamo 223.

Ob Sommi so zelo ogorčene bitke. Le tu in tam prepustijo Nemci sovražniku keke popolnoma razbite postojanke.

- 6.7. Danes zjutraj je nekam megleno, saj tečejo pod nami tam v dolini reke Brenta in Mažo. Zatorej streljamo na Civaron. Direktno v italijanske črte. Naš izvidnik nam javlja učinke. Kmalu prenehamo, da se ne izdemo. Mislim, da bodo naši napadli Civaron, ko dobimo ojačenje. Razločno se sliši vsako prasketanje tam preko.

Francozi neprestano ljuto napadajo točko "mrzla zemlja" ne da bi le eno peđ zemlje zavzeli. Nemci se srdito branijo.

- 7.7. Huđi boji ob koti 304 pri Verdunu. Francozi ne žanjejo nobenega uspeha.

- 9.7. Ob Sommi nadaljevanje bojev. Srdite borbe na obeh straneh. Nemška črta ob masi je nepremagljiva.

Pod vodstvom četovodje Bizjaka, ki za nas prav po očetovsko skrbi, smo si pod topom v gredi uredili prav lično hišico. Vrata ~~XXXXXX~~ ~~XXXX~~ in okna smo dobili v Borgu. Se toplomer na oknu nam kaže toplo. In rože v tegeljnih nam krasijo pred okni naš udobno opremljeni dom. Do topa pridemo po stopnici, ki ima 20 stopnjišč. Tudi znani predmojster iz Bassona, Kerševan je v moji družbi.

- 10.7. Danes ponoči so prišli še ostali štirje topovi k nam na položaje. Po hosti so reztreseni. Najboljšo lego ima še moj top, ki smo blizu grape. Zasilna skrivališča v slučaju potrebe bojo nam močna debla kostenjevih dreves.

- 11.7. Že streljamo, cela baterije. Odvrnili smo laški napad na Civeronu.

- 12.7. Ponoči huđe streljanje. Očividno hoče Italijen jurišati. Rudeče rakete na naši strani. Prosijo za pomoč? Streljamo posamič. Napad je odbit.

Nimamo telefonične zveze z pehoto. Patrola se poda na pot, da poravi napako. Našli so jo pri Civaronu. Telefonist-topničar Lakner peđe zedet od strelav laške strojnice.

Neprestano trajajo boji ob Sommi naprej. Vsak poskus sovražnega udara je bil v nemškem ognju udušen.

13.7. Zjutraj odvrnemo srditi laški napad na Civaronu.

14.7. Zjutraj močno streljanje. Lah je naše zapodil iz položajev. Na učinkovito pomoč jim pridemo. Stolkli smo naše črte, ki jo je ravnokar zasedel Lah. Gre nazaj. Tedaj stočemo še njegovo. Vso našo in italijansko linijo smo razbili z granatami. Bo vsaj mir, ker bodo sedaj imeli dosti čala naši in Lehi z poprevljanjem položajev. Seveda so po končanem obstreljevanju naši zopet zasedli prejšnje položaje.

Ponoči že slišimo kako pojejo krampi in lopate v obeh linijah. Pogostje runtali smo jo, bi pri tem kdo dejal! Mogoče?

15.7. Častniki so videti nekam nervozni, najbrže radi tega, ker je bil ravno Civaron tisti trdi oreh, ki ga naši niso mogli razbiti in zavzeti in ki je nam zapiral vhod v Benečijsko ravnino. Neverjetno tode resnično. Očividno si ga hoče na vsak način vzeti, seveda bi imel prosto pot tja do Levico. Na Armaterri bi zopet zasedel svoje prejšnje postojanke, da varuje vhod Veluganske doline.

Toda Lah je nas našel. Z granatami in šrapneli nas obsipuje celi popoldan. Begali smo tja in sem po hosti, skrivajoč se za debelimi kostanjevimi drevesi, da smo se ubranili železja, krogelj in kamenja, ki je frčalo okrog nas. Izmučeni smo bili ko je Lah vendar ponehal obstreljevati naše položaje. Dobro je, da smo topove tako raztresli, le malo so bili poškodovani. Mrtvecev ali ranjencev ni bilo to pot, le običajen strah.

Francozi in Angleži srdito napadajo kar venomer "mrzlo zemljo".

Nemec jih dobro odvrča. Na obeh straneh, javljajo, je veliko mrtvih in ranjenih.

16.7. Vsporedno z angleško-francosko ofenzivo na Sommi se vrši tudi ofenziva od ruske strani na Gališkem, Poljskem in v Prusiji. Brez kakih važnejših zavzetij, poda poročilo.

Danes pojdemo delati izvidnico na Mte. Salubio 1887m. Tja dospemo preko popolnoma raztolčeno vas Castel'Alto. Teh gradov je v Valsugeni nešteto. Pobočje Salubio se vpenja iznad Ronchi, Trecegno, Strigno in Carzano je v bližini. Dve uri rabimo do vrha. To-da moramo pričeti spodaj.

Torej je gotovo, da bomo imeli z Civaronom precej časa mir.

Povedali so nam, da so tudi laško baterijo, ki nas je včeraj obstreljevala, dobro zadeli naši težki topovi.

20.7. Že 4 dni sekamo v živo skalo stezo, ki se že lepo vpenja v vijugah kvišku. V 14 dneh bomo prišli do vrha. Tam gori pa že vrtajo za kaverne v skalo.

Boji ob Sommi trajajo že 20 dni. Tu in tam so zavzeli Francozi in Angleži melenkostne predele prve nemške bojne črte.

21.7. Nemci srdito obstreljujejo Verdún. Francozi, da se branijo kakor obsedeni.

Lah obstreljuje ubogi razbiti Campestrini.

24.7. Že smo na pol poti do vrha, najhujše nas še čaka v tej divji soteski.

25.7. Boji ob Sommi trajajo kar naprej. To je ofenziva.

27.7. Danes je prišla nova izmena. Oddali smo krampe, lopate in svedre, ki so nam naredili precej žuljev na rokah. Navidenjel!

Skozi Castel'Alto smo morali teči, ker ga je Lah obstreljeval z šrapnelami. Mislim si, da je naše topništvo veliko ljudi ranilo in ubilo, ko je vse te vasi spravljal v ruševine. Mogoče misli Italijan, da

so te razvaline zasedene od avstrijskega voještva, ko ga vedno ob-
streljuje.

Na Sommi nikakega uspeha ne na eni ne na drugi strani.

- 31.7. Danes trajajo boji ob Sommi že celi mesec neprestano dan za dnem,
ni pa še nobenega izgleda kdaj bo ta velike in mogočna bitka pone-
hala. Do sedaj so še vedno Nemci gosposdarji položaja, to je, ker
nasprotnik stalno nesakuje. Francozi, da so jurišeli z kolono na
kolono, toda so bili vedno odbiti.

Mi pa v naših položajih uživamo že 14 dni, nekako premirje, možno
je, da je Italija poslala Franciji kaj svoje artilerije na pomoč?

- 1.8. Za kratek čas najbrž naganja naš četovodja delati v grapo li-
sišje luknje za vsakega posebej. Čemu bodo? Če pride težka granata
v grapo nas še bolj zabije v luknjo.

- 9.8. Spet bi moral iti v Salubio, pa sem rajši bolan.

Zvečer pride poročilo, ki veli: Danes ob 11 uri dopoldne so Itali-
jani zavzeli mesto Gorica ob Soči. Zelo hudi boji, da so tam, Lah
venomer juriše.

In kaj pomeni to? Vsa naša posadka na Sabotinu se je predala Lahom.

To je 3 batalijon 37 domobranskega pešpolka, ki sestoji iz samih
Dalmatincev z 8 topovi, 21 strojnicami in častniki vred.

Armadni poveljnik je tačas general Wurm.

Italijani so zavzeli tudi Podgoro, Oslavje, Mte.Som Martino in vso
doberdopsko planoto. Soča se nahaja ob v 6 laški ofenzivi.

Tudi bitke ob Sommi je začela pojenjati, vspešno z njo tudi ruska.
Čudovito kaj? Nobenih izgub in ne zmag ne tu ne tam.

- 10.8. Na našem zloglasnem Civaronu vlada mir. Danes me rabijo na Mte.Sa-
lubio. Opolden sem tam. Steza je v lepih vijugah že speljana do
vrha. Na vrhu je lepa vila tudi že gotova. Bog ve v kakšnem slogu?
Ali ni kresno in udobno pravi poročnik toda brždoda klavirja še ni-
mamo! Že sem jo pogruntal kaj mislijo! V Borgo se podam. Neki na
pol razbit pianoforte najdemo, ki ga privlečemo na vrh Mte.Salubio.
Zinil sem, da gospodom častnikom še nekaj manjka. "Bitte" so se vsi
z solznimi očmi okrenili odkoder je prišel glas. "Zigaretten!" sem
menil. In dobil sem jih.

Z zavzetjem Gorice je ponehala 6 laška ofenziva ob Soči. Velikan-
ske zmage v zgodovini laške armade bodo pisali časopisi.

- 15.8. Zadnjih 5 dni na našem odseku nič novega. Na Mte.Salubio smo goto-
vi. Gremo na položaje. Lah strelja v Borgo in Mte.S.Pietra.

- 18.8. Avstrijski cesar Franc Jožef praznuje danes svoj 86 rojstni dan.

Poročilo navaja, da Lah napada ob Soči. Jurišal je na odseku Vrtoj-
ba-Mirna-Gorica-Solken ne da bi mu uspelo prodreti kjerkoli naše
prve postojanke. Laški letalci so bombardirali Trst. Zakaaj, če je
njegov? Naši so pa zato Benetke, ko niso naše.

Na francoskem so začeli Angleži in Francozi znova napadati nemško
fronto. To je že ta 8 bitke ob Sommi.

- 25.8. Nimam drugega beležiti zadnji teden nego to, da se je zadnji teden
naš Civaron zopet nekaj režiival, najbrž, da sta oba nasproti si
ležeča položaja popravljena.

- 26.8. Danes praznujemo obletnico, da je baterija že dve leti na fronti,
v rezbitem Campestru.

Iz desk so pripravljene mize in klopi. Iz topničarjev, voznega par-
ke, trensa, kuharjev, častnikov in moštva nas je z pucflekom vred
točno lol mož.

Po uvodnem govoru našega poveljnika posnemam: Da je baterija 26.8. 1914 prišla v Pusti v Galiciji prvič v ogenj. ~~XXXXX~~ 26.8. sta padla poveljnik Regius in poročnik Maurer ter 8 topničarjev. Ranjenih pa je bilo 24 mož. Pobil nam je Rus tudi 30 konj, zbil nam je vse municijske vozove in vsi topovi so bili več ali manj poškodovani!

Kakor pripoveduje moštvo, ki se je udeležilo prvega boja ni nič čudno, da je imela naša baterija tisti dan toliko izgub. Pri Pusti se je postavil ves polk v ~~zavni~~ črti proti Rusom, ki jih nismo videli. Polkovna poveljnik je jahal pred polkom z sabljo v roki, dajoč ukaz streljati tja, streljati sem. Točno kakor na vojaškem vežbališču so padle lege za lege neznanokam. Gorje tistemu topničarju, ki je sprožil 1 sekundo predčsno ali prepozno. Rusom se je gotovo zdelo, to avstrijsko paradedno početje smešno in so se v bližini dobro pripravljali. Saj so imeli čas in mi smo streljali preko njih. Stal kel je ves goriški topniški polk št. 8. Seveda je padel tudi polkovnik z konjem in sabljo vred. Kakor so resno delali naši, takoj bolj resno so Rusi zgotovili z nami.

V viziji gledam iz ruske baterije sem na ta polk. Kakor igrače so frčeli ljudje in konji po zraku, dokler ni bilo vse pometeno.

Pa še to so povedali, da jih je pri Grodeku napadel tržaški p.p. 97. Obstrelili so nekega topničarja, potem pa jurišali - k Rusom!

Po kosilu se je pričela zabava. Sledili so skoki. Jaz sem preskočil v vojaški opremi v višino 130 cm, najboljši dneva sem bil. V metanju kamenja sem tretji. Pri teku sem zopet prvi, toda za petami mi je korporal ~~R.~~ Nagrada je bila buteljka vina. Tek se ponovi. Zopet sem prvi, to pot prejmem škatljico cigaret "Damen". Šastniki so se hoteli prepričati kdo je med namá boljši. Veljel Progo morava trikrat preteči. Teči tja, vzeti tam buteljko, priteči nezaj in postaviti buteljko na tla in teči še enkrat tja. Kdor je prvi prejme na oni strani zakrito nagrado. In zopet sem prvi. Tekel sem za žive in mrtve! Nagrada: 1 buteljka vina, 1 hleb kruha, 1 mesnata konzerva in 50 Šport cigaret.

Še enkrat nes naščuvsjo, kajti ~~R.~~ je omenil, da je dolgo progaš. Dati mu moram lom prednosti. In še tečeva. To pot je prvi on, pustil me je za celo dolžino zadaj. Toda za časopisom ni bilo nobene nagrade! Vsa baterija bušne v smeh. Ali so častniki storili to radi zabave ali pa so hoteli mene nadelati? Zmaga je bila pa vendarle moja.

Do mreka smo peli, pili, jedli golaž in plesali. Oksajeni se vrnemo ponoči na položaje, kjer smo še naprej rogovilili do zore.

27.8. Popoldne ~~ixxxx~~ še ne povsem trezni izvemo, da je Italija napovedala vojno Nemčiji. Romunija pa Avstriji.

28.8. Že danes pa je Nemčija napovedala vojno Romuniji.

30.8. Danes je tudi Turčija vrgla rokavico Romuniji. Čudno je, da se je Romunija upala podati na angleško, francosko in rusko stran, ki je od nes skoraj obkoljena. Rus jih bo pomagal. Gre se pa za romunski petrolej, ki ga rabita Nemčija in Avstrija za svoje letalstvo. Zdaj je Antenta to preprečila. Hud udarec za nes je to. Morda se motim?

Se že govori, da bomo šli v Romunijo.

Izvidnik je opezil, da se premikajo Lahi na ravnini med Ospedaletom in Civaronom. Naše pehota pa nam javlja, da se na oni strani nekaj giblje! Najbrže se laška pehota menja. Zato smo celo uro streljali z šrapneli. Moj top ostane vedno nabit, sko kaj zapezim naj takoj sprožim.

Zmagovalec nad Rusi pri mažurskih jezerih general Hindenburg je postal šef nemškega generalštaba, sploh sem bo vodil vse nemške armade.

1.9. Danes je tudi Bolgarija napovedala vojno Romuniji. Vrat ji hočejo zaviti!

- 3.9. Zgodaj zjutraj zagledam skozi dalnograd laškega kuharja, ki žene mulo netovorjeno z posodami preko ravninice. Hipno sprožim. In že vidim ~~zrak~~ kako steče mule in kuhar loveč se ~~z~~zajemalkemiko šrapnel počí. Ko se razkedi ni ničesar več videti. Ali je bil kdo zadet, ranjen ali ubit. Pri vsem smeju sem postal žalosten. Cel popolden ni nič več videti. Laške posadka je to jutro ostela brez kave in kruha.
- Zvečer že zvemo, da so Romuni vkorakeli na naše ozemlje. Ogerska, da je polna beguncov.
- 4.9. V Nemčiji je zopet razpisano vojno posojilo. Tudi Rusi so začeli napadati naše in nemške prve črte na vsej fronti. Točno iste slika, kakor meseca julija. Romuni so pa že zasedli vzhodno Ogersko, takozvano sedmograško.
- 7.9. Danes ob 9 zjutraj oddam 2 šrapnela zaporedoma na ravninico, lo ali 12 laških vojakov je šinilo mimo.
- Ponoči ob 10 hudo streljanje na Civaronu. Telefonski vod zopet prestreljen. Ruđeče rakete nas pozivajo, da močno streljamo tje. Tudi Lah nas obstreljuje z šrapnelami. Za topovskim ščitom smo varni.
- Torej se je zopet začela stara igra izza meseca julija. Pa ne, da bi bilo to kaj v zvezi z ofenzivami na zahodu in v Rusiji?
- 12.9. Po depeši izvem, da se vrši ljuta bitka v Kerpatih. Od ene strani XX bodo udrii Rusi iz druge pa Romuni na Ogersko.
- Ob Sommi na zahodni fronti trajajo boji z vso srditostjo dalje v teku je 9 francoske bitka.
- Lah obstreljuje nas ponoči z granatami. Nepijetnosti nam dela, v temi moramo begati po položaju in se loviti okrog kostanjev ponoči.
- 16.9. Izvem, da je začel Lah ob Soči zopet napadati. Zdaj je že njegova 7 ofenziva tam pri Gorici.
- Naše čete so pred 3 dnevi trčile v Bukovini prvič z romunskimi četami in so skupno z Bolgeri zavzele romunsko trdnjavo Tutakran pri Sistristri in to v južni Dobruži na ozemlju, ki so ga Romuni vzeli Bolgerom leta 1913 v balkenski vojni.
- Ob Sommi so Angleži in Francozi napredovali. Okrog 60 vasi in mest so zasedli.
- V Dobruži poveljuje našim četam nemški general Makensen.
- 19.9. Zjutraj zgodaj nenasdoma regljsajde strojnice, puške in mine v obseh linijah na Civaronu. Oddali smo 48 ekrazit granat in okoli 100 šrapnelov bočno v laške črte. Ob 8 uri je bil laški napad odbit.
- 20.9. Na Soči laška ofenziva že pojenjuje. Dosegel ni nič, paš pa ima velike izgube.
- 21.9. Hladno je danes zjutraj! In res. Na orjaške vrhove nad Civarone, Cima 10 2213m, Cima 11 2228m, Cima 12 2338m, in Cima Maora 2125m je ponoči zapadel sneg. Lep je pogled na naše orjake opoldan ko zasije sonce.
- 22.9. Ob 2 uri Lah na Civaronu zoprt ni mirovel, toda je zadoščala le naša pehota.
- Ponoči so naši vrgli v zrak Mote Cimone 1528m po nemško Hochleiten.
- 23.9. Po noči bil pri artilerijskem poveljstvu na S. Pietro, levo od Telve di sopra.
- 28.9. Naše, nemške, in bolgerske čete polagoma napadajo Romunijo od treh strani. So že žele uspehe na romunskem ozemlju. Nemški letalci že cel teden bombardirajo Bukarešto.
- 1.10. Ponoči zopet odbili laški napad na Civarone. Ob Sommi se je zopet pričela bitka.

- 4.10. Danes je moj god, ki ga klavrno praznujem. Kmalu bo šno leto od kar sm na fronti.
- 10.10. Zednjih 6 dni vlada na našem Civeronu popoln mir.
Ob Sommi trajajo boji že 10 dni in se nadaljujejo. Nemci z žilavostjo branijo svoje položaje. Le kaj malega zasede sovražnik. Bojujejo se z strupenimi plini, z tekočim ognjem, minami tu in tam tudi mož na moža.
- 13.10. Splošni italijanski napad ob Soči, na Krasu, v goriški kotlini traja že 3 dni in 3 noči. Naši se dobro držijo in mečejo lahe v proti napadnih nezej.
Leh srdito napada Mte.Pasubio 2336m točno v sredini zračne linije med Roveretom v južnem Tirolu in Škijo na itilijanskem. Mte.Pasubio leži na meji, toda na avstrijskem ozemlju.
V Prusiji odbijajo Nemci močne ruske napade. Naše, Nemške in bolgarske čete prodirajo v notranjost Romunije.
Na francoskem ob Sommi, pred Verdunom, ob Ancri in na flanderskem odbijajo Nemci vse sovražne napade.
- 15.10. Pravkar so naši ob Soči zadušili laško 8 ofenzivo. Lahko se reče, da je končana. Prav nič ni dosegel. Mi smo imeli le eno ofenzivo proti Italiji in smo mnogo več dosegli nego on v 8 ofenzivah.
Danes prevzamem 6 top v oskrbo.
- 16.10. Nemci so večkrat že napadali Anglijo in glavno mesto London z Zepelini. Sploh ima Nemčija, kar se tiče letalstva prvenstvo na svetu.
- 17.10. Valsugensko dolino je ponoči pobelil sneg.
- 18.10. Danes zjutraj ob 7 uri je začel Leh nenadoma napadati našo prvo črto na Civeronu. Celo uro je napadal. Nismo mogli poseči v boj, ker sta obe sovražnika preblizu, pač pa je vsa naša artilerija streljala v laško zaledje, najbrž so se pojavila ojačenja. Ko je prenehal Leh z napadom, smo nastopili mi. Dobesedno smo stokli laške linije na južnem parobku Civerona. Naš izvidnik je ranjen.
- 19.10. Naš izvidnik na Civeronu poročnik Herman Klinar iz Ljubljane je ranjen. Dobro smo včeraj opravili je rekel, in da Civerone si bo dobro zapomnil je dodal.
- 21.10. Na Dunaju je socialdemokratski poslanec Frid. Adler ustrelil min. preds. grofa Štirka.
- 25.10. Zimo občutimo vsak dan bolje in tudi menaža je nekem opešala.
Nemci ob Sommi se morajo dan za dnem umikati sovražni premoči. Naši so v zvezi z Nemci, Bolgari in Turki zasedli že veliko romunskega ozemlja.
- 30.10. Zednje 5 dni v Valsugenski nič novega.
Po zednji čas dospelih depašah posnemam: Da se je po dolgotrajnem in litem topovskem obstreljevanju in jurišanju uspelo Francozom zavzeti razbito vas in trdnjavo Dunsumont pred Verdunom. Kri, da teče tam v potokih. Nemško topništvo pa trga francoske in angleške postojanke kakor cunje. Nemci se počasi in previdno umikajo v svoje nove položaje. Pri umikanju zrevnajo dobesedno zapuščeno ozemlje. Vse hiše, ceste, jarke, nasipe, gozdove, železniške tise, mostove so spravili v prah. To bosta gledala Anglež in Francoz.
Na Flanderskem je pedal zadet od francoskega letalca, nemški letalec Belke, ki je prejšnji dan zbil na tla že 40. sovražnika.
Romuni so te dni vrgli most čez Donavo pri Cernovodi v zrak. Romunov ni več na Ogerskem. V Karpetih se Rusi in Romuni, ramo ob rami bojujejo proti nam, a brez uspeha.
Namesto ubitega grofa Štirka je postal novi min. preds. von Kerbez.

- 1.11. Ponoči je zapadel sneg visok. Mi se tega veselimo, saj bomo do spomladi imeli mir.
- 2.11. Lah obstreljuje našo okolico tja preko Borga celi dan in noč. To je zaželeni mir? Zvečer izvemo, da je začel Lah ob Soči zopet napadati na goriškem.
- 3.11. Na Flanderskem so Francozi zopet prodrli na več krajih in zasedli trdnjavo Baux.
- 4.11. Zelo hudi boji v Romuniji posebno okoli sedla Rotenturm in Predeal, ki sta glavne vrata v transilvanskih Alpah. Skozi ta dva sedla hoče avstrijska in nemška armada prodirati iz Ogerskega v bogato romunsko nižavo.
- 5.11. Danes moram prevzeti V. top v oskrbo.
V Varšavi nastaja nova država, ki bo imela ime Poljska. Ukrajinci ali poljaki iz Rusije so se bojevali v naših vrstah proti Rusom.
- 8.11. Zopet se je vnele huda bitka na Flanderskem. Nemčije se srdito brani
- 10.11. Z Kerševanom se podam v Telve di sotto, kjer najdeva laški municijon. Vsak po lo šrapnelov prineseva domov. Iz aluminija in bakra bova izdelala prstane. Dolg čas je nama.
- 12.11. Na Sommi in na Flanderskem so Francozi in Angleži zopet nekaj nepredovali.
- 13.11. Z Kerševanom odstranjujeva z dletom in kladivom aluminijaste kapiče in bakrene obroče od laških šrapnelov. Smodnik sma nakopičila in ga zažgala. Z silnim šumenjem plane plemen visoko v zrak. Storiła sva to danes, ker je meglen dan in Lah ne bo nič opazil. Toda sva morajā urno bežati, ker je smodnik frčal tja in sem.
Cele deset dni je Lah silovito napadal ob Soči. Pri Komnu nekje, da je tekla kri v potokih. Naši in Italijani so hudo trpeli. Od ofenzive do ofenzive je Lah silnejši. To bitko pri Komnu lahko imenujemo IX. laške ofenzive.

Končno se zvečer spomnim, da sem že eno leto na fronti in da mi že pripada dopust. Poveljnik izpod mt. Salubio mi obljubi, da pojdem v kratkem.

IXXX V Dobrudži so se moreli naši umakniti.

- 15.11. Ponovno zepade sneg. Naš Civaron miruje. Pač nekaj beležke vrednega. Telefonist Zvink me vabi tja, nič nevarnega ni.
- 16.11. Zjutraj ob 5 sem že v prvi naši črti na Civaronu. Pol metra je snega. Kmslu izvem zakaj se gre. Kmslu se bodo oglasili. In se res oglasli: Austriachi, battete blava, sigarete cambiamo per pane. Volete? Oglasim se. Qvante sigerete? Venti, per una penijata bianka! In že zavijem 20 ogerskih v papir, obteženim z kamnom na dolgi vrvi, zamahnem v krogu in že frči tja preko "ročne granata" Čakamo dolgo, nič ne bo. Opeharili so nas. Tolažim jih, ker vem kaj je Lah obljubil. Evo, bomba prileti! Deset metrov pred našo črto obtiči v snegu. Seveda je kruh! Kdo gre ponj? Nihče se ne upa. Še enkrat stopim vrh postojanke in zavpijem tja preko, kaj se je zgodilo. "Seuza pausa!" Res? "Parola d'onore!" Pešec gre tja zravnno pobere kruh in ga prinese. Srečno! Skozi hleb vrv na zadnji steni privezana na desčico. Bel kruh v teži 1,50 kg. Kakor sem zvedel se je še večkrat "menjevalo" v teku zime. Sreča jim!

Angleži so zopet zasedli več nemških linij ob Sommi in Ankri. Tam se bojujejo na odprtem polju, to je, fronta gre tja in sem.

- 20.11. Naše čete so morale prepustiti Romanom Monaštir.

Zadnje štiri dni povsem mirno v Valsugani. V baraki se sicer nam dobro godi, saj imamo dve peči, rekvirirane v Borgu, ki nas grejeja.

trgane.

- 9.12. Zadnje tri dni blagi mir. Prenehalo je tudi snežiti. Snega je mirjeno z palcem in kazalcem, kar se da narezan stegnjeno 13 krat in nisem dosegel do vrha.
- 10.12. Telefon v redu. Depeša pravi, da je 69 let stari nemški ^{Makensen} Feldmaršal na čelu nemških in avstrijskih čet, vkorakal včeraj opoldan v glavno mesto Romunije Bukarešte Depeša pa je datirana z 7.12.1916.
- 12.12. Avstrija, Nemčija, Turčija, Bolgerija so poslele Antanti predloge in pogoje za premirje oziroma mir. Pametno je to, saj vidijo na vojaštvu, da so vojne že sili. Saj je z hrano čedalje slabše, ni oblek in ne obutve. Izgledi za nadaljne bojevanje so v resnici brezupni. To so nam objavili častniki danes 14.12 popoldne.
- 15.12. Mraz, da poka. Lani tega dne na Cost Alti je bilo hudo, še bolj hudo nad Carbonari, kjer smo spali na prostem v en meter in pol visokem snegu v šotorih, toda tekega mraza še nisem doživel, kakor ga vorem doživljati sedaj. Mogoče čutimo mraz tudi radi tega, ker je slaba menaža. Marsikaterega vzelo je.
- 18.12. Pod Cima Maora na italijanski strani strahovito grmenje, mislili smo, da je šel tam preko kako municijsko skladišče v zrak. Ne, lavina je zdrčala v dolino. Se vedno se kadi tam okoli.
- 20.12. Zopet grmenje v gorah proti jutru. Zopet so se sprožile lavine nekje.
- 21.12. Nam naznanjajo danes: Da so sovražniki dne 19 t.m. gladko odklonili naše mirovne predloge in pogoje iz dne 12. 12.
- Angleški premier Lojd Žorž je rekel: Brez reparacij /odškodnine/ je mir nemogoč! Poveljnik nas potolaži rekoč: Upamo, da še ni izrečana zadnja beseda!
- 25.12. Danes obhajamo druge Božične praznike na fronti. Lani je na Doberdobju pihljela mrzla burja, tu pa cel dan sneži. Hud je mraz. Nekaj priboljške smo tudi dobili. Bolj malo. Igramo na karte. Na smrekovi vejici imamo nekaj bombonov inkeksov, ki smo jih prejeli kot liebesgaben. Petrolejka brli napolnjena z oljem v temnačni breski. Ni glasul
- 26.12. Nočno službo pri telefonu imam. Depeša: Romunija bo kmalu zavzeta. Živeža bo kmalu dovolj, vleki že vozijo v Avstrijo in Nemčijo vagonne in vagonne pšenice. Boljši kruh bomo dobivali. Romuni, da so imeli 18.000 mrtvih, 112.000 so jih ujeli in zaplenili 245 topov in 380 strojníc. Bolgari pa bodo vsak čas zasedli do zadnjega kottička svoje nekdanje Dobrudže.
- Cel dan sneži. Popoldne apim.
- 29.12. Ponoči zopet slišimo strašansko grmenje. Lavine so se sprožile na laški strani.
- 30.12. Danes je bil kronen v Budimpešti avstrijski cesar Karl I. za ogerskega in hrvatskega kralja Karola IV.
- 31.12. Včeraj in danes smo zopet streljali v sneg. Kaj so neki zagledali? Vreme se boljše, le mraz je dosti. Na vsak način čakamo novo leto. Kuhamo čaj, saj smo dobili vsak en deci ruma.

1917

- 1.1. Nedelja. Ker smo sinoči čuli do enih po polnoči polegamo danes dopoldan.
- 5.1. Zopet je ponoči zapadlo veliko snega in sneži danes celi dan neprenehoma. Vsi telefonski kabli so pretrgani. Hud mraz. Danes bi moral iti na dopust, pa je za nekaj časa zaprt radi plazov.
- 7.1. Nesreča v neposredni bližini. Levo naših položajev je imela delavska

kompanija starejših letnikov samih Tirolcev svojo barako pod vznožjem gorskega grebena. Ob 11 uri pridrvi z silnim truščem lavina iz hriba in pokoplje barako. Celo uro smo se nahajali v snežnem prehu. Zračni pritisk je bil sličen tajfunu. Ko se je poleglo se podamo reševati.

Kje je baraka? Baraka je 38m globoko notri v snegu, tega ja nad njo 20m. Ne bo rešitve. Mi, pehota in delavske kompanije kopljemo in odmetavamo sneg do 10 zvečer, potem so prihiteli drugi na pomoč. Sneg je prenehal.

- 8.1. Hitro se je moralo delati. Ob 2 uri popoldne smo že pri baraki. Ob 3 popoldne smo izkopali 24 živih in zdravih, 15 premrznjenih in 11 mrtvih.

Sreča je bila, da so hlodi zdrželi velikensko težo da ni lavina vse zmečkala. Vsi so dobili dovoljenje, da se podajo do spomladi na dopust.

XXXX Zvečer zopet zdrči nekje lavina. Vsi smo se z strahom prebudili.

- 10.1. Vreme se boljše. Streljati tudi ne ~~moremo~~, ker imamo topove zametane. Pred barako je snega do strehe. Sicer je zdaj kidalna vojna. Vse in povsodi se kida. Mráz se vedno večja. Nobene zveze ni. Ker ne moremo dobiti menaže, si vsak dan skuhamo eno rezervno konzervo s prepečencom, in kava in čaj, da se ogrejemo.

- 14.1. Plazovi hrumijo v doline. Vreme je jasno, ponoči oblačno, toda ne sneži že cel teden. Slišim, da bo kmalu dovoljeno iti na dopust. Vse zveze so urejene, kakor tudi pota od ene do druge formacije.

Pol ure kasneje izvem telefonično, da grem na dopust. Na dopust, domu? Kdo bi znal popisati moje veselje? Ob 9 uri se podam čez Telve di sotto, Capestrini v Parizi do poveljstva, kjer prejmem "odprti ukaz" čez Carzano, tu so v rezervi bošnjaki, v Torcegno, S. Brigite, Roncegno, Marter, Novaledo, Selva pridem ob 4 popoldne po precej lepo skideni poti v Levico. Tu se preoblečem v novo monturo. Ob 5 popoldne se že odpeljemo iz Levica. Zbogom Valsugana. Preko Trento, Bocen, Franzesfeste, Brenner drži pot v noč.

- 15.1. Tjutraj ob 1 sem v Innomostu. Čez Wörgl, Kitzbühel, Pinzgen, Zellau Sel, Leud /tu prestopim Hofgastein, Wildbad, Gad Gastein, Ober Vellach, Spittal /v bližini je Milchsätter jezero/, Paterion, pridem proti večeru v Villah /Beljek/. Vse sneženo na celi progi, v Beljeku sneži. Spim oziroma bdim celo noč v Transenuu baraki poleg kolodvora. Velikenska železna peč greje precej veliko barako. V sredini okrog nje veliko vojakom. Ne pridem zraven. Nič nisen spel. Eni pridejo, zopet drugi odhajajo, v sneg in mráz. Na Koroško sem prišel. Škoda, da ni poletje.

- 16.1. Zjutraj se zopet odpeljemo. Čez Velden, od tu naprej se vozimo preko ene ure, mimo Pörschach in Krumpendorf, ob jezeru Wöhrtn do Klagenfurta /Celovec, glavno mesto Koroške/. Tu ni daljšega postanka. Čez Viktzing-Stein, Maria-Rain, maria Elend /tu zavije vlak v jako dolg predor skozi Keravanke/ in kmalu smo v Asslingu /Jesenice na Kranjskem/. Od tu čez Radovljico, Kranj, Škofje Loka in se pripeljemo opolden v Ljubljano. Tudi do tukaj sneg povsod, toda ne tak kakor v Tirolah. Ob 2 uri popoldne se odpeljem iz Ljubljane preko Sv. Petra na Krasu, Divačo, Pisino /Tu ni več snega/ in ob 10 zvečer pridem v Pulo. Sam samost iztopim na kolodvoru. Glej čudol! Patrola me odpelje v kasarno I.R.-87, popišejo me, pregledajo nahrbtnik, potem me izpustijo! Zakaj to, frontnemu vojaku? Tudi tukaj je fronta mi povedol kakor da bi bil zločinec!

Ob 11 zvečer sem doma. Domači so presenečeni, ker me niso pričakovali!

- 17.1. Danes sem celi dan pripovedoval, kako se mi je ves čas godilo, vse da imam zapisano. Oče mi pove, tukajšnje domače in vojne razmere.

Kako me je sinoči patrola aretirala? Da! Na "odprtem ukezu" imam na levem spodnjem robu dve veliki črni črki PV/politično sumljiv/. Zakaj? Oče, mi smehljaje namigne, da bi moral vedeti! A, tako? Dobro!

- 29.1. Predčerašnjim je bil precej močan potres na Kranjskem pripovedujejo danes prišli "urlaubarji".
- 31.1. Celih 15 dni sem se času primerno zebaval. Vsak dan sem z prijatelji keramboliral, igral doma gramofon is stopal fini tobak v hiltne. Osem škatel po loo komadov.

V mestu samo vojaštvo, malo prebivalstva. Burja pihlja, morje je razburkano. Trgovina ni prosta, vse na karte. Oče je vodja pri a-provizaciji. F

Približno takole mi je razlagel vidike sedanje vojne: "Ta vojska je na eni strani boj proti Slovanski ekspanziji, saj videl si lahko, da se je Srbija v balkanski vojni povečala in prej ne bo mire dokler ne dobi še Črno goro, Albanijo, Bosno in Hercegovino. Sicer sedaj Srbije ni, toda iz nje bo ustala Jugoslavija. Na drugi strani pa je boj med Anglijo in Nemčijo, to je pa gospodarske vojne, toda tu bo tudi zmagala Anglija, ker ona daje malim narodom svobodo, medtem ko jih Nemčija hoče zasužnjiti. Avstrijo bo tudi vrag vzel! Ni mogoče? Videl boš! Ker je nas Slovencev, Hrvatov, Čehov, Poljakov, Srbov, se bojujete pa sami ne veste zakaj? Ali mogoče ti veš? Hm, hm! Pomisli samo, zakaj imemo svetovno vojno. Ne samo, da so si skočili v lase vsi evropski narodi, tudi azijski narodi so v tem gigantskem boju udeleženi, pomisli samo na Egipt, Mezopotamijo, Armenijo, Perzijo, Arabijo. Kaj imajo ti opraviti z sarsajevskim atentatom? Resnici na ljubo povem, da to nisem še vedel do zdaj, da je tudi Azija, Arabija in Afrika vpletena v svetovno klanje!

Nemec z svojim "Draug nech Osten" je hotel priti do Bagdada. Danes sli jutri boš zvedel, da so Bagdad zavzeli Angleži. Turki niso prav naredili, da so pristopili k Nemčiji. Maščevalo se bo. To ti povem, da je Anglež bil, je in bo gospodar sveta. On ima denar in je prefrigen organizator.

Če zmaga Nemec, bo nas Slovsne vse uničil, kakor sem omenil Anglež se bojuje za ohranitev nedvlade na svetu in za svobodo narodov. In Slovani smo tudi narod. Zato tudi bog nebo kaznoval Angleže, kakor prosi Nemec, temveč bo njega lopnu po glavi, ker je previčen in za pravico se gre danes.

Bagdad so vrata na vshod, na vshodu je največja zakladnica angleškega imperija: Indije. In zato se gre po mojem mnenju. Toda Indije si Nemec ne bo polastil, še manj pa pot do tja. Tam je bogestvo, ki ga Anglež ne bo dal iz rok.

Še hudi bodo boji in še ne kmalu ne bo vojne konec. Nemec je dobro oborožen in ne bo dal prej miru, dokler ne bo popolnoma izčrpan in to zna trajati par let. Ne bo prej miru na svetu, dokler ne bodo vsi narodi združeni, tako Slovani zase, Romani zase in Germani tdi.

Vsak narod si bo sam sebi in svetu vladal, tedaj bo v Evropi šele nastopil trajen mir. Tistega naroda pa, ki bi hotel vladati nad drugim narodom treba brezpogojno uničiti! Le meni verjemi, da je to sedaj le poskus in da po tej vojni še ne bo miru. Še hujshe klanje bo, dokler se ne bodo narodi vendar spametovali in se združili.

Ti se pa bojuješ za prezen nič!

- 1.2. Dopolden se pripravljem na odhod v vojno, pa sam ne vem zakaj?

Ob 1 uri popoldne po prirčnem slovesu se podam brez spremstva skozi mesto na kolodvor. Ob 2 pop. se že odpeljem iz Pule, kot "politično sumljiv".

Freko znane poti pridem opolnoči v Ljubljano.

- 2.2. Od polnoči do zjutraj moram čakati v poleg kolodvora postavljeni baraki.
Zjutraj se odpeljem preko Kranjs, Jesenic, Kranjske gore, Trbiža, Arnoldstein do Beljaka. Tu postanem upornik. Ne po prejšnji, po drugi poti se podam, da vidim več sveta. Preko Dunajskega Novega mesta be se rad podal, toda se mi ne posreči. Peljati se moram do Sachsenburg preko Paternion in Spitals. Tu prestopim v drugi vlak. Moja mora veljati!
Preko Steinfeld, Ober-Drauburg in do tukaj me je od Beljaka spremljala slovenska Drava, pripemo v Lienz, v Pustertalski dolini že na Tirolah. Iz Lienza, med hribovjem me zopet spremlja Drava, preko Mitterwalda, Abfeltersbach, Lillášu, Innichen, Toblah, Bruueck, St.Lorenzen, Franzesfeste kakor dospem ponoči.
- 3.2. Skozi Brixen, Framsain, Bozen prispem ob 2 uri zjutraj v Trient. Za glavo sem se prijel, da sem ga polomil. Najmanj en dan sem zgubil. Ti trma trmasta.
Zjutraj se podam v mesto na Etapenkomando. Tu pa na vse veselje izvem, da mojega polka ni več na južnem Tirolskem, temveč, da je vsa naša brigada na poti na soško fronto. Vraga!
Še se bom vozil. Celi dan se sprehajam po mestu, prepričan, da ga nikoli več ne bom videl. Zvečer se podam v pers. samelstele, kjer prejmem listine za Ljubljano. Torej zopet na poti proti domu. Spim v Tridentu.
- 4.2. Nikakor nisem mogel zapustiti Trident, malo je manjkalo da jo nisem še enkrat ucvrl v Valsugano. Ob 11 dopoldne sem se vendar odločil, da sem se odpeljal. Ob 3 popoldne sem že v Franzesfeste. Naprej sem se vozil po poti, po kateri sem prišel. Čez Pustertal, v Tridentu ni snega, tuje/.
- 5.2. Ob 4 uri zjutraj sem zopet v Beljaku. Točno opoldan že v Ljubljani. Podem se v mesto. Pri glavni pošti v sredini mesta pusta samota. Vrnem se nazaj.
K stacijskem poveljstvu se podam vprašati, kje se najde moj polk. Mičesar jim ni znano! Pač priporočili so mi, naj se podam v Pers. Samelstelle v Siško. Našel sem jo proti večeru. V še ne dokončani novi šoli je. Sobane prepolne vojaštva. Sicer kurijo, toda je vseeno mraz, saj je zunaj megleno in dosri je snega.
- 6.2. Cel dan v Siški, ker iščejo moj polk. Pa ne, da be se bil izgubil na poti.
- 7.2. Nedelja. Zopet cel dan v Siški. Sončen dan, rad be šel venkaj, toda me ne pustijo. Popoldne nas pregledajo in sem spoznan za popolnoma zdravega. Hvala! Zvečer sem poklican in so mi povedali, da grem opolnoči na vlak. Nisem spal nič.
Ne vedo pa kje je polk, pač na poti proti Gorici je.
- 8.2. Zjutraj ob 1 uri se odpeljem iz Ljubljane. Ob pol lo prispem v Občine nad Trstom. Od tu se pa peljem čez Repentabor, Dutovlje, Kobdil, St.Danijel do Rifenberga, kamor prispem ob 4 popoldne. Tu sem tudi prenočeval. Se že šliši grmenje topov tam proti severu, nekje precej daleč. Od tu naprej vlak ne vozi.
- 9.2. Proti Gorici drži tir in ob reki Branica naša pot tudi tje. Čez Dornberg, Ervečine do Vogerskega je šla naša grupa. Levo in desno nas grmenje naših in laških topov.
Včeraj je v Pulju umrl meni dobro znan admiral naše mornerice Antn Haus. Nasleduje ga M.Njegovan.
Celo noč grmenje topov. Huda, da je tam spredaj, me pomilujejo tisti, ki bodo ostali tu.
- 10.2. Po skoraj enomesečni odsotnosti najdem končno ob 10 dopoldne mojo baterijo v Čakovcu nad Senpasom. Dobro došli! Vsakemu tovarišu po 5 cigaret je bil moj pozdrav. Pa vprašanja o tem in onem, vsakega

sem moral z odgovorom zadovoljiti.

Popoldne se že moramo pripraviti, saj gremo zvečer že v peklo! Rad sem to videl, bal sem se, da se pomehkužim. Ob 8 zvečer se podamo z konji v položaje in sicer v Rožno dolino. Še predno zavijemo iz ceste na levo v neko dolinico polno granatnih lijakov in sicer težkih, saj so bili po 2 do 3 m globoki in so imeli na vrhu ~~XXXXXXXX~~ od 6 do 8 m premera, nas prestraši Lah od onstran Gorice z par šrapneli. Vsi so z salamenkim truščem eksplodirali nad našimi glavami. En topničar je ranjen. Topove pustimo pod hosto, konji odidejo. Jutri se bomo ogledali teren in postavili topove v zakope. Spámo po gozdu v šetorih.

Izvem, da smo pri 58 Inf. Truppen divizionu, ki ~~mu~~ poveljuje general Wumm. Pred nami v liniji pa so: 22 pešpolk, 23 in 37 Domobranci večina Hrvati, Delmetinci in Bošnjaki.

Torej Slovani bomo branili slovensko Gorico. Ta divizijska se vije od Standreža pod Gorico na levem bregu Soče do Ločnika na zapadnih straneh Kalvarije, Podgore, Pevma, Oslavjske kote 188. Po tem pri Soči in Dolgih njivah, Zagori, Plevma, Sentmaver in Sabotin na onstran zasedene Gorice. Bojno pošto imamo št. 42c.

- 11.2. Danes se že ustreljujemo na Pevmo, Podgoro in Mte.Sabotin, vse točke na oni strani Soče. Na groza polnem kraju smo, vse je razrito od težkih laških granat. Pred nami je bila neka težka baterija, ki jo je Lah našel in popolnoma stolkel. Mnogo mrtvih in ranjencev, da je imela tisti dan, ko je Lah zasedel Gorico. Da, v prevem peklu smo se znašli. Kaj nas tukaj čaka?

Čez dan pošilja Italijan težke granate preko nas v naše zaledje. Pred nami tudi obstreljuje naše pehotne linije. Zvečer je sila na vrhuncu. Cele noč streljamo tja preko Soče. Granate in šrapnele pošiljamo. Močno regljanje strojníc in pušk. Očividno Lah napada. Junaše imamo v naših strelskih jarkih.

- 12.2. Proti jutru nas pa Lah najde. Granata za granato. Močne detonacije nas oglušijo. Preneha streljati. I., II., III. in VI. top so tik za hribom, tako da eksplodirajo granate na vrhu hriba ali pa vžgejo p preko njega k III. in V. topu v neposredni bližini. Zleteli smo v kot dolinice, tam smo bili na varnem in gledamo boj žive in mrtve baterije. Za čuda ne trešči v nobeden top čeprav bi radi videli, da bi jih Lah stolkel. Bojimo se te dolinice, saj smo od prednjih linij komaj 1 km zračne linije proč!

Ko je nehal smo se takoj podeli k III. in V. topu in jih sami prepeljali v drugi bolj zakriti kraj. Mislili smo jih spraviti v velike granatne lijske misleč, da granata ne udari dva krat na eni in isti prostor. Popolden smo imeli sicer mir, toda vsi smo bili nekam nemirni.

~~Zvečer smo zopet začeli streljati na Kalvarijo, Podgore, Pevma, Flavje in Britof. Natančno sem vodil elemente na ciljni aparatúri svojega topa. Streljanje je trajalo do zore. Zdej, zdej bo zopet začel Lah nas obstreljevati.~~

- 13.2. Nič se ne oglasi Lah. Utrujeni smo bili in se hoteli malo počiti, ko moramo zopet začeti. Cel dan je trajalo po malih presledkih streljanju. Po noči smo dobili zopet mnogo municije. In tudi celo noč ni bilo mira. Komaj zdržujemo. Topovske cevi venomer hladimo z mokrimi cunjami in vrečami.

- 14.2. Nedelja. Zopet vroč dan, že trudni in izčrpani. Ne pomaga nič. Cel dan in zopet celo noč smo v enem strelu. Dolinica je polna lestnega dima. Popolden pa je začel Lah nas obstreljevati. Beželi smo. Ako je le malo prenehal smo morali nadaljevati. Zopet streljamo tja do 11 ure zvečer. Potem se vendar poleže to silovito streljanje. Opol-

noči je mirno.

- 15.2. Od polnoči naprej spimo, ker ni sile. Oddahnemo se. Krasen lep sončen dan. Dopoldne se podam v našo izvidniško točko, od koder vidim Mte.Santo /Sveto goro/, Solkan, Mte.Gabriele, St.Maur, Na peklu in pred mano se vpenja goriški grad. Kakor pošast zeva proti meni. Tudi Lah mogoče gleda proti meni? Na Sveti gori same razvaline. Cel dan mirno.

Izvem sedaj, da ni Lah nepašal, temveč mi, da bi mu vzeli Gorico nezaj, toda nam ni uspelo, ker smo slabiči napram italijanski premoči.

- 16.2. Po včerajšnjem mirnem dnevu moramo danes zopet streljati. Sicer bolj porečkoma in počasneje. Ne pustimo, da bi se Lah popravljel razbite položaje. Zvečer odpeljemo I. in II. top na onstran Gorice.nekam. Streljali bomo križem v laške linije.
- 17.2. Isto streljanje kakor včeraj. Na laški strani močno topovsko streljanje tudi preko nas se vozijo težke granate.
- 18.2. Ponehalo je topovsko streljanje na obeh straneh. Cel dan mirno.
- 19.2. Danes dobimo šele prvič goveje meso, odkar smo tukaj. Mogoče smo si ga zaslužili? Drugeče mirno.
- 23.2. Zadnje tri dni podirali smreke v Panovičem gozdu. Danes jih žagamo. Debla bomo rabili za skrivališča.
- Zvečer izvem, da sem že 1. februarja postal predmojster.
- 24.2. Kot predmojstra me pošljejo k onim topovom na onistrani Gorice. Opoldan pridem vbzokope nad gradom Kronberg /last grofa Coronini, oče sedanjega lastnika je bil učitelj cesarja Franc Jožefa I./pod Mte.Gabriele. Za hrbotom vidimo Šenpas. Streljali bomo na Solkan, Pevma, v Gorico in na mostove ob Soči za mesto.

V veliko veselje mi je, da se 200m pred nami vidi v goriško niževotja preko Soče, 50 m za nami pa imamo krasno kaverno v hribu. Naravna, mokra toda imenitno skrivališče v slučaju, če bomo obstreljevani. Že položaj je tak, da je to kakor pribito.

Popoldne obstreljuje Lah grad Coronini z 24 cm. V gradu morejo biti razna poveljstva, ker je v kaverno pred gradom nepeljenih kakih 20 vodov telefonskih žic. Hrib se trese pri eksplozijah. In že prižvižejo druge. Če bi ne bilo nevarno bi šel gledati kaj zadenejo.

Oče mi piše, da so se pogreba admiralu Antona Hapsburgu tudi cesar Karel in med drugimi tudi Borojevič in Hötzeddorf.

- 25.2. Zjutraj ob 4 uri moramo streljati na goriško pokopališče. Izvidnik nam javi, da so rovi, ki so po pokopališču med grobovi polni laške pehote, ki se podajajo v prve črte. Drugeče mir. Lah nas ni izsledil.
- 27.2. Pripravljamo se. Celó noč vázijo municijo. Do zore ga je že nekaj tisoč.
- 28.2. municijo nosimo k topovom pod skalo, kjer je na varnem. Moj top je čisto spredaj. Drugi top 30 m za menoj, toda bližje kaverni. Doždeva se mi, da redi tega, ker častniki vedo, da sem dober tekač.
- 3.3. Zadnje tri dni nimem nič važnega beležiti. Pač je dopoldan Lah Vžgal naše municijsko skladišče v Rožni dolini. Silen pok je pretresal ozračje. močno se kadi. Gotovo je Lah vesel. Ali je kaj mrtvih in ranjenih ne morem zvedeti.
- Ukaz, da je cesar odpravil zloglasno in brezvestno privezovanje človeka na topovsko kolo, ki sem ga tudi sam doživel, čeprev po nedolžnám.
- 4.3. Čez dan mirno. Proti večeru oživi fronta spredaj. Streljam na go-

riško pokopališče. Levo od mene švigajo rudeče rakete v zrak. Moj top ne more tje streljati, čeravno bi rad pomagal.

Izvidnik javlja, da Lah juriša na odseku Gornje in Dolnje Vrtojba. Naše topništvo nalevi silovito strelja.

Že ob 8 uri je javljeno, da so Lah predrli naše črte pri Vrtojbi. Bitka ponehuje okoli 22 ure. Razločno se je videlo bliskati laške topove tja neki med Carmonsia in Gradiško. Kdo jih bo našel?

XBXBX

- 5.3. Zjutraj ob 4 uri se zopet ponavlja streljanje v istem odseku kakor včeraj.

Ko se zdani se nam javlja, da so naši pri Vrtojbi Laha zopet nazaj nagnali in zavzeli postojenke nazaj. Precej mrtvih in ranjenih je imel Lah.

Popoldne se peljejo 4 laški Caproniji preko Rožne doline. Bombe so metali na rifenberški kolodvor.

- 6.3. Lah strelja z težkimi šrapneli v Šenpes. Kaj vidi?
- 7.3. Lah cel dan obstreljuje Šenpes z šrapnelami. Lepo je gledati od zadaj. Grem bolj spredaj gledati odkod? Javim izvidniku, kajmi tudi pove, da iz Podgore nekje, pa ne more natančno določiti mesto.
- 10.3. Kaj pa je to? Sedem izstrelkov 12 cm granat pošilja k nam. Smo v keverni in se mu smehljamo. Topov ni nič ranil.

Popoldne nas zopet prestraši. In zopet samo 7 eksplozij. Ali strelja samo iz sedmih topov? Ali streljata 2 bateriji po 4 topovi, a da vsakikrat ena granata ne eksplodira.

Izvidnik javlja, da so jo že našli. Nekje med Kozana in Bigliano da je v zakopih.

- 11.3. Izvedel, da je neki laški begunec, ki je prikoračil prostovoljno v našo prvo linijo v Rožni dolini povedal: Da bodo Italijeni začeli sredi aprila proti nam velikansko ofenzivo, da tako v velikem obsegu jo še ni bilo. Tolažba Kaj? No pa hvala, ničesar se ne bojim, saj je keverna tu in nad njo lo m žive skale, kaj se mi more pripetiti?
- 12.3. Megleni dan toda na obeh straneh močno topovsko delovanje. Ponoči imam telefonsko službo. Italijan močno strelja pra Mirni in zopet pri Vrtojbi. Zopet se nekaj pripravlja.
- 13.3. Ob 9 uri začnejo naši 40 cm minometi obstreljevati prve laške postojanke pred Gorico. Cela naša pehota se skriva. Topovi vseh kalibrov rentsačijo okoli nas. Vse strelja okrog in za Gorica celo dopoldne dne.

~~XBXBX~~ Ob 10 uri prileti 6 naših "golobov" in mečejo bombe v Gorico. Kaj je zopet? Pa ne, da je pričetek laške ofenzive že sedaj, namesto sredi aprila?

Grem pogledati bolj spredaj. Skozi meglo in dim razločno vidim, kako prihaja Laška pehota iz pokopališčnega zidu in steče v prvo linijo. Takoj oddamo, tuda le samo dva strela tja, tedajci je pa začel Lah tolči. Brezumno sem begel, premetavalo me je tje in sem, ko srečno, le lahko ranjen od kamenja in padcev pridem v keverno. Italijan pa je tolkel po kamenju in kotlini. Hvala, zopet enkrat sem odnesel pete zdrave.

Izvidnik javlja, nič hudega ni. Ne bo treba streljati, le Laha smo hoteli malo oplešiti, da vidimo njegovo moč. Nič ni nevarnega še.

Okrog 11 ure se vse pomiri. Popoldne tudi mirno.

Izvem, da je 8. III. pričela v Rusiji divjati revolucija, 11. in 12. III., da je tekla v Rusiji kri v potokih. Zerota je v prid Nemčiji!

- 14.3. V Rusiji voještvo rebelira po vajašnicah.
Mirno je celi dan.
- 15.3. Ruski car Nikola II. se je odpovedal prestolu!
- 17.3. Rano v jutro streljamo zopet na goriško pokopališče. Pravijo, da niti mrtvi nimajo miru v grobu.
- 18.3. Današnji dan ima prvenstvo v zraku naše letalstvo. Italijenskih ni nikjer videti. Lah napada pri Kostanjevici. Enkrat tu enkrat tam otipljuje naše prve črte.
- 21.3. Danes ima pa gotovo vreme prvenstvo. Dež, toča, sneg, sonce, mraz.
- 22.3. Zjutra sem dekoriren z "Karl Truppen" križcem. Prejem tudi od doma 30 kron. Popoldne smo cepljeni v prsa proti tifusu. Drugače cel dan dežuje.
- 23.3. Cel dan dežuje, lije kakor iz škafa.
- 24.3. Lah napada pri Kostanjevici na doberdobski planoti.
- 25.3. Cel dan nes Lah obstreljuje, naši topovi se mu pa smejiyo, ker jih ne zadene. Smo pa celi dan v kaverni, kjer je vse mokro saj iz stro-pa curlja voda na nas. Sicer so pa težke, ves hrib se maje.
- 26.3. Lah zopet napada pri Kostanjevici. Popoldne pa mi streljamo v prvo laško linijo pred Gorico.
- 27.3. Zjutraj ob pol 3 oddamo pol ure trajajoči hitri ogenj v Gorico. Izvidnik je javil, da je v mestu vrvenje. Čez dan mirno, ponoči moramo zopet streljati.
- 28.3. Pred polnočjo streljamo, ko ponehemo mi je nas zečel pa Italijen. Eno uro smo v kaverni, predno se upemo na plan. Poslal nam je 8 21 cm granat.
- 29.3. Zgodaj zjutraj oddamo nekaj salv v Gorico. Ob 11 pa nam Lah pošlje nekaj težkih salv. Zob za zob! Popoldan nas je ponovno obstreljeval. Vidno je, da smo izsledeni od laškega izvidnika.
- 30.3. Ob 9 uri naši napadejo prvo sovražno črto v Kanalski dolini in ob 11 uri pa črto pri Sv.Katarini. Jo zasedejo in pri tem ujamejo 11 ujetnikov in zaplenijo dve laški strojni puški.
- Laška artilerija je začela na celi fronti brenkati. Tudi nas je
XXXXX obstreljeval cele pol ure, ne da bi bili mi oddali en strel.
- 1.4. Izvidnik javlja, da moti laški žaromet. Nehaja se med Motta in Lucenico. Daljave 5,5 do 6,5 km. Naj mu upihnem luč. Streljam tja sam od 1 do četrt na 4 zjutraj. Nemoteno sveti dalje. Niti oplešil ga nisem. Slišim pok mojih granat, edine v tihni noči daleč tam prav
XX zamolko. Znak, da padajo v zaseke.
- 2.4. Tako j po polnoči se zopet prikaže žaromet. Očividno na istem mestu. Vsaki krat točno narihtam, počevši le pri 5 km daljave, dodajal sem vsaki krat loc m. Ura je že 3 zjutraj, ko sem pri največji zmožni daljevi 7 km. Žaromet sveti dalje. Zdi se mi, da je kar teko tja postavljen brez nadzorstva. Vedno sveti le na eno točko. Cev spravi kvišku ker se da. Oddam tempirko. V zraku krepira močno odjekne. V tem vidim, kakor, da bi se bila luč malo stresla. Tako j oddam lo granat zaporedoma. Ko poneham, mi žaromet pomigne, češ nič mi ne-me-moreš. Tedsj je luč ugasnil.
- 3.4. Skoraj mislim, da žaromet nocoj ne bo svetil, ko se prikaže ob 2 uri zjutraj. Toda ne tam. V teleskopu ga ne najdem. Za 1 km je bolj na levi. Predno sem pripravil top za streljanje je ugasnil.
Čez dan mirno.
- 4.4. Danes zjutraj ob 4 se zopet pokaže, to pot zopet drugje. Izvidnik

mi javlja smer Sv. Lorenzo, 6 km. Oddam 13 granat. Ugasne. Zadel ali na? Nesrečna številka. Vem, da ni več motil. Očividno je bil montiran na avtomobilu.

Opoldan pe strelja vsa naša artilerija. Meni so dani teki elementi, da je projektil oplazil našo izvidnico pred nami. Vrh hriba se je zakadilo in ob enem je bilo javljeno, da naj neham streljati sko zagledam vrh skozi cevni rov. Res sem ga zagledal. Nehal sem. Tudi Lah je obstreljeval našo okolico.

6.4. Amerika je danes napovedala vojno Nemčiji, nam je prav žalostno javil telefon.

7.4. Popoldne nenasadno nas Lah spleši z 12 težkimi šrapneli. Kako se prižvižgale in že je cel roj krogelj v topovskem ščitu in preko njega. Hitro v kaverno. Komaj smo notri so že druge 4 tukaaj. Kako je klestiló vse naokrog.

Zvečer ob pol 11 moremo ~~XXXX~~ oddati lege. Na vsako je takoj Lah odgovoril z težko salvo. Pred in za nami in topovi padajo. Ne moremo več zdržati v ognju. Srečno odkurimo v kaverno.

8.4. Popoldne se moramo zopet podati k topovom. Ajd! Ajd! Korajža velja, pravim, prvi pojdem. Oddamo par strelcov. In že je zopet Italijan tu z 21 cm.

To se pravi pobijati ljudi po nepotrebnem in že zavpijem "Fantje v kaverno!" Telefon je nem. Pol ure po tem, ko je ~~pre~~nehah Lah streljati javimo, da je telefon v redu. Trikrat je bil prestreljen javimo.

Ne vem so li nas pogruntali ali ne, ker kasneje dobimo nalog od poveljnika, da moramo v slušaju ko nebo zveze peziti na sprednji izvidniški stan, ki bo dejal znake z zastavicami ali ponoči z lučjo.

Izpod dežje pod kap? Javim, da smo v italijanskem "kodeksu", da je ves položaj raztolčen in da je postal zelo nevaren, kar so resnično javili naprej na Art. brigado.

Opolnoči menja II. top svoj položaj.

9.4. Zjutraj ob pol 4 zapusti komaj pred 3 urami položaj menjajoči II. top in gre proč od nas. Ostané samo moj top. O mojem topu ne izvemo ničesar. Ali je obsojen na smrt z posadko vred?

Lah začel obstreljevati naš položaj z težkimi granatami. Mi smo seveda v kaverni, telefon je tudi "pretrgan". Po končanem obstreljevanju kličemo vse postaje. Nobena ni vprašala po vzrokih zakaj smo molčali.

10.4. ~~Zjutraj~~ ^{je} ob 6 moramo zopet streljati. Lah nas takoj nagnal. Ne moremo ognja izdržati odkrito javimo. Naj pridejo pogledati in se prepričati, kako izgleda naš položaj, zakričim v slušalko.

Ob 10 uri nam javijo, da smo službe streljenja rešeni, da je našo nalogo prevzela druga baterija in naj čakamo na nadaljna navodila. Hvala!

Popoldne že slišimo, da strelja neka druga baterija, seveda bolj težka, preko nas na prejšnji naš cilj. Saj je klicel naš izvidnik.

Slišimo, da smo dobili bolj sposobnega vojnega ministra namesto barona Kroatina generala pehote Stöger-Steinerje.

11.4. Končno zjutraj ob 3 uri zapusti tudi moj top ta nevarni položaj in pridemo zopet, glej vruga, v Rožno dolino. Tu kjer nobenih kavern ni in vidimo 20 korakov pred baterijo goriški grad, tu nas bo Lah kmalu opzil.

Opoldan izvem, da smo k sreči zamenjali položaj nad gradom Coronini, kajti že ob 6 uri je zasedla položaje Landw.feldk.reg.22 druga baterija. Ob 7 uri so že imeli 1 mrtvega in 1 ranjenega.

12.4. Cel dan bobnenje topov na obeh straneh. Očividno se Lah res priprav-

lja na ofenzivo, kakor je povedal laški ujetnik dne 11. marca, torej pred enim mesecem. Odkrito povem, da se te ofenzive bojim, ker vidim kako slabe položaje imamo. Se li častniki, ki nosijo vso odgovornost, tega zavedajo?

- 13.4. Tu bomo imeli nalogo držati laške prvo linijčona Sv.Märku nad Gorico.

Popolden 11 laških Capronijev pred Rožno dolino. Kmalu so ravno nad nami. Seveda pregledujejo v svoji počasnosti teren, fotografirajo in s prstom kažejo na vsak naš top, čeprav so maskirani, ravno v žrelo jim gledajo. Čudno, da nas ne napadejo z bombami. Končno priletijo 3 naši "fokerji". Ob 15 uri se vname zračna bitka. Ča proniji streljajo z strojnimi najbrž, da jih ima vsak več na krovu. Počasi se obračajo. "Fokerji" jih nspedajo iz viška. In leti že en Caproni nizdol. Pade tik Gorice nekje. Tudi naši so ranjeni, zbežijo, premoč je bila. Eden "foker" pade za Šempasom. Skoda, da naši nimejo več letal in letalcev.

XX

Ponoči celo noč strelja Lah z 21 cm in 28 cm granatami v Rožno dolino. Od daleč gledam silne detonacije, vse naokrog se podira, zrak se trese. Vsaka eksplozija ožarja okolico.

- 14.4. Dopoldne streljamo levo od Gorice na železniško križišče pri Sv. Andreju.

- 15.4. Cel dan streljamo. Od 14 do 16 pa zopet ~~xxx~~ obstreljuje Lah Rožno dolino. Vreme je slabo, mokri smo. Ponoči zopet celo noč streljamo.

- 16.4. Spet streljamo celi dan. Lah nas zopet opazi. Ponoči nas dvakrat napade z težkimi. Tudi ti položaji so postali nevarni. Ni čudno, saj si jih je predvčerašnjim dobro ogledal. Ne gre mi v glavo pa, da Lah odkrite položaje ne obstreljuje takoj, nego šele ob priliki kakke bitke, med tem ko naše artilerije takoj obstreljuje odkrite sovražne položaje.

Ob 22 uri je nas začel prvič obstreljevati, trajalo ješeno uro, pa še celo uro potem smo begeli naokrog. Opolnoči zopet bežimo.

- 17.4. Ob 2 uri je prenehal obstreljevati naše položaje. Šele ob četrtri uri se upamo priti k topovom. Le dva sta ranjena od granatnih drobcev. En top pa je prevrnjen. Drugače so vse barake poškodovane. Lijak pri lijaku. Vsa okolica dobesečno preluknjana. Izgub nobenih.

- 18.4. Ob 2o uri menjamo zopet položaje. Srečno smo jo odnesli preko Rožne doline, začuda ni streljal.

Na Francosko-nemški meji ob reki Aisni se je začela pred par dnevi velika angleško-francoska ofenziva.

- 19.4. Ob pol petih pridemo tik kote 133 nad Volčjodrago v nove položaje. Stirje topovi, moj je skrajno na levi, vsi so v ravni liniji. Dobimo položaje vendar enkrat že gotove. Očividno je te položaje imela pred zavzetjem Gorice ~~xxxxxxxxxxxx~~ 9, avgusta 1916 neka havbična baterija, ki ima le štiri tope. loo m za nami sta postavljena ostala dva topa, ki pa si morajo položaje šele izgotoviti. Na sredi med obema je častniška in telefonska baraka, ~~srediobeh~~ pa vhod v precej ~~xi~~ globoko in urejeno kaverno. Vhod te zakriva figovo drevo. Tudi studenec je v bližini. Le štirje veliki granatni lijaki so v bližini, znak da Lah to okolico še ni obstreljeval.

Pred nami je bila 4 topovska 15 cm baterija in to pred zavzetjem Gorice pd Italijanu.

Od tu bomo streljali na Sv.Marko v slučaju potrebe direktno z ker-tečami, ki eksplodirajo že loo m od topa.

Očividno z laško ofenzivo katero pričakujemo prav vsak dan, ni še nič. Toda smo prepričani, da tako sedanje stanje ne bo moglo dolgo trajati. Od Fajtovega hriba smo zelo vidni od sovražnika.

- 24.4. Cel teden smo absolutno vsak dan streljali na vse kraje. Lah nas nič ne moti, ker ne ve za naše položaje. Zelo se moramo čuvati Fajtovega

hriba, ki je v laških rokah in je nam takorekoč za hrbtom. Cel teden obstreljuje tudi Lah vso našo okolico. Posebno pred nami Rožno dolino.

Popoldne je naša najtežja artilerija odvrnila laški napad na Fajtovem hribu.

Zjutraj ob 8 uri pa smo gledali kako se naš aeroplan spušča navzdol za Gorico. Kaj bi to pomenilo, saj je "Taube" počasi krožil nad nami nihče ga ni preganjal, ne obstreljeval nanadoma se začne spuščati navzdol in že se spusti za Gorico. Ali je laški prirejen po naše ali je pobegnil tja preko? Kdo jo pogrunta? Vsi obstanemo začudeni nad tem.

- 30.4. Cel zadnji teden podnevi poležavamo, ponoči pa nosimo municijo tik zedaj za baterijo. Danes imamo pri bateriji že 8000 granat, šrapnelov in plinskih granat. Ali pričakujemo laško ofenzivo, ali se pa mi pripravljamo na njo? Drugače sonse vršile ta teden tu in tam male praske. Naša in laška artilerija obstreljuje zaledje. Našo baterijo nima še Lah v "evidenci!"
- 1.5. Popolnoma tih in miren dan. Le obojestransko letalsko delovanje. Ali je temu vzrok preznik delavcev ali pa imamo za jutri kaj pričakovati?
- 2.5. Frejmemo depešo: Avstrijski aeroplan, ki se je "prostovoljno" spustil 24.4. za Gorico, je prišel nepoškodovan v laške roke in se ga Italijani sedaj poslužujejo. Paziti se moramo.
Čez dan precej mirno.
Ob četrtna osem zvečer pa Lah prične silovito jurišati na sektorju Marna-Biglia-Vrtojba, levo naše baterije. Izstrelki laških strojníc in pušk pribrenčijo v naše položaje. Streljanje se vedno veča. Naša artilerija strelja tje. Mislim, da se Lah bližajo. Vedno ostreje se sliši regljanje.
Ob 10 zvečer so Lah zavzeli naše prve postojanke pri Vrtojbi. Streljanje ponehava. Ob pol 11 se zopet prične, toda to pot streljajo naši, razločno se sliši. Topništvo pomaga. Ob 11 zvečer ima pehota zopet položaje nazaj. Proti polnoči se vse pomiri. Mi smo celo noč pri topovih.
Italijan ima sedaj drugo taktiko pri napadanju.
- 3.5. Celodnevno obstreljevanje, topovsko delovanje.
- 4.5. Isto kakor včeraj.
Kakor se sliši so Francozi in Angleži ob Aisni dosegli velike uspehe. Nemška pehota se nahaja na umikanju.
- 5.5. Cel dan nič posebnega.
Ob 5 uri popoldne pride ukaz: "Pripravite se na boji!" Točno ob 7 zvečer vsa artilerija iz vseh kalibrov streljati v Gorico. Obenem je ~~sedaj~~ tudi Lah z svojo artilerijo. Vrší se hud topniški dvoboj. Ob 8, 9, 10, 11 in 11 uri ponoči je naša pehota jurišala na laško prvo črto od Vrtojbe do Solkana. Posebno pri Gorici so se vršile ogorčene bitke. Cevi topov so silno vroče. Lah vehementno in srdito brani. Nikjer ne more pehota predreti. Pred polnočjo se v prvih črtah umiri. Kakor po silovitem nelivu se je nam zdelo ozračje. A streljalo se je celo noč naprej na obeh straneh.
Videti je, da ima tudi Italijan močna zaklonišča tik za prvo črto, kakor jih imajo naši.
- 6.5. Lah obstreljuje tik pred nami ležečo koto 133 z 28 cm granatami.
- 7.5. Lah strelja pred nami in naše infant. položaje na Sv. Marku z 28 cm granatami cel dan kakor včeraj.
- 8.5. Cel dan brska Lah z svojim topništvom po okolici.

- 9.5. Isto kakor včeraj. ustreljuje se na razne točke. Pripravlja se!
- 10.5. Ob pol 11 dopoldne sestrelji laški "Niport našega "Fokerja" tik nad nami. Trikrat se prekucne in pade na cesto, ki vodi iz Volčje drage v Gorico. Pilot se je zlomil levo nogo, njegov spremljevalec poročnik je mrtev. Dobil je več strelcev v glavo od laškega, ki je tudi prestrelil vzvode stranskega in višinskega krmila, radi tega je bil pedec neizbežen. Po sestrelitvi jo je "Niport" urno odkuril tje preko. Drugače na fronti popolnoma mirno.
- 11.5. Čudna tihota na celi fronti. Z strahom pričakujemo naslednje dni. Mučno nam je, ko ne slišimo niti enega strela, ne tu ne tam.

Pač dopoldan in popoldan obojestransko živahno letalsko delovanje.

Vsak hip pričakujemo nekaj izrednega.

- X. LAŠKA OFENZIVA
- 12.5. Nekaj zamolklo udari v naši bližini. Pogledam na uro točno 4 je. Še naprej zamolklo udarja okoli nas. Za pogledati je! In že zavpijem: "Gas!" Prvič, da imamo opraviti z maskami in strupenimi plini. Dolinica je kmalu vsa rumena meglena. Vmes tolče Lah z težkimi granatami in šrapneli. Plump, plump, plump in jo že imamo 21 cm plinsko granato tik pred vrati barake. kakor roj čebel so zdvijali ven. Z masko na glavi občutimo plin. Oči pečejo. Ne diham. Ven, proč tja na sveži zrak! Drvimo k municijskemu skladišču. Tu si upamo maske in pluća prezračiti. Ozračje je rosno, megleno napolnjeno z plinskimi hlepi. Na celi fronti grmijo topovi.

Ura je že 6 zjutraj. Ogenj iz laških topov je vedno hujši. Plump, plump, plump! Pogledamo. Nad nami je, tam ždi kakor velikanska steklenica v pesku. Mrtva je? Tedaj, plenk in že sika iz rilca strupeno meglo. Ravno proti nam! Kam bi bežali? Stisnemo se v kot in glej: "Rumeno kaže kako se vije mimo nas v dolino pod nami!" V dolini je pehota v rezervi. Zamolklo bobnenje, pedec 21 cm plinske granate.

Ura je 7 zjutraj. Točno 3 ure smo imeli plinske maske na obrazu. Podamo se na položaje, iz daljave se vidijo le goraki grebeni in strupena megla. Vse v dimu in prahu. Ponehal je z plinskim napadom, a po plinu dišišče cel dan.

Ob pol 8 uri začne pa silovito obstreljevati, najbrž z vsemi razpoložljivimi topovi, na pred nami Sv. Marko, bolj zadaj pa Mte. Gabriela, Mte. Mihaele, levo Mte. Santo, za nami pa Fajtov hrib. Na te vrhove padajo granate za granato najtežjega kalibra. Velikanski stebri dima se vspenjajo v zrak. Zemlja se trese, kakor ob potresu.

Malo ponehava silovito artilerijsko obstreljevanje. Malo odmora, da kmalu prične še huje! Tako se vrši celi dan do poznega večera.

Javlja se, da napada Lah celo fronto ob Soči, od morja do Tolmina. Na celi fronti je nam Lah z težkimi topovi in težkimi minami raztolkel naše prve pehotne linije. Uboga pehota! Sicer je sedaj v kaveranah, toda vsak čas bo morale nestopiti proti laški pehoti, ki bo jurišela. Vsi naši topovi na naši strani so pripravljene z ciljem v laške črte in dohode. Samo šrapnele bomo streljali. Naše topništvo je vsaj v našem okolišču cel dan popolnoma tiho.

Teško pričakovana lo. laška ofenziva se je torej pričela.

Ob 9 zvečer se oglasi naše topništvo. Mi streljamo nekam za Gorico na nove točke, ker nam javljajo izvidniki, da se navidezna zbira laška pehota. Torej se pripravljajo na juriš! Celo noč streljamo granate. Do pehotnega napada pa ne pride.

- 13.5. Od polnoči do 4 zjutraj streljamo polagoma v laško zaledje. Kar na enkrat prejmemo ukaz: "Stroga pripravljenost! Topove namestiti na laške položaje!"

Naše pehota z puško in ročnimi granatami v rokah čeka pred zaklonom. Čudna tihota?

Zdaj, točno ob pol 5 uri zjutraj prične laška pehota jurišati na naše prve črte. Strahovito regljanje strojníc, pušk, ročnih granat in min,

Cela naša baterija strelja na Sv. Marko cel dan, ~~XXXXXX~~ za prvimi laškimi črtami. Tako zapremo z jeklenim zidom laški pehoti dohod k prvim črtam, obenem pa tudi umik iz prvih črt. Tako je del laške pehote, ki juriša v sredi med obema ognjema. Rezervi pa zapira naše topništvo.

Prvi napad smo že odbili, ko prihaja nova laška pehota. Odkod neki pridejo? Zopet silno streljanje

Tempirunga za 2o črt skrajšati! Zopet in zopet! Lahi pritiskajo naprej. Naša pehota se dobro drži. Naši so na bolj vzdignjenih položajih.

Skrajšati daljavo, tempirungo daljšati! Tik zemlje pred našimi črtami eksplodirajo. Predmojstri moramo na vsako črto na elementih peziti, streljanje mora biti precizno. Tempiranje šrapnelov se vrši pod nadzorstvom častnikov.

Izvedo, da Lah juriša na celi fronti. Do opolden odbijemo že 6 laški napad.

Izvidnik v prednji liniji javlja, da ima Lah strahovite izgube na mrtvih. Na naši strani je do sedaj samo 12 ranjenih, mrtvih še nobeden.

našo
Popolden napada znova. Lah okužuje okolico z strupenim plinom. Ne morem voditi aparate z masko na ~~obzračju~~. Očala se takoj orosijo. Silovito streljamo. Cevé so vroče in jih hladimo z mokrimi cunjami.

Čudno, da nas Lah ne opazi, saj je cela okolica v dimu, toda nad nami je jasno in da ni danes laških seroplanov. Laški izvidniki po gorah itak nič ne vidijo kekor tudi naši ne. Dobre položaje imamo. Večji del moštva donesha municijo in odnaša prazne zaboje. Po trije smo pri topu. Cel dan smo v enem samem streljanju.

V popoldanskih urah laška pehota ne napada, toda vsi izvidniki v prednjih linijah javljajo, da se zbira nazaj.

Celo noč streljamo polagoma v in za Gorico na soške mostove. Tudi naša težka artilerija brenka tja preko.

14.5. Zgodej zjutraj ruši naše težko topovje Lucinico, Morezo, Caprive Fara in obstreljuje zaledje za temi vasmi. Očividno je tam premikenje čet in topništva, ali kaj?

Celo noč smo streljali polagoma, najbrž z namenom, da Laha motimo. Velike priprave se morajo dogajati tam preko.

Od 4 zjutraj naprej pa narevnamo vse topove zopet v prve laške črte. Silovito streljamo na Sv. Marko, nekaj se mora tam goditi. Lah ne juriša. Naša pehota je v zaklonih. Naše topništvo tudi silno obstreljuje laško zaledje. Laško, pa nam neprenehoma odgovarja nazaj. Topniški dvoboj se proti večeru silno poveča. Tu in tam utihne kaka baterija, ki jo Lah obstreljuje.

Od 6 do 7 ure zjutraj streljamo s tako naglico, da nam vsem curlja znoj z čela.

Izvidniki javljajo, da se prve laške črte polnijo z pehoto. Po dohodih drvi v linije.

Takoj po 7 uri je moj top od tolikega streljanja neuporaben. Cev se je v sredini izbočila. V zadnjem trenutku opozim to, ker je šrapnel mrmraje zapusti cev.

In že javlja naš izvidnik? Takoj ogenj ustaviti, da je en top prekratko streljal-nevarno, in je potrebno pregledati vse elemente! Javijo nazaj: Napaka izsledena! In že zadoni povelje iz telefona!

"Streljati! Streljati!"

Frost sem. Moje moštvo se poda drugim pomagati. Podam se na bližno vspetino. Vidim naše zaledje, iz doline se kačadi zapovrstjo, naše havbice streljajo. Naša baterija tu spodaj strelja, vrvenje okrog položaja. Kakor igrača se mi vidi.

Strel za strelom huščne tje na Sv.Marko. Eksplozije tam, pok tukaj. Vse se vrši nekam mehanično. Tam spredaj grozovito regljanje strojnic, pušk in treski min in naših šrapnelov.

Tja do Solkena pri Gorici pred nami, za nami tja do Fajtovega hrba kemor seže oko, vse v dimu, plinu in prehu, da človeku pošteno dihati ne da. Zemlja se trese pod nogami in ozračje tudi. ~~XXXXX~~

Vedno hujše strelja naša baterija in vse druge našega polka, vse na Sv.Marko. Ako ta pade, je Italijanom pot v vipavsko dolino odprta.

Podam se v položaj. Komaj pridem tja, zadoni povelje: "Einzelfenjem Granate, šrapnela vseeno! Italijan juriši!" Od povsod javljajo iste. Pogledam na Doxo, ura je točno 11. Od morja do Tolmina eno samo jurišnje. Streljamo, da je grozno.

Izvidnik javlja 9 Druge vrste prihaja. Tretja. Četrta. Peta. Pastniki prihajajo. Mokre srajce si trgamo iz teles. Voda, voda! Pijemo in hladimo topovske cevi.

Izvidnik zopet javlja: Šesta vrsta laške pehote se vpenja na pobočje Sv.Marke. Sami streljamo tja. Od strani dobijo naš ogenj. Sedma vrsta prihaja! Tretjemu topu počí cev. Urno in previdno nalagamo. Opolden počí cev 2 in 5 topu. Še 2 topa streljata. Ob pol 2 popoldne pa tudi ta dva odpovesta.

Tretja baterija 28 havbic polka prevzame našo nalogo.

Baterija brez topov?

Izvidnik javlja: Prihaja osma vrsta.

Gotovo se Lah začudi ko preneha neka baterija z streljenjem. Misli si je gotovo, da jo je našel pri koti 133, ker je sedaj tja ogenj ne samo podvojil, ampak podseteril. V eni uri se je vrh ponižal za cel meter. Pod vrhom v živi skali je naš izvidnik, ki gleda na Sv. marka.

Ob pol 3 uri popoldne pride menaža. Vsi se čudimo temu. Boj se nemoteno dalje.

Opazujemo potek bitke iz vspetine. Veliko dela smo izvršili, izmučeni smo.

Najhujše je na Sv.Marku, na Doberdobo in na Tolminskem. Pri Jamice-no je Lah precej napredoval in ogroža Grmado pri Monfalconu. Naši ga ne morejo potisniti nazaj. Vsek napad je zamen. Hude izgube trpijo naši in Lahí.

Ob 5 popoldne se nam javi, da je Lah v naskoku zevzel koto 171. Naši pa koto 166 v protinaskoku nazaj, ki jo je Lah zasedel že dopoldna. Proti 7 uri zvečer boji ponehujejo. Ob pol 9 zvečer se je cela fronta pomirila.

Častniki nam opisujejo današnje boje. Italijan ima velike izgube. Ves Sv.Marko je posejan z laškimi trupli. Naša baterija se je sijajno izkazala. Naša pehota je izvršila nadčloveško delo.

Očividno je bil Cadornov namen predreti naš odsek in bi prodiral po vipavski dolini do Trsta. Prvi njegov namen ni dosegel cilja.

Ne smemo pa se dati varati, da bo sedaj Italijan dal mir. Še hudi boji nas čakajo v tej ofenzivi.

Fonoči na celi fronti mirno.

Ob 11 zvečer nam pripeljejo 6 novih topov z broncanimi cevmi, ne novi, rebljeni. Postavimo jih v položaje, prejšnje pa odpeljemo. Dobili smo tudi 1 železno topovsko cev za rezervno.

- 15.5. Komaj smo si ob pol 2 zjutraj uredili in pripravili za strel, začne Italijan zopet jurišati. Ker na enkrat se je nenadoma fronta ožive; la. Polni dve in pol uri streljamo nepresteno, ko mi zopet počni topovska cev.

Ob 5 uri se fronta umiri. Menjamo topovske cevi, zdaj imam nov železno popolnoma novo. Ob 9 uri je moj top zopet pripravljen za strel.

Izvidnik javlja; da se Lah zopet pripravlja na napad.

Desno in levo od nas pričinja bruhati laška artilerija. Ob 10 začne Lah resnično zopet napadati. Že drugič se vpenja laška pehota na Sv. Marko. Celu uro streljamo tja. Železna topovska cev se ni izkazala. Ob 11.08 dopoldne se je cev izbočila. Ni zdržala vročine.

Drugi današnji laški napad so naši povsod hrebri odbili. Velike so laške izgube.

Komaj se malo oddahnemo, nam že javi izvidnik, da prihajajo ojačena na laški strani. Naša pehota se je že pripravila.

Laško topništvo obstreljuje naše zaledje z domnevo, da zabrani rezervi pot v prve linije.

Ob pol 1 popoldne Lah zopet juriša naš Sv. Marko. Silovito napada. Silovito tudi strelja naša baterija. Obe črti se bližajo. Zdaj, zdaj se bije boj za biti ali ne biti. Zelo nevarno mora biti tam, vsak čas bo Lah zavzel Sv. Marko.

Tudi jaz pomagam. Z izbočeno cevjo oddam še 142 strellov.

Grozovito kosijo naše strojnice laške vrste. Vedno večja ojačenja prihajajo. Nove naše baterije se oglašajo. Po dveurnem srditem boju se je Lah približal vrhu, tedaj ga naša pehota zajame!

Na Sv. Marku točno ob 2 in 40 minut popoldne so naši ujeli 23 častnikov in okrog 1200 mož. Laški napad se je izjalovil, udušen je. Druge vrste zbežijo pred našo pehoto. Ob 3 popoldne se boj na Sv. Marku konča.

Ravno to uro so naši odvrnili sličen napad Laha pri Kostenjevici za doberdobsko planoto.

Ob 5 popoldne začne Lah obstreljevati našo baterijo! Ali jo je našel? Nad nami zrak čist. Ali je mogoče zgrešil cilj? Samo tri težke granate so jeknile v neposredni bližini. Se podamo v kaverno. Nehal je. Očividno je, da nas ni našel ali pa da mu pšimanjkuje streliva? Bomo videli?

Ob 8 zvečer je naša baterija z 1 uro trajajočim uničevalnim ognjem z granatami, šrapneli in plinom streljala v Gorico. Od 10 ure zv. naprej strelja le en top. Drugi so vsi pregreti. Menjavamo se, jaz grem spat v kaverno, saj že tri dni in noči nisem zatisnil očesa.

- 16.5. Ponoči so laški zrakoplovi bombardirali Volčjo žrugo.

Baterija II. našega polka ima 5 ranjencev. Brez tope sem.

Ob 10 uri gledam boj na Fajtovem hribu. Vidi se kako se giblje naš topovski ogenj, sem in tja. Napad je ob 11 odbit.

Po celi fronti otipava Lah naše prve črte o povsod naleti na hud odpor. Cela fronta je po naših dobro zasedena.

Opoldan napada Sv. Marko. Gladko odbit. Bilo je malo streljanja. Ob 4 popoldne zopet napada, zopet odbit. Topništvo pomaga. Po dobri uri javi izvidnik, v prvi vrsti, da so laške linije prazne.

Baterija II. ima zopet 4 ranjence.

Od 5 do 10 zvečer mirno.

pop.

Tudi laška baterija, ki je nas včeraj obstreljevala, se ne javi. Da bi le bili slučajni zadetki.

Ob 10 zvečer pa začenja Lah zopet jurišati na Sv.Marko. Prišla so Lahom ojačenja ali je pa zamenjana pehota. V eni uri je bil napad ogroženo odbit. Noč Mirna.

- 17.5. Ob 10 dopoldne gledamo zračni boj. 5 naših lastnih letal se med seboj obstreljuje z strojnicami. Kmalu opazimo, da eden beži proti laški strani. Ostali naši ga do Gorice zasledujejo, potem se vrnejo. Najbrže je to tisto naše letalo, ki se je 24. aprila spustilo za Gorico. Štirje proti enemu in jim zbeži? Pogumni morejo biti italijanski letalci.

Zjutraj ob pol 4 je Lah zopet napadel Sv.Marko, ne da bi bili mi pomagali.

Popoldne ob 2 uri je začel Lah zopet jurišati na celi soški fronti. Zopet smo v polnem bojevanju. Le od Gorice do morja ni boja. Dve polni uri juriša.

Zopet javlja naš izvidnik, več laških napadalnih vrst. Sv.Gabrijel ves v dimu skrit. 12 vrst laške pehote sna za drugo juriša na vrh, toda vse zaman.

Lah silovito obstreljuje okolice. Nas ni motil. Cevi naših topov so razbeljene. ob pol 5 popoldne je na vsej fronti že skoro mir. Pred polnočjo začne Lah silovito napadati Fajtov hrib.

Smo na straži. Ob tej uri dobimo zopet 1200 granat, ki jih znosimo k topovom. Vojno vodstvo se zaveđa, da bodo še boji.

Velikanske doseganje izgube na plašijo Laha.

- 18.5. Že 4 dan nimam topa. Čez dan povsem mirno. Le zrakoplovno delovanje. Skrijemo se pred laškim letalom, izkazalo se je, da je naš.

Ob 10 zvečer naredimo akcijo. Jurišamo na Sv.Marko. Samo 1/4 ure smo bili po laški prvi ~~XXXX~~ črti. Čakamo 1/4 ure. Tedaj naskočijo naši. Laha obstreljujemo v hrbet. Dobro je izpadlo. Plena je: 4 častniki, 384 mož in 3 strojne puške. Zato pa laško topništvo strelje vse noč.

Opolnoči dobimo zopet 1000 šrapnelov.

- 19.5. Dolgčas mi je, ker že peti dan nimam topa. Čez dan skoro mirno.

Častniki pišejo, da so bili Lah na Sv.Gabrielu, kar pa ne odgovarja dejstvom.

Prav malo streljamo. Proti večeru obojestransko topovsko delovanje. Na nekaterih krajih je skušal Lah napasti, pa je bil povsod odbit.

Opolnoči končno dobim novi top.

- 20.5. Že dve leti, da sem dd doma. Kdo bi si mislil takrat to? Kakor se sliši, bodo še velike bitke ob Soči. Ponoči Lah srdito napada pri mirni.

Javlja, da so hudi boji pri Flavah pod Sv.Goro. Povsod je odbit.

Izvem, da je umrl v Franciji vrhovni poveljnik srbske vojske general, ki je bil v začetku vojne aretiran v Budimpešti, potem pa izpuščen.

- 21.5. V našem odseku popolnoma mirno, dan in noč. V drugih odsekih levo in desno od našega je Lah celo noč napadal.

- 22.5. Cel dan Laško topništvo obstreljuje naše zaledja. Zvečer ob 7 zopet napada Sv.Marko. Silovito streljamo pol ure. Napad kmalu odbit.

- 23.5. Celo noč do zore je Lah obstreljeval naše zaledja. Dopoldan silovito obstreljuje naše prve črte. Ob enem je začela laška pehota ob 9

ranjen od granatnega dela. Saj sem stal poleg in da mene ni zadelo? Vsa streha in maskiranje zdrobljeno. Kamenje okrog vse zbito. In to je strila vendar le ta granata. Najbližji lijak je 12 m proč. Čudež, da sem ostal pri življenju! in če pri vsem tem pomislim, je ravno danes dvoletnica, odkar je nam Italija napovedala vojno! Ni čuda, če omenim vsem prisotnim, da je to delo laške dvoletne vojne proti naši bateriji in če v dveh letih ni dosegel več kakor tu vidimo se nam ga ni treba bati!

Kasneje prepeljemo en top drugam v drugi položaj. Moj je v tej ofenzivi to 4 top, ki je postal neuporaben.

Wocojšnjo noč mirno prespal.

Marchesini mi reče: "Če bi bil jaz meli Zwing bi prejel zlato kolejno, vesel pa bom lahko, če bom dobil" kufreno!"

Lah celo noč obstreljuje naše zaledje z težkimi topovi. V prvi črti pa govorijo minometi. Popoldan ja nspedel tidu Fajtov hrib, brez kekega uspeha.

- 25.5. Obojestransko topovsko obstreljevanje. Tudi pehota je na obeh straneh delovala. Opolden smo morali streljati. Tudi Lah nas ali ni nič izgub.

- 26.5. Danes napada laška pehota naše prvelinije, povsod je odbits.

Laški "Caproni" meče namesto bomb letake na katerih piše: TISTI? KI BODO PREŽIVELI 28. MAJ, BODO ŠE DOLGO ŽIVELI!

Najbrže, da imamo pričakovati zelo hude baje prihodnja dva dni? Eni vedo celo povedati, da letaki niso nam namenjeni, nego Italijenom semim!

Popoldne je laška mina razrušila kaverno I.R.76 pod Sv.Merkom in usmrtila enega in ranala tudi enega pešca. Sicer smo pa izvedeli, da imajo te mine premer 38 cm in da so angleškega izvora.

Zvečer ob 10 uri smo otvorili silovit hitri ogenj na Sv.Merko, ker je laška pehota napadala. Regljanje strojnic traja skoro celo noč naprej.

- 27.5. Čez dan še precej mirno, toda ponoči je Lah zopet nspedel Sv.Merko brez predhodne topniške predpriprave.

- 28.5. Ob 4 zjutraj začne laško topništvo silovito obstreljevati zaledje in naše prve črte. Oglasi se pa tudi naše topništvo. Obstreljevanje na obeh straneh stopnjuje. Ob 5 uri, mislim da ni nobenega topa ne na tej ne na oni strani, da bi ne streljal. Torej bo res hudo dana. Izvidnik javlja, nič novega v sprednjih črtah. Ob pol 6 pojenja obojestranski ogenj. Potem mir.

Opolden juriša laška pehota na Fajtji hrib. Okrog pol 3 popoldne so ga naši komej odvrnili. Spet mir. Ponoči malenkostne praske na celi fronti.

Torej bomo še dolgo živeli! Sicer še ni polnoč.

- 29.5. Na celi fronti čudna tihota, popoln mir! Kaj bo jutri? Zavedamo se da bo hudo, ker je Lah našo postojanko izsledil. Zadnje tri dni pa nas vendar ni obstreljeval.

Izvedemo, da so imeli naši peš polki 28, 91, 11, 102, in 98 imeli zelo hude izgube v tej X. laški ofenzivi! Kaj pa naši slovenski?

- 30.5. Ob 4 zjutraj nenadoma oživi fronta. Po kratkem topovskem obstreljevanju že nam javijo, da sovražna pehota juriša. Silovito odpremo ogenj na naš Sv.Merko. Ob 5 uri je Lah zavzel naše črte na Fajtovem hribu, pred Mirno in levo od Mirne pri Gradiški. Potem čez dan zopet mirno.

Naša baterija dobi vprašanje, če lahko strelja na Fajtji hrib.

- 31.5. Mirna in Fajtji hrib cel dan pod lastnim ognjem iz težkih topov, drugje mirno. Opazujemo.
- 1.6. Mirna in Fajtji hrib cel dan pod lastnim težkim ognjem, drugače nič posebnega.
- 2.6. Mirna in Fajtji hrib že tretji dan pod lažnim ognjem. Mislimo, da je tam gori že vse v prahu.

Izvedeli smo, da je takoj za vrhom laška kaverna, zato tudi streljajo naši tja z 30 1/2 cm.

Ob 11 dopoldne naredijo naši napad pred Gorico. Pri tem so ujeli 6 častnikov in 400 mož.

Celo noč obstreljujemo z granatami Gorico.

- 3.6. Ker venomer streljamo do opoldan

Laški "Niport" sestrelil naše letalo. Očividno mu je prestrelil rezervni za bencin. Ker naenkrat švigne dim in plamen. Že slišimo pok. Prvo odleti levo naker še desno krilo. Osem padajočih delov naštejem z pilotom in spremljevalcem vred, ki padajo tik za našimi prvo linijo na tla. To se zgodi ob pol 10 dopoldne tik pred nami. Deli so padali v smeri proti Gorici.

Ob pol 10 zvečer pa nenadoma oživi cela fronta pred nami z spremi hjevanjem topovskega ognja na obeh straneh. Ob 10 zvečer je Lah zavzel naše prve črte na Sv. Marku. Ogenj skrajšamo za 500 metrov. Zelene rakete nam dajo znak, da prenehamo s tem streljanjem. Ogenj podeljšamo za 500 m. Strahovito regljenje naših strojnih pušk.

Rudeče rakete! Prosijo nas, damhitro streljamo. Naši so Laha nazaj potisnili. V tem so pe naši zopet zasedli Fajtov hrib in prve črte pred Mirno. Ob 11 ponoči je nastalo premirje, medtem pa krožijo laški zrakoplovi in signalizirajo o naših baterijah, ki še govorijo.

- 4.6. Od polnoči naprej imam telefonsko službo. Mir.

Izvem, da je bila 30. maja v parlamentu na Dunaju podana deklaracija, da hočemo Slovenci samostojno živeti v okviru avstroogrske monarhije. Škoda, da ni časopisov, da bi izvedel kaj bolj natančnega in kaj se sploh dogaja v notranjosti države.

Dopoldne ob 9 uri nas prosi Sv. Marko za pomoč. V pol ure odvrnemo Laški napad.

Popoldne Lah silovito napada Kostanjevico. V proti napadu ga naši odbijejo nazaj in so pri tem ujeli 150 častnikov in 6.500 mož in osvobodili našo lastno težko baterijo.

Telefon pove to, toda je najbrž Lah prodril pri Kostanjevici od 6 do 10 km globoko, da jim je padla težka baterija z 4 topovi v roke, katero so naši v proti napadu zopet dobili nazaj. V bližini seveda Lah ni mogel odpeljati.

Ob četrta na 7 popoldne Lah zopet napada naš Sv. Marko. Silovito naglo streljamo! Poganjajo nas! Silen pok jekne v naših položajih. Ali nas zopet Lah obstreljuje?

Pogledam in vidim III. top ves v črnem dimu. Nesreča? Stečem tja v središče položaja. Od bolečin upije vodja topa Rat. V spodnjem delu telesa je ranjen, polno luknjic povzročenih od šrapnelnih kroglic. Zagledam predmojstra, starega a dobrega Robiča na tleh. Prav milo me gleda. Ga hočem dvigniti. Tedaž šele vidim, da ima preperan trebuh, vse notranjost se je vsula ven. Ranjena je imel čeva. Takoj sem vedel, da ni več pomoči. Položimo ga na nosilnico in ga odnesemo k obvezovališču.

Topničarju, ki je nalagal šrapnel v cev je trčil ob cevno glavo in mu je v roki eksplodiral. Njemu je levo roko odtrgalo gladko

tik ob rami. Brez roke z močno krvavečo rano je zapustil položaje. Mi streljamo naprej. Sila mora biti velika. Šele pol ure po tem dogotku smo prenehali z streljanjem. Mislim sem sedaj, kaj se lahko pripeti pri nalaganju streliva v top, zato sem bil vedno zelo previden, če zadnem z konico v trdo je neizogibna smrt. Danes sem se prepričal, da je bila moje domneva pravilna. Kaj bi bilo, če bi bila granata tempirka?

Srdita borba pri Grmedi /Monfalcone/.

Izvedel, da je bil cesar in cesarica v soboto 2. t.m. v Ljubljani. Cesar Karl I. je odlikoval našega general polkovnika Boroeviča z Ordenom Marije Terezije.

- 5.6. Predmojster Robič je umrl. Od včeraj do smrti je ležal v globoki nezavesti. Prav je tako, da ni revež trpel.

Laška težka artilerija obstreljuje našo okolico in zaledje. Posebno laški težki topovi iz S.Pier in Ronchi delajajo strašno. Ravnotako tudi težki minometi.

Južno Jamelj med Monfalcone in Grmedo so naši v zelo srditem boju vrgli Laha nazaj in osvojili naše črte, ki so jih Lahi nam vzeli pred 18 dnevi. Zajeli so 104 častnike in 5450 mož ter 4 strojne puške.

- 6.6. Na Mte.Gabriele je usmrtila težka plinska granata 27 mož VII. kompanije 87 polka, večina Slovenci iz Štajerske.

Danes se vrši cel dan besna bitka pri Doberdobu. Obojestransko obstreljevanje. Naši napadajo.

K nam so prileteli skoro trije celi Laški pehotni polki in sicer: št. 69, 71 in 86 skupno čez 6.000 mož in 250 častnikov.

Po dvodnevni hudi borbi so naši v odseku Grmada-Jamiano vrgli Laha iz lastnih postojank nazaj.

Zvečer je 10 mož odlikovanih.

- 8.6. Zadnja dva dni imamo podnevi in ponoči mir.

- 10.6. Tudi zadnja dva dni je bil popoln mir, Zvečer se podam v Čakovec, tu je naš vozni park. Spim v "Erholungsheimu". V sobi z plinom preizkušam sigurnost plinske maske.

- 11.6. Sem v Cernicah, Ravneh in Oseku. Periodično pregledovanje. Naš "krušni oče" mojster Reih, nekje iz Ljutomera mi dobro postreže. ~~XXXXXXXX~~ Torej je do 6. junija trpela X. laške ofenziva. Imeli smo le 1 mrtvega in 7 ranjenih

- 12.6. Zvečer ob 7 se podam nazaj k bateriji čez Prvačino, Vogersko, in Volčjo drago. Za razbitinami volčjedreškega kolodvora iščem kritje, kjer Lah obstreljuje z šrepneli maskirano cesto, ki vodi proti fronti. Ob polnoči sem že na položaju.

Oče mi piše, da je bil prejšnji teden cesar v Pulju.

- 22.6. Zadnjih 10 dni nič novega. Danes nas cepijo v prsa proti tifusu.

Prišel je ukaz, da moramo zelo štediti z strelivom. Veseli smo tega, bo manj streljanja.

- 24.6. ~~XXXXXXXXXX~~ Popolden pa gledamo, kako sestrelji laški aeroplan našega. Tri padajoče dele smo opazili, ki so padeli za Fajtgim hribom. Opazil sem, da so naši aeroplani veliko slabši, kakor italijanski. Ako se naš le enkrat prekopicne mu že krila odletijo.

- 2 Zvečer sem dekotiren z "bronzeno"

- 26.6. Trije naši letalci obstreljujejo laški "Niport". Ranjen je. Motor preneha delovati. Plamen šviga iz stroja. Se že spušča tja preko. Naši se očitvidno ne upejo spustiti za njim.

- 28.6. Ponoči je začel Lah grozovito bombardirati naš odsek z težkimi topovi iz Podgore. Obenem obstreljuje dolgo v noč naše prve črte pri Vrtojbi, obenem pa juriša na južnem Tirolskem na visoki planini pred "Sette comuni".
- 30.6. Včeraj in danes vlada tihote na vsej fronti. Ali je na vidiku že XI. laška ofenziva?
- 1.7. Od polnoči naprej ne morem zespeti. Ob 2 uri poslušamo. Nič! Ob 3 zopet. Vse tiho! Tudi oba naša izvidnika nam javljata: Vse mirno! Že se kazalec na uri približuje na 4. Zdej, zdej bo začetek, saj je tudi pri X. ofenzivi bilo tako. Ura štiri mine. Nič. Ob 7 uri se nekateri podamo spat. Do polnoči le minometni ogenj pred Vrtojbo.
- 10.7. Zadnjih lo dni le močno obojestransko topniško delovanje. Opazim, da ima Italijan vsak den več minometov iz katerih silovito obstreljuje naše prve črte. Tudi letalci, naši in oni so postali bolj korajžni v opozovanju zaledja. Vedno smo na straži pred njimi.
- 12.7. Danes popolden zopet napadejo trije naši laškega "Niporta", visoko v zraku se obstreljujejo. Nenadno se začne "Niport" kolovratiti proti zemlji. Veselje v položajih. Naš letalec je zbil laškega! Že hočemo poleteti tja kamor bo padel. V bližini zemlje je že, tedaj se izravna in jo popiha tja preko. Ponevljam, da so laški letalci tihi. Naši so leteli tudi tja in najbrže so imeli dolg nos, ker so klaverno odpluli tje nekam za Senpansom. In koliko takih slučajev je bilo.
- 14.7. Ta čas postanemo Slovenci nekam bolj pogumni. Tudi čestnikov se ne bojimo več tako, saj so tudi oni postali bolj vladni naprem nam. Le nekateri prodanci nas zaničujejo.
- Popoldne sem imel priliko pogumno v slovenščini odgovorjati neki novo ustvarjeni serži /najbrže posebna odlikovanje za takozvane nemčurje/: Kaj ima nem za očitati? Ali se ne bijemo dovolj hlabro, lačni in strgani za "domovino"? Drugega ni bilo nič, nego le da sem "kek".
- 15.7. Proti morskimi strani, najbrže pri Doberdodu se sliši močno topovsko streljanje.
- 16.7. Danes smo postrojeni, vsaj malo očeđeni. Našo postojanko inspicira feldregmeiter Rudolf Kraliček, poveljnik 16 kora, kateremu smo sedaj prideljeni. Sicer naša menaža ni nič boljše, je za to pa slavnostne pojedina v čestniški baraki. Prejemem neko številko "Napaja".
- 18.7. Zdej izvršujem službo predmojstra, poveljnika topa in sanitetnega podčastnika, ker gre lo ljudi na dopust, znak, da bo mir še trajal naprej.
- 20.7. Lah strelja s težkimi topovi pred našimi položaji. Pol metra od mene prifrči kos železa se odbije od kama in odbrenči še loo m naprej. Zopet drugi se zasedi v smerko v bližini. Nisem šel tipat kakor prvi dan, ko sem prišel na fronto in se pri tem opekem.
- Proti večeru je ponehal z obstreljevanjem. Več nego loo granat je zabil v prezen nič. Ali pa misli, da tolče po nas?
- 22.7. Se prepričal, ako so vse maske v redu, da bodo pripravljene v slučaju plinskega napada.
- 24.7. Tu in tam se sliši v prvih črtah regljanje strojnih pušk.
- 26.7. Mirno, le obojestransko letalsko delovanje.
- 28.7. Oba dneva mirno. Proti večeru, že v mraku se pelje 12 teko natovorenih letal "Caproni" proti mojemu rojstnemu kraju Idriji. Jih ne bo nihče ustavil? Nad njimi zagledamo 4 male Niporte.

V Rusiji je po prvi revoluciji marca meseca in po odstavki carja, zavladel advokat Kerenski, zavladata je pa hotel tudi general Ker-

nilov, med tem prerekanjem so Nemci zvezeli Rigo, mi pa Tarnopol v Galiciji in v splošnem so bili Rusi tepeni .

Sedaj se pa izve, da so začeli proti "manjševikom" ~~zacet~~ delovati "boljševiki", njih glavni stebri da so Lenin, Trocki in Krilenko.

- 1.8. Zadnje dva dneva julije in danes nič novega.
- 2.8. Lastno grozovito bobnjajoči ogenj naperjen na Fajtji hrib. Proti večeru pa Lah napada pred mirno in pred Sv. Martinom.
- 3.8. Takoj po polnoči začne Lah nspadati pri Gorici. Da obdržimo nekeko ravnotežje v linijsih obstreljuje lahko topništvo prve laške črte ~~pri~~ od marne do Solkana. Mi nismo dolgo streljali.
- 9.8. Zadnji teden izvzemši malih presk v prvih linijsih in letalsko delovanje, nič posebnega.
- Popoldne ob 2 uri prične nas Lah obstreljevati z 28 cm granatami. Že slišim viher in bobnenje v zreku, ta ne bo padla določ in že drvimo v kaverno. Že počim, po stopnicah se vspenjam, tedaj me siloviti zračni pritisk potisne z gleva v železno traverzo pri vhodu. Prebito imam spodnjo čeljust. Že tretjič sem ranjen.
- Kota 133 tudi trpi pod laškimi 28 cm granatami.
- 10.8. Ob pol 8 uri zvečer sestrelili laški "Niport" naše letalo, ki peče na Fajtov hrib med našo in laško prvo črto.
- Radi rane se podam zvečer ob 9 uri v Čakovec. Tja pridem ob 2 zj,
- 11.8. Sem in v Cerniče strelja Lah, že cel teden vsak dan z težkimi šrapneli.
- Pri zdravniku. Rajh je dobra duša in ne trpim lakote: Vozni topničarji so raztrgani, slabo se jim godi.
- 12.8. Naše oblasti cepijo prebivalstvo proti tifusu in to v Čakovcu in Senpasu.
- Splošno se govori, da se v kratkem pričakuje nava ofenziva.
- 15.8. Vseh pet dni odker sem tukaj, Lah vso okolico obstreljuje z šrapnelami. Laški izvidniki se vstreljujejo na razne točke.
- 16.8. Pri zdravniku, v par dneh bo rana zdrava-zaceljena. Opoldan me telefonično pozovejo, da se tekoj vrnem v postojanko. Se ranjen, mi ni bilo potrebno iti v zakope, toda bolje je v miru priti tja nego v hudem ogaju si mislim in se podam ob 4 popoldne v položaje. Ob 8 zvečer sem v Volčji dragi. Med potjo je Lah streljal v Volčjo drago. Ko pridem sem se vspnem na železni ves razbiti most, da pogledam tja preko. Na dobro meskirani cesti zagledam sprevid laških ujetnikov. Bili so ujeti zgodaj zjutraj pred Vrtojbo. Vsi so edini v tem, da bo Lah pričel kmalu z ofenzivo. Tudi njihovo pripovedovanje me je potrdilo v mojem prepričanju, da bo res kaj takega.
- In že zopet strelja Lah z šrapnelami na cesto. Ujetniki bežijo, jez pa zopet iščem zavetja za kolodvorskimi razbitinami.
- Ob 22 uri sem v položajih. Tu se zadnji teden ni nič pripetilo.
- 17.8. Sumljive tihota na celi fronti. Ali bo res ofenziva? Vederemo!
- Cerny in Gottsbacher sta bila včeraj ranjena od laških šrapnelov. Z Müllerjem odideta v zaledje. Blagor jim!
- Danes je rojstni dan ces. Karla, star je šele 30 let, ki ga praznujemo samo en dan.
- XI. LAŠKA OFENZIVA
- 18.8. Cela noč mirna. Ob 5 uri vse tiho. Morda ne bo nič? ob 6 ustrelili tam preko neki top, sledijo drugi, kmalu smo v koncentracijskem ognju. Da! Ob 7 uri smo pred dejtvom. Lah je pričel z XI. soško ofenzivo in sicer baš na rojstni dan bivšega cesarja. Ali je to neključje ali storjeno nemanome.

Topovski ogenj je vedno hujši, ravno tako je bilo pri zadnji ofenzivi. Grozovito pokaže izstrelkov okrog nas. Vsi smo si edini, da po tej ofenzivi nas ne bo ostalo veličko živih. Saj Italijan ve za naše položaje.

Z mojim topom se nahajam na sprajni levi strani položajev. Težke ~~XX~~ mine udarjajo pred nami. Nimemo nobene telefonske zveze. Od dima okrog nas ne vidimo nikamor. Smo vedno v bližini kevern. Cel dan do polnoči isto bobnenje.

- 19.8. Od polnoči ker neprenehoma celi dan, traja ta laška vihra. Z plinom ne poskuša, ker mu zračne razmere ne dopuščajo. Veter veje proti laški strani.

Ob pol 7 uri je začel Lah povsodi otipavati naše prve pehotne črte, posebno pri Tolminu, Kanalu, Gorici, Doberdobo, posebno napenja vse sile za obkolitev Sv.Gabriela pri ~~XXXXXX~~ Britofu in Védicah. Na Krnu in Malem vrhu je baje najhujše. Bil je ob pol 8 uri povsod gladko odbit.

Ob 10 uri izvemo, da Lah strelja z dalekonosečimi topovi v Trst. Torej v Trst je namenjen. Hude boje imamo za prestati.

Mte.Santo, Mte.Gabriele, Sv.Marko in Fajtji hrib so težko obstreljevani. Glavni nepad je namenjen na Mte.Gabriele.

Opolden dobimo menžo. Konjiček se boji udara granat, ki se z peklenkim truščem razpočijo. Smejimo se mu. Že prileti granate. Ljubi mali konjiček je padel na "polju slave" Golaž bol in res zvečer smo ga že jedli!

Glej čudo! Opolden nas obstreljuje laški "Niport" z strojnico. Nismo takoj opazili, Šele ko brenčijo izstrelki po naših položajih in se po tleh zakadi. Nihče ni renjen, toda Lah nas je videl.

Ob 16 ura do 21 je Lah postopoma pojenjal z silovitim topovskim ognjem. Kaj bo sedaj mir? Čudno se nam vidi.

Izvidnika javljata: Še nič posebnega, tem v prvih sovražnih črtah. Po 21 uri ker nenadoma prične nepadati laška pehota. Nove trupe so, povsod jih našenejo v beg. Velike izgube imajo. Tudi mi smo jih že dobro odbijali. Naši so ujeli nekaj častnikov in 3025 mož.

Skoro celo noč streljamo, pa zdeleka ne tako kakor pri X. laški ofenzivi. Očividno res ni strelive in ne topov. Tudi Sv.Marko ni v takem položaju, kakor je bil maja.

Drugje je vrgel Lah vso svojo moč. Drugje bo poskušal razbiti soško fronto. Drugje bo to pot prodiral. Ali ga bodo zadrželi, kakor smo ga mi pred 2 meseci tu na Sv.Marku?

- 20.8. Danes je Lah neperil vse svoje topove na Gabriel spredaj in na Fajtji hrib zedaj, ki ga brani polk slovenskih gorskih strelcev. Najbrže, da se bo to pot odločila bitka ali pri Doberdobo ali pa preko trnovskega gozda proti Idriji.

Dopolden grozovito obstreljuje z težkimi in najtežjimi minami na celi fronti. Opolden začne zopet jurišati laška pehota na celi fronti. Povsodi ga naši, seve z težkimi izgubami odvrnejo nazaj.

Dve uri smo močno streljali tja na Sv.Marko. Ob 16 uri se vse pomiri. Komaj smo nehali streljati, pa začne Lah nas obstreljevati z strupenim plinom. Naenkret so štiri granate sikale smrt po položaju. Takoj se podamo v keverno tik topov. Vse je v dimu in prehu. Le Jamnik je ostal zunaj. Kmalu je pritekel za nami, kar brez maske na glavi. "Dobro porcijo sem ga zavžil!" je rekel. Smeje doda: "Se bo že razpihelo iz pljuč!" Nisem bil tege mnenja jaz: "Zestrupljeni ste, pojdite v bolnico, dokler vam plin ne razje pluća!" Zamalo se mi je zdelo.

Zvečer se je raskedilo. Lah nam ne more do živega si dejemo pogum eden drugemu. Ponoči je večkrat napadel, vselej smo odprli brzi in siloviti ogenj v prve laške postojanke.

Na doberdobski planoti je Lah zavzel Selo in Korite, oba kraja sta mi dobro znana še iz novembra 1915. Precej je napredoval tudi pri Avčah na Tolminskem, tam se bije boj za večno točko hrib Vrh.

- 21.8. Kakor sem slutil, se bo vršil laški napad kje drugje v današnji noči. Javlja se: Danes se odigrevajo strašansko hudi boji pri Doberdobi. Pravijo, da doberdobsko jezero vre od silno vročega ognja. Grozovito bobnenje je tam na oni strani Fajtovega hriba. Naše topništvo hudo trpi. Precej naših baterij je že umolknilo. Opazimo, da ima Lah velika ojačenja, najbrž od Anglije, Francije ali celo iz Amerike. Tudi nekatere granate drugače pojejo v zraku in tudi pok pri eksploziji je drugačen, posebno neke vrste "cin-bum".

Lah močno obstreljuje našo izvidnico na koti 133. Opolden pride depeša: "Da so naši v Tirolu napredovali za 15 km. Razen Korit in Sela, ki jih je včeraj zavzel ni do teme še nikjer drugje žel kak uspeh.

Ob 1 uri končno vendar enkrat požene naš letalec laškega Capronija v beg. Zakaj se ne zapodi za njim in ga obstreljuje?

Pri tej ofenzivi Lah z svojim težkim topništvom strelja bolj v zaledje, kakor pri drugih, dokaz, darsi hoče odstraniti vse ovire na poti v Trst.

Ponoči močno streljamo.

Lah je končno zasedel hrib Vrh in precej napredoval.

- 22.8. Veselje v naši postojanki. Naš Foker je v krasnem naletu obstreljeval laškega Capronija in ga zadel. ~~xxxxxxx~~ Iz stroja se je začelo kaditi in v lopingu leteti proti zemlji. Izvidnik je javil, da je padel za Gorico tostran Soče.

Cel dan smo malo streljali. Popoldne pa Lah zopet grozovito obstreljuje Fajtji hrib. Vidi se, da je vrh enkrat v naših in zopet v laških rokah.

- 23.8. Zjutraj ob 5 odvrnemo polurni sovražni napad na Sv. Marko. Preko dneva mirno. Popoldne ob pol 5 pa začne znova Lah napadati. Na celi fronti juriša. Ob 7 zvečer je bil laški napad povsod odbit.

Ponoči je na oni strani popolnoma mirno, le naša ~~XXXXXXXXXX~~ artilerija odpre na vsem odseku močni razdiralni in poškodovalni ogenj iz težkih topov, ki traja do 3 ure zjutraj.

- 24.8. Od 3 zjutraj se šliši gromovito bobnenje laških in naših topov daleč pred nami, verjetno od Mte. Sabotina do Kanala. Tam nekje se bo odločila bitka v tej ofenzivi.

Depeša pove: "Da so pred par dnevi pri hudi doberdobski bitki prijurili francoski Alpinci in so jih naši Honvedi polovico potolkli, drugo polovico pa nagnali v beg.

Kakor pa javlja opolden naš izvidnik, da je videti, da so laški položaji polni moštva, sicer mituje. Pripravljena je laška pehota.

Rezujemo, da se nekaj odigra. Že zvemo. Lah juriša z 15 do 20 vrstami na naše prve črte pod Mte. Santo pri Gargarih in pri Plavah! Naši se silovito branijo, že pol kora imajo izgub! Silovito in strašno klanje je tam. Na vsak način mora tam Cadorna predreti. Naše strojnice kosijo vrsto za vrsto. Neprenehoma jurišajo nove vrste laške pehote ena za drugo.

V našem odseku je popolnoma mirno. Vse čeka, tu in na oni strani na izid borbe. Lah hoče predreti na odseku Sv. Gora, Gabriele na eni ~~XXXX~~ strani in prodreti čez trnovski gozd preko Vojšiče v Idrijo na dru-

gi strani čez Banjšico v čepovansko dolino, od tu pa na isti cilj: "Idrija!" Moja domneva se je uresničila.

Ob 15 uri obkoljuje Lah Sv.Goro južno pri Grgarih, severno pri Plaveh. Mte.Santo je zelo ogrožen in ako bo dalje prodiral smo mi tukaj tudi v nevarnosti. Boji se tam srdito nadaljujejo, lah počasi toda napreduje. Pri Plaveh so Lahi že zavzeli Mte.Kuki! Na ta vrh naši naskakujejo in trpijo silne izgube.

Kmalu se bodo na Banjšici razvile srdite borbe. Lah ne sme naprej! Zvečer dobimo ukaz pripraviti dinamit, da v slučaju bega razstrelimo topove, da ne pridejo sovražniku celi v roke. Očividno bo trepa torej bežati. Streljanje tam je vedno glesneje, znak, da se bijejo že na večji višini.

Opolnoči je naša posadka zapustila radi laške premoči ali izgub Mte. Santo, tega so Lahi takoj in mirno zasedli. Cadorna se smeji, vsaj nekaj je Italijan dosegel. Jutri bodo časopisi imeli kaj pisati v Italiji. Vittoria!

Ob 9 zvečer začne Lah nenadoma močno bombardirati cesto Volčja draga-Vogersko z težkimi topovi. Pripravlja si pot?

Mi imemo cel dan naperjen ogenj na Sv.Marko.

- 25.8. Od polnoči naprej strahoviti bobnečâ ogenj pri Hermedi in na Mte. Gabriele. Približuje se torej proti nam?? Obkoliti nas hoče? Udaril bo proti Rifenbergu, naprej pa z vlakom v Trst. Krasna ideja!

Ob 10 dopoldne Gabriele, trnovski gozd in Ternova sama gorijo. Vse v ognju in dimu. Ako pride do Ternove je naenkrat v Sempasu! Tedaj smo že obkoljeni! Marsikateri bi žele rad videl, da bi se to zgodilo!

Ob 11 dopoldne odvrnemo grozoviti napad na Sv.Marko, ves je posejen z laškimi trupli.

Zadržujemo laško napredovanje na Sv.Marko. Naše topništvo gor plača; Lah strelja z daleko nosečimi v Opčine.

Pri tej ofenzivi pomega Lahu francosko in angleško topništvo ter pehota. Lah obstreljuje popoldan naše položaje. Še osmi dan spimo po mleem v glavni kaverni, v kateri ni zdravo spati.

- 26.8. Od polnoči do 1 si ogledujem laški napad pred Mirno in Vrtojbo. Nima nemena napadati nego le strašiti. Od 2 do 12 dežuje. Popoldan skoraj mirno. Lah se mora utrditi, potem pa naprej.

Popoldne je pridrvelo k naši postojanki 25 laških vojakov, ki so izjavili, da bo Lah ponoči silovito napadel Sv.Marko. Povedal sem jim: "Da so gotovo predstraža Cadornove armade in gledajo naj, da bodo prej v Trstu kakor Cadorna sem? Nesmem biti preveč vpluden z njimi, mi pojasnâjo. Audate! Andove? Štirje topničarji z karabinkami jih pospremiijo v dolino h pehotni rezervi. Pri Biljah so prekoračili našo črto.

Seveda smo se pripravili in javili izvidniku naj ponoči dobro pazi in posluša. Do polnoči pa ni nič, le ena laška baterija nemarno strelja v naš odsek.

- 27.8. Po polnoči do zjutraj nam izvidnik venomer javlja: "Nič novega" To so nas ujetniki včera naplahtali.

Ob 8 uri prične Lah napadati Sv.Marko. V velikem dežju močno streljamo. Okrog 11 se vse pomiri.

Lah zelo intenzivno cel dan obstreljuje Mte.Gabriele. Ali se je že utrdil in se pripravlja zopet na prodiranje?

Popoldne obstreljuje našo okolico z težkimi granatami in plinom. Batt 5/44 je plinska granata usmrtila 5 topničarjev.

Laški dalečnoseči topovi streljajo preko trnovskega gozda v smer proti Idriji.

Zvečer ob 9 uri prične Lah zopet silovito napadati Sv.Marko. Oddejaljati smo salve.

Laški ujetniki pravijo, da bodo Italijani tako dolgo napadali dokler ne zavzamejo Trsta, pa če tudi traja še 20 dni. Ako nas niso varali, bodo torej še hude bitke.

Očividno pri Sv.Gabrielu ne more prodirati, pa bo glavni napad sedaj vrget na Sv.Marko. Dalmatinci 96 pešpolka ga varujejo. Ponočá običajni laški topovski ogenj po naši okolici.

28.8. Točno ob pol 4 zjutraj navalj laška pehota nenadoma na Sv.Marko. Niti pol ure ni trajala bitka in so ga naši dalmatinci pognali v beg. Naši dalmatinci z rudečim fešom, se ne bojájo niti laških "arditov", ki imajo črn feš! **Dppoldan** potem mirno.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Opolden pa začne Lah z velikanskimi silami ^{ponovno} napadati naš Sv.Marko. In že donijo povelja in še, in še: "Streljati! Streljati!" Vrsta za vrsto prihaja. Že štirinajsto vrsto so naši pokončali. Še in še prihajajo. Povelje za povelje: "Streljati! Salve, salve! Hitreje!" Petnajsta vrsta že prihaja. Za njimi se prikaže že šestnajsta. Streljati, streljati! Vrsta za vrsto prihaja. Lah hi padajo, padajo. Naši junaki Slovani stájijo na straži in njihove strojnice kosijo, kosijo.

Na Sv.Marko je naperjen glavni napad! Velikanske sile so še v ozadju, še dolgo bo trajala bitka!

Ob 13 uri udari laška granata v mojo barako in jo raznese. Lah zopet obstreljuje naše položaje. Cel popoldan padajo laške granate okrog nas. Kljub temu silovito streljamo dalje.

Javljajo, da je že 18 laška vrsta pred našimi prvimi črtami! Streljati! Streljati! Opravljamo svojo dolžnost dalje, isto dela tudi laška baterija na nas. Telefonist ranjen pri opravljanju svoje dolžnosti. Komaj se zdržimo a moramo.

Ako Lah predre na Sv.Marko smo z Trstom vred vsi izgubljeni!

Ura je že štiri in še vedno sodelujemo v najtežjem sovražnem ognju. Malo poneha, mi nadaljujemo. Ura je pet. Streljati in zopet streljati! Dvajseta laška vrsta napada.

Sv.Marko je poln laških trupelj in naše strojnice v rokah hrebrih Dalmatincev kosijo kar naprej. ~~XXXX~~

Lah je začel nas obstreljevati z salvami! Dosedaj ura je pol 6 popoldne še nimamo nič izgub.

Laški ogenj se vedno približuje. Salva za salvo. Pred nami za nami strahotne eksplozije. V pravem peklu smo. Ne bomo zdržali.

Izvidnik pa venomer kriči: "Streljajte, ogenj povečujte, vsak čas bo bitka dosegla vrhunec!" Streljajte!

Laške granate že padajo med barakami in med topovske položaje. En sam dim. Vse okrog nas se podira. Hrušč in peklenko pokanje. Še donijo povelja "Streljati! Streljati!"

Točno ob 6 zvečer počí mojemu topu cev. Hvala bogu! Z celo posedko se podamo bliskovito med tolčenjem laških granat v glavno keverno. Opravi! sem svojo dolžnost v polni meri!

Glej! Nad nami 3 laški "Niporti" Nad nami krožijo in vodijo ogenj v naše položaje. mečejo bele rakete. Naši morajo streljati naprej.

Polni strel v sredino položajevi! Ko to laški pilot zagleda, vrže zaporedoma 3 rudeče rakete in jo popihnejo. Laške baterija je nas

izsledila. Težko nas obstreljuje. Iz daljave se slišijo granate, ki se peljejo proti našemu položaju. Cela salva. Tik spredaj, zadaj se razpočijo z strašanskim truščem. Za polovico baterije je stolkel.

Ob 7 uri zvečer prihaja zopet težka salva v položaje. Polni strel v II. top. Padla sta dva topničarja Stefan Trobec iz okolice Maribora in Sergio iz Pazina v Istri. Tretji je težko ranjen. Ga obvezal in so ga odnesli med sovražnim ognjem v San. Aust. št. 76.

Streljajte! Streljajte! Častniki so zbegani. Javijo jim kaj se je zgodilo? Nič ne pomagaj! Naprej streljati! Signal!

Ko se salva razkadi se strelja naprej! Zopet salva. V moj top en strel in v III. top dva strela. Vsi trije polni zadetki! Ob 7, uri in 35 minut zvečer je Lah našo postojenko popolnoma stolkel. Dobro je to vedel, kajti kožjé je laški izvidnik javil, da naša baterija ne strelja več na Sv. Marku je tudi prenehal nas obstreljevati. Mogoče je čakal, da se oglasimo, toda topovi so ostali nemi.

Naš izvidnik se ne javlja. Rudeče rakete se vspenjajo v zrak! Pomoči!

Strájnice, puške, ročne granate, mine delujejo na obeh straneh!

Hipoma popolen molki! Kaj je to? Hura, hura, hura!

In izvidnik se zopet javi. Italijani so zasedli našo prvo črto na Sv. Marku. Naši junaki se vrnejo. Mnogo jih pade, toda so še v črti, ki jo ima Lah. Vneme se srdita borba, nož na nož! Nekaj malega Lahov zbežil! Dalmatinci so ga vrgli iz naših postojank in jih zopet zasedli. Ostanek Lahov pa pognali v beg!

Bitka na našem Sv. Marku je končana. Ura je pol 9 zvečer. Pomirja se! Tudi mi smo veliko doprinesli pri današnji siloviti bitki.

Dva mrtva, dva ranjena, trije topovi popolnoma uničeni, trije pa delno poškodovani. Položaj ves zbit. Do skrajnosti v zmorni meji človeškega življenja smo držali. Več nismo mogli.

Lah ima grozne izgube. Bele rakete v njegovih črtah nas prosijo, da mu dovolimo odnesti njegove mrtvece in ranjene.

Ponoči le malo streljanja na fronti, vsi spimo v glavni kaverni. Kasno zvečer šele dobimo menažo. Smrdljiva juha in meso, kakor že celi teden. Crkanina in potem se bojuje gre glas okrog;

29.8.

Od polnoči sem bil dežurni na položajih. Po polnoči enkrat pripeljejo municijo. Prevzamem naj jo, je rečenol Od utrujenosti pa sem moral zaspati, ker me ognjičar dobri Erdlen zbudi. Prešteti sva šla municijo, ki je ponoči enkrat res prišla prav.

Seveda so o vozniki hitro odkurili, pustili pa so listek med zaboji. Z Erdlenom sva govorila italskano. Dežurstvo sem dobro opravil.

Zgodaj zjutraj smo pospravljali položaje in uredimo tri topove na strel.

Ob 10 zjutraj se podam z štirimi možmi na pokopališče I.R.76 kjer pokopljemo obvsakega posebej, včeraj padla kamerada. Na pokopališu ki je nedalet od Volčje drage, leži 43 raztrganih trupelj.

Ob 11 dopoldne je prišla pri Britofu na planoti Banjsica laška konjenica v napad, toda je bila pognana v beg. Konjenica v hribovju? Znak, da se je pripravljala Lah pojezditi v Trst. Prej bi tja prišel!

Proti večeru so mogli vsi naši trije topovi streljati, ker ni bilo miru v našem odseku. Ponoči mirno.

30.8. Po polnoči prejmemo tri nove topove. Cela baterija je ob 6 zjutraj zopet pripravljena na strel. Lah cel dan napada Sv.Gabrijel. Drugeče je v našem odseku popolnoma mirno.

Proti večeru smo odpri silovit ogenj na Sv.Marko, ker sovražnik zopet napada. Po dobri uri je bil napad odbit. Ponoči nosimo municijo v položaje na ramenih.

31.8. Cel dan močno obojestransko topovsko delovanje. Popolden napada Lah trikrat Sv.Marko. Ob 3, ob ~~XXXX~~ 5 in ob pol 6 a je bil gladko odbit.

Naši imajo sedaj težke mine pripravljene za prvimi črtami. Najbrže radi tega, ako bi pri ponovnem napadu odpovedala kaka baterija.

1.9. Bolgerija je napovedala vojno Romuniji.

Lah cel dan in noč silovito obstreljuje Sv.Gabrijel. Na našem odseku sicer nič novega.

Proti večeru gledamo kako štirje Caproniji obmetavajo z bombami cesto St.Peter-Volčja draga.

2.9. Ob pol 6 zjutraj je začela laška pehota jurišati na Sv.Gabrijel, toda je bila krvavo vržena nazaj. Okoli polden se boji tam nehajo. Videti je, da jah peša. Kmalu bo, ako že ni XI. laška ofenziva pri kraju. Cadorna je prišel le v sanjah v Trst.

3.9. Ob 1 zjutraj je nameravela sovražna pehota zopet jurišati na Sv. Marko, a je bila v pol ure razpršena. Kratko malo napad je bil takoj udušen.

Opolden javlja naš izvidnik v prvi črti, da se opaže in čuti močno vrvenje v prvih laških vrstah. Zato so streljale vse poljske baterije našega diviziona preko 2 uri.

Ob pol 7 uri zjutraj je Lah zopet jurišal na Sv.Gabrijel ali so bili ob 9 uri pognani v beg.

Ponoči smo tudi močno streljali, Lah nas pusti pri miru.

4.9. Ob tričetrt na 5 zaslišimo močno topovsko grmenje na doberdobski planoti. Ob 7 se začne iz laške strani neprestano 5 urno topovsko bobnenje a besno streljenje v naše zaledje. Torej ofenzive še ni konec? Ob 8 zjutraj se je javilo tudi naše topništvo.

Ob 7 zvečer je začela laška pehota nenadoma jurišati na celi fronti. Bitka je dosegla vrhunec ob polnoči. Silovito smo zopet morali streljati. ~~XXX~~

Ali ne vidi Lah, da se zeman zaletava v naše položaje?

Včeraj ponoči so Lahi metali v Pulo bombe.

5.9. Od polnoči naprej traja laško topovsko streljanje. Posebno na Sv. Gabrijel ter Doberdobsko planoto. Cel dan traja to ~~XXXXXXXXXXXX~~ obstreljevanje, tudi naši nekaj ugoverjajo.

Naši hočejo na vsak način zavzeti Plave nazaj. Sam ob sebi bā nam padel Mte.Santo v naročje. Zelo važna točka mora biti za nas tam. Toda Lah jo silovito brani. Velike izgube že imamo do sedaj a zeman. Zato tako silovito obstreljevanje cel dan neprenehoma. ~~XX~~

Na našem odseku mirno, zato smo streljali na druge sovražne odseke od koder so nedlegovali našo pehoto z težkimi minami.

Očividno je, da se sedaj mi pripravljamo na našo prvo ofenzivo proti Italiji ob Soči. Kakor se nam javi, pride na našo fronto topništvo in pehota iz ruske fronte. Torej Rusija je pri kraju, sedaj pride Italija na vrsto? Sicer je pa tudi že skrajni čas, ker se nam prav slabo godi. Da bi človek bil vsaj sit!

Po noči je ves naš topovski ogenj koncentriran na Plave in njegovo okolico.

Prejmem od doma obvestilo, da že cel mesec čakajo, da bi odposlali tobak toda je bojna pošta 420 še vedno zaprta.

Ob 11 uri zvečer ja Lah zopet začel napadati pred Gorico. Pred polnočjo je bil zavržen.

- 6.9. Dopolden je laška pehota nadlegovala našo prvo črto, zato smo mi streljali v njegovo drugo črto.

Zjutraj ob 7 bombardira laška letalska skupina Mirno in našega Sv. Marka. Popoldne ob pol 3 pride do boja med laškim Niportom in našim Taube. Lah ga po 10 minutnem obstreljevanju z strojnico zadene in ga pošlje v Panovičev gozd na tla, ne da bi se odrgela kaka perot. Proti večeru pa mečeta dva laška Capronija bombe na Vogersko, štiri druga pa v Volčjo drago.

Drugače pa kot ponevadi neumorno obstreljuje Sv.Gabrijel. Videti pa je, da laške XI. ofenziva polagoma pojenjuje.

Govori se, da so že prišla ojačenja iz Rusije k nam.

- 7.9. Od polnoči skozi cel dan je Sv.Gabrijel v težkem sovršnem ognju.

Zopet prihaja skupina laških letal z bombami v naše zaledje, končno vendar enega ob 7 zjutraj naši topovi zadenejo. Vrteče pade za Volčjo drago.

Naš poveljnik nam danes pove, da je pri sedanji laški ofenzivi naša baterija sorazmerno najmanj trpela nasproti drugim baterijam pri naši diviziji?

Ponoči malo obstreljevali sem in tja laško zaledje.

- 8.9. Cel dan mirno, le ponoči malo streljamo tja in sem po laškem zaledju. Najbrže, da ga malo zastrahujemo?

Za hrib Sv.Gabrijel, ki skoraj dnevno menja lastnike sta dosedaj Avstrija in Italija žrtvovala na tisoče mož.

- 9.9. Dobili smo ojačedja iz gališke fronte. Praviijo, da okoli 7 pehotnih polkov. Slišal sem, da se je tržaški pešpolk 97 kateremu sem bil maja 1915 dodeljen, prostovoljno javil na Sv.Gabrijel?

Proti večeru silovito grmenje topov proti tolminski strani.

Ob 11 dopoldne se vrši komaj pol ure trajajoča preska pred nami. Ne streljamo. Lah meče bombe v Rožno dolino.

Sv.Gabrijel pa danes slučajno ni obstreljevan.

- 10.9. Sv.Gabrijel danes zopet pod težkim sovršnim ognjem.

- 11.9. Sv.Gabrijel, kte.S.Mihsele in kte.Santo danes cel dan pod težkim laškim ognjem.

Ali se zopet kaj pripravlja na oni strani?

- 12.9. Ljuto obstreljevanje Sv.Gabrijela od Laha. Proti večeru topovsko grmenje proti tolminski strani. Ob pol 11 zvečer smo oddali nekaj salv v prve laške črte pri Gorici, da bo dal mir.

- 13.9. Cel dan obojestransko silovito topovsko delovanje. Na vsak način je nekaj pred nami.

Naši zavzeli neko važno točko pod Sv.Gabrijelom.

- 14.9. Cel dan obstreljujemo močno utrjeno sovršno prvo črto pred Gorico. Ponoči Lah močno strelja z minami.

- 15.9. Hudo artiljerijsko streljanje proti tolminski strani. Kakor izvemo je najhuje pri Plaveh. Pri nas vlada mir.

- 16.9. Nam naznanjeno, da je začasna ruska vlada proglesila Rusijo za republiko. Torej z Rusijo je konec?
Mirno skoro celi dan.
- 17.9. Naši se resnično pripravljajo na ofenzivo proti Italiji. Prihaja tudi čimdalje več ojačenj iz ruske fronte. Zato tek strah in dironjšaj na oni strani. Lahko je Lah zbežan, ko ve kaj ga čska sedaj, ko še svstrijeka in nemška fronte proti Rusiji likvidirans. Logično je da se mora Lah sedaj pripravljati.
Pri zadnji laški ofenzivi so naši izgubili 11 letal, medtem ko jih je Lah celih 27.
- 18.9. Lah strelja tja in sem z svojimi težkimi topovi.
- 19.9. Lah strelja cel dan okrog nas. Posebno z minometi naše prve črte. Ob lo zjutraj so naši napadli laške postojanke po dvehurnem topovskem obstreljevanju nekje pri Kostanjevici.
- 20.9. Od polnoči Lah močno obstreljuje naše prve črte z najtežjimi minami in topovskim ognjem pri Mirni, Vrtojbi in Gorici. Laški ujetniki pravijo, da bodo Italijani v kratkem pričeli z trikrat večjo ofenzivo proti nam! Mogoče? Saj naši se neumorno in naglo utrjujejo in pripravljajo. Zdaj je vprašanje, kdo bo prej začel?
- 21.9. Danes smo izvedeli od čestnimov, da se pripravljamo na veliko ofenzivo proti Italiji. Ne vedo pa še kdaj? Končno je tudi že treba enkrat kaj ukreniti, ker dobesedno trpimo lakoto! Naprej v laško ravnino ali pa končati je naša parola! Od opoldan naprej je dopust ustavljen za nedoločen čas. Iz Italije se bomo tedaj vozili domov z rižem in kevo, ki ga je tam dosti, kakor pravijo. V našem zaledju pa vsega primanjkuje. Sicer pa vse najboljše stvari in tobak pošiljamo v Nemčijo.
- 22.9. Zjutraj se podam v Šempes na tečaj o strupenih plinih. Z menoj je šel tudi četovodja Anton Kolarič. V Šempesu vidim kako grede 28. lovci v položaje na Sv.Gabrijel.
- 23.9. Cel dan še na tečaju. Zvečer se vrneva v položaje.
- 24.9. Danes sem bil odlikovan z "malo srebrno" Čez dan veliko sovražno letalsko delovanje. Lah zopet obstreljuje Sv.Gabrijel, S.Mihaele in Mte.Santo.Močno topovsko grmenje se sliši proti tolminski strani pri Kanalu in Avšči. Tudi pri Benjici in Plavah ni mir. Pred polnočjo zopet letalsko delovanje.
Danes sem prejel že 750 kron mesečne nagrade za "malo srebrno"
Prišlo je iz kadra 6 mož, med temi tudi mali šikan Reiher iz Dunajskega novega mesta. Ali ga hočem zleteti, čeprav je prišel z dolgo sabljo? Pozabljeno je?
- 25.9. Streljal sem z kerabinko na laškega Capronija. Letal je naško nad nami in si ogledoval položaje! Ker poznam laško taktiko se ne bojim, da bi nas Lah kmalu obstreljeval. Popoldne zopet letalski alarm! To pot jih je pet, ki letijo preko nas. Zdaj govorijo le mine v prednjih linijah. Lah hoče vse naše prve postojanke razbiti, ker vsako jutro zagleda, da so bolj utrjene.
- 26.9. Zopet laški avijoni nad nami. To pot jih že pol posadke obstreljuje z puškami, seve, brez uspeha. Častniki niso nič proti. Zgledi vlečejo?
Ob 8 zvečer pošljemo 30 plinskih granat k laškim minometalcem, ob lo zvečer pa zopet 36.
- 27.9. Zopet je prišlo k nam 8 mož iz kadra. Pravišjo so, da jih je v St. Danijelu laški letalec obstreljeval z strojnico. Skrili so se na koločvoru. Prestali da so prvi ognjeni kret so pravili. Prvi strah sem jaz dodal.

Mi smo zopet streljali na Capronije in zopet brez uspeha.

- 28.9. Stražanski ognjenik ogenj na Sv. Gabrijel in Tarnova. Vse je tam okoli v dimu.

Pravijo, da je v Gracu in Ljubljani vse polno nemškega vojaštva. Torej Nemec bo nam pomagal? Morda bo potem res šlo za res? Tudi v našem zaledju je polno vojaštva.

Popolden smo zopet streljali na laške letalce. Eden se je celo obrnil, da nas bolje vidi. Seveda so se "regruti" hitro poskrili, ko so prvič zagledali zeleno-bele-rudeče letalce.

So pa "regruši" bolj lačni nego mi, ki smo v tem že nekam utrjeni. Ali samo to? Pri kadru so nas tolažili, da je na fronti vsega v izobilju. Bo, bo ko pridemo v Italijo, jih tolažimo. Posebno mali Mulej se mi je smilil. Vsi so bili letnik 1900, veliki komaj 1,50 m suhljeti in bledi v obrsz. Kakor mi "čike" okrog častniške bareke, tako so oni pobirali drobtinice trdega kruha-koruznega.

Skoraj vsa baterija je prejela kolajne, eni zaslužno, večina pa ne. Injakcija pač, da ne omagamo! Kaj drugega, ko so prejeli kolajne tudi taki, ki so komaj 1 mesec na fronti. Mogoče so te kolajne pretežke, da bi jih vozili okrog, pa si mišljijo vsak mož bo vendar ena lažje nosil.

Poročniku Heligu pa počem, da sva preveč bakrenih kotlov tedaj v Asiagi porekvirirala.

- 29.9. Danes izvemo, da so prišli v Ajdovščino nemški vojski iz Nemčije.

Stražansko laško topovsko obstreljevanje Sv. Gabrijela in Tarnove se nepresteno nadaljuje. Nad Trnovo cel dan laško letalsko delovanje. Vedno in vedno jih je dosti v zraku in najbrž opazujejo, kako se premakajo naše in nemške čete v zaledje. Ali jim je hudo pri srcu! Sicer pa tudi še ne vemo kaj bo še z nami. Kdaj se bo pričela naša ofenziva?

- 30.9. Glej čudo! Vsak je dobil danes 46 ogerskih cigaret. Zdaj se kedi okrog položajev kakor v bitki ko streljamo.

- 31.9. Ker sem že cel september imel kaj beležiti v dnevnik, naj beležim še danes, da ni nič novega.

- 1.10. Zjutraj močno grmenje topov pri Plevah. Od 6 do 7 zvečer pa ravno tako pri Doberdolu. Naše topništvo otipava laške prednje in druge položaje. Očividno, da jih motimo. Sovražna letala pa ogledujejo naše zaledje.

- 2.10. Danes zagledamo nova lepa bojna letala, ki so zelo gibčna in hitra krožiti nad nami. Podobni so laškemu Niportu, toda so bela z črnim križem na krilih. Nemški letalci so. Kmalu bo počilo na fronti.

Nekam bolj močni in pogumni se čutimo sedaj. Ni bilo prazno govorjenje, da bodo Nemci nam pomagali. So že tu. Naše topništvo strelja. Ko so si Nemci ogledali položaje se vrnejo v zaledje.

Tam iz smeri Gradiške plove Caproni semkaj. Nad Volčjo drago kroži. Naša 15 cm baterija strelja. Rezločno se vidi, kako se zakadi ko streljajo. Caproni opazuje in slika. Zdaj se tam sredi položajev močno zakadi. Črn dim se vzdigne proti nebu. Caproni se spusti nižje in kroži tik 15 cm baterije. Nič ga ne moti. Kje so nemški letalci, da bi ga klatili na ta ?

Zvečer od 6 do 7 pa Lah obstreljuje 15 cm baterijo z granatami in strupenim plinom. Baterijski položaji so zaviti v dim.

Razumem, dopoldne je laški letalec fotografiral baterijske položaje in Volčjo drago. Vedel je kam streljati. Gotovo so laški letalci že posneli naše položaje, toda okrog nas je samo gozd in iz visočine

se vidi vse ravno in se točna točka našega položaja ne da z gotovostjo izslediti. Ali pa, da ima Lah piko le na debele kanone?

- 3.10. Naši 21 cm dalekonoseči topovi, ki so nekje pri Ternovi danes celi dan obstreljujejo laško zaledje. Drugače običajno obojestransko topovsko streljanje.

Mogoče bo pa tako, da se bosta obe ofenzivi pričeli isti dan in isto uro? Saj se obe strani pripravljata. Ali pa je le taktika take, da bi se bali začeti eni ali drugi? Predolgo traja to predpripravljanje.

Lačni smo čimdalje bolj!

Ob 10 zvečer je hotel Lah nas z havbicami obstreljevati, toda so granate padale preko nas. Ob 11 uri zvečer pa hoče nes neka druga baterija iz Motare, teka nam pove izvidnik, flankirati a je bila prekrtka.

- 4.10. Danes je moj god! Puščavnik je moj patron Asiški. Lačen, strgan sem tudi jaz! Dvajset let mi je in dve leti že na fronti. To treba praznovati, ni res? Kako? Krevsam po položaju. Kaj mi je me vpraša poveljnik. Najbrže "pristenbruch" Potrdili so drugi, da sem namesto 1 "veršlag" granat, nosil po štiri in celo po pet iz bližnjega depoja v položaje. "Regruti" niso pa vedeli, da so praznil! Pojdite v Čakovec k zdravniku.

Malo obstreljevanja je danes.

In moja misel je pri dobrem "Krušnem očetu" Lojzetu, ki mi bo gotovo podaril za god kaki liter "pobarvane" vode? Povrhu nekaj kruha in cigarete!

Zvečer ob 8 se podam v Čakovec med strašanskim nalivom. Moram, hočem, nočem! Žal mi je, ves premočen sem, nočem pa se izdati, da sem "švingler". Na celi fronti na mah mir. V Čakovec pridem okrog polnoči ves premočen.

EX. Rajh ~~XXXXXX~~ mi da večerjo in vse, kar sem si želel za god!

- 5.10. Cel dan dežuje. Na fronti vlada popolna tihota. Nemške čete prihajajo iz Ljubljane. Pravijo, da so nemške čete podejo vse proti Tolminu. Tam, da bo pri naši ofenzivi glavni predor. Nemci, da bodo prvi napadli, drugo bodo naši nadaljevali. To pa zato, da bodo za nami rekvirirali, kakor so v Romuniji, kakor pove bojevnik, ki je bil tam.

Nemški vojaki, da so se spopadli v Ljubljani z nekim Bošnjakom, kateremu so Nemci ~~XXXXXX~~ rekli, da jih bodo iz "dr..." ven spravili. Krožijo po Ljubljani celo govorice, da je bilo pri tem celo ranjenih. Vse to in še kaj več vedo povedati naši slovenski dopustniki, ki se vračajo. Več nego 100 vlakov da so videli in vsi, da prihajajo iz Galicije. Nekaj uporniškega duha so se ti navzeli doma. Le jaz, da sem preveč "avstrijski"? Naj grem pogledati ondotne nemške čete, ki taborijo v Sempasu pa bom videl razliko!

Nemci se lahko bojujejo za nemštvo, ker imajo nemško menažo in "fassungo" iz ne nemške Avstrije! Ti pa bodi z tem zadovoljen, kar ti revna slovenska mati pošlje, če jo imaš in če ima kaj. Dal Po Kranjskem jemljejo kmetom iz hleva konje, krave in vse kar "leze ino gre". In belo pšenico in vse žito. Kmet, da trpi lakoto in mi kmečki sinovi z njim! Kam gre vse tó? To, da misliti, pa saj gremo v Italijo!

Pri zdravniku sem bil in mu povedal, da sem bolan ker imamo zelo slabo hrano. Vem mi je rekel. Na roke mi je šel, z njim vred pudi Lojzek.

- 6.10. Zopet dežuje celi dan, pa ne naši ne Lah! ne zdržita, da ne bi cel dan streljala z topovi.

Danes izvem, da se je na Tirolskem pod vodstvom nekega slovenskega

čestnika Ludvika Pivka uprl cel polk. Zarota je bila zasnovana v Carzanu v Valsugani. To je pri Borgu in sem bil svoj čas tam.

Neki bosenski polk se je hotel boriti proti nam!

Kar vidim in slišim, me močno utrjuje v tem, da se Slovani bojujejo proti Avstriji. Saj mi je oče namignil, če vem zakaj se bojujem! Zakaj je pa dostavil, da naj bom pokoren?

7.10. Močan veter in dež. Sliši se močno grmenje proti Plavsam. Zvečer ob 9 gledamo iz nad Čakovca v G orico, kako privozi vlak tam v bližini. Že streljata tja dva možnarja 30,5 cm, ki so na položajih nekje pri Vogerskem.

8.10. Naši topovi govorijo. Močno obstreljujejo Fajtji hrib.

Če sem že zdrav? Kdaj sem pa še bil bolan?

Popolden se podam v položaje. V Šempasu opazujem nemške čete v lageru. Pili so, kadili, jedli beli kruh in prašičje meso! Nemci imajo več živeža nego mi?

Opolnoči, in to je moj običaj, naj Lah strelja mi na pot, ali ne, sem že v bateriji. Topot nisem moker zunej, peč pa znotraj, ker me je zmočila feldka ruma!

9.10. Razkidal sem se. Ob 10 uri vstanem. Burja in dež.

Na celi fronti streljajo danes naši topovi. Da! Kadar se pričinja tu ali tam, tedaj me pokličejo!

Popoldne že naši silovito napadajo pri Doberdodu, toda tudi Italijen se silovito dobro drži.

Včeraj je umrl na Kranjskem /Šent Janž na Dol./ slovenski državni in deželni poslanec Janez evangelist Krek, prvi neustrašeni borec za jugoslovansko svobodo in ~~XXXXXXXXXXXX~~ edinstvo.

10.10. Zopet dež in burje kakor v Rusiji, pravijo naše "sterine". Pa saj so jo prinesla ojačenja od tam s seboj!

Ponoči zjutraj ročna bitka z granatami na Sv. Gabrielu. Popolden zopet hude bitke na doberdopski plenoti. Naši imajo prednost pri obstreljevanju laškega zaledja. Nažežji topovi govorijo. Zvečer se pomiri.

Kakor gotovo sem zjutraj mislil, da je danes 10.10. pričetek naše ofenzive tako gotovo sem zdaj skoraj opolnoči dežurni uverjen, da naše ofenzive še ne bo.

11.10. Danes celi dan ima glavno besedo laško topništvo. Z vsemi kalibri bruha v naše zaledje. Enkrat eden, enkrat drugi.

Tako se mi zdi, kakor da bo Italijan prej začel ofenzivo proti nam?

12.10. Ker je Lah pojenjal, začne naše topništvo streljati. Kaj bi to neki pomenilo? Cel dan se vstreljujemo na nove točke in sicer daleč tja notri v daljavo 6 do 7 km. Ravno tako tudi druge baterije. Ne slišimo pok naših šrapnelov! Ob mraku nehamo.

Mislím, da Lah nekaj pričakuje?

13.10. Zopet streljamo. Vsek top ima že 20 točk kamor se bo streljalo 15. oktobra, ko bo verjetno pričela naša ofenziva.

14.10. Od 3 zjutraj naprej se sliši močno grmenje topov pri Doberdodu. Ob 9 zvečer pa naredi srditi napad Lah z šrapnelami na Fajtji hrib. Drugeče popolnoma mirno, le od tam jeknejo poki.

15.10. Mirno! Nič ofenzive!

Peč pa je ponoči pobegnilo 30 mož peš polka 96 na onstran k sovražniku. Na žičnih ovireh so pustili listek na katerem je bilo napisano: "Nema kruha, nema vina, nema braču Dalmatina!"

Tako se pričinja naša ofenziva. Uspeli napadi!

Popoldne pa je pet laških Niportov zajelo v svojo sredo nemškega letalca, ki jim je moral slediti kakor ubogi kuže, tja preko. Nov način lova, tile laški letalci so "kampeljci!"

Naše ofenzive je za danes konec.

- 16.10. Opoldan napada Lah naše postojanke z šrapnelami in granatami. Pol ure je trajalo, ko pride menaža preneha. Kakor roj čebel se vsujemo iz kaverne.

Konjička privežejo takole malo više, zna biti, da bo zvečer zopet golaž. Toda Lah se ni hotel nas usmiliti. Klaverno gledamo za njim konse oddaljuje z praznimi posodami živ in zdrav iz položajev.

- 17.10. Cel dan lastno močno topniško obstreljevanje na celi fronti.

- 18.10. Cel dan streljajo naši. Mogočno grmenje topov pri Plavah.

- 19.10. Zopet cel dan streljamo proti Plavam in Doberdobo najhujše.

Kaj pa če bo jutri kaj? 20. oktober bo?

- 20.10. Nič ni drugega, kakor naši cel dan obstreljujejo celo fronto.

- 21.10. Že peti dan silovito ~~XXXXXX~~ topovsko obstreljevanje sovražnika. Lah se le tu in tam malo brani. Hučo se pripravljamo.

- 22.10. Kaj takega pa še ne, si misli Lah. Že šesti dan ^{bruha} vsa naša artilerija tja preko.

Do sedaj smo le opazovali to naše silovito bombardiranje. Ob 8 zvečer pa začnemo tudi mi. Na soške mostove. Skoro cele noč ni miru.

Drugače je bile sinoči po noči oplenjena častniška kuhinja, neki korporal in ~~XXXX~~ en topničar sta bila izsledena ter poslana na vojno sodišče.

Če je tako, potem je jesen dokaz, da je bilo v kuhinji precej zaloge, kar po navadi pridejo na vojno sodišče le izdajalci in dezertarji in vohuni.

- 23.10. Navadno topniško obstreljevanje na obeh straneh. Fonoči dobimo 1.000 plinskih granat. Vse smo prinesli k topovom. To že nekaj pomeni!

- 24.10. Alarm! Ura je 2 zjutraj. Streljali bomo plinovke. Dežuje! Ob 3 bo pričetek naše ofenzive proti Lahul! Nismo tega pričakovali. Toda ob pol 3 pride ukaz, da se z plinom ne bo streljalo ker ne dopuščajo vreme. Škoda! Previdno nekateri, bi vsaj Lah tudi našega poduhal kakor smo mi njegovega. Strogo pripravljenost imamo. Škoda, da nimamo marel. Ura je že 4 zjutraj. Podamo se v barake, kdo bo stal gospodom na ljubo na dežju ure in ure. In menda točno na sekunde se tudi ne bo gledalo, saj še elementov nimamo.

Že podremali smo, ko zadoni zopet: "Alarm!" Ura je pol 6. Dežuje kar naprej! Nensadno točno ob 6 uri zjutraj začne naše težko in najtežje topništvo streljati. To je grmenje! Torej pričela se je vendar tako dolgo pripravljena in pričakovana naša ofenziva proti Italiji!

Težko topništvo strelja na sovražne baterije in koncentracijske prostore. Naše lažje topništvo pa drži laško prvo in drugo črt pod silovitim ognjem.

Streljamo kakor nori, pa smo dejali, da je Lah nor!

Sedaj že vemo za avstrijski načrt. Na južnem Tirolskem in pri Koberidu bo naš prodor, če se posreči. Glavna naloga ob Soči odpade v tej ofenzivi našim in nemškim četam, ki jih je precej veliko

pri Tolminu. Na Udine jo bodo udarili, prva etapa in potencial je. Ob lo urimponaha to grozno streljanje. Odmor! Eno uro trajaja mir! Kaj si pri tem misli Lah?

Ob 11 uri se zopet pričene to naše silovito streljanje, pri tem mi ne streljamo. Zopet odmor! Menaža? Ali pa je že vse stolčeno tam preko? Na odseku Kobarid in Tolmin je pehota že pripravljena na juriš! To bo šlo pa hitro.

Ob 3 popoldne se pričene znova, sedaj pa brez prestanka naprej in naprej.

Ob 5 popoldne nam že javljajo, da so naši pri Avčah, Tolminu in Tliču že zavzeli prve laške linije. Čudno je to, da Lah nam nič ne odgovarja. Le tu in tam sledi kak preplašen laški težki strel.

Ob 8 zvečer se še mi pomešamo zraven. Salve na salvo sledijo na Sv. Marko, laže na laže na soške mostove.

Že ponoči začne nas Lah obstreljevati, vidi se pa, da laški naravnalec strela pri topu naša mirnih rok, ali pa dela v srshu? Kajti strelji padajo tja in sem okrog položajev. Ali pa nas išče, skratka nimamo ne materialnih ne človeških izgub.

Celo noč traje to divje streljanje naprej.

25.10. Ponoči niso prišla nobena nova poročila.

Fač pa nam javlja ob 4 zjutraj naš izvidnik na koti 133, da je za prvimi laškimi črtami močna rezervna, izvidnik v prvi naši črti pa, daje na oni strani videti polno vojaštva v linijah.

Zato cel dan streljamo na obe prve laške linije. Da nam Lah ne zdivja, pravijo čestniki. Saj končno bi Cadorna zaslovel kot največji genij in strateg našega veka, če bi predrl pred nami in jo mehnil v Trst. Seveda bi se šlo pri tem, katera armada bi bila bolj urna in zajela več moštva druge sovražne armade.

Železniške proge in cesta pri Cividale pod ognjem naših težkih da-leč nosečimi topovi. Po dosedanjih vesteh bo padla odločitev za soško fronto.

Na planoti Banjšiča hudi boji. Ob 5 zjutraj javljajo, da so naši na Tolminskem zasedli: Krn, Kobarid /Caporetto, Karfreit, Idsko, Ieža, Creda, Selo in Kobarit ujeli eno divizijsko in tri brigadna poveljstva same oficirje. Danes se bojuje za Mte. Matajur 1643 m pred Kobaridom.

Na našem odseku cel dan naši silovito streljajo v laško zaledje. Pripravljeni smo, ne streljamo. Le Lah tolče zbegano sem in tje z svojo artilerijo z vsemi mogočimi kalibri.

Ob 6 zjutraj začnemo še mi "poljski" pomagati. Ob pol 12 dopoldne sestrelita dva Niporta našega Taube, kateri zbeži težko ranjen in pade na našo stran levo za Sempasom. Ob pol 3 popoldne pa zopet obstreljuje en Niport nad našo postojanko desno od Sv. Marke našega Taube in ga zadene. Motor eksplodira in se vname, goreč kakor baklja pade v Panovičev gozd. Oba sta ožgana.

Pri Mte. Matajurju, Mte. Nero 2245 m in Mte. Grande 1762 pred Kobaridom se vršijo zelo ljute bitke. Velikanske žrtve tu in tam. Bije se boj za biti, ne biti!

Ob 5 popoldne odpre naša baterija oviralni ogenj na obe laški črti na Sv. Maru. Lah odgovarja strehovito z težkimi minami v naše prve črte. Odvržemo več laških sunkov in streljamo na laške minomete. Lah se krčevito brani in proti nasakuje. Ob 9 se malo pomiri, komaj in to v trenutku ko mi nhamo pa začne Lah naše položaje obstreljevati z težkimi granatami. Hvala bogu!

Ponoči na našem odseku mirno, ne tako pri Flavah in Doberdobju. Celo noč smo menjaje se v strogi pripravljenosti.

Žal da celi dan skoraj neprenehoma dežuje.

26.10. Ob 2 zjutraj Bah naskakuje Fajtji hrib.

Prva depeša javlja, da so na Tolminskem ujeli od Svete Lucije do Kobarida 30.000 mož in zaplenili 600 topov. Matajur je pal v naše roke.

Dopoldne je Fajtji hrib zopet v laških rokah. Ob 7 zjutraj je Ajščica v naših rokah in naše čete prodirajo proti Kanalu. Ob 8 jurišajo naše čete na Mte.Santo. Ob ~~XXI~~ 12 dopoldne je planota Bajnšiča in Sv.Križ v naši posesti. Ob pol 12 je Mte.Santo v naših rokah, večji laški uspeh pri zadnji njegovi ofenzivi. Lah ga je zavzel v 14 dneh, naši pa v 3 in pol urah. Tudi rekord!

Cel dopoldan smo tudi mi pogumno streljali, saj si lahko mislimo, da jo bodo laške težke baterije popihale, če jo že niso! Opolden malo premora, menzže, ki je pa danes obilna in imenitna. Tudi vsak 40 ogerskih dobi po vrhu, toda vine nič, da bi se pijani podeli v Itelijo. Saj, kaj bi Lah dejali? Pač pa dobimo čaj. Potrebni smo ogretje saj celi dan po malem prši.

Ob 2⁴popoldne začne Lah nas zopet obstreljevati, topot z šrapnelami. Ali nima granat ali jih nam pošilja za slovo? Stvarne škode nobene in in za trdno upamo, da je Lah nas tu na zadnje obstreljeval.

Cel popoldan naši močno nspadajo Fajtji hrib. Po mojem mnenju bi ga ne bilo treba, saj ga bodo Lah nam radevolje prostovoljno prepustili, ne da bi nam bilo treba žrtev ob zadnji uri. Proti 6 uri zvečer je greben Fajtovega hriba zopet v naših rokah. Ponoči pa Lah zopet proti naskakuje gornji greben. Mi ponoči malo streljamo.

Ob 10 zvečer javljajo, da je vojni plen poskočil na 73.000 ujetnikov in 800 topov.

27.10. Pri sedenji ofenzivi je prišel naš Sv.Marko ob vso veljevo, na njegovo mesto je stopil Fajtov hrib. Cel dopoldan drži Lah svoje prejšnje prve črte na Fajtovem hribu pod težkim artilerijskim ognjem.

Popoldne pa začne sodelovati naša težka artilerija. In naša pehota napada na celi fronti.

Naš Sv.Marko počiva, vse mrtvo je na našem odseku. Zdi se mi, da je Sv.Marko vrsta, ki se odpirajo le proti naši strani? Na vsak način ima Fajtov hrib glavno zadrževalno vlogo. Lah ga očitvidno ne bo prej pustil, dokler ne bo vsa njegova armada na varnem. Naši bi zopetXXXX radi, da ga čim prej zavzamemo, ker potem bi pri napredovanju zavzeli čimveč delov laške armade, topov, vojnega materijala in živeža. In dokler ne pade ves gorski greben, tudi mi ne moremo napredovati pri Gorici, saj bi Lah nas lahko za hrbtom ujel.

Gledamo na Fajtji hrib: Ogromne eksplozije naših 30,5 cm možnerjev. Laške municijske skladišča grede v zrak. Ves v dimu je. Ne verjemem, da bi gori prestala kaka živa duša.

Po depeši: Se vršijo ob 2 zjutraj že bitke okrog Mte.Joan 1168 m in v bližini Tarcenta in Cividale.

Še dve besedi o naši slovanski Rusiji, ravnoker javljajo: V Rusiji je že druga revolucija. V Petrogradu še huje teče kri kakor v marcu. Boj za nadvladje v socialno demokratski stranki. Igrajo se manjševike in boljševice!

Na Fajtovem hribu velikansko laško delovanje. Laški letalci sami posegajo v boji! Grozno streljajo njih strojnice v naše vrste. Naši na skakujejo. Obupno se brani Lah. Cel popoldan se srdito bojujejo.

Ob 8 zvečer so nam javili, da so naši zavzeli mesti Udine in Cividale. Danes so ujeli 6.000 Lahov.

Zvečer odpre naša baterija močan zapiralni ogenj na soške mostove, ki traja do polnoči.

Od 10 do pol 12 ponoči slišimo kako Lah uničuje soške mostove, celo naš siloviti šrapnelni ogenj ga ne ovira pri tem delu. Vse okoli nas gori, hrum, ropot, detonacije in bliski, znamenje, da se Lah pripravlja na beg.

Ob 11 uri so naše prednje straže že v Vrtojbi, Mirni in St. Andreju. Lah nič ne napada, mirno zapustipoložaje in se previdno umika. Očividno jo je glavna armada že odkurila.

Tik polnoči izvemo, da odhajajo zadnji Lah iz Gorice. Toda morajo že čez Sočo! Kako? Gotovo imajo že kje zasilni pontonski most. Saj so izvidniki vendar javili, da je Lah vse soške mostove razstrelil, da nam onemogoča prenaplo napredovanje.

Točno ob 24 uri in pet minut moramo ogenj ustaviti.

Torej Lah je poražen, na begu se nahaja. Nič ne spimo, XXXX

- 28.10. Nedelja. Ura je pol 1 zjutraj, ko nam javlja naš izvidnik iz Gorice da so naše predstraže pešpolka 96 iz hrvatskega že v Gorici, kjer ni nobenega Laha več.

Torej slovenski polki so zopet osvobodili našo slovensko Gorico in ravno danes na nedeljo.

Ob 2 zjutraj pride ukaz, da moramo biti pripravljeni, da jo odrinemo za Lahom. Skoda, deževati pričenjal Topove vlašimo iz položajev in jih pripravimo za priklop na municijske vozove. Vse je pospravljeno in bomo položajni kraj pri kotah 110 - 133 nad Volčjo drago in pred vsem pred našim slavnim in v hudih bitkah preizkušeni Sv. Marko vsločno od Gorice kmalu zapustili. Dežuje. Ura je že pet xxx zjutraj, šele sedaj prihajajo konji. ~~XXXXXX~~

Vesela me, da bomo vozarili podnevi. Rad bi se ogledal tukajšnje kraje. Slovenski so. Domači! Zato smo jih teko hrbro branili. Še vedno čakamo povelja. Nič! Opolden se najemo, brez skrbi! Lah nas ne bo več motil. Izginil je strah iz naših kosti!

Saj pravijo, da se bomo ustavili tam daleč notri v italijanski ravnini pri reki Adiži. Stirinajst dni, da bo minilo predno prispemo do tja.

Za Srbijo, Albanijo, Črno goro, Bolgarijo in Rusijo je sedaj na vrsti Italija, potem jo pa udarimo še na Francoza in Angleža. Spomladi leta 1918 bomo tam tudi mi pomagali Nemčiji, kakor ona nam sedaj.

Junija ob obletnici atentata v Sarajevu boste Avstroogerska in Nemčija diktirali mir v Parizu? Tako bo in nič drugače?

Nemčurjem raste greben, toda kar nas je Slovencev mislimo le na rekviriranje po Italiji. Riž, riž je tam. In vino Kianti, dostavi Kerševan, pa polenta, oštijal

Kmalu po menaži, ob tričetrt na eno popoldne zapustimo kraj in položaj, najbrž v večno pozabljenje. Nemi odrinemo, saj močno dežuje. Počasi seppemikamo, drugi imajo prednost. Komaj jo pririnemo na cesto pri Volčji dragi. Že v mraku vozarimo počasi proti Vrtojbi. Čez trupla vozimo in stopemo. Ne vem so Avstrijeci ali Italijani. Temna noč, lije kakor iz škafa. Tu in tam ležijo ob cesti. ~~XXXXXXXXXX~~

Slutiti da je, da smo radi tega tako kasno odrinili iz položajev, ker so naši imeli velike izgube na mrtvih in so jih morali spraviti iz poti.

Tu nekje so laške in naše prednje črte. V Vrtojba pridemo ob 10 zvečer. Tu večerjamo običajni gonjski gulaž, toda nisem imel teka. Ob 11 zvečer jo odrinemo zopet naprej. Radi temne noči se nisem mogel orientirati po zvezdah, na vsak način se mi dozdeva, da se vozarimo proti severu, ne pa proti zahodu za Italijanom. Čez dolgo časa se peljemo, sedim na leteti preko železniškega tira.

- 29.10. Čakamo na cesti in zopet čakamo. Tren nas prehiteva in pehota. Dela se že beli dan, dež pojenjuje, jasno bo! Vozimo se proti Gorici. Na levi zagledamo kesarno našega topniškega polka št. 8. Ob pol 6 zjutraj se pripeljemo v Gorico. V Via del Trieste nasproti Rajner vojašnici se ustavimo. Ostanemo tu danes celi dan!

Ob 8 uri se podamo po mestu. Na prvi pogled se vidi, da je na mnogih krajih gorelo, pa je naše vojaštvo že ogenj pogasil.

Vse sorte robo najdejo naši in znosijo k bateriji. Očividno Italijani kaj takega niso delali! Pride ukaz, da moštvo ne sme rekvirirati!

Z mnogimi prebivalci sem govoril tudi po slovensko. Tožili so kako je bilo hudo, ko so naši streljali v Gorico. Italijani prej niso tako. Večji del hiš je poškodovanih in razbitih od naših in laških granat. Po kletah so se skrivali. Čudno, da jih ~~MM~~ je Lah pustil v mestu. Od laških vojaških kuhinj so dobivali živež. Zdaj so veselili, da je vojne konec.

Ogledati bi rad šel laške postojanke tam spredaj pa straže ne pustijo. Praviijo, da je pokopališče ves prekopan in utrjen. Rad bi videl tisti rov skozi katere so Lahi drveli k prvim linijam za tistim zidom, ko sem jih opozoval dne 13. marca dopoldan. Mnogo laških trupel da je tam, naših še desetkrat več.

Ogledujem si goriški "Narodni dom" Krasna stavba, zidovje še stoji. Streha je udrta. Tudi tu so vrata in okna zaplankana, kakor po večini v vseh hišah v Gorici, bodisi z deskami ali vračami napolnjenimi z peskom. Znotraj ostrešje natleh, vse razbito. Na sredini nagrmedeno kamenje, les, dopeka. Krasni štirioglati stebri nosijo okrog in okrog galerijo, ki je ~~XXXXXXXX~~ obokana in lepo štukaturana.

Postrani trg z škofijsko cerkvijo in hišami še precej dobro ohranjene. Sploh so ulice po mestu zaberikadirane z švelarji, žičnimi ovirami in z "španskim vitezom". Tudi krasna cerkev v St. Andreju južno od Gorice je vsa stolčena. Oltarje ni, vse razbito. Le čudežno stoji na desni strani poleg oltarja na svojem podstavku, najbrže Sv. Andrej, patron cerkve, ki edini še cel kraljuje v božjem hramu. Vse to, da je delo avstrijske artilerije!

Popoldne se pripelje z avtomobilom cesar Karl v Gorico. Kmalu je den ukaz, da sme moštvo po volji rekvirirati po mestu! Ukaz, da je prišel iz "višjega" mesta.

Da bi videli, kaj so vse prenašali po mestu? Večina je iskala laške konzerve. V tej slepi strasti ni nobeden mislil na kako nesrečo!

Saj je bila vsa avstrijska armada izčrpana, pretegnjena, lačna.

Fonoči spimo po zaplankanih hišah. Moramo biti vsak čas na razpolago. Zakaj ne gremo naprej? Nobeden ne ve!

- 30.10. Zjutraj ob 2 pride ukaz, da gremo naprej. Ob 3 smo zopet na maršu. A se kmalu ustavimo sredi ceste. Na sredi ceste, ki se vije navzdol proti Soči obstojimo celo dopoldne. Most čez Sočo še ni gotov.

Desno na cesti najdemo dva mrtva Avstrijca, eden sede, drugi kleče naslonjena na hišo. Edina mrtveca, ki sem jih videl v Gorici.

Opoldan šele se začnemo pomikati naprej. Točno ob 1 popoldne se

previdno prepeljemo, top za topom čez Sočo preko lesenega provizorične narejenega mostu na podrtinah starega.

Soča, bistra hči planin! Kaj ve ona o kaki vojni. Mirno šumi dalje, kakor je šumela ko nas še ni bilo in šumela bo dalje, ko nas ne bo več!

Za Sočo jo zavijemo na levo. Pod vznožjem Podgore, ki smo jo mi večkrat obstreljevali. Cesta se malo vpenja. Tu zagledam prvi sovražni plen, ki ga je Lah pustil na cesti. Enejst sterikavih visoki in dolgi daleko noseči topovi na visokih kolesih, prepreženi z verigami so.

Počasi se pomikemo naprej! Če Lah tako počasi beži, mu ni sile. V zraku nobenega laškega letalca, ki bi nas lahko obstreljeval z strojnico. Precej izgub bi imeli. Če že ljudi ne, konje bi lahko postrelil. Naše napredovanje bi bilo zelo otežkočeno.

Čez popolnoma razbité Lucinico, samo kamen na kamnu in čez S.Lorenzo di Mossa, Capriva pridemo ob 5 popoldne v Corone pred Coracons.

V Furlaniji smol Prenočujemo v barakah laškega bojnega lazareta. Za našim zaledjem našem nigdar videl tako lepe in lepo urejene lazarete tik za bojno linijo, kakor tukaj.

Čudno je le to, da niso Lahí bolnice zažgali in so jo nam prepustili docela celo. Ali je bila polna ranjencev in so jo izpreznili tik ~~XXX~~ pred našim prihodom, ali so bili tako zbegani, da so jo pozebáli zažgati.

- 31.10. Zjutraj ob 7 se odpeljemo iz Corone. Tudi več topničarjev Furlanov, ki so ponoči bili na svojih domovih so se vrnili. Proti jugu se obrnemo. Čez Fretta, Romaus, Versa, čez laško reko Torre, ki se izliva nekje pri Pieris v Sočo, San Vito, Visco v Fauglis pri Palmanovi.

Ob 11 ponoči se peljemo skozi trdnjavo in prvo laško mesto Palmanuova. Še zdaj gori; Okrog mesta štrlijo kod počastí velikanske vrata v zrak. Utrdbe so Lahí pognali v zrak, mesto samo pa zažgali. Tako previjo mesčani, ki jih je celo mesto polno. Palmanuova je zgubljena, perduta, soglašajo vsi; Močno obzidje ga obdaja. Kakor je Gorica, tako je polna avstrijskega vojaštva, ki lačno in zdivjsno odnese vse, kar jim pride v roke. Prebivalci se ne upirajo. Gotovo jim je laška propaganda predočila kakšni, da smo Avstrijci. Boječe prijazni so z našimi vojaki.

Žal, da je polnoč, ko odhajamo naprej. In tema, le viški plameni nam ožarjajo pot in okolico. Od tu do Udine je 20 km.

- 1.11. Iz Funglisa pri Palmanovi se odpeljemo ob 9 zjutraj. Naša pot drži danes preko Gonarsa, Morsano, Cestione di Strada, S.Andretto do Castellani. Na velikem okroglem trgu obdanem od 4 stavb, ki se v polkrogu vijejo okrog trga, parkiramo čez jasno in lepo noč. Stavbe so visoke do 12 m. Od spredaj imajo nešteto do 10 m visoke oboke. Nad oboki na podstavkih pa stojijo do pol metra visoke kamnite Figure, vsaka v drugi pozi. Žal, da se nisem zanimal kaj pomenijo ti kipi, ki jih je na podstavkih najmanj 100 in tudi te polokrogle stavbe. Ves naš polk je zasedel ta postrani okrogli trg. Po noči spimo na slami pod obokom še dokaj udobno.

XXXX

- 2.11. Zjutraj ob 8 se pripravljamo na odhod. Naši častniki so na izvidu, ogledu! Ob 10 se odpeljemo, vsaka baterija na drugo določeno mesto. Praviijo, da bomo prášli kmalu v stik z Lahom. Zaustavil se je na drugem bregu reke Tagliamento.

Vozarimo se skozi velike vasi: Talmasons, Bertiola, Lonca, od tu čez reko Taglio jo zavijemo proti jugu in pridemo v San.Martino, tu se cepi cesta na pet strani. In skozi Santa Marirra superiore,

in Varno še malo naprej tik ¹¹¹ pred vasjo Madrisio. Tu ostanemo čez noč, spimo po izpraznjenih hišah, sicer je vas polna prebivalcev, za hišami imajo konji in vozni park zavetje. V daljavi pred nami slišimo močno grmenje laških topov. Pa ne, da bi mogli bežati?

- 3.11. Lah se drži, najbrž, da se bomo tu ustavili? Nič ne izvemo ali naši v Tirolah kaj napredujejo.

Ob pol 11 dopoldne imamo slarez. Ob 11 odpeljemo topove v postojanko Iz Madrisio, čez Stracis do Varso. Tu govorim z laškim vojskom, ki je pobegnil iz čtr ko so se umikali nazaj mimo njegove vasi. Lep kaj in končno prav je imel. Rekel je, da je Italija morda, zakaj se je izneverila Avstriji. Sicer so pa njegovi starši Slovenci, leta 1848 so bili že tukaj. Ima ženo in tri otroke. Boji se, da ga bodo naši preganjali. Dá je pošten človek ali špijon?

Tu je nas Lah gotovo videl. Na koncu dolge ceste ima pripet priklopna balon. Nazaj jo obrnemo v Stracis. Na prostem brez skrivačev, da-leč ed hiš med vinograde postavimo topove na strel. Čakamo.

Ob 3 popoldne pa začne Lah iznenada obstreljevati z šrapneli. Dvakrat sem bil v smrtni nevarnosti. Obvežem ranjenega desetnika.

Streljati bi morali na San Paolo tekoj onstran Tagliamenta in še 1 km bolj nazaj, na cestni križaj Morsano. Popoldne ob 4 je začel Lah streljati v vas tudi z granatami. Pri tem sta bila mrtva dva civilista in pet ranjenih.

Iz visokih hiš in nad strehami signalizirajo civilisti priklopnemu belonu-laškemu. Naše patrulje jih kmalu polovijo in naredijo neškodljive. Ponoči je nas Lah zopet napadel z šrapneli, kritje si iščemo za hišami. V tej noči je z granatami ubil zopet 4 civiliste in 12 ranil. Mi nismo do polnoči oddali niti enega strela.

- 4.11. Nedelja. Lah nepresteno obstreljuje z šrapneli tako, da ne moremo do topov. Baterija je izdana po civilistih, to je sigurno. Od 7 do 8 ure se pomiri. Potem začne iznova. Cel dan nas drži v ognju, da se ne moremo premakniti. Nadporočnik B. in topničar B. ranjena. Kje so naši letalci, da bi zbili laški priklopni balon. Dopoldne so v zraku že trije.

Kaj pa je z našim prebojem v Tirolah sedaj, saj tam je glavno sedaj. Našim pionirjem je nemogoče pokladata pontone preko Tagliamenta, ker so tudi pod težkim laškim ognjem. Kd nas izdaja? Neverjetno se mi zdi, da bi bilo vse to delo priklopnih balonov? Saj smo skratili med vinogradi in smo od sovražnika nevidni!

Veseli! Ob 6 zvečer so začeli peti svojo smrtonosno pesem naši 30,5 cm možnarji. Za Varno stojijo. To gledajo izdajalski civilisti. Sicer pa Italijani zelo ljubijo svojega kralja in kraljico. Niti v eni hiši še nisem bil, da bi ne bil videl sliko laške kraljevske dvojice na krožnikih, bokalih in posodah. Prvo, kar zagledaš ko stopiš v hišo je ta keramika v živih rdečih in zelenih barvah z napisi Trento-Trieste. Leps propagand!

Kmalu zatem ja Lah nas prenehal obstreljevati. Ali se je zbal naših 30,5 cm ali so mu postale cevi prevroče, ali pa zmanjkalo municije, ali pa se pripravlja na beg? Ponoči je vendar mirno.

- 5.11. Dopolden je Lah tudi miren, očitno je že zopet na II. fazi bega. Mogoče so naši v Tirolah zopet kaj napredovali.

Vprašam častnika, kako je tam gori, mi pove, da nimajo nobene zveze z južno Tirolsko armado?

Ob 2popoldne odpeljemo topove in vse drugo v veliko vas Varno. Hiša v kateri sem govoril z laškim beguncem jo je Lah včeraj stolkel in je popolnoma v razvalinah. Čudno, da je ~~XXXX~~ semo to hišo uničil, druge so bile tu in tam poškodovane. Civilistov ni najti, zbežali so in temu se ni čuditi. Tu bomo čakali, dokler ne bo most čez Tagliamento gotov. Čudno, da nas ne našenejo pomagati?

Ob 7 zvečer se odpeljem z malim laškim kolesom, ki se v sredini upogne kod ordonanc k topniški brigadi, ki je nastanjena v Muscoletto po nadaljna navodila. Leps jasna noč, nikjer na cesti žive duše. Pri San. Martino se zmotim in se odpeljem po napačni poti proti Codroipo. Na sredini poti šele izvem za to. Se odpeljem nazaj in končno pridem nazaj v Muscoletto. Ob 11 zvečer sem zopet v Varnu.

- 6.11. Dopoldan smo snažili topove in jih mazali. Korej bomo še dolgo vozili.

Popoldne bi morali odpeljati, pa je bilo nekaj moštva po vaseh, tam so seveda pili, saj je vinogradniški kraj.

Hud nastop je bil med temi in poveljnikom posebno z desetnikom Gabrovškom, prijel me je že za samokres, pa kdo se ga je bal? Ven naj bi ga privlekel?

Ob pol 3 popoldne se končno odpeljemo. Pred železnim mostom čez Tagliamento moramo čakati, da odrinejo druge formacije pred nami naprej. Most je bil na več krajih vržen v zrak, tako da so železne ograje v vodi, toda naši pionirji in saperji so za silo z pontoni in deskami napravili prehod preko njega. Ob pol 5 popoldne smo pri mostu. Ob 6 se peljemo polagoma zelo previdno z topovi preko njega. Ob četrtni popoldne je vsa naša baterija že okraj Tagliamenta. Preko San. Paolo in Marseno al Tagliamento se vozimo dolgo, ko moramo obstati sredi ceste, ker meče pred nami laška letalska skupina na glavno cesto bombe. Ko pridemo do te glavne ceste jo zavijemo proti jugu in pridemo ob ob 9 zvečer v Cordovado. Ker je tu vse zasedeno se obrnemo nazaj in se vozimo proti severu. Ob polnoči se peljemo skozi vas Bagnarola, še malo naprej in se obrnemo na levo v graščino Bagnarola. Tu kampiramo. Spimo v lepih sobanah, ki so še opremljene z vsem pohištvo.

- 7.11. Ob graščini se razteza obsežen park. Med pinijami z gledem na majhen hribčku polno kamenitih figur. Ker ustrašim se živih kamenin. Celo konji v diru in vozovi, Venere. Vse kakor naravno.

Ob 8 zjutraj se odpeljem na majem kolesu z čestniki na konjih iskati prihodnje postajo, kod "kvartirmacher". Čez Sestol Regena, Cinto Caomaggiore, od tu smo bili dirigirani. Ker je pa tu vse zasedeno od vojaštva me pošljejo naprej do sosednje vasi pogledati. V Valmaggiorre pri Prameglione najdem primerna prostora za parkiranje in bivenje.

Znanje laškega jezika mi zelo koristi in povsodi so mi šli prebivalci na roke. Po nekaterih hišah izvem, da so njih prastari očetj je bili austrujaki in nemalo tudi Slovljani. Sedanji rod pa je že ves popolnoma poitalijenčen.

Neki desetnik pojezdi nazaj v Bagnarolo. Ob 6 popoldne pride cela baterija semkaj. V mraku so konji in moštvo pod streho.

Nekateri se podamo po bližnjih hišah. Glavno besedo imajo Furlani. Dobimo polento z sirom in vina. Sploh mene so prebivalci obrajtali, posebno ženske, ker sem se izdejel za triestina. Zakaj se pa bojujete proti nam? Še na misel mi ne pride, pri konjih da sem, v ozadju. Zakon je zakon, ali pa vislice! Povero triestino, saj se zato bojujemo, da vas odrešimo. Pijte, pijte italijansko vino! Dalgo v noč smo "plavšali" pri odprtem ognjišču. Gorje, če bi izvedeli naši čestniki. Kakor delikventi smo se skrivaj priplazili k bateriji.

- 8.11. Zgodaj zjutraj izvem, da se pred nami vršijo ljute bitke med našo in laško pehoto. Dohiteli so jih naši in jih potiskejo nazaj. Pri reki Livenza nam Italijani nudijo odpor. Toda tudi na Livenzi se Lahji ne bodo mogli obdržati. Zato smo se šele ob 4 popoldne odpeljali iz Valmaggiorre. Vozimo se skozi veliko vas Predipozzo do vasi Lison, pri gozdarski hiši se ustavimo. Dolgo čakamo, ker ne moremo naprej. Vse ceste okoli nas so prenatrpane. Vse se je znašlo na

enem kupu.

Obrnemo se nazaj. Burja piha in pričinja deževati. Krenemo na neko ozko poljsko pot. Topovi zdrsejo v järke, konjem tudi spodrsuje in se zvalijo v jarek. Polnoč je, luči nobene.

- 9.11. Vzdigovati moramo topove in konje iz jarkov. Vsi blatni smo, za vraga kam so nas zvelikli? Pred nami, za nami vse zatrpáno.

Do pol 4 ure čakamo na mestu, v burji in dežju. Premočeni in blatni vsi. Nikjer nobene hiše, daleč naokrog, da bi se šli pogreti in osušiti. In kjer je bila katera, je bila zabasana z vojaštvom.

Dani se že. Sedaj vem, pred San.Stino di Livenza smo. Tam teče Livenza.

Hudi boji morejo biti tam, saj cel dopolden slišimo od tam ostro streljanje. Zato se je vse natrpalo v to blato, ker ne more nihče naprej. Ne gre vse tako gladko to naše napredovanje. Rečeno je nam bilo še pred ofenzivo, da se ustavimo prej kakor ob Adiži. Brez zaprek. A na te smo že prej naleteli. Mi na Soči smo že dobro delali. Ali kaj delajo na južnem Tirolskem? Ako bi tudi tam tako napredovali, bi mi morali biti danes že v Benetkah. Zdaj smo pa komaj na pol poti šele do tja. Logično bi bilo, da pridemo do Adiže če bi naši v Tirolah napredovali vsaj četrto takáko kakor smo mi in zasedli trde njavo Verono, ki leži ob Adiži. Gotovo bi potem bilo, da bi moral Lah prezgogojno preko Adiže. In še kako hitro! Toda v Tirolah so zapreke! Gotovo se tam Lah srdito brani. Saj je moral Cadorna dobro vedeti, kje ga čevalj žuli, čeprav ga je na Soči polomil. Kje je pa on mogel vedeti, da bodo Avstrijci predrli pri Kobaridu?

Cel dan stojimo na cesti. Dobro je še to, da Lah nas ne obstreljuje z svojo artilerijo. Gorje bi nam bilo!

Ob 3 popoldne pripeljejo mimo okrog 900 laških ujetnikov. Bili so fanterija, bersagljeri, granatjeri in lancijeri

Ti so nas zadrževali onstran Livenze, da nismo mogli naprej. Ponoči, da so bili ujeti pri ~~XXXXXXXX~~ Cessalto, kjer so se srdito branili. Mnogo ranjenih je med njimi.

Čudno se mi vidi to, da smo od avstrijske meje oddaljeni le 75 km pe smo že 12 dni na potovanju po Benečiji? Od prebivalcev izvem, da smo mi med Lison in Lonkone.

Pride javljeno, da bo most čez Livenco skoraj gotov. Ob 4 popoldne se končno premaknemo iz mesta. Pri S.Stino di Livenza prekoračimo reko istega imena čez pontone, ki so ga naredili naši pionirji, ob pol 5 popoldne.

Do tukaj je šlo hitro, naprej pa jo brišemo v galopu za bežajočim Lehom, toda cesta ni dolgo prosta.

Ob 7 zvečer pridemo v veliko vas ali trg, izgleda kot mesto Cessalto. Hude bitke so morale biti tu nekje v bližini. Saj mora prebivalstvo z volmi voziti naše in laške mrtvece na pokopališče.

Grdo nas gledajo tukajšnji ljudje! Ali smo mi krivi? Vse hiše so polne ranjencev.

Civilisti so našo prodirajočo pehoto napedli zavrstno. Iz hiš so metali na naše ročne granate, kamenje in streljali iz pušk. Celo eno strojnico so imeli nekje.

Zato so naši postrelili 16 prebivalcev tega mesta!

Gremo še malo naprej, kjer se ustavimo v vasi Menadola pri Cessaltu. Pravijo, da bomo kmalu šli naprej. Do Benetk imamo še 60 km še dva dni vozarenja.

Zdaj izvemo, da se Lah v Tirolah še ~~xx~~ drži. Srđbo in krvevo brani še zadnje vrhove v tirolskih gorah. Zdaj in zdaj bodo naši te vrhove zavzeli, tedaj zagrmi naša tirolska armada vzdolž Adiže, najbrž pri zavzetju Verone in s tem bo Avstrija zasedla celo Benečijo, ki je nekoč že bila avstrijska. Se dolga pot nas čaka!

- 10.11. Čez dan v Magnadoli. In če bi še tako rad šel v Cessalto, da bi zvedel kake novice od prebivalcev mi je onemogočeno od strani naših nemčurjev, katerim raste greben iz dneva v dan. Izdan je strogi ukaz, da ne sme nihče zapustiti baterijo brez dovoljenja. Dovoljenja ne dobi nihče.

Zakaj kar naenkrat take strogost, ki je tem hujše občutimo mi prvi Slovenci. Tu se začenjs meni nekaj svetiti v glavi. Zakaj imajo glavno besedo in nadzorstvo nad nami tisti Slovenci, ki nočejo govoriti po slovensko z nami, čeprav pove že njih ime, da so pristni Slovenci. Menda razumem nemško in slovensko gramatiko? Mi smo se borili in ne oni, sedaj imajo oni besedo, ne mi! Dobro. Bodi pokoren mi je ukazal moj oče!

Ob 5 popoldne se končno odpeljemo naprej. Pred nami, pred Benetkami bomo morali prekoračiti reki Piave in Silo. Kako bo šlo?

Ob 8 zvečer pridemo pred mesto Noventa di Piave. Že vidimo cerkveni stolp tam spredaj. Nekaj čakamo. Ne moremo napraj skozi Noventa. Cesta, ki drži onstran Noventa di Piave do mostu preko reke Piave je obstreljevana.

Lovci XI. polka, ki so že tam pri Pievi povedo, da jih Lah obstreljuje iz desna v hrbet in da ne bodo mogli zdržati. Naši častniki se hudujejo nad tem.

Gremo nazaj v vas Cazarsa, ki je na desni Noventa di Piave in levo precej dolge in ravne cesta. Takoj v vasi ob cesti zavzamemo položaje. Torej tukaj bomo morali pomagati. Častniki se jezijo nad Italijani. Opolnoči še stojimo pri topovih, ki so pripravljeni na strel, toda ne streljamo, pač pa tam spredaj regljeajo strojnice in govori-jo rođne granate. V bližnjo hišo se podamo spat. Komaj pričakujem jutrišnjega dne! Kaj bo?

- 11.11. Zjutraj zgodaj moramo topove maskirati, smo na položajih v vinogradih. Pred topovi moramo trto posekati.

Drugače cel dopoldne tam spredaj ~~XXXXXXXXXX~~ ob Pievi regljanje laškkih strojnic. Čutimo, da jih je vedno več. Pa ne, da bi ostali tukaj? Saj so naši že onstran Piave. Najbrže da bomo obstali?

Danes berem prve časnike, ki pišejo o našem napredovanju. V Tirolah, da se Lah srđito ~~XXXXX~~ upira še našemu napredovanju, toda dolgo se ne bo mogel upirati. Na Pievi, da smo se začasno ustavili. Prva etapa je končana. Upamo, da se bo v per dneh naše napredovanje nadaljevalo. Naši so že onstran Piave, ki še vedno ljuto napadajo Italijana. V našem grozovitem ognju se ne bo mogel dolgo zdržati.

Točno opolden imam jez čast, da prvi pošljem šrapnel tja preko Piave. Do sedaj je bila vedno navada, da je povsodi moj top prvi se ustreljeval na nove točke. Ali je bil moj top jako precizen ali sem bil jez pri vodilnih instrumentih?

Začasno demo fronti ime "Piava"! Nič drugega.

Do 2 popoldne streljamo. Na cesti polno civilistov, ki me gledajo. "Granatiere austrijsko bombardal!" Streljam v Tossalta, Campolongo, deleč tja spredaj v Meolo in levo notri proti Musile.

V cerkvi nad oglemi v Noventa di Piave je naš izvidnik in opazuje moje izstrelke. Zakaj ne gre v stolp? Iz line bi bolj videl tja preko.

Popoldan čakamo. Spredaj je vedno več regljanje strojnic. Lovci XI.

polka, ki kempirajo v naši vasi vedo povedati, da se Lah utrjuje, in .. in, da najbrže ne bo nič več z našim napredovanjem do Adiže. Italijan, da se srdito brani in napada. Vedno več jih prihaja iz ozadja. Najbrže, da se bomo morali pomakniti nazaj, na tostran Pieve. Sicerž bomo videli v par dneh.

Gotovo še niso naši zavzeli vsega gorovja v Tiroлах mi pove desetnik XI. lovskega pešpolka, v katerem so večina Slovenci. Na desni XI. lovcev je pešpolk 48. Zvečer se nič ne vemo, kako bo izpadlo.

Tukej mi povedo prebivalci, da so pobrali Italijani vse moške in odrasle otroke, ki da bodo morali delati postojanke za reko Pol Radi bi tudi videli, da bi mi pognali Laha še naprej. Bojijo se, da bodo morali bežati in zapustiti rodni kraj. Kam bodo šli, me jokaje sprašujejo?

Seznamim se z laškim vojakom /žal, da je njegovo ime v mojem dnevniku pisen z svinčnikom in je zbrisano/ brez prstov na desni roki, bil je pri strojni puški in je prste zgubil v bitki pri Doberdobi od naše granate. Pravi bojevnik je. Marsikaj sva si imela povedati pri čaši vina. Še drugim sem ga nosil v felдах. Ponažal je, reveži da smo, kakor je tudi on okusil. V kleti pri njem sem bil do 2 j.

Ob tej priliki sem se tudi tehtal, 82 kg imam. Pred ofenzivo sem se vagel v Čakovcu, tam sem imel le 74 kg. Torej 8 kg sem pridobil v 1 mesecu.

- 12.11. Še omamljen od sladkega vina, sem zapustil slamo v hiši tik položajev ob 8 zjutraj. Meglen je dan.

Ob 11 kroži nad nami prav nizko "Ca proni" Lovci, mi in civilisti ga opazujemo. Ni višje letel kakor 100 m. Gaž bomo obstreljevali? Ne smemo! Prebivalci se nam smejiijo! Lepe položaje sredi vasi imamo! Popoldan zopet streljam.

Povebiti me pride "tovariš", da naj pridem zvečer k njemu! Velja!

Vsi nas gledajo. Čudno jim mora biti pri srcu, ali pa nimajo pojma, kaj je vojna.

Zvečer ob 10 se podam tja v klet. Privedem še dva sotovariša. Pogovarjeli in pili smo do polnoči, ko nas pride negdo klicati.

Ko pridemo k položajem, izvem, da se jutri prične zopet naša ofenziva. K topovom! doni ravnokar povelje. Polnoč je

- 13.11. Ob 2 zjutraj začnemo streljati. Zares! Iz poveljstva nič ukazov. Ni zveze. Streljamo dalje.

Ob pol 3 steče bataljon XI. lovcev tja preko Pieve. Na mah je vas prazna. Ob 5 je vsa fronta oživiljena. Naši jurišajo. Mnogo topništva že imamo. Le desno notri pri Zeusonu strelja Lah z topovi. Lašké mine se oglašajo. Lah se srdito brani. Ob 7 uri naši nehaljo napadati.

Ob pol 10 zjutraj se XI. lovci vrnejo nazaj. Nam povedo, da se je Lah že utrdil v postojankah in da so imeli težke izgube. Obstali bomo na Pievi. Našega prodiranja je konec!

Izvidnik nam javlja, da vozijo na postajo v Meolo vlaki. Ojačenjal! Vojaštva je v okolici mnogo. Lah koplje rove, se utrjuje. Opolden zopet pripelje vlak v Meolo, celo slišimo gal Zakaj naši ne streljajo tja? Do tja je 11 do 12 km zračne linije.

Sedaj sem prepričan, da ostanemo tu. Še bi lahko napredovali, tudi do Adiže, toda za hrbotom bi nas Lah pa zajel, če so naši obstali v Tiroлах.

Venezia! Blizu si, toda nedosegljiva. Kje je še Adiža?

Tudi vojni invalid je tega mnenja, ko se zopet zvečer snidemo pri

njemu. In še to? Vedno so imeli beli kruh, kavo, riž, tobak, sladkor, moka itd., same dobrote, ki jih nam v Avstriji že dolgo primanjkuje.

Kaj bo, če ostane fronta na Piavi? Gotovo bomo morali prebivalci bežati Italijan vendar ne bo vedel, koga bodo granate zadeli! Sikuro! Kaj pa z pridelki in vinom? Če bi ga smel proč voziti? Najbrže, da bo dovoljeno. Uprašanje je! Zakopali ga bomo! Dobra misel! Vederemo! Veleposestva da so, Casa Furlanetto, Casa Burian ecc. kamor streljamo mi!

- 14.11. Zgodaj zjutraj začnemo streljati "oviralni ogenj? Daš Zdej vemo, kje smo!

Dopoldne mečejo laški letalci bombe v Noventa in San.Dona di Piava Popoladne pa z puškami obstreljujemo Capronija.

Zvečer se nas več pada k Lahu v "ošterijo" kakor smo rekli. Cigarette je hlastno kadil, ki smo mu jih podarili. Nam je pa vsakemu dal "toškane" so slične našim viržinkam, toda črne in hude. Boji se, da bo moral zapustiti svoj dom. Tolažimo ga. Videli boste, da ne boste šli naprej! ~~MMXX~~ Bružina se je podala v Odezzo. Sam je. Večkrat naj še pridemo, da bomo spili vso vino. Zvedel je, da ga ne bo smel odpeljati, ako bo moral iti odtod.

- 15.11. Čez dan deževno in megleno. Ponoči streljamo. Ovirati moramo Italijana pri njegovem utrjevanju. Zvečer utrujen ležem v slamo.

- 16.11. Kakor včera, celo noč do 3 zjutraj streljamo, da oviramo Lahu pri delu.

- 17.11. Na oni strani so že na vse zgodaj laški priklopni baloni v zraku in njih izvidniki nas opazujejo, ne da bi jih pri tem kdo motil Kje so naši letalci?

Ob 11 dopoldne priplove z vso brzino naše letalo. Nemško je. Na laški priklopni balon se spusti. Vidimo, kako ga objame mogočen plemen. Prebivalci se temu smejiyo! Že pada goreč proti tlam. Dva laška izvidnika ploveta navzdol počasi z padobranima. Che grandi obrelli, vsklikne mladež.

Ob 2 popoldan mora naš izvidnik bežati, ker Lah obstreljuje z artilerijo cerkev. Zvečer smo še malo streljali. Potem je rečeno, da gremo lahko počivati, ne tako pa jaz in trije drugi, ki se podamo k našemu cazerskemu znsncu. Polna klet je lovcev Slovencev.

Mene je bil vesel, da mu ni treba igrati mutastega. In lovci so se tudi meni čudili, odkod ~~znam~~ da znam laško.

V bakrenem kotlu je nam skuhal polento. Jedli smo in pili močno sladko črno vino dolgo v noč.

- 18.11. Cel dan megleno in izpošaneba zosi. Častniki so na iskanju primernege izvidniškega mesta.

Dopoldan sem pri lovcih, kateri stanujejo na oni strani ceste pri naših položajih. Domenili smo se, da zvečer pojdemo k "doberdoba - kemu junaki" kateremu je naša granata raztrgela roko. Popoldan sem nastak. Vsem gostom podčastnikom, najsi pristnim ali ponemčurjnim sem nosil feldke črnine.

Prebivalci pa nočejo avstrijskih kron. Rekel sem jim, da bom predlagal, da bodo naši tiskali italijanske lire. Drugeče so radi daje-li.

Proti večeru se znajdem v neki hiši polno deklet. Ni se mi več mudilo nikamor, pač pa so me dekleta pripeljale k mojemu "amico!" Klet je že polno zasedena. Prvič opazim, kako so Slovenci lušni ljudje. Krasno so peli. Te se še spominjam: "Mi Slovenci vina ne prodamo!" in "Mi smo vojaki korenjski!" Prvič slišim slovensko

pesem. Ker ne mah sem postal tudi jaz pevec! Seveda sem zapel tudi keko nemško in italijansko. Se pridite! Tutti! ko jo odcapljamo proti domu nam kličejo.

- 19.11. Za kezen, ker nisem sinoči prinesel feldke in jih tam pustil imam za spremembo službo pri telefonu.

Pri tem posnamem od poveljstva 28. polsko artilerijske brigade, da se že nahaja v Italiji 131. francoska divizija. Pričakujejo še 31, 32, 46 in 66 divizijo in XL. francosko kolonialno divizijo. Poleg tega pride še, ali 30 ali 30-ta angleška ter 1 italijanska divizija, ki so jo poklicali iz Makedonije. Kje zvedo vse to?

- 20.11. Žal mi je družčine, toda služba je služba. Dopoldne malo streljamo.

- 21.11. Na pijavski fronti mirno.

Zvečer zopet družba zbrana v "oštariji". Prosil sem topničarje, da me pokličejo v slučaju potrebe, prišli so ob lo zvečer toda ne mene klicati.

To noč smo pa plesali z dekleti, seveda brez mene, rajši sem se pogovarjal. Vroče zadimljeno, omamljeno je vse v kleti. Dekleta mi povedo, da so vojaki "beli ragazzi!"

- 22.11. Zvečer mi pokaže laški birt lăstek, ki ga je prejel od naših komand, da morajo vsi civilisti zapustiti svoje domove, kdor pa hoče ostati ostane na svojo odgovornost. Jutri opoldan steče rok.

Danes nismo bili veseli. Negdo pripomni: "Če je birt žalosten, gorje gostom!"

- 23.11. Ni take sile! Nekateri vaščani so naložili svojo uborno opremo na visoke dvokolice vprežene z mulami. Hudo je bālo slovo od revežev.

Večina posestnikov ostane na mestu. Tudi moj prijatelj. Ničesar se ne boji, saj je doma.

Tudi ponoči se selijo. Tudi naše vojaštvo jim gre na roko.

- 24.11. Tudi danes se vrši preseljevanje. Dopoldan, popoldan in po noči streljamo.

- 25.11. Isto kakor včera.

Ob 6 zvečer se mi dogodi nesreča. Za kezen, ker je preveč pil po hišah, je bil stari Marko iz Vrtojbe, prestavljen iz kuhinje k mojemu topu. Ker se me je Marko smilil sem ga postavil k topu, da je lađal in prožil. Dobro je šlo celi dan.

Zdaj pa proži in proži, ne vžge. Odpri cev! Obrnem hilzno. Sproži! Zopet nič. Še odpri! Še enkrat obrnem tulec. Uravnavam in dam polvelje: "Sproži!" Zopet nič!

Uravnavam in kažem nazaj z desno roko! Marko pa proži in proži, čeprav sem upil nanj. Komaj sem sproti uravnaval. Tedaj počii!

Ah, ti Marko! Zavpil sem. Močan udarec dobim v roko, v trenutku ko je cev skočila nazaj. Obvežem jo.

Toda ponoči smo zopet v "oštariji". Tako smo namreč imenovali klet laškega prijatelja.

"Ferito, ferito!" Ker je pa slučajno tudi Lah poslal popoldan par šrapnelov, toda daleč pred nami sem potrdil: "Poveretto!" sem bil poveretto!

Kaj vas ne pošljejo v bolnico? Kaj še, malenkost!

Zopet je bilo lušno. Čudim se, da sem to sladko vino tako rad pil? Nisem pažbil nikdar omotičen, seveda sem zraven tudi dobro založil.

Večina posestnikov bo bo vstrejajo na svojem domu.

Roko imam v obvezi, boli me precej. Lahko rečem, da sem bil ran-

jen na Piavi.

26.11. Popoldne je prispela k nam 58 divizija. Ali tudi Lah! to že vedo? Pri zdravniku, ki me obveže. Vsi prsti so razcefrani, gornja členka kazalca in sredinca vidim. Natrpal mi je gazo v rano. Bolelo me je celi dan prav močno. Nočem pa iti v lazaret v San.Stino.

Zvečer pri laškemu prijatelju.

27.11. Zjutraj gre en top pred Noventa di Piave. V most pri Tossalto, ki je poln žičnih ovir bo naš top streljal. Ovire bo razstrelil, ko bo potrebno z ekrazitnimi granatami. V. top je to in ima težko naš logo. Sicer je zakrit v hiši, le v slučaju potrebe, ga bodo privlekli na dan.

Jaz se pa podam, danes ko je miren dan v San.Dona di Piave. Krasno lepo mesto z visokimi hišami. Impozantna cerkev z svojim lepim pročeljem. Pet po 30 m širokih kamnitih stopnicah te popelje k enemu od treh portalov. Nad glavnimi vrati je napis.

Stolp je na desni strani, zadaj. Povspnem se gori. Iz line pogledam tje na ono stran. Vidim, kako se vije laška fronta. Naši so tudi ukopani kakor Lah, toda po mojem mnenju, bi bilo za nas najbolje, če bi bili naši to stran Piave. Naravna meja bi bila med nami in Lah! Seveda, če bi bilo po mojem, toda potem Lah bi ne pustil več naprej. Tu bi nes držal, čeprav bi naši predrli v Tirolah. Zdaj razumem. Zal, da je proti ozadju vse nekam megleno.

Razločno slišim žvižganje vlaka, drdranje voz in avtomobilov tam za Musile. Na vsak način je Lah naše napredovanje ustavil na Piavi! Veliko življenja je tam preko. Na naši strani pa vse tiho.

Mogočni stolp štrli kvišku tam pri Zeusonu. Ravno spredaj 40 km od tukaj so Benetke. Na levi kake 20 km je Jadransko morje.

Bogati meščani so se podali tje preko. Le malo revnih družin je še v mestu, ki bodo tudi kmalu odšli. Čez most, ki je tudi poln laških žičnih ovir, bi radi videli, da bi jih spustili. Ni pomoči! Guerza je guerza!

Previjo, da menjavajo laško posadko v prvih ~~šestih~~ Zasedli, da jo bodo Francozi in Angleži?

Zvečer kakor običajno. Stara navada, železna srajca!

Zvečer so nas obvestili, da je laška pehota popolnoma obupana.

28.11. Ob 8 zjutraj se dvigne 100 m za nami naš priklopni balon. Očividno v naši službi. Mogočno se vsehja kvišku. Več kakor 100 vrvi ga močno drže. Trije naši "Fokerji" ga obkrožajo. Kake 300 mšali še več je visoko. Naš izvidnik opazuje tje preko. Po telefonski žici poroča dol.

Že sta dva "Niporta" tu. Napasti hočeta balon. Z našimi se obstreljujeta. Niporta zbežita, naši trije Fokerji za njimi do Piave in že sta dva nazaj, eden odplave naprej. Menda poročati.

Pri zdravniku, ki mi trga gazo iz rane. Rane so toliko odprte, da vidim svoje lastne bele kosti. Zgrozih se! Še dolgo, da bom nosil roko v obvezi.

Danes obstreljuje Lah že z več artilerije. Vedno več jo ima!

29.11. Ker sem danes službe prost sem na hrani pri več kuhinjah. Saj sem ranjenec? Že jo hodim gasit pa k laškemu prijatelju. Videti je danes otožen. Po ženi in otrocih, da mu je dolgčas.

Zakaj niso ~~šli~~ Avstriači šli naprej, da so se morali ravno pred njegovim domom ustaviti, ko je bil že tako in tako te grozne vojne rešen. Kak, nesrečnik, da je!

Pa še zdaj, ko so laški časopisi pisali, da je usoda Avstrije in Nemčije že zapečatena. Zdaj se pa piše usoda Italije. Njemu je vse eno, naj bo ta ali oni samo, da bo mir!

30.11. Dopoldne v običajni "ošteriji"

Opolden strelja naša baterija, zato se podam k položajem. Iz zadaj stoječe hiše opazujem streljanje in učinke našega streljanja tam preko. Krecej visoko eksplodirajo naši šrapneli.

Ob 1 popoldne se zopet dvigne naš priklopni balon. Kod velikanske plaha se je raztegal tam zadaj za hišo na tleh. Počasi se veča. Kakor da bi lezel iz zemlje. Ob 2 uri je že svojih 400 m visoko. Dva šestnika sta v košari. Danes ga ne obkrožajo naši "Fokerji" Kaj, če bi prišel laški letalec? Moja želja se mi izpolni! Ravno ob 3 popoldne kroži 2Niport" nad našim balonom. Kaj bo sedaj? Trikrat ga je že obkrožil. Balon se začne nižati. "Niport" se vspne kvišku. Kod strela se zopet spusti navzdol proti balonu. Ali ga bo predrl z avijonom, ali se bo res zaletel v njega? Tik balona švigne mimo njega. Že vidim za njim 50 m dolg plamen, ogenj. In ta plamen zade- ne balon. V nekaj trenutkih je balon objet v plamenu. Brez poka ves zagori. Le neki šum slišim.

Kakor ogorek, pepel na cigari se je zvil in ogrodje pada goreč proti tlam. Eden izvidnikov skoči iz košare, za njim drugi! Ne! Padobran je. Odpre se. Počasi in gugaje se tja in sem pada na zemljo. Priletel je na cesto in si pri tem zlomil desno nogo. Frenizko se mu je odprlo pedalo. Kaj se je zgodilo z drugim izvidnikom ne vem.

Zvečer vem, da je bil le en nadporočnik v košari.

Ob 4 popoldne se podam k zdravniku, ista procedura z menoj kakor predvčerajšnjem.

Zvečer bil zopet tam, nekateri so se pomenkovali, da bi ga, ne morem drugače reči, oropali, kar sem jaz preprečil. Naš sovražnik, da je, ko ga že 14 dni izkoriščajo. Gnusi se mi tako početje.

Med tem je moja baterija streljala.

- 1.12. Opolden se dvigne naš novi priklopni balon, na istem mestu kakor včeraj. Kmalu je zopet laški letalec tukaj. Kakor včeraj, ravno tako je manevriral. Spustil je plamen, toda ga ni zadel. Nato priletita naša in poženeta laškega letalca v beg. Mi se več vrnili.

Izvidnik v balonu ópszuje tja preko do mreka, nakar ga potegnjejo dol.

Zvečer sem povedal vojakom, da naj bodo pametni. Kmalu bi me bili natepli. Celó "lahon" mi je negdo zabrusil v obraz. Ko so odšli sem birta naučil, da naj pove, da nima več vina.

- 2.12. Danes so nam povedali, da so se pričela z Rusijo mirovne pogajanja.

- 3.12. Na laški strani je cel den mirno, le naši obstreljujejo laško za- ledje.

Zvečer sem zopet v "ošteriji": Lovci, Slovenci si kuhajo polento, dobili so nekje sir in slanino. Imenitno pogačo so si naredili. Na vskega je prišlo do 2 kg. Potem smo pa še kake 5 bokale vina popili. Komaj smo zlezli z našimi trebuhí skozi vrata v noč.

- 4.12. Lovci so imeli ob 4 uri alarm, ostali so v rezervi le kakih 100 mož je šlo v zakope. Ob pol 7 pa začne Lah obstreljevati našo za- ledje skozi tja do morja. Neprestano je bobnelo tja do 1 popoldne.

Najbrže, da hoče nas pognati preko Pieve! Komaj je prenehel obstreljevati že juriša laške pehota naše črte pri Zeusonu di Pieve! Da! Naše hoče potisniti nazaj.

Izvidniki javljajo od tam, da vlaki neprestano prihajajo iz Trevisa do San.Biaggio di Collalta. Laški avtomobili pa vozijo celo do Fagare laško rezervno.

Laški napad pri Zeusonu odbija pešpolk 73. Lahni z vso silo pritiskajo. Naši imajo za vsak slučaj pripravljene za Piavo pontone.

V tem začenjajo okoli 4 popoldne streljati naši 30,5 možnarji v mesto Zeuson. Komaj 4 strehi so pedli in že se Lah pomári. Ko prišumi tja 5 granata se podre cerkveni stolp na tla.

Ob pol 5 popoldne je. Ali je bil v stolpu laški izvidnik, ali je bilo kaj drugega vmes mi ni znano, toda dejstvo je, da je laška pehota nenadno ponehala z napadi. Na obeh straneh je bilo mnogo mrtvih in ranjenih. Točno ob 5 popoldne je laškega napada konec.

Pravijo, da so napadale le laške brigade, francoska artilerija je pa obstreljevala. Ali Lah nima več topov?

Zvečer sem pri prijatelju, ki pravi da bo Lah danes ali jutri^{tu} zašel. Pa gdo si bo belil glavo, v kleti bom in vince pil, si sam sebi dam pogum. Lovcev in drugih pa danes ni.

Ko pridem domov izvem, da so v strogi pripravljenosti, feldke imajo pa itak polne tistega "ki nam korajžo da!"

- 5.12. Danes nič novega. Lah se je pomiril, ko se je prepričal, da je na Piavi ravnotako kakor ob Soči, čeprav je tu sama ravnina.

Popolden pri zdravniku, rana se mi celi dobro.

Stari Marko pravi, da mu ne smem zameriti, ker on ni kriv, ampak kekon.

Zvečer je nas zopet cela "družba" zbrana tam. Nismo pa dolgo, ker v "strogi pripravljenosti" so si kaj hitro napolnili želodce in feldke. Negdo celo žep telovnika.

O, ga je še četr soda! Koliko je držal poln? 830 litrov, mi pojasni Žanetto!

- 6.12. Pri telefonu. Šele danes izvem kakšen položaj je v južnem Tirolu? Končno imamo vendar že zvezo z tirolsko armado?

Prvič: Nam je napovedala vojno Amerika.

Drugič: So na Ruskem sklenili premirje.

Torej so se mirovna pogajanja, ki so se začela nekako pred enim mesecem dobro zaključila?

In tretjič: Včeraj in danes so naši v Tirolu ujeli 11.000 Lahov in 60 častnikov po vrhu.

V Castell Umberto pti Vitorio Veneto se je podal cel sovresni polk /žel ni imenovan kateri/ Ta polk je bil 27 ur v našem najtežjem topniškem ognju.

Depeša pa pove: Da so na ruskem sklenili mir z orožjem za 10 dni. Pričetek premirja bo jutri ob 12 dopoldan.

Zvečer pri Žanettu do 11 zvečer.

- 7.12. Dopoldne pri telefonu: nič posebnega, tudi na Piavi nič.

Popoldne pri Žanettu, ki mi pove, če so Avstrijci že v Castell Umberto, so že v benečanski dolini. Do Pieve imajo železnico od Vitorio do Santa Lucia, okoli 30 km komaj. Od Santa Lucia do Treviso pa je skoro toliko kakor od tu do tja.

Dragi prijatelj sigurno ne boste dolgo tukaj na Piavi. Da bi le Bog dal! Tako se revež boji za svoj dom.

Zvečer sem šel spat že ob 6 uri.

- 8.12. Zopet pri zdravniku.

Dopoldne mečeje laški Čaproniji letake z sledečo vsebino:

1. Avstrijci! Sedaj ko ste se nasjedli in napili, ter na novo preoblekli vas prosimo, da nas ne nadlegujete več!
2. Naše vojno vodstvo si je naredilo nalogo, da se od 12. t.m. uniči vsako poslopje v vašem zaledju, zato vas prosimo, da do tega dne evakuirate civilno prebivalstvo!

Tako! Še štiri dni, potem bo začel Lah nas tolči. Do sedaj je ime naše zaledje res mir pred laško artilerijo. Gotovo radi obzira na njegove ljudi?

Zvečer mi tudi Žanetto že toži, da mora brez pogojno zapustiti dom in kraj. Zajokal se je kakor otrok!

- 9.12. Kakor se čuti se naši na nekaj pripravljajo? Dobimo mnogo granat in šrapnelov.

Zvečer je bilo nas pa zopet polna klet. Po slovensko in po nemško mu hočejo dopovedati, da bo Lah zopet tekel! Ke koza dikono? Pravijo, da vam ne bo treba bežati od tod. Le dobro naj naredijo in pijejo naj! Pijemo na veselje!

- 10.22. Pri zdravniku.

Zvečer je klet kakor običajno zasedena. Pove mi, da je bil pri neki naši komandi in prosil, da bi lahko ostel tukaj, saj bodo Italijani kmalu šli kje notri. Na gnali so ga in še pretepli bi ga kmalu! Porki kome i nostril!

Mene je ~~XXX~~ prosil, da bi jutri šel z njim. Pojasnil sem mu, da je to nemogoče, ker imamo prepovedano govoriti z civilisti! Pijmo na žalost!

Fonoči, kaj je to, se sliši močno grmenje topov proti Tirolu.

- 11.12. Celo noč se sliši hudo bobnenje topov v Tirolah.

^{ob 7 uri zjutraj}
Naslednja začne naše topništvo srdito obstreljevati laško prvo črto od Ponte di Piave do San.Dona di Piave.

Naša baterija se nahaja ravno v sredini. Baterija oddaja vsake minuto salvo v laške črte. Od 10 ure dopoldne naprej pa vsake 5 minut. Drugo topništvo strelja neumorno cel dan.

Kakor izvem napadajo naši od morja do Tirolov. Vmes pojejo svojo mogočno pesem naši 30,5 cm možnarji. Verjetno bomo zopet napredovali. Italijen skoro ne odgovarja. Le tu in tam kak strel.

Popoldne pri Žanettu v kleti, kjer se to bobnenje ne sliši tako. On mi pove, sej so mu kraji tam znani, da se morajo vršiti hudi boji med Brento in Pieve.

Verjetno, da bodo Avstrijci tam predrli. Ej, potem pa gremo v "galopu" do Adiže. Pripravili so se Avstrijci tam.

Po noči to močno streljanje pojenjuje, tem silneje se sliši grom topov v Tirolah,

- 12.12. V Tirolah še vedno neprestano bobnenje. Tam se morajo vršiti hudi boji ali je pa naša artilerijska pred~~XXXXXXXX~~prilava. Saj tam morajo napredovati, ako hočemo tu še kaj naprej iti.

Tu na Piavi držimo le ravnotežje, da bi^{ne}Lah od tukaj pošiljal v Tirole pehote. Artilerijo je že itak.

Zopet se seli nekaj prebivalcev. Eni še čakajo. Tako tudi naš Žanetto ki pove, če se posreči Avstrijcem v Tirolah napredovati le 10 km je Italije "perduta!"

Cel dan se sliši od tam bobnenje topov. Ne izve se pa, ali od naših, od laških ali od obojih! Ko se tu in tam sliši poredke močnejše grmenje, bi rekel, da so naši.

13.12. Šele danes izvem, da naši ~~XXXXXXXXXX~~ napadajo pri Brenti. Hudi boji, da so tam. V Val Gorzi so naši zavzeli Mt. Donato in Mte. Beretta.

Generalka mi pojasni: V odseku Piave-Brenta, kjer se vrši sedaj naš napad se nahajajo od Piave proti Brenti Mte. Tomba, Mte. Grappa, Mte. Pertica, Mte. Asalone in Odil Caprile. Ti orjaški gorski masivi edino še zapirajo vhod v Benečansko ravnino v dolžini okrog 30 km od ene reke do druge. Ako ti orjaki padejo, bi lahko postalo za Italijo usodepolno in bi najbrže zapečatilo nje usodo in zmago Avstrije. Najhujša sta Mte. Grappa in Col Caprile. Ako padeta ta dva se nam brez nadaljnega odpre pot do Adiže. V tem slučaju bi negdanja leta 1860 od Avstrije zgrajena trdnjava Verona nam padla brez boja v roke.

Kakor se pa čuje, povderjam čuje, bi Avstrija sedaj s tem ne bila zadovoljna, da bi tekla fronta od Gardskega jezera, vzdolž reke Adiže do izliva v Jadransko morje, nego bi strmela doseči jezero Como tam pri Sviči nekje vzdolž reke Adda do Cremona in do trdnjave Mantua, tu so privedli Francozi svojčas tirolskega bojovníka za svobodo Andreja Hoferja, kakšen spomenik bi mu postavila Avstrija? Od tu pa bi tekla fronta ob največji reki Italije Po do izliva v Jadransko morje.

Vzdolž cele od Avstrije zamišljene nove fronte sli meje, bi tekla od Sviče do Adrije nepremagljiva neravna meja. Torej bi naša Avstrija zavzeli hotela celo Benečijo in pol Lombardije. Saj je že Radecki hodil tam okrog.

Iz teh bajk po mojem mnenju lahko sklepam, da se italijansko vojno vodstvo dobro zaveda, kaj pomenijo za Italijo: Mte. Tomba, Grappa, Pertica, Asalone itd. Saj so res zadnja vrata, ki se odpirajo proti Italiji, kakor se je odpiral tudi naš Sv. Marko pri Gorici proti Trstu. Tam smo mi znali dobro zapirati in najbrže, da jih bo znal tudi Italijan v Tirolah.

Smešne bajke bi gdo dejal, jaz pa pravim, če še lo let ne bo vojne konec postanem gotovo general.

Drugače cel dan močno bobnenje naših in laških topov v Tirolah v pravkar opisanem predelu. Morda?

Vsi pričakujemo, kaj nam prinese jutrišnji dan, tako tudi Žanetto ki pravi, da bi že rad videl, da se stvar že enkrat konča tako ali tako. Vse moštvo z častniki vred so sigurni, da bomo slix prek Piave v kratkem. Jaz pa odkrito povem, da nisem tega mnenja, čeprav mi nemčur K. potrdi, da imam v glavi vedno: "Extremwurst"

Popoldne gre na popravilo telefonskežice proti Pievi k naši prvi črti telefonist Hans Lager. Na poti k izvidniku ga pokosi laška strojnica pri Osvaldo di Piave. Od začetka vojne je vedno pri bateriji. Nprestano pa že služi ~~8~~ vojaká 8 let. Ta je res padel za "domovino!"

Ponoči grmenje topov proti Tirolski.

14.12. Včera je bilo izdano povelje, da mora naša pehota v Tirolah na vsak način jurišati in zavzeti dva za nas zelo važna vrhova in to koto 1292 in Mte. Caprile v odseku Beretta.

Radoveden sem, kako se bo stvar rešila. Na vsak način je Italija v hudih škripcih tam gori.

Ob 11 dopoldne napade laški "Niport" zopet napade naš balon, tudi to pot ga ni zadel, najbrže premajhna "tarča".

Ob 3 popoldne je pogreb včera padlega telefonista tam nekje pri Osvaldo.

Drugače zvečer zopet v polni kleti. Kekor mi povedo lovci in in-

fanteristi 48. pešpolke, bodo skoro gotovo odšli od tukaj v Tirole pomagati "predreti" še tistih per hrabrov, le tem se ima Italija zahvaliti, da nismo že pri Adiži.

Žanetto je pa drugače dobil 48 urni rok, da zapusti naše operativno zaledje. Zelo žalosten je! Ankora due žarni!

Cel dan in ponoči običajno grmenje proti Tirolam. Močne nezavzete laške postojanke morajo biti tam gor!

- 15.12. Včera popoldan je zavzela nemška pehota pešpolkov št. 8, 49 in 88 pod zelo težkimi okoliščinami in izgubami koto 1292 in proti večeru za nas zelo važen gorski greben Col Ceprile. Pri tem so ujele 1200 laških Alpincev št. 52 in mnogo vojnega materiala.

Kakor nam javljajo: Naši v gorovju počasi toda načrtno napredujejo proti dolini Lorenzo in se tam že vidi v neskončno benečansko ~~NAK~~ ~~XXXX~~ revan.

Če je tako, se nahaja Italija v obupnem položaju!

Se že govori po položaju, da bo svetovne vojne kmalu konec.

Se en udarec in ni sile na svetu, da bi nas ustavila pred Adižo, previjo. In resnično smo mi tu ob Piavi pripravljeni, na nadaljno prodiranje.

Popoldan pri zdravniku. Rane so skoraj zaceljene, samo prste na roki imam še obvezane. Do bro sem storil, da sem se pozdravil na fronti. Bom vsaj zraven pri napredovanju in si bom še lahko ogledel kos Italije na lastne oči.

Zvečer pri Žanettu. Slovo jemljejo 48 pehotari, jutri da gredo proč. Iz kleti so šli sveda pijani. Veliki sod je prazen, pa Žanetto je že zekadil pipo v manjšega. Se bolj sladak in močan je. Brodo, pravi da je. Se jutri bo v svojem domu. Kam bo šel? Zaenkrat k "familiji" v Odezzo. Pridite jutri vsi, da izpraznimo še ta sod. Ima pa le 204 litre.

- 16.12. Ob 9 uri zjutraj odhaja iz našega odseka pešpolk 48. Kam? Sami ne vedo!

Ob pol noči pričenjajo italijanski težki topovi obstreljevati San. Dona.

Na ruskem so podaljšali premirje za celih 28 dni.

Kuba, da je nam napovedala vojno!

Depeša pa pravi, da so nemške čete zavzele včera kote 1440 in 1486 in se zelo nevarno približale Mte. Asalone.

Od Romeno-Alte in mimo podnožja Mte. Asalone do Mte. Grappa delajo v gorovju Lah čisto v smeh serpentinah, kakor so javili naši letalci. Kakor je videti se Lah močno utrjuje in ne misli od tam proč bežati. Toda naši le napredujejo.

Cel dan močno grmenje topov.

Ob 4 uri popoldne me pride Žanetto obiskati v položaje. Iti da mora takoj! Prinesel mi je še kanto vina. Napolnil sem vse feldke, ki so bile prazne. Poslovil sem se od prijatelja, nered je odšel in zapustil svoj dom. Moral je! Naj popozim na njegovo hišo me je prosil. Bom, sem mu obljubil. Z solznimi očmi sva si vzela slovo, brez besed! Gledal sem za njim, tudi on se je še enkrat okrenil in še enkrat in morda zadnjič v življenju sva si pomahala z roko. Ali sem tako mehkega srca ali imam sočutje do reveža? Skratka hudo mi je bilo.

Proti večeru so nas cepili v prsa proti koleri.

Ponoči grmenje v Tirolah.

- 17.12. Zepadel je sneg. Brozga je. Ob 7 zjutraj odkorakajo lovci XI. pešpolka od nas. Pravijo, da gredo v Castello Di Aviano pri Avianu proti Tirolam.

Zdravnik me še enkrat obveže prste na roki in sem sposoben za lažja dela. Končno tudi prav saj imam kam iti. Za telefonsko službo in pomaganje v častniški kuhinji pri koku furlanu Nanutu, ki je postal že kaprol, ker zna častnikom kuheti, sem sposoben.

Komaj so odšli lovci, smo zasedli prazne hiše, tik za našimi položaji, le cesta je vmes.

Zvečer se podam kekor sem obljubil pogledati Žanettovo hišo. Vse razmetano, razbato, brez vrat in oken, celo podnice so odtrgali vojaki. Za barake! Ubogi Žanetto!

- 18.12. Hladno je.

V Tirolah noč in dan grmenje. Ravno tek zrak čutim tukaj, kekor lansko leto maja pri Carbonari.

Ob 5 zjutraj: "Alarem!" Gremo naprej! Dva topa takoj odpeljejo. Kam? Po cesti proti San.Dona!

Cel dan melo prši izpod neba. Mogoče, da so naši predrl v Tirolah? Mogoče?

Popoldne ob pol 5 se odpeljemo še mi vsi. Proti San.Dona di Piave. Mislili smo, da gremo do Adáže, pa so nas le prestavili. Ob 8 z pridemo v vas Calvechia, kjer zavzamemo zopet med vinogradi položaje 200 m levo od vasi.

- 19.12. Ukopavamo se in gradimo si barake. Častniki so v neki vili pred položaji. Grmenje topov proti Tirolam se neprestano nadaljuje.

- 20.12. Dopoldan delemo barake. Okoliške hiše izropamo vseh leseni delov.

Ob 2 popoldne se pelje nad nami prav počasi 12 Capronijev. Težko morajo biti obloženi z bombami. Bombandirajo našo okolico in sicer Cessalto, S,Stino in Motta di Livenza.

Grmenje v Tirolah.

Poznavalci pravijo, da bo v kratkem snežilo. V Tirolah sneži že tri dni neprestano, torej še sneg pomaga Avstrijcem.

- 21.12. Hiteti moramo z dogrtavljanjem barak. Popoldne se vstreljujemo na nove točke. Predvsem na Musile in obe cesti, med temi je reka Sile, ki se odcepi od Piave in se zopet zlije v Piavo pri morju, da Capo Sile. Do morja imamo 20 km zračne linije ali poti po ravni cesti na levem bregu Piave.

Grmenje topov v Tirolah neprestano noč in dan. Hudi boji se morajo vršiti tam. V snegu?

Popoldan izvem, da z našim napredovanjem v Tirolah ni nič! Vedel sem! Zdaj sem prepričan, da je grmenje v Tirolah, obstreljevanje po Lahu.

- 22.12. Naš predor v Tirolah se ni obnesel. In celo, kekor pravi došla depeša, so morali naši in Nemci prepustiti Lahom, komaj zavzete položaje nazaj. Niso mogli zdržati težkega laškega topovskega ognja. Naši in Nemci so bili že pred zadnjo zaporo v Benečijo. Zdaj so se morali umakniti nazaj! Mnenja sem bil in sem, da naši in Nemci ne bodo mogli zavzeti še zadnje mogočne masive.

Danes že imamo barake gotove. Ves komfort smo dobili v vasi.

Zopet sem vesel! Zopet imam družčino! To pot skoraj 90 let storo mamico. Vsi so jo zapustili samo v borni koči. Izhirana je. Zakurim ji na odprtem ognjišču. Vesela je, greje se! Prinesem ji vodo. Neokorno si kuha polento. Boji se me. Če ji še tako govorim me ne razume ali je pa gluha?

Opoldan začne snežiti.

Zvečer ji prinesem skodelico črne kave. Posrkala jo je. Tudi kruha sem ji dal. Hvaležno me je pogledala. Pojdite v čum nato! Brani se, ostati hoče pri ognjišču.

23.12. Kakor izvem nas Lah v Tirolah napadal

Včeraj popoldan ob 4 uri so se pričela v Brest-Litovskem mirovna pogajanja med nami, Nemčijo in Rusijo.

Depeša pravi: Da nas je 17. t.m. Lah napadal pri Mt.Grappa pa je bil odbit. 18. t. m. so naši zopet napredovali. Naši pešpolki 88, 99 in 7 so skoraj zavzeli Mte.Asalone. 20. t.m. pa je Lah streljal iz svojimi dalekonosečimi topovi iz ravnine trdnjave Piovega in Frimolano na koncu znane Valsugenske doline.

Bojevala se je te dni IV. pehotna divizija pod poveljstvom divizionarja Popra. V zadnjih dneh so zavzeli Col Baretta 1458, Col Caprile 1282, kote 1331, 1440 in 1486 in končno Mte.Asalone 1520 in pri tem ujeli 5911 vojakov, 239 častnikov in zaplenili 5 topov, 6 metalcev min, 3 revolverseke topiče in 71 strojnih pušk. Izgube pa so bile na naši strani v teh dneh: mrtvih, ranjenih in zmrznenih okoli 3000 do 4.000 mož.

Zopet druga depeša pa pove: Da so se med Brento in Pisvo, pri Breni proti vasi Valstagna, pri Pievi proti vasi Valdobadiene bojevali proti sovražniku sledeči pešpolki 22 iz Sinje, 27 iz Gradca, 12 iz Komoram, 51 iz Kolozvara, 84 iz Dunaja, 102 iz češkega Benšan, 20 lovski bataljon iz Gradca, 11_x jurišni bataljon in 22 lovski ter 49 in 88 nemška pešpolka. Ti so v zadnji dveh dneh ujeli 9270 vojakov in 270 častnikov in pri tem zaplenili mnogo vojnega materiala.

Zvečer nafehtam od vsakega žlico kave in sem jo nesel polno šalo tja k stari mami v kočo. Vedno je pri ognjišču in veje, ki sem jih prinesel deva na ogenj. Prelila je kavo v piskrček in šalico. Pomagal sem ji pri tem. Kruha pa ni poskusila. Ali nimste zob? ji pokažem. Z roko je pokimala, da ne.

24.12. Čez dan pri nas mirno. Le v Tirolah večno grmenje.

Čez dan se nobeden ne spomni stare reve. O, pač! Neki predlagajo, da bi jo ustrelili in jo vrgli v latrino! O, duše, imejte usmiljenje? Javiti moram naprej, da jo odpeljejo kam nazaj!

Ker imam od poldan do polnoči dežurstvo ji ne morem kaj nesti.

Zvečer točno ob 9 oddamo zaporedoma 10 salv, 60 strelov ekrazit granat tje preko! Sveti večer je, vse tiho okoli nas; Zakaž?

25.12. Tretji božični prazniki, ki jih preznujem na fronti. Še slabši od prejšnjih dveh! Kako sploh moramo imeti tako slabo hrano, ko smo vendar zavzeli Romunijo in pol Benečije. Gotovo so dobili tudi kaj živeža. Vedno in vedno napredujemo pa je čim slabše. Kako to mogoče?

Opoldan se počeva jez in ognjičar Paul iz Monakovega k stari ženici. Prinesla sva ji sok od gulaža in prepečenec v čaju. Počasi je jedla. Toda ogrela se je, Vsi trije smo imeli solzne oči!

Zvečer zopet oddajamo salve tja preko! In tudi se povsod strelja, čeprav je sveti dan. Posebno v Tirolah mora biti hudo po grmenju, ki ga slišimo. Kakor daljni grom!

26.12. V Tirolah neprestano grmenje topov, tudi mi streljamo.

Po depeši:

Včeraj so naši zavezniki poslali Antenti ultimatum, ako se hočejo podati k mirovnim pogajanjem v Brest-Litovsk. Ako se v roku 10 dni ne zglašijo, se bo mir v Rusiji sklenil brez njih!

Zvečer sem nesel zopet kavo, čaj in prepečenec ženici. Prinesel sem ji tudi sliko, ko jo je včera Paul posnel. Vidno je bila vzradoščena nad tem.

Podal sem ji roko. Slovo sem jemal, ker vem, da jo bodo jutri zjutraj odpeljali v S.Stino. Kakor otrok si je ogledovala sliko naprej, ko sem odhajal.

Ob polnoči smo pri topovih. V zelo strogi pripravljenosti!

- 27.12. Zjutraj izvemo: Ponoči so naše čete prostovoljno zapustile prve postojenke onkraj Pieve in se preselile na to stran Pieve, ne da bi Lah o tem kaj slišal, videl in vedel. Poveljstvo je dalo nalog za umik, ker nam ni bilo mogoče zdržati pri Zeusonu. Kaj si bo mislil Lah?

Dopoldan strelja Lah z najtežjimi minami v naše prazne prve črte, ki so jih ponoči zapustili. Mi poslušamo in se smejimo ko strelja v prazno; Tudi pri Zeusonu dela isto. Naši se ukopavajo z vso naglico v zakope. Zvečer so že rovi, ki vodijo k rezervi skopani. Naša pehota je na varnem. Dobre in sigurne postojenke imajo tostran Pieve. Reka pred nami je boljše ovira kakor žična. Sedaj smo prepričani, da ostanemo za vedno na Pievi!

Omenim Heligu, če bomo kar tukaj obstali, pa nes potoleži s tem, da v Tirolah sneži kar naprej in da radi tega so naši prenehali z napredovanjem. Po zimi bomo počivali, spomladi pa začnemo znova.

Jaz pa mislim drugače, če sedaj ni uspeha naša ofenziva, spomladi bo še manj, saj je Italijan na gorkem in se bo že pripravil tako, da se bo lahko uspešno branil!

Stare ženice ni več in tudi nobeden nima kaj odnesti iz borne koče. Grmenje topov proti Tirolsm.

- 28.12. Čez dan mirno. Le sovražnik pred nami strelja v prazno, med tem ko se naši utrjujejo brez skrbi. Le artilerija pošlje tu in tam kako granato tja, da bo Lah vedel, da smo še tukaj.

Ob pol noči zvečer letijo naše letalske skupine, ki jih varuje noč in so metali bombe na mesta Treviso, Castelfranko, Montebeluno. Ene skupine gre celo kakor javijo bombardirat deleč tja notri v Padua.

- 29.12. Lah obstreljuje San.Dona z težkimi topovi. Naš izvidnik jo je iz stolpa cerkve Virginija pravočasno popihal. Lah je prepričan, da ga naši od tam opazujejo. Sele 41 težki strel je stolp porušil do tal.

Depeša:

Lah močno obstreljuje Mte.Tomba in Mte.Grappa, med Pievo in Brento.

Proti večeru izvemo, da je francoska pehota na več krajih predrla naše prve črte na hrbtu Mte.Tomba, ki ga je Lah obstreljeval od zjutraj do 3 popoldne z težkimi topovi in minami.

- 30.12. Do danes odkar smo v tej poziciji streljamo skoraj cele noči tja preko, znamenje, da se Lah utrjuje.

Moj top strelja takole:

1. V konec mostu za S.Dona di Pieve, šrapnel,
2. Na cesto za mostom, T. granato,
3. V sredino vasi Musile, T. granato,
4. Na cestni križaj Tosetta, šrapnel,
5. V Italijanske prvo črto za drugim ovinkom Pieve, šrapnel,
6. Na minomet pti Musile, T. granato.

Tako ima vsak top drugačnih 6 ciljev za obstreljevanje. In to večer za večerom. Začetek ob 9 zvečer in zaključek ob 4 uri zjutraj. Izračunal sem, da smo od 21.12. do danes izstrelili /načunajoč 6 baterij z 6 topovi in vsak top na minuto 1 strel/ skupno 10.420

granat in šrapnelov.

31.12. Danes celi dan za spremembo obojestransko živahno letalsko delovanje.

Lah je do danes do 11 ure dopoldne še vedno obstreljeval z topovi in minometi naše zapuščene položaje onstran Piave.

Letelci so jim menda javili, da so naši položaji prazni, ker so nenadoma prenehali z obstreljevanjem. Opoldan je nemara hotela laška pehota zasesti te ~~pažnjake~~ naše položaje. Laško topništvo je začelo streljati na naše črte tostran Piave in mi smo morali srdito streljati v naše prazne linije.

Tudi pri Zeusonu se je isto dogajalo.

Celo popoldne streljamo nenehoma tje z šrapneli. Ob 10 zvečer šele ponehamo.

Izvidnik nam javi iz prve črte, da so Italijani na oni strani Piave. Torej so vendar in končno zasedli ne le naše zapuščene naše stare postojanke, ampak so prilezli celo do pijavskega brega. Preko vode si gledata sovražnika iz oči v oči.

Ob 11 zvečer, ko se hočemo podati k počitku nenadoma zaslišimo pokanje pušk pred našim položajem. In že frčijo krogle mimo nas. Kaj je to? Tekoj se podam z 5 možmi z karabinkami v patrolo. Nemogoče stvari so tudi lahko, kaj pa če streljajo na nas civilisti?

V mesečni noči vidimo teči pred nami 3 ljudi. Smo že skupaj! Tik nosa sprožim in že imamo ujetega, koga? Pijenega ognjičarja neke druge baterije našega polka! Le hec, da je bil pravi. Ne poznamo šale. Odvedemo ga k našim častnikom in povem, kaj se je pripetilo. V smrti nevarnosti smo bili!

Prišedši nezaj, udarim na mizi z puškinim kopitom in se mi po "nepredvidnosti" sproži puška. Strel udara skozi leseno streho. Ura je točno polnoči. Pač zadnji strel v tem letu. Voščimo si novo leto, zagotavljajoč si, da mora biti letos konec vojne! Ali bo res?

1918

1.1. Čez dan mirná, saj je novo leto. Zvečer ob 9 uri pa je začel Lah napadati levo od nas naše prve črte, ki teko od Caposile 6 km pred San.Dona do Cavezuccherina in nezaj do ustje Cortelarzo. Do Caposile priteče v staro Piavo, ki se odcepi od Piave levo San.Dona reka Sile. Pri Cavzuccherina pa iztopi iz stare Piave, ki se obrne proti Benatkam, zopet reka Sile, ki zopet teče pod tem imenom v ustje kamor priteče tudi prava Piava pri morju.

Očitno je sedaj, da bi nas Lah red pogel iz tega kraja, to je iz stare Piave nezaj k prvi Pavi. Okrog polnoči preneha Lah napadati in mi tudi.

5.1. Naše baterije je zvečer prekrstko streljale, pri tem je bil en infanterist ranjen.

8.1. Od novega leta do danes nič važnega. Le iz Tirolov se čuje noč in dan močno ~~xxxxxxx~~ grmenje topov. Kdo napada? Ali mi ali Italijani?

Po navadi slišimo vsako dopoldne grmenje na fronti približno: Montereale, Avisano, Vittorio Veneto. San.Pietro di Fioletto nekako za našim hrbtom.

Popoldne pa slišimo močno grmenje zshodno od dopoldan približno pri Valdobiadene, Mte.Tomba, Mt.Grappa in Valstagna.

Cepijo nas proti tifusu. Po noči sneži.

- 14.1. Tudi zadnji teden nič posebnega na našem odseku. Izvemši, da se Antanta noče pogajati z nami v Brest-Litovskem in bodo Avstrija in Nemčija napravili separaten mir z Rusijo.

Danes zjutraj ob 2 je pa začel Lah obstreljevati vso našo prvo linijo od morja proti Tirolam z topniškimi in minskimi ognjem. Sicer sem že prej nekaj slišal, da se Lah pripravlja na protiofenzivo, toda kje mora laška pehota napadati po Pivavi. Res je, da Lah ponoči lahko postavi pontone preko reke, toda naši so tudi previdni.

Lep dan se pričinja.

Nekje proti morju, da je Lah naše zapodil! Municijo k topovom! Cel dan traja to laško obstreljevanje. Glavna bitka se vrši v našem odseku levo od Tan. Dona di Pieve pri Bisserini, ob kanalu stare Pieve. Iz morske strani pri Cavazuccherina obstreljuje Lah Grisolera, Tombolino in Palazetto. Močno letalsko delovanje iz sovražne strani.

Neka naša havbična baterija je danes tudi prekratko streljala, bila sta zopet ranjena dva infanterista.

Pred polnočjo se položaj malo umiri. Ravno opolnoči smo morali zavzeti položaje pri topu, a ni bilo potrebno streljati.

Danes smo jedli pečenega mačka.

- 15.1. Ob pol 6 zjutraj smo ponovno pri topovih pripravljeni na strel, zopet nič. Samo Lah močno obstreljuje cel dan vzdolž cele fronte. Tudi naše črte obstreljuje z šrapneli in minami.

Dopolden so nas cepili proti tifusu.

Opolden pa so Francozi in Angleži našo pehoto potisnili pri Bisseriniju nazaj do Pieve. Od stare Pieve oziroma kanala do prave Pieve je 7 km.

Ob 7 zjutraj je bil naš "Taube" ali ranjen od puške ali se je prostovoljno udel, dejstvo je da se je prav nizko spustil na onstran Pieve na tle. Kakor javlja izvidnik je padel med Meolo in Campolongo.

Cel dan se sliši močno grmanje topov proti Tirolom. Očividno tudi tam napada Italijan kakor tukaj.

Javljaajo, da so boji v odseku Sette Comune, družega nič.

- 16.1. Zjutraj ob 6 začne pa naša artilerija močno obstreljevati novo laško linijo pri Bisserini. Naši 30,5 cm možnarji pri tem pridno posegajo vmes.

Proti 9 uri dopoldne so naši pri Bisseriniji Lahe nazaj potisnili v njegove prve prejšnje črte. Pri tem so naši ujeli 160 Lahov, Francozov in Angležev. Torej del Antante. Polovica med njimi je ranjenih. Povedali so tudi, da imajo mnogo mrtvih.

Popoldne ob 2 uri se zopet vrši ljuta bitka v sektorju Capo Sile in Cavazuccherina in ob 4 popoldne morajo naši zopet nazaj bežati.

Našibodo pustili "Antanto" kjer so. Saj končno to stran prave Pieve ~~iz~~ bomo imeli vsaj mir.

Zvečer se podam k voznemu parku, kjer mi da "oče kruha" Lojze par skodelic dobrega čaja.

Po noči se podam nazaj v položaje.

- 17.1. Dopoldne se prepeljem z svojim topom # pol ure od glavnih položajev oddaljeni kraj v rezervo. Nimam pojma, kaj bi to pomenilo?

Sicer je nas Lah tu in tam malo postrašil z šrapneli, toda trdno sem prepričan, da naš položaj v Calvecchiju ni izdan. Tu mora tihati nekaj drugega vmes. K novemu položaju pride še drugi top. Za topovi imamo stanovanje v precej lepi hiši. Popolden

že streljam v nove točke. Jako pazljiv moram biti pri elementih! Znak, da bi radi nekaj sestrelili. Gotovo imajo kako strojnico ali minomet na piki in bi ga radi od tukaj flankirali.

Ob pol lo zvečer je začel Lah zopet napadati naše prve črte, toda pred polnočjo vlada ne celi fronti že mir.

- 18.1. Lah nam naznani na žičnih ovirah potom debelotiskanih plakatov, da je v Avstriji: Revolucija! ~~KXXHEKXIXIXHEKX~~

Mogoče je le res? Saj že celih lo dni ne prej^{nobene}emo pošte. Zato mi tu di nič ne vemo! Zakaj pa pošta ne funkcioniira? To je pa smrdljivo!

Sicer bi morali že biti pri Adiži in že sklepati tudi z Italijo že, čeprav separatni mir. Z hrano je tudi slabše in to precej. Če bi med napredovanjem ne bili iztaknili laške uniforme, bi danes skoraj gotovo bili že nagi in bosí. Pomislite slevna vedno zmagujoča avstrijska vojska, naga, bossa in lačna? Seveda, da to častniki to zani- kajto. Praviijo, da bi radi nas politično premagali, ker z orožjem nas ne morejo! Nekaj slutimo, drugi na nas pazijo! Kaj to pomeni?

- 19.1. Krožijo govornice, da pojde naša topovska brigada na Flandersko.

Periodično pregledovanje, ki se pa od ene do druge vedná več podaljšuje. Nič posebnega drugeče.

Nam je bilo javljeno po častnikih, da bomo prejemale boljše plače.

Res je, da dobivamo 8 mož drobtinice od koruznega kruha, vina in cigaret prav nič, toda kaj nam pomaga papirnati denar? Obubožamo iz dneva v dan!

- 20.1. Nam so danes povedali, da je XIX v Avstriji pričel 16. t.m. generalni štrajk, toda so pogajanje v teku in se pričakuje na ugoden izid.

Če smo mi na fronti lačni, kaj je še v ozadju?

Do polnoči opazoval iz strehe, kako mečejo pehota v prvih črtah svetilne rakete.

- 23.1. Zednje tri dni nič novega. Pač pa danes popoldne periodično pregledovanje.

- 24.1. Nam bilo danes javljeno, da so bili v Avstriji veliki upori in da se delavstvo vrača z današnjim dnem zopet na delo. Torej je res bila nekake male revolucija, kakor so nam javili laški letaki.

Kaj več pa itak ne izvemo, bojijo se, da bi se še mi tu na fronti uprli. Saj je vse nekam napeto. Do sedaj ni nam bila še nobena oblj ljuba izpolnjena glede hrane.

- 25.1. Popoldne ob 4 so laški letalci zopet metali letake s katerimi vabijo Čehe, Poljske in Jugoslovane. Osvoboditi jih hočejo nemškega suženstva.

Zvedel, da pojdem 15. februarja na dopust. Še 20 dni? Čudno se mi vidi, da hodijo Nemci in nemčurji že z 9 mescem na dopust. Kaj, če bi še jaz postal nemčur?

- 26.1. Čeprav sem vojak, toda lačen sem in si kupim 5,- kg govejega mesa za lo kron, čeprav vem, da je bil ukraden mešarju, sicer ga bi mi itak ne jedli. Saj tudi v zaledju krađejo vse vprek, pravijo.

- 27.1. Brez nobene artilerijske predpriprave je ob 7 zvečer začela laška pehota nenadoma napadati pri Bisserriniju. Šele ob 9 zvečer je bil napad odbit.

Skoraj celo noč so bili naši in laški letalci v zraku in bombardirali.

- 28.1. Ob 8 zjutraj je prišel pregledovati naše položaje feldmaršal od ~~Krafta~~, ki nadomestuje pravega poveljnika našega sedanjega 23 zborna

Kraft

in 12 pehotne divizije, kamor sedaj spadamo, kateri je sedaj pri mirovnih pogajanjih v Brest-Litovskem.

Po drugi roki sem dobil "Naprej" št. 18 iz dne 22.1. t.l. in sem prebral članek "BOJ DELAVSTVA ZA MIR IN PREHRANO" Očividno je bil ta list nasmenoma prinašen na fronto?

Šele danes ob tričetrt na poldne prejmem "malo srebrno" s katero sem bil dekoriran že 24. septembra lani. Končno so tudi zame nekje našli nekaj srebra. Ali je pristni?

29.1. Danes je pregledoval naše položaje naš polkovni poveljnik Obstř. Sallmann.

30.1. Dopoldne se podam k voznemu parku, ki se nahaja nekje pred vasjo Ceggia. Popoldne v moji odsotnosti so streljali z mojim topom. Ena granata je padla za našim izvidnikom k pehotni kaverni. Služajno je bila ta prazna, le izvidnikov sluga Harrih je telebnil po tleh. Koliko je imel potem praviti v položaju o tem dogodku.

31.1. Dopoldne je bil moj top zopet prestavljen. Popoldne sem z 20 ekrazit granatami stolkel laški minomet med obema cestama pri Musile. Tako je javil naš izvidnik. Cel dopolden je nadlegoval našo pehoto, sedaj ob 4 popoldne je utihnil.

Zvečer zopet streljam, toda na mesto na cestni križaj Tosetta, k prejšnjemu cilju k minometu.

Ko oddam že 20 tempirk pride povelje takoj ogenj ustaviti! Kam streljam? Na minomet! Družo elemente dobim. Streljsmo. Dobro sem vedel, da ga bo sedaj topovski vodja nemčur K. polomil. In res! Takoj ogenj ustaviti! Leskovec, kaj ga lomite? Jaz? Ne zdaj, ne ž prej! Kakšno tempirungo imate? Takoj skočim tja z lučjo in javim: "Rezlika v tempirungi je za 1350 m manjša!"

Visoko nad Piavo so granate eksplodirale.

1.2. Popoldan gledam, kako 3 Caproniji kar 6 bomb naenkrat zmečejo tik za našimi položaji. Kaj so tam zagledali? Ko so zmetali vse bombe ker so jih imeli na krovu jo hitro odkurijo tja preko.

2.2. Zvečer zopet prestavijo moj top za 50 m bolj na desno.

3.2. Popoldan oddamod tega rezervnega položaja 20 T. granat. Kam? Mi ni znano. Očividna hočejo nekaj zadeti!

4.2. Zjutraj ob 4 v popolni temi se pelje tja preko, točno nad nami IXSX laški zrakoplov ala Zepelin. Mirno in enakomerno delujeje tam gor motorji. Zelo počasi plove.

Nam je bilo že pred pol ure javljeno, da moramo vse luči ugesniti. Nobeđen ga ne nadleguje. Ne naši letalci ne topništvo?

5.2. Za spremembo se ob 3 zjutraj pelje 6 naših letal z bombami v laško zaledje.

6.2. Zopet prekratko streljenje. Zvečer ob 9 med srditim obstreljevanju pedejo 3 strelji v naše lastne postojanke. Ker je bila naša pehota v zakloniščih, ni bil nihče ranjen.

7.2. Ob pol do dopoldne do 2 popoldne nas je Lah obstreljeval z 15 cm granatami.

Nad našimi položaji visoko v zraku kroži laški letalec in usmerja ogenj. Toda izstrelki padajo vedno v bližino moje prejšnje postojanke in ravno ta prazen rujav četverokot je vzel letalec na piko. Komej je oddaljen 50 m od previh položajev in ni čudno, če prileti kaka granata v našo neposredno bližino. Čakamo na kak eventualni polni strel kar v hiši.

9.2. Zjutraj sem šel v Ceggio, opolden sem nazaj.

Ob 5 popoldne pride depeša, ki pravi, da je mir z Ukrajino sklenjen

Sprememba polka: Ob sedaj ni več poljsko topniški polk 8, temveč: Poljsko artilerijski polk 28. Sestoji se ne več iz 6 baterij ampak iz 2 baterij z 8 cm topovi, iz 3 baterij 10,5 cm in 1 baterije minometov.

- 10.2. Ob 6 zvečer nas Lah z 6 salvami 15 cm granat obstreljuje. HISO mi zadel, nenadno kakor za stavo. Pač pa vrigel v zrak z vsem mrtvim inventarjem.
- Ob pol 11 dopoldne pri streljanju "Zapiralnega ognja" sem zopet prekratko streljal. Ogrožal sem lastne prve črte. Ogenj je vodil naš divizijski poveljnik Marela osebno v prvi črti. Zato mi je Marela preložil dopust na nedoločeni čas. Iti bi moral čez 5 dni. Ni bila moja krivda, če ga je on polomil! Zakaj se nočejo prepričati. Na račun badnega vojaka se perejo. Toda tudi to prekratko streljanje zadnji čas je nekam sumljivega.
- Prepričal sem se, da je topovska cev brezhibna, da je glicerina dosti, da so elementi pravilno sestavljeni in da jaz vestno z njimi rokujem! Kako je potem to mogoče in vedno in vedno le jaz streljam prekratko!
- Na mojo zahtevo me Poveljnik noče premestiti!
- Depeša:
Z Rusijo končno sklenjen mir!
- 14.2. Nenadoma pride povelje ob 11 dopoldne, da se moštvo menja z onim 3. baterije našega polka. Topove pustimo kar v položajih., tam prevzamemo one od 3. baterije. Ob pol 2 popoldne smo v novih položajih, precej bolj zadaj kakor smo bili.
- 15.2. Izvemo, da je danes med streljanjem počila cev našemu II topu pri 3. bateriji. Gratrl, moj vodja, gre na dopust. Namesto mene?
- 17.2. Zopet je imel III. top pri 3 bateriji smolo. Počila je cev in težko renila tri topničarje. Ali tako močno streljajo, ka li?
- Prevzamem top in saniteto. Kdaj pojdem jaz na dopust? Jim ni znano!
- 18.2. Cel dan slebotno sovražno ~~artilerijsko~~ artilerijsko delovanje. Alarm! Ob 2 popoldne zaslišimo iz naših prvih črt zbijanje na železno šino in trompetanje. Znak! Plinski napad!
- Posebno se je tega Lah silno prestrašil, kajti točno 10 minut je srdito obstreljeval naše prve črte. Kdaj je imel več izgub od tega nespametnega igračkanka? Ka j si naši predstojniki vsega ne domislijo? Celo uro smo moreli pri tem imeti maske na obrazu.
- Radi nemških denunciantov tudi jaz, toda brez ~~xxxxxx~~ filtra.
- 19.2. Lep dan, ^{topovsko} sovrážno delovanje. Ponoči ^{letalsko} sovrážno delovanje.
- Jutri bo moj top zopet premeščen drugam?
- 20.2. Prvi in drugi top sta premeščena zopet v ospredje, 150 m bolj daleč od II. baterije. Položaje zasedemo tik Casa Furlanetto za Nonento di Piave. Tu imamo nalogo streljati le po noči "oviralni ogenj" na ceste pri Meole, Fornace in Monastir, ki vodijo v laške črte k Pisvi. Popolden že streljamo.
- Po noči letalsko delovanje iz laške strani.
- 21.2. Ponoči oddamo 36 granat tja na cesto. Močno se bliska pri streljanju. Zato so nas tudi najbrže prestavili, da ne izdamo cele baterije. Zopet nežnanijo, da je Nemčija porzila Ruse in jim zeplenila 150 topov in da Rusija nam zopet ponuja mir!
- Iz tega labirinta se ne spoznam več. Koliko krat so že telefoni peli, da je z Ukrajino in z Rusijo že sklenjen mir?
- 22.2. Pri reportu mladi topničar Resčič Jože iz Kranjskega, ki je na dopisnici zapisal: "ŽIVELA JUGOSLAVIJA!" in "DOL Z NEMCI!" ter desetik Gebrovšek, ki je v lastne streljal.

Prvi je regrut, ki še ni nič poskusil, drugemu se bo šlo za glav v prihodnjic je obema zabičal poveljnik.

Ker má to prekratko streljanje nikakor ne gre iz glave, sem prišel do prepričanja, da je v patronah ali slabi smodnik ali ga je manj od predpisane teže, da bi čmel pravilno odbojno moč. Zato sem skoro vse granate in šrapnele odvil in zapazil, da v nekaterih patronah ni običajnih palčic nego nekeke drobtince, očitvidno "smeti". V nekete- rih patronah pa je mnogo manj smodnika.

Popoldne mi poveljnik, na vprašanje odgovori, da me je "eingobal" in da pojdem v kratkem na dopust.

Tudi jaz sem oddal kartico za dom z napisom: "ŽIVELA JUGOSLAVIJA IN DOL Z AVSTRIJO!" pa jo je strogi cenzor Ferjančič, ali spregledal ali pa jo je nasmenoma spustil naprej z žigom: Cenzuriert! in podpisom Karlo Ferjančič!

Tempirka katere patrona je imela manj smodnike in ^{obliki} različnih zmesi, sem si prihranil, da se ob priločnosti prepričam, zakaj to prekratko streljanje. Mogoče je to čin sabotaže municijskih delavcev ali kaj?

- 23.2. Nebesa so se nam odprla! Za neko hišo smo izkopali sodček vina, držal je loč litrov dobrega, sladkega, gostega in močnega. To je bila ohcet. Nastavili smo ga za hišo in maskirali. Da bi drugi in podčestniki ne izvedeli, ga hodimo vleči po gumeni cevi po mili volji. Oh, da bi bilo kaj kruha! Druge stvari v temni kleti nismo našli.

Drugače se cel dan sliši močno bobnenje za našim hrbtom, verjetno proti Vittorio. Ponoči mirno.

- 24.2. Od polnoči do 6 ure zjutraj imam službo, seveda moram paziti tudi na sod, ne samo na telefon in topove. Cel čas se čuje tudi bobnenje topov za nami.

Ob pol 6 zvečer gre naša letalske skupina na leško stran. Ob tričetrt na 8 zvečer pa se Lahji že revanžirajo, kakor, da bi se bili po domače domenili. Ob 7 zvečer pa začne Lah obstreljevati naše prve črte od Bisserini do San.Dona. To obstreljevanje poneha ob 8 zvečer. Mi ne streljamo. Od 9 do pol 11 se Lah zopet rezkorači, tudi to pot ne streljamo.

Depeše:

V Berlin je došla brzojavka od boljševiske vlade, da je Rusija pripravljena podpisati mir pod tistimi pogoji, ki so ji bili stavljeni od Avstrije in Nemčije dne 17. februarja t.l. in sicer Troky se ni hotel odpovedati Poljske, Litve in Kurske. Zato je Nemčija 18. februarja odpovedala opolden Rusiji premirje in njene čete so začele prodirati na celi fronti od vzhodne Rusije, od morja do Pripjeta v notranjost dežele. Napredovanje je šlo gladko svojo pot, ker se nihče ni upiral. Avstrijske čete se tega prodiranja niso udeležile, ker so se tako dogovorili z Nemčijo. Rusija je danes na zunaj brez obrambe, v notranjosti pa divja meščanska vojna in anarhija.

- 25.2. Cel dan lepo in mirno, ne pa tako ~~pri~~ sodčku, kjer bi se kmalu stepli.

- 26.2. Danes izvem, da so me "eingebali" šele na Kriqshafenkomanda v ^{PULO} ~~PULO~~, radi dopusta.

Izvedel sem, da so našli vino zakopano v gnoju. Podamo se na iskanje. In res. Našli smo zakopano v gnojni jami en sodček 128 litrov vina. Tudi riža, ki je bil od gnojnice prepojen in perila, vse pokvarjeno. Predolgo je bilo v gnoju. Najbrž so bili prepričani, da mi ne bomo dolgo obstali tukaj in so prebivalci v naglici poskrili v gněj. Komaj ga prevalimo ker k topovom, že zopet drugi prinesejo na trгах 56 literskega. Vino je pa pvsodi rudeče, kakor da bi ne imeli belega. Med tem ko mi pijemo krožijo nad nami od pol 11 do polnoči

letalci, ali naši ali laški, nismo mogli izvedeti, sicer bomb niso metali.

- 27.2. Dopolden se pelje naša ~~skvadra~~ letalska eskadrila proti Mestre in Benetkam, najbrž bombendirati. Težko vozijo.

Popolden naredi Lah trikrat zaporedoma težki ognjeni napad na S, Dona di Piave. San. Dona, kakor Noventa ležita na naši strani, med tem pa ko je Zeuson na laški strani.

Kakor izvem po telefonu, gre od sedaj naprej le 5% moštva na dopust. In to radi premeščanja čet. Prej jih je šlo 15%. Ko bom jaz na vrsti bo gotovo ustavljen?

- 28.2. Zopet pijemo! Že tretjič, da najdejo topničarji sod vine v gnojnikih. Ker nima nič vtisnjenega ga cenimo na 100 litrov. Dvajset litrov več ali manj ne igra nobene vloge.

Ob četrt na 10 dopoldne odpremo hitri uničevalni ogenj v Bergano, kjer je izvidnik opozil, da Lah nekaj delajo. Pa ne, da bi tudi oni kopal vino iz gnoja?

- 1.3. Čez dan mirno, proti večeru je Lah obstreljeval San. Dona in pri tem nekaj zažgal, da je celo noč gorelo.

Depeša:

Avstrijske čete, da so vkorakale v Ukrajšano.

Naši topničarji od voznega parka so danes izkopali izpod gnoja sod, ki je vseboval 304 litre vina.

Glas gre po deželi. Že vse išče in breka po gnojiščih iskajoč zaklade.

- 2.3. Danes izvemo, da so v naši prejšnji postojanki pri Calvecchia z dovoljenjem naših oblasti civilisti odkopali iz gnoja več sodov vina in par zabojev in odpeljali na njihov sedanji dom.

In mi nismo takrat, pa saj smo imeli tedaj vina dosti, gnojišča niti pogledali.

Težka havbica 1/15 je tudi izkopala v naši postojanki pri Noventa 3 sode vina iz zemlje. Ravno tako je izkopala za neko hišo izpod zemlje tik gnojišča 600 litrov vina, makaronov, riža, mila, petroleja in mnogo usnja, očitno pripada vse to kaki trgovini. Cenjeno je bilo vse to na 50.000 kron po sedanjih razmerah. Vse to je zplenil polk in razdelil posameznim baterijem. Zató imamo sedaj tudi rižoto z makaroni.

Ob 10 zvečer pa pošlje Lah k hiši Furlanetto 2 težki francoské-mine-granate, da smo vsi kar popadali.

- 3.3. Popolden sem bil v položaju ostale naše baterije, tudi tam se jim fletno godi sedaj. Skoraj vsem pa želodec nagaša, krč jih vije. Ali je morda kaj čudno. Vsek dan polenta, polentni kruh, štirje možje hlebček spečen najbrž v okrogli "esšali" in zopet polenta. In na to sladko vino! Saj vode, radi malarije, ki razsaja v teh krajih ne smemo piti.

Drugeče imamo vsako 3 noč službo in vsako noč streljamo. Bož vari, da bi morali še tako delati noč in dan, kakor smo leta 1915 na Doberdobo mi hočejo dopovedati tovariši.

Italijansko vino pa je boljše nego avstrijsko.

Sicer se pa častnikom ne godi bolje. Kmalu bomo vsi enaki!

Tu izvem, da v Tirolah močno sneži.

Kasno ponoči se vrnem v Case Furlanetto.

Depeša:

Ob 3 popoldne je Rusija podpisala mir v Brest-Litovskem in so bile takoj naše vojne operacije ustavljene.

Pri napredovanju v Ukrajino so bila udeleženi: Gen.Ob. grof Kirnbah, gen.f.maršal Eichorn in generala Linsingen in Knoerzer. Vojni plen: 6880 častnikov, 58.000 moštva, 2400 topov, 5.000 strojníc, 1.000 letal, 5.000 avtomobilov, 11 oklopnih voz, 128.000 pušk, 800 lokomotiv, 8.000 železniških vagonov ter čez 2 milijona strelne municije.

Če bi bilo le polovica res tega, je uboga Rusija. Kdo jo vodi?o?

- 4.3. Lah cel dan obstreljuje z težkimi topovi važne točke našega zaledja Izvidnik javlja, da so te laške baterije v okolici Breda di Piave. Grozovita eksplozija nekje pri San.Stino.

Lah je zadel naše municijsko skladišče

Dopust je v splošnem zaprt za 14 dni. In sicer imajo dopustniki, ki so že na dopustu in bi se morali vrniti te dni, podeljšen za celih 14 dni. Bravijo, da radi tega, kar pridejo ojašenja iz Rusije k nam ozirama na Tirole. Služajno so pa iz moje baterije le Nemci in nemčurji sedaj na dopustu.

- 5.3. Popoldan je vzdolž Piave, počenši od S.Done tja notri do Fagere privezenih 19 laških privezenih balonov. Kje so naši junaški letalci? Nikjer. V mraku so jih Lahi počasi, enega za drugim potegnili dol. mnogo koristnega so si napszili. Mudi naši priklopni baloni se ne upajo dvigniti, saj jih Laški letalci takoj dol zbijejo. Ali ni potem dosti žalostno, če vidiš kar 19 balonov kakor za demonstracijo?

Depeša:

28. februarja so naši hidroplani celo noč bombardirali Benetke, kod odgovor na laške napsde 27. februarja na Innsbruch in Bozen in 28. februarja na Cles-Merzolombardo na Tirolskem.

Novi ukaz iz brigade:

Od danes naprej morajo biti vse telefonske naprave dobro izolirane, nobena žica ne telefonist se ne sme dotikati zidu. Ravno tako mora stati miza, na kateri je baterijska kaseta in stol na katerem sedi telefonist na steklu ali porcelanu. In to radi tega, ker se je dokazalo, da Lah posneme vsak naš telefonični pogovor, potem takozvane iznajdbe najbrže angleške: prisluškovalni aparat. Tudi naši so že posneli na ta način laške pogovore. Najbrže je to nemška iznajdba in zneno je, da kar on novega ustvarja ima čez par dni Anglež. Kako mora to izvedeti? Skoraj gotovo potom vohunov. Kakor ján je polno naših na oni strani, tako je tudi na naši strani

- 6.3. V Avstriji v njenem zaledju se mora zopet kaj pripravljati. Vsa pošta, ki prihaja na fronto mora najprvo priti k divizijskemu poveljstvu, ker pride strogo cenzurirano.

- 7.3. Popoldan obstreljuje skupina 7 naših letal sovražne črte pri Zeusonu. Laške pehota je tudi obstreljevala naša letala.

Ob 3 popoldne naredi Lah močan ognjeni napad na S.Done, ki traja do 5 popoldne. Točno ob pol 5 popoldne se pa vže nenadoma laški "Niport" nad Salgaredo in pada na laško stran tik Piave. Najbrže se mu je vžgal tank za benzin. Ali pa je naredil samomor?

- 8.3. Prišel je ukaz, da moramo vrtné obdelovati. Najbrže si bomo avstrijski vojski morali sami vse pridelati, kar bomo rabili in porabili zase. Pametna uredba, toda doma imajo tudi zemljo za obdelovati, domov naj jih pošljejo previjo vojaki.

- 9.3. V bližini ~~Česlto~~ razseja tifus. ~~Laške~~ pol krave za 1.000 kron.

- 10.3. Depeša: "Streflerjev ured" javlja, da je odstavljen generalni inšpektor artilerije ercherco Leopold Salvstor.

Romunija, da je prosila za nadaljevanje premirja, ki se izteče danes, do končnega miru.

Danes smo po dolgem času zopet prejeli enkrat cel hleb kruha, ki pa je tako majhen, da ni vreden imena. Poleg tega pa smo dobili 1 kg suhih fig in lo "rusov", poleg običajnega golaža, saj konji poginevajo od lakote.

Dopolodne gledam raz strehe naše hiše, kakor na galeriji v gledališču, kako Lah obstreljuje našo havbico 3/28. Nad to baterijo pa kroži laški "Niport". Preko 300 težkih granat je poslal v njene položaje in jih stolkev, poleg tega vrgel v zrak vse barske in prevrnil vse naše težke topove. Ob 11 dopoldne je bilo končno in "Niport" se je zmagošlavno podal tja preko. Zvečer je 3/28 seveda ~~XXXXXXXXXX~~ spremenila položaje levo od naših položajev. Moštvo obstreljevanje baterije je prišla k nam v hišo in nam povedala, da je v položajih luknja pri luknji, toda topove ni zedel niti 1 poln strel.

Opolden pridejo vsi naši častniki k nam in nas kekor kaznjence pregledajo. V naše žepe, telovnike, naramnike, noteze, vso pošto itd. Toda kar so iskali niso našli.

Posebno piko so imeli name, ker so pregledali tudi mojo posteljo in pod njo. Neki nemčur omenja: "Mogoče v obutvi!" Ali imate kaj skritega v čevljih? Umazane "šufce", drugega nič!

Zekaj to? Nam ni znano, pač pa onim prodancem, ki so nas v pričlo častnikov pregledovali. Seveda sem imel svoj zapisnik vedno kje drugje skrit. Za ves denar na svetu bi ga ne dal!

Znano pa je bilo vsem, da vedno nekaj beležim in si ogledujem teren in okolico.

Zdi se mi, da iščejo kako "kompl²štifterje" saj v zaledju mora biti nekaj nevarnega, drugače se ne moremo predstavljati kako to, da brez dovoljenja brigade ne smemo streljati.

Tu pa slišimo kako vozijo laški avtomobili in trenski vozovi skočaj v prvo linijo! Kaj si neki Lah misli o nas? In če že brigada da dovoljenje, da lahko streljamo pa ne smemo oddati več kekor 2 strele!

Mislim si, da v Avstriji vre in da letijo municijska skladišča v zrak. Kaj pravite ~~XXXXXXXXXX~~ na to vi nemčurji? Stebri Avstrije na slovenskem?

Drugače pa "aushalten, aushalten" nam doni z vseh strani na ušesi!

11.3. Ponoči je pobegnila k Lahu cela "poljska straža" pri Noventa di Piave nekje, radi lakote, kakor smo izvedeli. Dal Lakota, resnično se jo zavedamo. Kaj moštvo samo, da je moralno orožje v redu. Sedaj dobiva naša baterija, ki ima 180 mož le po 17 kg konjskega mesa od tega polovico košti. Dvakrat nateđen pa po 2 moža eno mesnato konzervo, ki so pa tudi čimdalje manjše. Seveda moramo prazne konzerve vrniti nazaj, v tovarnah jih obrežejo, napolnijo z "mesnato juho", zapečatijo zopet dobro, da se ta brožga ne usmredi in evo jo zopet pri nas, seveda zopet manjša itd.

Ako pomislim na ubogo pehoto v prvih črtah v večnem minskem ognju! Govori se že celo, da bomo fronto obrnili? Slišimo celo, da se naši že pripravljajo na novo ofenzivo v Tirolah proti Lahu.

Laški il "Resto di Carlino" pa poroča, da so vse laške meje zaprte, kakor tudi, da je 65% laških železnic ustavljenih za privatni promet.

Naši listi pa poročajo, da je to radi tega, ker se Lah zopet pripravlja na beg-ako ne bo narobe?

Naši letalci nam javljajo, da ima Lah pri Bisseriniju pri Piavi pripravljene lesene mostove. Torej vsekakor se nekaj pripravlja.

Trdovratno kročijo govornice, da bo začel Lah tu na Piavi svojo

12. bitko. Sumljivo je že to, da je na laški strani dnevno po lo do 15 priklopnih balonov v zraku.

Zopet obstreljuje Lah z težkimi topovi, kakor že vsak popoldan zadnji čas železniško progo S.Stino-S.Dona di Piave. Naši vleki vozijo skoraj do prve naše črte municije, ki jo iztoverjajo poleg proge na levi in desni strani. Ob 5 popoldne gre taka skladosnica municije v zrak, ker jo je sovražnik zadel.

Danes opoldan je bil pri našem izvidniku oberst nadvojvoda Kerl Albreht. Ko je pričeval Lah obstreljevati v bližini naše prvo črto je takoj vprašal po "lisičji juknji". Tako nem javi naš izvidnik.

12.3. Od brigade pride naslednji ukaz:

Vse topniške edinice morajo biti v strogi pripravljenosti, da v službu potrebe vržemo v zrak vse lastne topove in municije, ako bi Lah pričel z svojo ofenzivo ob Pavi.

Slišel sem pogovor častnikov, ki pravijo, da bi bilo naši pehoti nemogoče Laha zadržati, ker nima zadosti hrane! Kajpa mi topničarji? In naši konji, ki nimajo drugega nego suho koruzno listje? Torej bežali bomo, kakor je predvideno! Hvala bogu! se sliši marsikje! Iz zaledja še vedno ne prihaja nič živeža. In Lahu je to gotovo znano in zmagé si je zvest!

Opoldan prosim poveljnika radi dopusta, pa mi cinično-ironično odgovori, ako ne vem, da je v Cessalti tifus?

Nekateri dopustniki, ki so se danes vrnili vedo povedati, da so bile v Gradcu, glavnem mestu Štajerske pred tremi dnevi velikanske demonstracije. Kruha nam dajte so upili in ropali po trgovinah in razbijali izložbene šipe, menda od lakote, da so potem bili siti, čudni takile patriotje, ki fronte še najbrž videli niso.

Drugeče cel dan vrtarimo in na fronti ni nič posebnega.

13.3. Naša dva izvidnika Helige iz Oberkollbruna in Klinar iz Ljubljane se med seboj telefonično pogovarjata o sedanjih slabih razmerah, pa zavpijem vmes: "Bomo šli pač eden za drugim z trebušnim legarjem v bolnico!" Pa je Helige mislil, da je to Klinar rekel in odgovori: "Da, da, nebo šlo drugeče!" Kdo je bil, ki je v njun pogovor posegel pa ne vesta!

V našem vojnem zaledju so se pojavili sami Ogrji, ki so že vse iztaknili in odnesli kar se je odnesti dalo.

Zvedeli smo, da imajo tudi v Ljubljani in Zagrebu koruzni kruh, ravno tako pa tudi na Dunaju.

Ob 9 zvečer začnejo naši težki minometi obstreljevati prvo laško linijo od Bisserinija do Zeusons. Ne traja dolgo, ko tudi Lah začne naše obstreljevati z minami. Vsa naša artilerija odpre močen ogenj na laške minomete, ki traja 1 uro. Ob pol 11 zvečer se fronta pomirja.

14.3. Cel dan in noč mirno. Zvečer prične deževati in mi pa streljati. Ne ki top strelja prekratko, namesto na minomet v Pavo. Jaz streljam previdno. Češki nemčur Meitnar tudi, toda izkazalo se je, da je on kriv. Zgodilo se mu ni nič, meni bi se, kakor Slovincu. Zdej ni več kriv smodnik.

Depeša pa pove, da je naše topništvo, ki je bilo v Rusiji že na pi-javski fronti.

Predvidoma grem jutri sli pojutrišnjem na dopust!

15.3. Dežuje. Nič pomembnega. Menaža čimdalje slabše.

16.3. Lep dan. Živahno sovražno letalsko delovanje.

17.3. Pri naših dveh topovih je prišel za poveljnika neki poročnik, pravi Čeh, ki se pa vedno skriva, izvzemši, da spregovori z Slovenci par besed, ker smo Slovenci pravi, več si ne upa. Povedal sem mu katere

se ima bati, kar se tiče politike.

Opoldan nspravi Lah močen ognjeni napad na San.Dona. Mi silovito streljamo na laški minomete in jih v pol uri prisilimo, da umolknejo; Pri tem ranjen en topničar, ki se je slučajno nahajal pri izvidniku v prvi črti.

S Čehom sem stavil, da preskočim 12 municijskih zabojev, kar se mi je tudi posrečilo in sem prejel od njega loo kron, loo cigaret, kruh, in opoldansko menažo.

Od 4 do 7 popoldne pa strelja neprestano neki laški težki minomet pri Bergamo v našo prvo črto.

Naš poizvedovalec v prvi črti se ne javi. Silovito metanje rudečih raket nas obveščajo da je nevarnost, toda ne vemo kam streljati. Kasneje smo izvedeli, da je izvidnik mirno spal v kaverni.

Zvečer ko sem slučajno iskal "čike" okoli častniške barake sem ujel na uho sledeči pogovor: Da bomo Nemci pričeli ~~AA~~ v kratkem na Flandrskem z svojo največje ofenzivo proti Angliji in Franciji. Ta velikanška bitke, da bo odločilnega pomena. Ako se Nemcem ne posreči, izgubljeni smo! Tudi mi?

18.3. Ob 4 zjutraj zopet laški siloviti topniški napad na San.Dona. Ker so se napada udeležili tudi laški minometi, smo mogli tudi mi močno streljati. Ob 5 zjutraj se vrša mit, ki traja celi dan.

19.3. Ker je izvidnik javil ob 1 uri zjutraj, da se sliši močno vrvenje v prvi laški črti in ker se domneva, da se sovražna pehota menjava, smo tekoj odprli silovit ogenj z granatami in šrapneli na prve laško črto in nje neposredno zaledje. To streljenje traja do zgodnih jutranjih ur.

Koliko izgub smo mu prizadeli? In tudi od brigadnega dovoljenja se ne sliši nič, znak, da imamo municijona dovolj.

Puškine kroglice od tam preko priletavajo v naše položaje, kakor nekoč na koti loo pri Sv.Merku.

Opoldan pride poveljnik v položaje. Ker z mojim dopuserom je vse tiho? ga poberam. Erkolungsurleub je ustavljen. Na Anbaunrleub ne morem iti ker nimam zemlje. Že dobro! Toda, toda, bom prosil za vas pod "nujne druženske razmere". Prosim! Že dolgo čakam na vrsto. V 14 dneh za gotovo vam obljubim!

20.3. Pri železniškem mostu je sovražni minomet celo noč obstreljeval našo strojnico na tej strani mostu. Seveda strážnice ni bilo tam. Vidi se vsekakor, da je strojnica glavno orožje pehote.

Cel dan obojestransko letalsko delovanje.

Od danes naprej bomo dobivali menjaje 1 dan meso, 1 dan po 2 moža škatlico sardin.

Nastavijo me, da bom sprejemal depeše o bitki iz flanderske fronte: Prva depeša:

Na flanderskem stoji proti Francozom na fronti na vsak km 1 nemška divizija v širini okoli 70 km med Arrasom in La Tere z ciljem prodreti do Amicuse.

Popoldne se podam k voznemu parku. Povedali so mi, da so že ves gnoj premetali, toda ne najdejo ničesar več. Zvečer se vrnem.

Od 11 zvečer do točno polnoči obstreljuje^J laški minometi naš 14 sektor, ne da bi nam bilo treba streljati.

O naši ali laški ofenzivi se ne sliši ničesar več. Potihnilo je!

21.3. Nemčurski četovodja K. me nahruli z "trotelnami" Sem? Vi še večji, pod vratom se vidi! To je jutranji pozdrav, namesto umazane vodene kave.

No pa tudi to se bo pozabalo, kakor sem pozabil na mslega šikana

četovodjo Reiherja iz Dunajskega novega mesta, kateremu sem obljubil tisti dan, ko sem odhajal na fronto, da ga zmeljem, če se bo kedaj prikazal na fronti. Usoda je nanesla, da je prišel k nam. Nisem ga zmel, roke sva si podala tovariško.

Prvi spomladanski dan. Lah strelja cel dan v naše zaledje.

Druga depeša:

Točno ob 4,40 uri zjutraj se je začela nemška ofenziva na Flanderskem. Nemška topniška predpriprava je trajala 3 ure. Največji bobna-joči ogenj z novim strupenim plinam, kar jih pozna zgodovina!

Oči vsega sveta so obrnjene na to veliko nemško ofenzivo. Tudi naši nekaj upajo?

Ob tričetrt na 4 popoldne obstreljuje Lah z 12 selvami po 8 strelav cestu, ki vodi iz naše Noventne pozicije k našemu voznemu perku. Strelja imenitno. Na cesti ni bilo ne konjev ne trenca, nego samo moštvo. Kaj je zagledal? Tudi pred polnočjo strelja istotako in ravno tje. Grozovit pok povzročajo te laške oziroma francoske ekrazit granate.

- 22.3. Tretja depeša javlja popoldan, da so Nemci na Flanderskem že zvezeli prvo francosko obrambno črto ali kakor pravijo Nemci sistem.

Ob pol 6 zvečer napravi La mečen šrapnelni napad na naše prvo črto od Noventa do San.Dona di Piave. Od sektorja 9 in 13. napad traja 1 uro in je naša pehota in naša baterije močno odgovarjala.

Odvzmem od ukaza poljsko artilerijske brigade 28:

Pri Lahu onstran Piave se nahajajo ameriksanski letalci. Ta ameriksanske letala se spustijo daleč v naše zaledje. Nenadno kakor da bi padel se spustijo na zemljo. Tu odskoči ameriksanski poivedovalec na tla, naker se letalo dvigne zopet kvišku in se odpelje tja preko. Ameriksanski poivedovalec ima nalogo poivedovati, kje se nahajaj o naše rezervne čete, tren, baterije, letala, municijske in proviant-na skladišča, ter ostanejo v našem zaledju 8 do 14 dni. Po tej dobi ga pride letalec zopet iskati. Medtem se pogovarja poivedovalec z pilotom takole: prvi daje znek z lučjo iz kakega drevesa ali hiše in to vedno ponoči ko kroži ameriksansko letalo nad njim, ki mu odgo-varja z strojno puško! ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

Prav po ameriksansko. Večkrat sem že slišal to pokenje strojnic ponoči v zraku. In čudno je tudi to, da Lah najde skoro vsako našo baterijo, če je še tako dobro skrita. Očividno se mi dozdeva, če je to res, da sta oba v zvezi z nekskim "radio", eden oddaja drugi sprejema gotove znake. V prihodnje sem ~~XXXX~~ bom boljše zanimal za to.

- 23.3. Od zjutraj do točno 11 dopoldne obstreljuje Lah z težkimi granatami naša dva težka topova naše baterije 3/28, ki stajita desno od naše-ga položaja. Točno 268 granat je zabil Lah v ta dva topova. Seveda je vse razbil. Moštvu se ni pripetilo nič. Od daleč so opizovali učinke laških granat, kakor sem tudi jez iz hiše. Na vsak polni za-detek je sledil aplavz.

Ob tričetrt na 1 popoldne pa zadenejo Lah v polkovno poveljstvo pešpolka št. 3. Rani polkovnega poveljnika oberšta težko ter težko rani mnogo infanteristov.

Popoldne pa zopet obstreljuje položaj obeh že stolčenih topov do poznega večera. Kdo ima zgubo, kdo dobiček? Tudi popoldan sem štel laške zadetke, toda je prišlo nekaj drugega vmes.

Ob 3/4 na 3 popoldne se pojavi neká težko letalo nad nami, očividno "Farmen". Laški je. Že prihaja 7 nemških malih lovcev. Obkolijo preračunano laškega Farmana. Samo eden ga napada in obstreljuje. Točno ob 3 je zadet! Plamen nenadoma bušne iz letala. Počesi krene

Po sprejemu depeše, mi povejo po telefonu, da grem jutri na dopust. Hvala bogu! Zmagal sem!

Popoldan so metali naši in laški letalci letake z napisom: DOL Z VOJNO in ŽIVEL MIR.

Čudno se zečenjs nekaž rezpletati.

30.3. Opolden imam že vse listine in lo9 kron v rokah.

Popoldan prične Lsh silovito obstreljevanje ceste, po kateri bi moral iti. Ali je to vzrok ali kaj drugega, iz poveljstva prejmem telefonično vest, da še ne smem zapustiti položaja!

Čeh poročnik omeni: "Najbrž ste se tiščali zidu ali pa stali neizolirani na tleh in je Italijan izvedel, da se Leskovec poda na dopust. Najbrže misli, da ste vrhovni poveljnik vse avstrijske oborožene sile na Pievi. Kako si morete drugače razlagati!"

Dvanajsta depeša:

Pove, da je število zaplenjenih topov naraslo na 1.100. Ujetnikov nič!

Sicer pravijo nemčurji, da radi tega ni ujetnikov, ker jih Nemci vse postrelijo. Ali bomo še to gozden "futrali?"

Obstreljevanje ceste traja do poznega večera. Drugače nič posebnega. Noč mirna.

Da se oddolžim, ker grem na dopust imam ponoči telefonsko službo, najbrže mi gredo na roko, da bom izvedel iz prve roke, kdaj ~~itmi~~ bi dovoljeno iti iz položajev. Upam, da sem danes sprejel zadnjo depešo!

Taa, taa, ta, ta! Tukaž polkovno poveljstvo! Tukaž baterija 1/28, kontrola! Ta, Ta, Ta, Ta, Taa! Tukaž baterija 1/28, kontrola od grupe! Hvala! Ta, ta, taa, taa! Ta, ta, taa, taa! Halo! Ta, ta, taa, taa! Halo! Halo! Divizijska komanda! Halo! Ta, ta, taa, taa! Končno se vendar prav zaspalo jevi: Tukaž divizijsko poveljstvooooo! Kurze fůks, lange haksen, kdo je pri telefonu? zavpijem v slušalo! Večkrat ponovi: Tukaž kaprol ta in ta! Umolknem in se smejem! Taa, ta, ta, taa!

Taa, taa, ta, ta! Tukaž polkovno poveljstvo! Tukaž baterija 1/28, kontrola! Ta, Ta, Ta, Ta, Taa! Halo, tukaž izvidnik! Kontrola! Od kod! Baterija 1/28! Taa, ta, ta, Taa! Tukaž baterija 1/28! Kontrola od grupe! Hvala! Ta, ta, Taa, Taa! Ta, ta, Taa, Taa! Halo! Ta, ta, Taa, Taa! Halo, halo! Divizijska komanda! Halo! Ta, ta, Taa, Taa!

Končno se vendar prav zaspalo jevi: Tukaž divizijsko poveljstvooooo! Kurze fůks, lange haksen, kdo je pri telefonu? zavpijem v slušalo. Večkrat ponovi: Kaprol ta in ta tukaž! Umolknem in se smejem! Taa, ta, ta, Taa! Halo tukaž baterija 1/28! Kontrola od poizvedovalca! Hvala, ende, fertig, slus!

Zadremam kake pol ure. Poklicati moram vse postaje. Ko se uverim, da se vse javljajo, lahko zopet zadremam! Sanjam o domu, o dopustu! Zbudim se, sedaj me kličejo zapovratjo druge postaje.

Ko je končno se podam na sveži zrak. Sprehejam se pol ure. Dolžnost mi veva, da sedaj jez kličem zapovratjo vse postaje. Ura je že pol 11 zvečer.

Mnogo truda me stane, da zbudim zaspance onraj žice. Končno me premeže zaspavec. Za trdno zaspim!

Taa, ta, ta, Taa! Dolgo mi je moglo trobiti v uho, predno se zavem do dobrega, da stoji na oni strani sem divizijski poveljnik Marela. Kaj sedaj? Ta, Ta, Taa, Taa! In kako hitro se jevi sedaj ta vedno zaspance postaja. Orozovito me je zečel zmerjati. Pa kdo se ga boji. Smejem se mu. Kdo tam vpraša? Tukaž predmojster Leskovec! Kako se

je nad meno j rentsčil. Tukaj stotnik Marela! Kako, da se niste takoj javili idioti idioti! Sem že pravilno odgovoril. Ravno kar sem prišel iz latrine, niti 5 minut se nisem zamudil, pokorno javljam! Najbrž je začutil duh latrine po žici, ker je prosil za takojšen spoj z baterijskim poveljnikom.

Zopet en čas mirno. Tea, tea, ta, ta! Javi se polkovno poveljstvo. Kontrola od baterije 1/28! Dobro, hvala! Halo kdo tam? Vozal, Slovenec? Da! Kdo tam? Leskovec! Slovenec? Da! Ali niste šli na dopust? Ne! Kako to? Zdi se mi, da ste bili tudi vi imenovani pri prenosu dnevnega povelja danes zjutraj! Ali imate dovoljenje? Seveda ga imam! Kaj pa čakate? Kar pojdite, hvala lepa!

Komaj sem, da poneha pogovor med Marelo in našim poveljnikom. Ta, ta, ta, ta, ta, ta, ta! Kdo kliče? Leskovec! Kaj je novega? Ravno kar sem izvedel iz polkovnega poveljstva, da lahko grem na dopust! Dobro, kar pojdite, srečno rajšo, pa da pridete ob svojem času zopet k bateriji, lahko noč! Od iznenadenja sem kar zeupil v slušalo "servus"! Ure je točno polnoč!

To pot pa se nisem dolgo pripravljaj saj druge monture od sedanje nimam in celo ponosen sem. Ljudje bodo vsaj videli, da sem frontni vajak.

31.3. Ob 2 zjutraj zapustim položaje. Razen telefonista in straže vse spi v globokem snu. Nič nisem utrujen. Ob 3 zjutraj sem že pri voznem parku. Ob 1/4 na 4 se od tam odpeljem z vozom na kolodvor v S.Stino. Tu kupim nekaj sledkorja in 5 kg riža od nekega laškega kmeta.

Prepričan sem bil, da se bom doma prikupil, saj riža že dve leti niso videli.

Ob pol 9 se šele odpeljem iz San.Stina. Čez Portogruaro, Tossalta, San Michele al Tagliamento, Latisana, Palarsola Veneto, Mursana, San Giorgio di Nogero, Toree di Zuino, tu pridejo v vlak ponovno mednarodni žandarji, ki nam poberejo vse, kar imamo jestvin v nahrbtniku.

Medžari previjo, ni dovoljeno prenašati preko avstrijske granice jestvin iz laškega ozemlja. Kaj hočem z žalostnim srcem sem jim mogel izročiti sledkor in riž. Z ogačem in gnusom se sedaj spomnim, kaj smo prev za prav avstrijski vojaki. Ali sem ukradel? Pošteno sem laščal, z resnično krvavo zaslužnim denarjem. In KKKK kdo bo dobil ta živež, ki ga nam tu pobirajo?

Ali je sploh to pravično in pošteno, da se tako dela z nami, ko sem tudi jaz imel dovoljenje, da lahko ponese domov živež iz okupirane ozemlja. V nebo vpijoče krivice se nam godijo!

Tega mnenja pa niso bili nekateri Čehi in Furlani. Po kratkem prerekanju že frči žandar skozi okno. Vlak vozi ta hip v useku. Druge žandarje so naši podčastniki razorožili in zvezali in tako pride vlak ob 11 dopoldne v Cervignano. Kolodvor je popolnoma zgorel. Pred njim čaka polno Medžarov. Takoj sem razumel. Ker bi njihovi sotovariši narekvirirali po vagonih ubogim frontarjem bi tile tu spodaj kakor sem zvedel bi nesli v Trst prodajati.

Patrulje odpelje zvezanega žandarja. Mi smo dobili nezaj odvezto X blago. Čast Čehom, ki so nas rešili resničnih roperjev.

Zopet doživljam, ki me je predočil "korupcijo" v avstrijski armadi. Ni čuda, da so Čehi proti Avstriji, ki je nam, ki se zvesto bojuje mo, mečeha.

Ne bi zapisal tole, če bi ne bil prepričan, da smo Slovenci in Sloveni sploh, vedno v prvih črtah, medtem ko so Ogri le v zaledju in se dobro imajo in nazadnje nas še okradejo in tako prefrigano.

Po pol urni zamudi se odpeljemo. Ves vlak je vsklikal proti Avstriji, ki goji na svojih preih polipa. Nihče se ni upal Čehom protiviti.

Nasprotno prav so j m deli. Kako bāšne?

Ob 3/4 na 1 popoldne se pripeljemo v Monfalkone, tam spredaj je Grmeda, tam sem bil jeseni leta 1815.

Ob 2 uri sem v Nabrežini, ob polX 4 v Opčini, ob pol 7 v Divači. Sele ob 11 ponoči odpelje vlak iz Divače. Zjutraj ob svitu bom v Pulju si mislim, zleknem se na klop, priporočil sem se sprevočniku Filipčiču in trdno zaspi. V vlaku ni luči.

- 1.4. Filipčič me zbudi. Ob 6 zjutraj iztopim iz vlakeXXXXXIXXIXX v Pulju. Koločvor je poln vojaštva in mornarjev z puškami. Odpeljejo me na kolodvorsko komando, kjer me zaslišujejo kakor zločinca. Pri vojnem komisarju v vojašnici I.R.87 se moram javiti, predno grem v mesto. Tu se javim kjer ponovno sprašujejo in vpisujejo. Na Kaštel se moram podati!

Zdi se mi nekam vse sumljivo. Podam se v trgovino Martina, kjer sem bil pred vojno nemeščen. Tu pustim nahrbtnik.

Grem ven in v tem me opomni nekiXkeprol, da moram nesti seboj tudi nahrbtnik. Tako? Torej me spremlja tajni policist? Seveda on ni X/kriv. Ukaz je ukaz!

Grem po svoj nahrbtnik in hitro odložim svoj dnevnik v trgovini.

V Kaštelu me vsega preiščeajo, pregledajo nahrbtnik, potem sem lahko šel domov.

To so krive črke PV in mojem "odprtem ukezu!"

In po vsej tej avanturi pridem končno ob 9 uri zjutraj domov, kjer sem bil še precej prijazno sprejet kod stXkan in umazan avstrijski frontni soXdat.

V času mojega drugega dopusta doma v Pulju v času od 1. aprila do 21. aprila sem zvedel sledeča "autentična sporočila": Ko sem prišel, kako Nemci zmagujejo na Flanderskem se mi je dozdevalo, da me imajo za norca. Nemška ofenziva je propadla.

Lahi so parkrat bombardirali Pulj. Mornarji so uničili laški zrakoplov "Citta di Jezi"

Z prehrano vojaštva in prebivalstva je čimboj slabše. Avstrija in Nemčija ne bosta dolgo.

Neka laška podmornica se je ujela v mrežo.

Letos bo vojne konec. Lahi bodo zavzeli Istro, Goriško, Trst, Pulj in Reko. Jugoslovani se pripravljajo na vse mogoče. Vse je sito vojne. Marsigdo mi je rekel, da smo mi krivi, da se vojna teko dolgo vleče.

V Avstriji so bile hude bitke med sestradanim ljudstvom, delavstvom in vojaštvom. Mnogo toveren je zletelo v zrak. Nemirno in nevarno ozračje je postalo.

Prve dni februarja t.l. so se uprli mornarji na vojnih ladjah "Gregor" Rudolf Novara ecc, zneni vojni brodovi iz Pulja. Upor je zdušil korvetni kapitan "Novara" Lichtenstajn. Ustrelili so 1 Čeha in 3 Dalmatince /imena nisem mogel izvedeti/ ter več nego 100 upornikov je dobilo po več let ječe, medtemi je tudi več Slovencev. Bajje so imeli tudi admirala ujetega, pa se je rešil!

- 20.4. Danes se odpravljem zopet na odhod v pekel. Marsikaj sem zvedel, da se bom vedel ravnati. Popoldan si še enkrat ogledam avstrijsko Poljo, saj ko se zopet vrnem ne bo več. Od vseh znancev in prijateljev se poslovim in vsi mi zaželijo, da naj pazim na svojo glavo. Zvečer se podam kmalu spet.

- 21.4. Ob 2 zjutraj moram od doma, toda Sele ob pol 7 se odpeljem iz pulj-

skega kolođvora vájnim pustolovščinam naproti!

Ob pol 5 popoldne pridem v Nabrežino. Ostanem tu in prenočujem sam samost v neki podrti baraki. Nikamor se mi ne mudi.

- 22.4. Danes se cel dan sprehajem po Nabrežini. Čez Sv.Križ in Grignano se peljem do Miramare. Proti mraku se pripeljem z vozom nazaj.

Ob 7 zvečer se odpeljem iz Nabrežine in točno opolnoči sem v S. Stino.

- 23.4. Tu izvem, da je padel na zahodni fronti predvčerajšnjem znani nemški pilot Manfred Rihthofen, ki je zbil skoraj 100 francoskih in angleških letalcev na tla. In, da je v Rimu podpisala italijanska vlada in čehoslovaški odbor pogodbo o organizaciji čehoslovaške armade, ki se bo borila v Italiji proti Avstriji.

Ob 10 zjutraj se podam peš proti fronti. V Ceggi ne najdem več našega voznega parka. Videti pa je, da ni dolgo odkar so se premaknili. Silovito megleno je, vse v vodi. Zgrešim pot, ker nenkrat se znajdem na glavni cesti, ki vodi v S.Dona. In že pokajo laški trupneli nad menoj. V jarku kraj ceste iščem zaklon.

Tam nekje je moja baterija in ko pridem do kolen v vodi do položaja vidim da je prazen. Baterije ni več tu in prav je, da se mi ni nikamor mudilo.

Poizvem pri bližnji ogerski bateriji, kjer mi častniki povedo, da je šla naša topniška brigada ravno ob 3 zjutraj odtod in je namenjena v južno Tirolsko.

Res? Prvič ko sem prišel iz dopusta mi je ušla baterija na soško fronto, danes je narobe zopet. Izvem še to, da je baterija na poti do Motta di Livenza na l. etapi.

Kdo bo tekal za baterijo? Nazaj v San.Stino se podam, tam se prijavim in tudi prenočujem v "osebni zbiralni postaji!"

- 24.4. Ker ne vedo kje bi našel svojo baterijo, ostanem do nadaljnjega v S.Stino.

Ta mešanica vseh narodov se mi dopada. Najbrže, da sem edini Slovenec, Medžari so grdi ljudje, ki ti ne gredo prev nič na roko. Eden mi celo reče, da naj grem v Avstrijo, tu da je Ogerska.

Končno sem rešen, ko dobim nalog, da naj se z vlakom odpeljem do Casarsa della Delizia. Ob 4 popoldne se odpeljem z vlakom iz San. Stina di Livenza in preko Portogruaro, tu se presedem, Taglio Veneto, Cardovado, Morsano al Tagliamento, od tu vodi cesta v bližnjo Bagnarolo, kjer smo prenočevali lani v noči od 6. na 7. novembra, Gleris in pridem zvečer v San.Vito al Tagliamento. Po 1 uri postanka se odpeljem do Casarsa della Delizia in se podam nazaj v San.Giovanni, tu prenočujem pri Gorskih strelcih II.

- 25.4. Zjutraj ob 9 se odpeljem iz Casarsa della Delizia in preko Orcenico di sotto, Pordenone, Fontana fredda, Sacile, Orsago do Pisumano kamor pridem ob 11 dopoldan.

Tu je letališka postaja. Tu vprašujem povsod po mojem polku, pa nihče ne ve ničesar. Vse tajno, ko niti poveljstva ne vedo?

Podam se v Borgo in Bibano, tudi tu ne vedo nič!

Ker sem prost in imam čas se podam v San.Veudemiano preko San. Fior di sotto. Tu najdem vojaški vlak, ki me popelje čez San. Fior di sopra, Colle Umberto, San.Giuseppe di Vesgna, v predmestje Ceueda pri Vittorio. Tu se podam v vojaški dom, kjer prenočujem.

- 26.4. Cel dan v Vittorio. Pri etapskem poveljstvu izvem končno, da pride moj polk jutri semkaj. Komaj čakam tega. Tu je še sneg in mráz.

27.4. Dopoldan se podam v 3 km oddaljeno vas Seravalle, kjer se bo moja baterija ustavila. Moji častniki pridejo semkaj ob 10 dopoldne.

Se prijavim. Helige mi pove, da imam vedno smolo ko grem na dopust. Opoldan se pripelje baterije. Začenja močno deževati. Nastaja grozno blato.

Baterija je bila 5 dni na potovanju. Pojdemo pred Asiago! Torej zopet k tistim Lemerle, ki n'nezavzeten. Zopet bomo pričeli z ofenzivo v južnem Tirolu. Tam je tista točka, ki Avstrijo moril

Drugi Slovenci, ki so tudi prišli iz dopusta vedo povedati, da se v zaledju vojaštvo upira. Videti je, da bi Avstrije rada naglo končala vojno z zmago, da bi potem imela vojaštva za ureditev notranjega nemira. Ali ne bo prekasno?

Mi, ki smo Jugoslovani že vemo kaj se pripravljajo: Proč od Avstrije! Zakaj, pa ni hotel cesar Karl realizma? Zakaj je poslušal Viljema, ki je rekel, da ~~XXXX~~ Slovence uničiti, da mora nemštvo zmagati? Ko je zasedel prestol je imel priliko dati vsem narodom v Avstriji popolno svobodo in skleniti mir! Zakaj se je pokazal slabič?

Kdo bi mu zaupal, da bi posebno nas Jugoslovane vodil? Nihče več!

Zakaj smo avstrijski vjaki in se moramo bojevati za nemštvo, ki vidimo, da to nemštvo nas hoče uničiti?

Zdaj ko se iz dneva v dan bolj zavedamo tega dejstva, smo pripravljani na vse!

Moj oče je ugenil, ne, prepričan je bil že leta 1914 ko se je pričela vojna, da bo tako izpadla, kakor sedaj slutimo. Čeprav smo krog in okrog obdani od nemcev in nemčurjev, se ne bojimo več, kakor smo se bali predno sem šel na dopust. Zdaj vem, zakaj se tako dolgo odlašali z mojim dopustom in zakaj sem P.V.

Proučil in spoznal sem vse prijatelje in sovražnike v bateriji!

Kasno v noč smo se pogovarjali, kakor kakšni uporniki v temi in na mrezu. Kadimo seveda moj tobak "hercegovski!"

28.4. Od pol 7 do 10 dopoldne maširamo v snegu, mrazu in blatu od Seravalle preko reke Meschio, Savasso, San Floriano, mimo Lago morto, Cima nove, tu so hudi klanci in serpentine do Fadalto. Od ~~Seravalle~~ Seravalle do Fadalto smo se povzpeli skoraj 300 m nadmorske višine. Težka pot je bila. Konji in moštvo je izmučeno. Wič več ni tako živo kakor nekoč na vojaškem vežbališču. Tudi častniki so nekem vznemirjeni. Glasno si damo duške o tem mučenju.

Popoldan prosimo sonce, da nas ogreje in na meh pozabimo, da je nam hudo in upamo na prihodnje dni, da bo nam boljše, saj z tako hrano ne bomo dolgo zdržali.

29.4. Krasen dan. Ob 8 zjutraj se odpeljemo iz Tadelto. Cesta gre po kresnih serpentinah navzdol in smo kmalu v vasi Santa Croce. Od tu vozimo 1 uro mimo jezera S.Croce, desno ceste in pridemo preko Sestra, Cadalo do Ponte nelle Alpi. Tu imamo odmor in smo zopet na Pisvi.

V sredi vasi je kačipot ki pove, da je do Pieve di Cadore 35 km, tu je, če se ne motim rojstni kraj slavnega italijanskega slikarja Tiziana in še bolj na sever do Cortina D'Ampezzo 65 km, proti jugu od koder smo prišli, do Vittorio Veneto je 28 km. V Feltre proti zahodu je 34 km v Trento pa 120 km.

Ni tu prostora za nas, zato se podamo preko mostu onstran Pieve v vas Polpet, tudi tu ne najdemo prostor in se odpeljemo naprej do vasice Levego, kjer kampiramo na prostem.

30.4. Danes se vozimo iz Levego čez mesto Belluno, ki si ga dobro ogle-

damo in Arzes do vasi Sedico.

V Bellunu vse prenapolnjejo našega vojaštva in žandarjev, ki ima -
jo glavno besedo. Veliko je tudi skladišč povečini praznih in pol-
skih kukukx pekaren.

Pogovarjam se z Slovenci raznih edinic in dobim vtis, da niso kaj
več voljni se bojevati za monarhijo. Kar lahko ukrademo to imamo,
zato toliko poljskih žandarjev. Tam spredaj je gorje mi pojasnijo.

Ko se vrnem iz Belluna je pri bateriji zopet pregledovanje moštva
po častnikih, seveda se mene posebej in sploh vsega pretipali.

Zadnji notes sem pustil v Pulju doma, a sedaj beležim na polo pa-
pirja, ki jo imam skrito v kapi. Vse v redu! Da bi videli kako
srbi brada našemu poveljniku, ki kar jeclja od neke jeze.

1.5. Danes se vozarimo vsi nekam jezni. Od Sedico preko Bribauo, Meau
do vasice Formageu takoj za San.Giustina. Tu samo mrmramo čez gr-
do ravnanje z nami.

2.5. Iz Formegano pridemo čez Per in Pont v Feltre kamor pridemo opol-
den.

Tu je naše letališče, 6 "golobov" je pripravljenih na odlet.

Po hosti okrog mesta so v rezervi pešpolki 17 in 27.

Stanujemo v tukajšnjem gradu velikemu.

Od Feltre ob Piavi do Primolano ob Brenti je 15 km.

Spredaj pa se razteza nepre magljiva 30 km dolga fronta z znanimi
nezavzetimi gorskimi masivi: Mt.Tomba, Mt.Grappa, Mt.Asalone, kjer
so bile lanskega decembra zelo vroče bitke brez uspeha. X

Torej tam na levi je tista laška zapora, ki drži v ravnino in ki
jo Lani naši premoči tako srdito branijo.

Tu izvem, da je tam gori na hribu fronta Fontana seccha /suhi vod-
njak/kjer so se bili Bosanci pešpolk 4 in celjski pešpolk 87 in
naše poljske havbice 28, ki so utrpele zelo hude izgube.

Vsi so edini v tem, da tam je smrt slovenskih polkov in tudi se
prepričani da dolgo teko ne bo moglo žiti. Ali predreti ali pa ne-
hati je njih parola. Seveda je tudi tu polno žandarjev in pravijo,
da je v Avstriji sedaj več žandarjev nego vojaštva in to v zaled-
ju in na fronti.

Cudno pa je to, da so žanderji sami Nemci in Madžari in kvečjemu
kek nemčur.

Na nas Slovence-bojevnike imajo posebno piko! Zakaj?

Zvečer sem v njihovi družbi kjer zaupno izvem, da bo v Avstriji
izbruhnila revolucija. Tihol naj bom o tem;

3.5. Danes se peljemo iz Feltre čez Arten, tu je žična vspenjača gori
na Mte.Cismon in Mte.Gallo.

Na Mte.Cismonu je pokopališče koroških ostrostrelcev, ki so padli
nekje pri Mt.Pertica in Mte.Asalone, in čez reko Cismon in vasico
Giaroni pridemo ob 3 popoldne v Arsie nekaj kilometrov pred Primo-
lano.

Še prav nič ne vemo kam bomo šli. Tam spredaj je Mte.Grappa, ki
je zdaj Avstriji težak udarec in na katerem počivajo tisoči in
tisoči naših in laških bojevnikov.

Tu izvem, da bi bili naši predrli in zavzeli Mte.Grappa, da pa naše
artilерија naši pehoti ni pomagala. Kaj je bilo temu vzrok tu ne
vedo. Le to vedo, če bi bile naše in nemške trupe zavzele tam gori
zadnje laške okope bi bil Lah premagan in Avstrija bi bila zmagala.

Danes je Lah Mte.Grappa tako pripravil in utrdil, da ni sile na XX

svetu, da bi ga zavzela. Zato sklepam, da bo Avstrija skušala kje druge predreti v beneško ravnino ne več med Brento in Piavo.

Neki infanterist je pripomnil, da bo Avstrija poslala vse poljske žandarje na Mte.Grappa, ki ga bodo gotovo zavzeli in s tem Avstrijo rešili propada. Mogoče bi ga res, saj so vsi podčastniki in dobro rejeni.

Slutim, da bodo ravno ti žandarji krivi, da bo vrag Avstrijo vzel, kakor se je izrezil neki slovenski poročnik, ker mi frontni vojaki nismo več svobodni in nimamo nobene besede več.

In čimdalje več jih je na fronti teh, ki jih vsi sovražimo. Avstrija z silo ne boš nič dosegla! Ker sem zvedel jaz, že vedo vsi pri bateriji,

- 4.5. Ob 7 zjutraj se odpeljemo iz Arsie, po silovitih navzdol držečih serpentinah pridemo ob 9 zjutraj v Primolano čez Faastro. Odmor.

Ogledujem si laške trdnjave ob cesti. Notri ne smem. Sedaj trpi ta laška utrdba pod laškim ognjem Ogledujem si učinke laških granat na južni strani in naših granat pred predorom na severozahodni strani.

Na oni strani ogste teče Brenta. Spredej kakih 6 km je laška trdnjava Piovega, ki sedaj Lah tudi obstreljuje. Zraven te trdnjave je ves Cison, pred vasjo pa veliko vojaško pokopališče in kakor pravijo so tam pokopani na tisoče junakov, ki so padli na Col Caprile in Mte.Asalone.

Po dvehurnem odmoru se odpeljemo v Valsugano!

Glej, do tega trenutka smo vsi mislili, da se podamo proti Valstagni. Hvala bogu! V zaledje gremo. Iz obroča žendarskega pritiska. Bolje je tako. Vsi se nekam oddahnemo.

Pri Tezze prekoračimo bivšo mejo in za nami je območje Sette Comuni in Mt.Grappa.

Obmejni kolodvor je ves v razvalinah.

Že smo v znani Valsugani na avstrijskem ozemlju.

Ironija usode, iz laške strani pridemo v Valsugano na Civaronu, ki nam je leta 1916-17 zapiral pot proti Primolonu, bomo videli iz laške strani naše in laške prve črte in tam, nad Telve di sopra smo bili mi in smo streljali semkaj.

V Belvedere, ravno nasproti Civarona se ustavimo in kampiramo na prostem, saj je vse v razvalinah. Smo tudi bolj v mrzlem kraju že. Saj smo prišli iz juga in gremo na sever. Kam bomo prišli?

- 5.5. Iz Belvedera se peljemo čez Ospedaletto, Aguedo, Castelnuovo in pridemo popoldne v mesto Borgo.

- 6.5. Danes smo cel dan v Borgi. Mesto je polno vojaštva, toda žandarjev ni več videti. Tudi nekaj civilnih ljudi sem videl. Ali so tukajšnji prebivalci, ki so prišli pogledati svoje kraje ali pa so uradniki?

Ker sem utrujen in lačen se raje podam ležati. Sonca je malo in mrzi

- 7.5. Ker ne vemo kam naj se podamo, se peljemo danes čez Marter, tam na drugi strani je gorovje Armanterra in Novaledo do Levico.

Cel popoldan čakamo na cesti na nadaljna navodila, toda iz hotelov ni zlepa častnikov do pozne noči. Kampiramo na prostem. Ker se mi ne ljubi postaviti šotor se vsedem na zednji topovski sedež in kmalu zadremam.

- 8.5. Do poldan še nič ne vemo. Šele proti večeru se podamo na rajžo. Pot gre čez Caldonazzo, Calceranicho.

Zdaj že vemo kam bomo šli? Proti Asiagi? Čez Bozentino pridemo v Vigolo Vattaro, toda glej čudo, namesto na levo, krenemo na desno proti Trientu.

Pa ne da bi šli v zaledje na daljši odmor?

Počasi se ponoči vleče naša pot naprej. V Vattaru obstanemo do zore.

- 9.5. Zjutraj ob 8 se podamo naprej in pridemo opolden v znano Valsordo. Ne gremo več naprej v Trient, tu ostanemo nedoločen čas.
Drugače imamo dan s prosto in popoldne
- 10.5. Začnejo se šikane. Od vseh vetrév prihajajo ka nam tuji častniki, vsi oboroženi in nas pregledujejo, sprašujejo in bodrijo.
Vtis imam, da more to nekaj pomeniti. Toda kdo bo uganil? Mogoče je tudi, da bo Leh kmalu začel z ofenzivo in bomo šli najbrže v n naše utrjene postojanke tja nekam za Francesfeste, kakor vedo povedati neki mlajši častniki.
- 11.5. Zopet nas pregledujejo in sprašujejo, samo tega ne, ako smo lačni Vso municijo, karabinke in bodala moramo ~~vsaki~~ vsi oddati. Vse znesemo v šoljako poslopje.
- 12.5. Danes pregledujejo ti častniki konje in topove. Moj top je popolnoma nov, ker je zadnjemu počila cev pri Piavi, kmalu po tem ko sem šel na dopust. Popolden imamo celo predavanje.
- 13.5. Nemčurjem raste greben. Cel dan imamo vežbe in korakamo kakor reg-ruti.
- 14.5. Zopet vežbanje! Z lačnimi želodci. Meša se jim v glavi gospodom.
- 15.5. Isto. Moštvo postaja nejevoljno.
- 16.5. Se vedno isto. Večini se to vidi preneumno. Dolgo ne bo trajalo.
- 17.5. Med vežbanjem godrnanje. Častniki pokažejo zobe. Ne ustrašimo se jih. Oni imajo orožje.
Stirje topničarji dobijo ukor. Toda jih le zaprejo v šolo.
Drugače bi postalo nevarno.
Nas druge pa poučujejo o disciplini in pokornosti.
Kruh je zanič, hrena je zanič! upijejo. Jaz se pa bolj držim laškega kmeta onstren ceste pri šoli, kjer dobivam meso, polento in vino. Njegova hčer odda ~~moje~~ moje pismo na pošto. Pošta je ustavljena.
- 18.5. Vežbanje je ponehalo, ker je pač ponehati moralo. Kaj bi bilo danes si ne morem predstavljati. Napeto je bilo. Ponehalo je.
Neki topničar je ponoči pobegnil tja preko.
Popoldne izvem po kolesarju-vojaku Sl ovencu, ki je prišel iz Trigenta, da so sli so bali v Avstriji hudi upori po vseh garnizijah. Po vseh slovenskih kadrih kakor v Judenburgu, Admontu, Murau, Radkersburgu itd. so bili upori.
Toda so jih nemški in ogerski polki iz Dunaja in Gradca, ki so prihitali na pomoč razorožili in po hitrem sodišču mnogo Slovencev ustrelili. Po čeli Avstriji vre, kmalu se bo začelo tudi na fronti.
A zato nas naši častniki tako grdo gledajo? Zato toliko žandarjev za hrbtom naših Slovencev, ki se borijo na Mte.Grappa za Avstrijo? Zato so nam pobrali orožje?
Morda je vest verjetna in tudi ne. Kaprol Gabrovšek mi pove, da je istina in da ve kaj se dogaja. Ali boš držal z nami? me vpraša. Bomi Jugoslovani smoi!
- 19.5. Fri nas mirno. Častniki so se pomirili. Že lepše ravnaajo z nami. Kmalu, da bomo šli zopet na fronto. Kam? Semi ne vedo še. V zaledju, da se je nekaj polkov upiralo iti na fronto, toda je že dobro. Nič hudega ni bilo, le nekatere vodje upora so postrelili. Boljševiki, da so!

Mensža in kruh vedno slabši. Nas tolažijo, da bo v prednji liniji boljše z živžem.

- 20.5. Nič posebnega, uživamo mir. Popoldne izvemo, da gremo jutri na fronto. Kam? Pravijo, da bomo bli v neko trdnjavo?

Slovenski častnik, ki pride iz zaledja nam pove, da je bil upor v Judenburgu, kjer je nastanjen kader slovenskega pešpolka št. 17. Upor je bil kmalu zadušen. Ve liko je bilo mrtvih in ranjenih, kakor na fronti.

Izvedel je, da so bili v Judenburgu ustreljeni štirje Slovenci kolovodje upora, še posebej po zadušenem uporu po prekem sodu in po padli sodbi od vojnega sodišča.

Ti štirje Slovenci po imenih: Možina, Hafnar, Stefančič in Dautovič so padli pod strelom iz puške in pred justifikacijo so na glas zaupili: "Živio Jugoslavija!"

Ustreljeni so bili 16. maja zjutraj.

Sedaj sem tudi jaz bil zvečer v naši "zarotniški družbi" in smo na čest padlih, seveda prav po tihem trikrat vekliknili: "Živio Jugoslavija-Živio Jugoslavija-Živio Jugoslavija!"

Prestrašil sem se, ko sem potem še dodal: "Dol z Avstrijo!" pa so še drugi dodali: "Dol z cesarjem!" Pravi uporniki. Iz tega se zna kaj izcimiti!

Celo noč nisem zatisnil oči, ker tile dogodki so me pretresli do dna. Saj mi je tudi oče pravil, prišel bo čas, da bodo Slovence streljali!

- 21.5. Zjutraj ob 4 imamo alarem. Odšli bomo. Ob 6 smo že pripravljene. Ob 8 zjutraj se odpeljemo iz Valsorde nazaj in pridemo ob 9 uri v Vigolo Vattaro. Tu ostanemo celi dan. Vo dstvo je videti zmešano, samo ne ve, kaj bil

Pogovarjamo se o uporih, o Slovencih, o svobodi, ki nam mora zasijati in ko pridemo zopet na fronto bomo že vedeli kaj bo nam storiti.

Res, ker nekam z pogumom si želimo nazaj na fronto.

- 22.5. Ob 1 zjutraj alarem. Ob 2 uri se že odpeljemo naprej. Iz Vigolo Vattaro čez Vattaro in Carbonare, žalostni spomini iz leta 1916, prišli pred polдне v Noselleri. Od utrujenosti in slabosti sem spal do 4 ure popoldne. Seveda sem ostal brez kosila in med tem časom je angleški letalec ubil z strojnico enega topničarja in dva renil pri naši težki havbici 22, ki kampa 50 korskov od nas proč.

V rezervi je tukaj tudi pešpolk št. 127, zopet večina Slovenci. Tudi ti že vedo o uporih in o ustrelitvah v Avstriji. Če imamo puške v rokah sprašujejo?

Ob 10 zvečer se odpeljemo naprej in čez Chiesa gremo točno opolnoči.

- 23.5. Čez Gonghi, Gasperi, Mte.Rover, mimo kraja kjer sem bil prvič v smrtni nevernosti 3. aprila 1916 Cost'Alta in pridemo zjutraj ob 4 v Vezzeno.

Tu se nahaja poveljstvo našega III. zbora, pod katero poveljstvo prav za prav spadamo.

Ob 11 uri popoldne zaprežemo topove za avtomobile in se odpeljemo v trdnjavo Verle.

Tu preizkušamo topove, kakor previjo. Jaz malo streljam, ker imam nov top.

Dopolдне ob 10 vidim pred zbornim poveljstvom našega feldmaršala Conrad von Hötendorf, mož je majhen z sivimi brki, ves v rudečem, malomarno se odzove mojemu strumnemu pozdravu.

Hitro se pogovarja z "štaberjem" in se jedrno poda v barsko.

Kasno zvečer se vrnemo iz trdnjeve Verle v Vezzeno, tu kampiramo.

- 24.5. Čez dan smo v Vezzeni. Zvečer ob 9 uri se odpeljemo naprej. Torej zopet ponoči!
- Peljemo čez Campo Rosatto. Ob 11 zvečer se ustavimo na Mandriole pred Campo vecchio prav pod Cima Ci vella, na istem kraju, kjer sem na današnji dan pred dvema leti nosil laška trupla in ker sem bil isti dan polnoči renjen od laške puške.
- Križ je sicer še na gomili, toda napisa ni nič.
- 25.5. Še ni ves sneg skopnel, spimo v šotorih in nas je zeblo.
- Danes izvemo, da bomo v kratkem pričeli z našo ofenzivo proti Lehu. Torej vrata je zopet nad nami. Napačali bomo gotovo Mte.Lemerle.
- Sicer pa ne verjamem, da bi mi tu prodirali, pač pa bomo hoteli najbrž Leha obkoliti. Saj če tudi bi predrli do Verone ne bomo imee li nobenega uspeha dokler ne pade Mte.Grappa.
- Tege mnenja sem bil, sem in bom. Prav je, da bomo mi napadali, gorje če bi pričel Lah, nevem, če bi zdržali. Težko pri taki hrani. Prepričan sem, da bi ne mogli niti bežati v tem slučaju.
- Z par kameradi se podamo k gomili in odmolimo en očensz za njih duše. Niš ne vemo, kaj bo v par dneh z nami?
- Proti večeru se premaknemo v bolj visoke ležeče položaje se podamo. Gorje! Celo noč močno sneži.
- 26.5. Snega je ponoči veliko zspadlo in sneži polagoma celi dan. Cel dan smo seveda v šotorih, kjer nas zebe. Nekateri si kurijo v šotoru. Jaz imam rajši svež zrak nego dim. Tudi po menžo marsikateri ne gre, saj je za nič! Prošiti nas morajo! To smo lačni, kaj? Marsikateri bo rekel, da smo leni, pa to ni res. Oslabeli smo.
- Popoldne se zmenimo z častniki, da bi šli sami nakupovati živež. Saj imemo denarja na pretek, jesti pa ga ne moremo. Obljubili so, da nam bodo šli čimprej na roke.
- Spimo na 1/2 metra v debekem snegu. Malo sem spal.
- 27.5. Pri nas sicer ne sneži več, toda je zelo magleno, medtem ko v ediški dolini sonce sije.
- Opolden nam sporočijo častniki, da je polkovnik dovolil, da gre naš proviantni častnik v Trident nakupovat za nas.
- Hura zgorje po prostoru. Zvečer že izvemo, da pojde od vsake baterije po 1 voz in 1 mož. Za mojo baterijo grem jaz.
- 28.5. Mažarski poročnik se javi, nakupovati gremo že ob 7 zjutraj. Glej, da te ne bo okrnežil! /prvič slišim to besedo/. Vozimo čez Vezzeno, Mte.Rover, Bertoldi, Schlaugenauffi, Wirti, Lafreun /Lavarone/ Carbonare, Vigolo Vattaro, Valsorda in se pripeljemo ob 5 popoldne v Trento. Od Valsorde je kresen dan. Vse belo, češnje cveto. To je drug svet, kakor tam gor!
- Na neko dvorišče zapeljemo vozove in spali smo tudi kar pod vozovno streho.
- Poročnika sem še videl v neki gostilni ali rezervaciji v družbi drugih častnikov in dem.
- Nezapljudiv kakor sem že bil, sem si že domišljeval ali mar ne pije in zsprevlja za naš denar?
- Nekateri so me vabili na neko nesrečno številko, zaker sem se jim lepo zahvalil. Seveda so se ponoči vračali pijani. Jaz sem pa imel druge skrbi!
- 29.5. Zjutraj že izvem, da je veliko premeščanja čet. Vlaki, da vozijo noč in dan živ in mrtev material.
- Ob 9 uri pride na dvorišče še ne prespani poročnik. Pomestu se vo-

zerimo, tu in tam se ustavimo pred neko trgovino "vendita frutti e erbaggi!"

Poročnik zna dobro koketirati in oividno ga prodajalke goljufajo. Italijanke so. Slišim, da se iz njega norčujejo.

Niente patati in mu pomolijo pest pod nos. Razumem!

Šele ko se poročnik odstrani, spregovorim italijansko. Vljudno me povabijo naj pridem na kosilo. Priporočil sem se!

Iščemo naprej po mestu. Ne dobimo, ne kruha, ne krompirja, ne slanin! Bog pomagaj!

Opoldan gredo drugi menažirer v Personalsammelstelle. Jaz se podam v trgovino. Povedajo me na dvorišče v kuhinjo. Imenitno sem jedel in čim več spravil v želodec in pil sem zraven.

Pomenili smo se vsega mogočega. Ker sem videl, da so sami pravi Italijani, sem pač moral držati z njimi. Dva gospoda in štiri dame. Da! Iz Trsta, da sem! Njihov človek. Zvedel sem, da sovražijo Avstrijo in vse njihove častnike. Vojaki, da so reveži. Povedali so, da zgotovo v roku 2 mesecev jih bo prišel Lah rešiti.

Poročniku, ne dajo ničesar. Mu ne zeupajo. Spoznali so ga. Navedna baraba, da je. Mi navadni vojaki se jim smilimo, ker smo v takih krvoločnih krempljih.

Vse in natančno mi vedo povedati o uporih v Avstriji. Siti, da so avstrijske soldateske.

Mi dajo pogum! Dragi, sami pridite in dobili boste vse, kar si želite! Zvečer naj zopet pridem. Obljubim!

Popoldne vozarimo po mestu in nakladamo, ker je bilo kupljeno. In kupil je Medžer češnje, solato. Tu malo in tam malo, nič družega, da ni mogel istakniti! In kako drago je plačal, razmetaval je denar ker tje v en dan. Videl sem, kako ga imejo za "pajacca" Še ponosen je bil na to!

Zvečer sem zopet tam. Do polnoči smo bili "iredenti"; dobro jedli in še boljše pili. Še celo njihovo pesem: "Trento, Trieste, goder la liberta!" sem z njimi pel.

Res dobri so tá ljudje. Opolnoči se podam k svojimi tovariši, katerim pa o tem nič ne omenjam. Kaj jih brige in bi me lahko imeli za izdajalca. Ne zeupam nikomur!

- 30.5. Ob 8 zjutraj zepustimo Trident in se pripeljemo težko obloženi z češnjami in solato ob 1 popoldan v Vattaro. Iz Trenta do semkaj se je vspenjala pot vedno navkreber. Ko nji so utrujeni, odpočiti se morajo. Ostanemo tukaj do jutri.

Lep dan drugače, le jaz sem otožen. Vidim, kako teki častniki imejo nes za nevedne ljudi.

- 31.5. Ob 5 zjutraj se odpeljemo iz Vattare in po poti po kateri smo šli dol se tudi vračamo nazaj in pridemo ob pol 5 popoldne k bateriji na Mandriale.

Hitro sem povedal tovarišem, kaj sem doživel v Trientu. Pripeljali smo semo češnje in solato namesto kruha. In ta voz je veljal skorej 5.000 kron!

Kdo bo to verjel! Čudno, nagnali smo proviantnega oficirja. Marsigdo je imel kamen v roki. Naši častniki se spogledujejo. Medžer zgine kakor "kafra"!

Po celi bateriji gre pač glas, da smo bili temeljito ogoljufani. In to pot so z nami drželi tudi nemščurji. Pa ne radi avstrijskega častnika? Kaj še! Radi mene, toda jaz nisem nakupoval!

Povedal sem tudi našim častnikom, kaj sem videl in slišal v Tridentu in so mi povedali, da bomo v kratkem zopet napredovali.

Utrujen se po vsem tem podam pod šotor k počitku z polno šalo češenj.

- 1.6. Danes povem vsem kako je bilo. Zmenili smo se, da bomo v prihodnje zahtevali, da gremo v bodoče sami nakupovati. Rečeno, storjeno. Častniki so nam obljubili.

Želodec zmeče vse ven, kar se je v njem nabralo v Trientu. Zobamo češnje kakor ptički.

Vreme se boljša.

Čudno, tudi častniki z menoj držijo, posebno Helige, ki povdari, ne pustite se ožemat!

- 2.6. Naše težke topništvo se podaja v zakope. Cel dan vozijo avtomobili težke topovske cevi proti Vezzeni.

Drugače cel dan zobljemo češnje.

- 7.6. Cel teden se pripravlja naša artiljerija. Neglica je silno velika.

Vreme se počasi izboljšuje. Sicer smo zadnji teden zmrzovali po noči. Sneg skopneva.

Če pričetka naše ofenzive je videti, da je zelo blizu. Kje je namenjen glavni napad ostane nam prikrito. Pa saj jo bomo kmalu pogruntali, samo, da se prične. Toda, kakor so častniki in nemčurji sigurni, da bo to pot naša ofenziva uspešna, toliko manj sem jez!

Moje prepričanje je, da Lah ne bo zapustil fronte med Piavo in Brento. Samo, če pomislim na Mte. Asalone-Mte. Pertica-Mte. Grappa-Mte. Tomba.

Čeprav se bo morala naša tamkajšnja slovenska pehota bojevat v senca šandarskih bajonetov za biti in ne biti, saj bo imela spredaj in začaj sovražnika, ne bo kos laški brambi.

Saj se vendar zaveda, da predor Avstrije med Brento in Piavo pomeni smrt za Italijo!

Tudi vidim in prepričan sem, da je vrgla Avstrija sedaj svojo zadnjo karto. Ako ji ne uspe, tem slabše za njo. Še hujše lakoto bomo trpeli, kje je še žetev, ki ja ne bomo kos in podleči ji bomo morali. In to se pravi: Pogin fronte, pogin Avstrije.

Slišim, da bomo šli tudi mi v zakope.

Vse skupaj se mi že vidi prav smešno in nekaj v notranjosti mi pravi, če hočeš ostati živ, naj bom previden. Pazi na glavo, mi je rekel oče, predno sem šel nazaj na fronto.

- 8.6. Danes zgodaj zjutraj ob 4 gredo 16 Capronijev bombardirati Vezeno in Mte. Rover.

Po bateriji slabo razpoloženje radi slabe hrane.

- 9.6. Popoldne ob 1 smo pri polkovnem poveljstvu. Poveljniku se pritožujemo radi slabe hrane. Moštvo ne more obstati pri sedenji slabi hrani-menaži.

Obljubil je, da v teku dobrega tedna se bodo razmere v tem oziru vidno izboljšale.

Drugače je nas pohvalil za strpnost in naj povemo moštvo, naj potrpi še kak teden, potem bo vsega dovolj. Iz Rusije in Romunije, da vozijo vlaki polno živeža.

Jaz pa mislim, da misli oberst na našo napredovanje v Italijo in z njegovega govora sklepam, da se bo pričela ofenziva proti Italiji v teku enega tedna. Sicer o začetku vlada tajnost.

Seveda moštvo obljubljam, čeprav iz prvega mesta, ni dalo veliko. Kruha hočemo, ne obljudi!

Pravijo pa, da ima pehota boljše hreno, kakor mi topničarji? Počakajmo!

- 10.6. Dopoldne izvemo, da gremo v zakope in sicer vsak oddelek posebej. Torej po 2 tope vsaki krat. Najbrže, da bomo prišli v zelo nevarne

položaje. Sicer pa tudi končnimamo dosti na razpolago, kjer je večina v bolnici.

Ob 5 popoldne dobimo nalogo, da se pripravimo. Ob 5 popoldne se odpelje prvi oddelek proti fronti. Seveda je moj top zraven. Prvak je, ko smo pred ovinkom na ravni cesti pri Albaredo. Onkraj Cesuna pod Mte. Cimone zagledam v tem hipu 6 bliskov. In so že tu. Srpneli se razpršijo v zraku nad nami. Ena granata prifeči tik nad mojo glavo. Čutil sem nje pišč. Komaj pet korakov na drugi strani ceste se zarije v zemljo. K streči ne eksplodira, pač pa je nes blatna zemlja dobesedno zakrila. Dve granati se razbijeta za nami ravno na cesti.

Čeprav smo morali dosedaj voziti prav počasi radi ropota, smo v tem hipu zdržali na ves galop. Smo že zavili okrog ovinka.

Sedaj je cesta naravnost proti Lahu. Nevarna je, toda Lah ne strelja sem.

Po petih minutah se tam daleč zopet zabliška. Žvižganje v zraku. Konji so nemirni. Poskrijemo se pod topove.

Toda Lah strelja tja kakor prej. Meni se on za nes.

Vasko peto minuto oddaja salvo v Albaredo.

Srečno smo se izognili nevarnemu mestu. Za mojo glavo se je šlál

Temna noč je ko ~~drečno~~ dospemo v Mezzaselvo. V neki kleti spravimo topove in municijo. To je ena tistih kleti, ki so bile pred dvema leti polne sofov vina in je avstrijske soldateske streljela z puškami v nje. Vino je curljelo kakor iz pipe po tleh. Do kolen so gžili po njem. 87 so pač mislili takrat, da ga bo v Italiji še več, toda gotovo jim je bilo kasneje žal, ako ne hudo.

Ko smo vse dobro poskrili, saj po 4 dnevi vidi Lah semkaj, se podamo peš nazaj.

Med Roana, Retro in Pie di Scala je Val'd'Assa vredna tega imena. Od Roane do Vezzene je pa bolj zaseka nego dolina. Zato so dali ime tej dolini Assa-zseka.

- 11.6. Ob 3 zjutraj se povrnemo končno zdravi k bateriji na Mandrielo.

Popoldne ob 5 gre drugi oddelek v Mezzaselvo.

Ker bomo pri ofenzivi morali topove iz kleti privleči pred hiše in direktno streljati na laško pehoto, ki bo napadala, se mi dozdeva, da bodo ti naši sedanji položaji eni od najnevarnejših v celi vojni in ker mi doni vedno glas: "Pazi na svojo glavo!" postene prvič v mojem vojaškem življenju nekam boječ. Kar zdi se mi, če se bom podal tjakaj, se ne vrnem nikdar več nazaj. In še zdej, ko gre vojna rapidno h koncu?

Nekaj bom moral ukreniti, da se bom izognil preteče nevarnosti. Noč je hladna in mirna, moje misli begajo sem in tja.

Na desni nogi imam precej velik žulj. Da! In kakor misli, tako bega tudi moja noga celo noč tja in sem!

- 12.6. Ob 2 zjutraj se vrne moštvo zdravo in čilo nazaj. Tudi ti so prestali nekoliko strahu.

Zjutraj me noga že precej peče, teko, da moram, da sem prisiljen šepeti po kempingu. Kakor nalašč.

Popoldne ob 6 se odpeljeli še zadnja topove v Mezzaselvo.

Ponoči mi zopet begajo misli in noga.

- 13.6. Zjutraj se vrne ob 3 moštvo tretjega oddelka nazaj. Tudi ti so se vrnili čili in zdravi. In tudi so precej strahu prestali na nevarnem ovinku pri Albaredu.

Opoldan izvemo od laških ujetnikov, da je Lah danes zjutraj zapustil

svoje prve črte na Mte.Lemerlu, prav tam kamor bi morali mi streljati. To je slabi znak za nas!

Popoldne pride povelje, da se bo zvečer podelo polovicé moštva v Mezzaselvo k topovom. in tako na nagloma?

Ker me je poveljnik videl, da šepam me vpraša, kaj mi je. Pokažem mu nogo. Otekla in rudeča je!

Videti je, da je zelo presenečen, da ne bom mogel iti zvečer v zakope. Ni hudega je dejal, jutri greste k zdravniku, da vas obveže in boste šli lahko zvečer že v zakope, je še nejevoljen dodal. Seveda sem mu odgovoril: "Da!"

Zvečer ob 10 gre polovico moštva v zakope. Vsem tovarišem podam roko; Sicer so me nemčurji grdo gledali. Jutri zvečer na svidenje, so dejali. O, gotovo!

Ponoči me je preveč bolelo, da bi noga begela z mislimi. Kaj bo jutri z menoj?

Prepričan sem, da se 15. junija prične naša ofenziva proti Italiji.

- 14.6. Zjutraj se podam k zdravniku 47. pešpolka. Čeh je! Povem mu kaj jn kako in da najbrže bom moral iti zvečer v zakope.

Prvič slišim iz ust avstrijskega stotnika: "Jugoslovan?" Da!

V bolniško knjigo zapiše, da moram popolnoma mirovati. Čez 3 dni naj pridem zopet. Hvala! V treh dneh se bo že kaj spremenilo?

Zvečer gre ostali del moštva v zakope. Jaz ostanem tu. Zmagal sem! Mogoče se že jutri prične boj?

Vse tiho je okoli nas, kar nas je še ostalo.. Zdi se mi, kakor, da bi/bibi odnesli mrliča iz hiše in zelo žal mi je, da tudi jaz nisem tam.

Ponoči še ker dobro spim čeprav me noga močno boli.

- 15.6. Točno ob 3 zjutraj me zbudi močno grmenje topov. Da! Naši so.

Pričela se je III. naša ofenziva proti Lahu, dejansko. Kar naprej traja ta močna kenonada. Vsi nestrpno pričakujemo kaj bo?

Kuhar že kuha juho, ki jo bomo jedli v Assiagi ali Arsieni.

Konji so pripravljani, da na prvi poziv odhitijo.

Bunkanje se vedno večja. Ura je že 8 zjutraj. Neprenehoma strelja naše topništvo. Očividno se je dobro pripravilo.

Ob 3/4 na 9 nensdoma pojenja to silovito streljanje. Naša pehota že juriša.

To bo šlo hitro, to bo Italijan tekel!

Žična vspenjača že vozi mimo nas v Caldolarzo težko in lahko ranjene.

Pešpolk št. 17 je že zavzel I. in II. laško črto. Iz rezervae črte že priniti pešpolk št. 27, ki pričinja jurišati na III. in zadnjo laško črto.

Ura je 9. Kmalu izvemo, da so bili 27 pod zelo težkimi izgubami odbiti. V laški III. črti se je pojavila francoska in angleške pehot a.

Naša baterija zelo hudo trpi pod laškim ognjem, ki prihaja izpod Mte.Cimone.

Ura je že 11 dopoldne. Poveljnik 17 pešpolka je padel. Poveljnik 27 pešpolka je težko ranjen.

Žična vspenjača neprestano odveža mimo nas ranjence. Baterija ima tri ranjence.

Naše jurišanje ponehuje.

Izvemo, da je Mte.Saaso Rosso 1198 m, pred vasjo in postajo Valsteg-

na nezvezeten. Isto je Mte. Cimone 1378 m pred Asdagom.

Očividno niso naši nikjer imeli kakšnega vidnega uspeha.

Iz Campolongo sul Brenta streljajo Italijani z svojimi dalekonosečimi v naše zaledje.

Na naši strani utihne streljanje.

Ob 1 popoldne pa začne laška artilerija bunkati. Vsi mogoči kalibri obstreljujejo naše prve črte in naše zaledje. Posebno hude so laške baterije, ki streljajo levo od Follon in desno od Sassa.

Ta težki laški topovski ogenj traja neprestano celo popoldne in celo noč.

Zična vspenjska neprestano vozi ranjence proti Caldanzzo. Že iz tega se vidi, kako hude izgube imamo.

Ker je pa najbolj čudno je to, da naša artilerija od opolden naprej sploh ne odgovarja. Niti en strel ne pade od naše strani.

Smo bili li izdani?

Že ker sem zadnji čes slišal in kaj sedaj vidim, mi da slutiti, da gre Avstrija h koncu. Močno je moštvo obubožno in lačno.

Zdaj pri tej ofenzivi so sami Slovenci oziroma slovanski vojaki v prednjih črtah.

In ta ofenziva. Domnevam, da se Avstrija zaveda svojega konca in hoče še zadnji hip pomoriti čimveč Slovanov. Seveda če propade Avstrija, bodo imeli glavno besedo Slovani in tega se boji.

Sicer pa pravijo, da naj se vojna končuje tako ali tako, bo Avstrija postala majhna.

Zakaj ni živeža? Če je v mirni dobi jela za vse ljudi, zakaj ga ni sedaj? Zagotovo Nemci in Ogrji tega ne občutijo, kakor občutimo mi?

- 16.6. Zjutraj dospe depeša, ki pravi, da naši na Pievi napredujejo. Torej ni tako brezupno kakor sâ predstavljam.

Celo noč je Lah v neprestanem topniškem ognju. Človek bi kmalu ne vedel kdo je v ofenzivi. Ali mi ali Lah? Cel dan obstreljuje Lah naše prve črte in zaledje z vsem njegovim topništvom.

Naša baterija ima zopet dva ranjena. Obstreljuje jo neka laška baterija, ki se nahaja pri vasi Sassa, izstrelki so 15 cm.

Popoldan je začela tudi naša artilerija obstreljevati laško zaledje. Zvečer izvemo tu, da naša baterija hudo trpi.

Vspenjska vozi še vedno ranjence.

Celo noč hudo obojestransko grmenje topov.

- 17.6. Zopet cel dan govori laško topništvo. Naša baterija je neprenehoma pod sovražnim ognjem. Danes ima zopet dva ranjence. Ne more več izdržati laškega obstreljevanja. Se nikoli ni bila tako intenzivno obstreljevana kakor te dni. Vedel sem kaj bo?

Celo noč grmenje topov.

- 18.6. Zjutraj ob 2 pride naše moštvo iz Merzselve nazaj. Topove so kar tam pustili, ker jih je bilo radi laškega ognja onemogočeno, da bi jih speljali iz položajev in skrili.

Hudô, da so trpeli vsi brez izjeme. Pravijo, da/takih neumnih položajev še niso ne videli še manj pa imeli, niti v Galiciji.

Drugače pa je prišlo opoldan povelje, da se morajo topovi spraviti pod vsako ceno na varno.

Sredi popoldneva pa popušče tudi laško močno obstreljevanje. Po noči tudi malo strelja, mi sploh nič.

- 19.6. Ta naša ofenziva je imela klavern konec. Pri tej naši akciji je padlo največ častnikov. In topništvo je imelo največ izgub.

Te dni po polonu, so naši častniki nekam konsternirani in prepadeni, tudi moštvo ni nič boljše. Vi di se jim na obrazih.

Cel teden smo lačni, ne prejmemo ne kruha, ne vina, ne keje. Ali za kezen, ker nismo predrli? Ali radi tega, ker ni?

Seveda danes bi moralo biti že vsega dosti, kakor nam je polkovnik poveljnik obljubil. Nisem se motil, kaj je takret mislil. A kaj bo pa sedaj?

Lah cel dan le malo strelja, tja in sem pade kaka granata-težka.

Zvečer ob 7 uri gre nekaj moštva in konj po topove v Merzasselvo.

Noč skoraj mirna. K zdravniku sploh ne grem več.

- 20.6. Že ob 1 zjutra pripeljejo 3 topove iz zakopov. mudilo se jim je, čeprav je Lah nehaj obstreljevati.

Med temi je tudi moj top, ki je bil na najbolj exponiranem mestu. Ves je rezbit in ožgen. Prejel je polni strel. Pri njemu so bili ranjeni 4 topničarji-naši. Drugače sta druga dva topa tudi poškodovana.

Na celi fronti vlada danes mir.

Po noči gredo zopet v Merzasselvo po topove.

- 21.6. Zjutraj ob 4 so pripeljali še ostale 3 topove, ki so več ali manj rezbiti, dva od njih so premenjali v Vezzeni.

Nemčurji me nekam napadajo, gotovo je vzrok ta, da so enkrat brez mene "gor plačali". Ker odgovora nisem ostal dolžan, bom moral iti na report.

Izvedeli smo, da se je naša ofenziva v splošnem ponesrečila. Pravijo, da smo bili izdani? Od koga in kje?

Še vedno ne prejmemo nič drugega razen mesaže, ki pa tudi ni dosti vredna.

Popoldne je začel Lah zopet obstreljevati naše zaledje, toda le po malem.

- 22.6. Dopoldne pri reportu. Kaj je bilo? Nečem, da me kak podčastnik nahruli z "vindišer hund" zato ne ostanem nobenemu nič dolžan. Na reportu sem pred črnobradatim poveljnikom, videti je, da je razjarjen, ker ga brada tako srbi, branil s tem, da se vendar tudi jaz pošteno in hrabro bojujem za Avstrijo in da mi ne gre v glavo, da me napadajo kod manjvrednega. Če jim nisem všeč, naj me pošljejo domov, pa ne bo treba nepotrebne in neumnega pričkanja. Naj se sami bojujejo, če smo jim mi preveč, mene pa naj pustijo v miru. Nič ni bilo iz tega, le poduk smo dobili vsi, da se ne smemo sovražiti!

- 25.6. Zednja dneva mirna.

Ob 2 popoldne se podam v Campovechio, kjer dobim 1.000 kg oglja za cel naš polk. Z vspenjačo ga spravim na Mandrielle.

- 28.6. Zednja dva dni ni nič posebnega. Le izhrali bomo kmalu, tako slabe je z živežem.

Na pobudo moštva se podam k častnikom in jim povedal radi slabe hrane in jih prosil za pomoč.

- 30.6. Zednja dva dni mir. Častniki so zbegeni. Hodijo od Poncija do Pilata radi slabe hrane. Toda nimajo uspeha nikjer. Ako bo šlo tako naprej, ne vem kako se bo končalo.

2.7. Zednja dva dni nič novega.

Častniki nam povedo, da si bomo lahko sami nakupovali hrano, čim prejemo denar. Veselje. To nas tolaži. Toda kdaj bo prišel denar? Ker znam italijensko bom šel jez. Dobro!

4.7. Zednja dva dni nič važnega. Čakamo denarja! Tode sami bomo morali poskrbeti, da bomo dobili kupljeno blago semkej.

6.7. Zednja dva dni, razen malega streljanja z obeh straná, nič.

8.7. Zednja dva dni skoraj popolnoma mirno.

9.7. Danes smo končno prejeli denar, namesto hruha, vina, kaje in drugega priboljška. Sami relutum. Denarja imamo dovolj. Sploh novih bankovcev po 2 kroni.

Jutri grem z vsem denarjem, ki smo ga zbrali skupej in še z enim možem v Trident nakupovat. Opazil sem, da nas lakota združuje.

10.7. Zjutraj se podamo peš v Mte.Rover. Od tu naprej se peljemo ~~peš~~ vpenjačb. Med Mte.Roverjem in Caldonerzo plavamo 150 m visoko nad zemljo. Lep razgled navzdol, posebno na serpentine. Ob 9 zjutraj sva v Caldonarzi, od tu se zopet podava peš v Pergine. Šele ob 1 popoldne se odpeljeva z vlakom v Trident, kamor dospeva ob pol 4 popoldne.

Peš bi šla, toda sva bila preslabotna. Menažirala in spala sva v Lorenzo vojašnici.

11.7. Dopoldne deževno. Kupoval po mestu. Popoldan lepo. Še sem vse nakupil, ker sem mogel dobiti. Posebno mi je šel na roko znani trgovec z zelenjavo in sadjem, kamor sem bil zvečer povabljen, toda se nisem tam oglasil. V Lorenzo vojašnici dobiva menažo in kruh za 5 mož. Najbrže po pomoti. Pankdo bo vračal. Komaj sva se najela. Spala sva istotam. Z nakupovanjem sem zadovoljen.

12.7. Zjutraj hodiva po trgovinah kjer prevzemava nskupljeno blago in ga spravljava v vreče. Z 7 vrečami pohitiva dvakrat na koločvor. Od nekega ruskega ujetnika kupim 20 ogerskih za 4 krona. Revež je. Ob 9 se odpeljeva iz Tridenta. med Pergine in S.Krištoforo nas obstreljuje ob 1/4 na 11 dopoldne laški Wiport. Prav nizko se spusti nad vlak. Njegova strojnica zereglja. Le tu in tam slišim padec kake kroglice. Vlak se ni ustavil in tudi Wiport se oddalji, očividno gre pogledati v Trento. Skozi Pergine se peljemo in pridemo ob 11 dopoldne v Caldonarzo.

Počasi gre z najinimi vrečami do vspenjače. Šele ob 3 popoldne pridemo z njo v Mte.Rover. Tu nas čaka voz in ob pol 7 zvečer sem z vrečami pri bateriji v Mandrielleh.

Od relutuma sem prejel 5.318,- kron. Nakupil sem 20 kg slanina, 30 kg fižola, 20 kg vstročjega fižola, 60 kg bele moke, 70 kg krompirja, 30 kg kaše in 135 kg zeljnatih glav. Žal, da kruha in tobaka nisem mogel iztakniti. Zato sem izdal 1.859,- kron. Drug denar sem prinesel nazaj.

Dobim kosilo in večerjo skupaj.

Veseli so, da jim nisem prinesel češenj i solate.

Moštvo hodi vsako noč pomagati drugim baterijam nositi municijo iz položajev.

13.7. Delamo barako. Mirno. Ponoči klesti toča okrog nas.

14.7. Isto kakor včera. Ponoči zopet huda toča.

15.7. Isto.

Od 7 do pol 9 nam igra koračnice vojna godba D.8, so sami Čehi.

→ Zvečer ob pol 6 ukaz, da ne obupemo. Delo se ustavi. Od 7 do pol 9 nam zpet igra godba. Vsek čes moramo biti pripravljeni za odhod.

- 17.7. Kruh bo od sedaj naprej za 200 gramov lažje. Pripravljeni na odhod toda je zopet odgođen na jutri. Tudi godba je šla drugem vlivati pogum obupancem. Tren je ostal v Vezzeni, ker gremo proč, ga iščemo.
- 18.7. Frejmem od doma 50,- kron. Odhod zopet odgođen na jutri.
- 19.7. Čakamo! Nič ne vemo, kam pojdemo?
- 21.7. Oba dneva kar naprej čakamo na odhod. Nestrpno čakamo na odhod. Noč in dan smo v strogi pripravljenosti. Kaj vendar to pomeni? Lah tu in tam kaj obstreljuje in tudi od naše strani pojde včasih kak strel na ono stran.
- 22.7. Ob 2 zjutraj pride ukaz na odhod. Avtomobili pridejo po nas in topove. To bo pa fletno? Ob 4 zjutraj pridejo trije težki tovarnjaki. Na nje naložimo dva oddelka, 4 topove. Ob 6 je vse pripravljeno. Sele ob 7 zjutraj se premaknemo iz mesta. Vozimo se počasi, čez Campo Rosatto, Vezmana, Monte Rover, Bertoldi, Gaspari, Gionghi, Carbonare, Vattaro, Vigolo Vattaro, Bozentino, Calceranicha in pridemo ob 11 dopoldne v Caldoranzo. Tu prejmemo opolden namesto kosila samo kruh. Se nič ne vemo kam pojdemo. Nekateri pravijo, da gremo zopet na Pieve, odkoder smo prišli. Ob 1 popoldne se avtomobili obrnejo proti Valsugani. Vozimo se čez Levico, Borgo, Castelnuovo, Villa, Strigno, Bieno, Pieve Tessino, Castell Tesino, Tu se ustavimo v popolnoma razrušeni vasi. Na oni strani vode je Cinte Tessino. Pridejo častniki za nami, ki nam povedo, da so v Rusiji v Jekaterinburgu Boljševiki pomorili vso carsko družino. To se je zgodilo v noči od 16. na 17. t.m. Po dveurnem odmoru dobimo nalog, da izpraznimo avtomobile. Ostanemo torej v Castell Tessinu. Na strelne vaje smo prišli, nam povedo.
- 23.7. V porušeni hišah si udobno uredimo prostor za spati. Vas je precj velika. Tu je tudi vojna bolnica št. 310. Vojna pošta je št. 351. Urad za cenzuriranje pisem pa ima št. 392. Zvečer imam čast, da razdelujem zdrobljeni kruh, nazadnje mi ostane samo nekaj praha. Lahko se mi smejiyo.
- 24.7. Nekaj malega marodiram. Še nič ne vemo, kaj bo z nami?
- 27.7. Zadnje 3 dni nas pustijo postopati. Po čemu smo prišli semkaj, ~~možna~~ nobeden ne ve. Mogoče smo v rezervi. Častniki so se nekam porazgubili. Opolden pride semkaj ostenek baterije. Pet dni so bili na maršu!
- 28.7. Z živežem je čimdalje slabše. Sam sem si oprel in namazal svoj top. Danes izvemo, da bomo ostro streljali v hrbet Col Brocon. Torej res strelske vaje? Čudno se mi vidi ta postopek. Kje je ostale obljuba našega polkovnega poveljnika? Mogoče se hoče s tem oddolžiti, da nas je poslal semkaj? Sami si bomo morali pomagati, da ne bomo shirali. Sele ob 2 zjutraj danes smo dobili menažo od včeraj!
- 29.7. Zjutraj končno odpeljemo 4 topove v hribe. Od tam bomo čez Castell Tessino streljali v pred nami ležeči hrib Col Brocon.

Strelje se celi dan, toda ne vidimo učinka našega streljanja.

- 31.7. Zadnja dva dni običajno streljanje, oziroma smo učili častnike streljati z topovi.

Negdo pripomnija, da bodo častniki sami vodili vojno naprej, sami da se bojo bojevali, namesto moštva, ki bo moralo izhirati radi slabe hrane, medtem ko dobijo častniki jako dobro in izdatno hrano. Posebno dobivajo zadnji čas veliko močnatih jedil.

A tudi naše moštvo si zna pomagati, da ne bo lačno, saj imamo dva krepka mesarja, bi dejal mojstra pri bateriji. Danes zvečer dobimo vsak po 1 kg govejega mesa in juhe, kolikor si jo kdo poželi.

A to mora ostati strogo v tajnosti, ako hočemo še kaj ostati pri velikih kosih mesa.

- 1.8. Danes je vsak ~~skak~~ pojedel skoraj 3 kg govejega mesa. Zabičeno nam je, da naj to ostane v tajnosti.

- 2.8. To tajnost odkod kar cela bedra govedine, sem danes tajno izvohal.

Kakor uporniki so si neki pogovarjali, sumljivo so se ozirali sem in tja in se pod vodstvom Mežnarja podajo proti hribu Col di Brocon. Seveda se počem tudi jaz tja z namenom, da bi videl kje in kako krađe govedino.

A ni bila kraja. Potrpljenje imajo ti naši ljudje. Cele 4 ure so čakali. Straže so si postavljali. Kakor stebri žične vpenjače so stali. Kar na enkrat začne stražar mahati z čepico in zdvijajo na gotovi kraj. Do dna sem hotel priti tej tajnosti, zato sem se podal na bolj vzvišeno mesto, od kod sem imel krasen razgled na hude serpentine, ki držijo na Col Brocon. Tam kjer so naši je zelo hud ovinek. In že vidim na tej strani ovinka se počasi pomika čreda goveje živine kakih 50 glav. Za njimi hodita dva stara gonjača ki kedita pipe.

Prednja žival je že tostran ovinka pri naših. In že sta dve živali pod cesto. Urno jih gonijo v neko zaseko. Inače zavijajo neko stvar preko njih glavah. Nisem točno razložil, zdelo se mi je pa, da tolčejo z kamnom vdelan v kolu. Torej tam je mesnata?

Ostalo živino so naši poganjali naprej. Nihče ni nič opazil. Srečo imajo in že se počasi pomikata mimo oba gonjača, nič hučega sluteč. Kakor, da bi se nič ne bi bilo zgodilo se čreda vpenja počasi naprej v hrib.

Na poteklo 1 uro in že nosijo naši na remah kose mesa. Najboljšega. Kost in drugo so kar tam pustili ali zakopali.

Zvečer so ponujali meso za denar. Za denar? Zastonj ga dobim, pa tiho naj bom!

- 6.8. Do danes vse zadnje štiri dni smo imeli mesa na pretek. Ni čude, komaj je bilo meso kuhano so zopet svežega vrgli v kotel, ki je bil sredi vsi v neki podrti stavbi. Vsake dve uri si lahko pojedel precejšen porcijon brez kosti. Juha seveda ni bila ~~dob~~ zanič, narevno saj se je meso kuhalo kar naprej v isti vodi.

- 8.8. Zamen so prežali dva dni na nov transport živine.

Častnikov že cel teden ni, ker so na strelskih vsajh.

Danes proti večeru zopet nosijo velike kose mesa. Še bomo jedli.

- 10.8. Oba dva dni uživamo zopet samo kepe mesa. Vidno se naša stanje boljša.

Izvem, da se strelskih vaj udeležuje mnogo pehotnih častnikov.

- 12.8. Danes sjutraj smo pojedli zadnje meso.

- 14.8. Danes popoldne naši topničarji zopet prinesejo meso. Že tretji napad na živinski transport. Mislim si, da je živine vendar prežeta in da stvar lahko pride enkrat na dan. Ugovarjajo, sedaj je prilož-

- nosti! Dobro, če je vam je tudi meni. Toda niker vode piti na meso!
- 16.8. Prevzeti moram službo sanitetnega podčastnika. Ukaz je izdan, da ne sme nihče piti iz tukajšnjih studencev, ker je voda usmrajena. Pride tudi ukaz, da se strelske vaje ukinejo. Vsi častniki, bilo jih je mnogo iz vseh mogočih formacij, se morajo tekoj podati k svojojim četem.
- Sliši se močno bobnenje topov. Pravijo, da Lsh naskakuje. V slišaju, da bi Lsh prodril, pridemo za pomoč v zakope tu v bližini na ~~1428~~ Mte. Picosta 1428 m.
- 18.8. Zednje tri dni nič mesa in nič novega. Danes nas častniki zopet temeljito preiščejo. Brez uspeha. Kaj neki iščejo? Ali se zopet v ozadju kaj puntajo? Zvečer pride ponovni ukaz, da se strelne vaje lahko nadaljujejo. Mi smo tega veseli. Ne vidimo radi, da hodijo častniki po naših hišah. Vedno imajo kaj iskati in končno, saj tudi drugega dela nimejo.
- 19.8. Imajo naši smolo. Nobenega živinskega transporta ni.
- 20.8. Danes so častniki zopet, namesto na strelskih vajah, pri nas. Izvem, da vprašujejo, ako je gdo videl koga jesti meso. A tako? Vendar je prišlo na dan. Tudi mene me vpraša poveljnik. Naravno, da o tem prav nič ne vem? Deset glav živine, da je zmanjkalo od živinskih transportov zednji teden. Torej niso bili samo naši na delu. Vppašanje je kdo se je od koga naučil? Sled je zbrisana, saj že skoraj teden dni ni bilo nobenega zakola od naše strani.
- 22.8. Opezia, da nekateri jejo in kuhajo meso. Odkod? Tja v zaseko so šli in izkopeli iz zemlje. Rotim jih, da naj ne jedo to meso, ki že srdi. Bog vari, piti vodo na to. Raje bi me ubili, nego da bi pustili, da bi jom meso odvezel. Nihče ni zbolel radi tega.
- 24.8. Zednje dva dni mirni tam na fronti. V bôlnico pride mnogo ranjencev. Polna je. Kresen lep dan. Pozna se že, da prihaja jesen.
- 26.8. Včeraž nič posebnega. Danes popoldne praznujemo obletnico, da je naša baterija že četrto leto na bojišču. Dobilismo iz kučinje nekaj priboljška. Cela baterija se poda na drugo stran vsi. Nekaj kruha, cigaret in vina prejmemo za dar. Oslabeli kakor smo, smo bili kmalu cmotični. Seveda smo tudi plesali in pri tej priliki sem zdrknil z odra in padel 7 m globoko na kup gnoja. Nič se mi ni pripetilo. Ko se vrnemo v mreku domov se začudimo. Vsem je bilo kaj ukradeno. Tako tudi meni ura Doxa, neki dnevnik, nož, denarnica in kruh. Tatvine smo obdolžili tukajšnji "ersatztraiun 53. divizionar, katerim smo naprtili tudi, da so pobijali tudi živino. Zelo grdo se gledamo, toda dokazati jim nismo mogli. Pa kdo bi bil drugi?
- 27.8. Izvemo, da na zapadu protinaskakujejo nemške prve črte Angleži, Francozi in Italijani in kakor se čuti bodo polagoma prešli v splošno ofenzivo proti Nemčiji.
- 28.8. Strelske vaje so sedaj odgodene za tri tedne. Torej bomo še dolgo ostali tukaj. Po nalugu cesarja je bilo izdano povelje, da mora vsek moč po 9 mesečni dovršeni frontni službi na dopust. Torej jez pridem decembra na vrsto. Mogoče ravno za božične praznike. Seveda sem to tekoj domov pisal! Upam tudi, da mi tedaj ne bo treba iti zopet na fronto?
- 31.8. Častniki si ne vedo kako krajšati čas, pa nas poučujejo o tem in onem.

- 1.9. Slabo sem spal in se čutim slabotnega. Ali bom zbolel?
- 2.9. Kaj mi je me sprašujejo tovariši? Po celem telesu čutim neko zaspenost. Nič ne jem le žejen sem. Od častnikove kuhinje prejmem čaj, seve brez ruma in sladkorja.
Po poldne se moje stanje poslabša. Ob 5 sem oprt z roko na posteljo. Okrog mene stojijo tovariši in srepe buljijo v mene kakor tudi jaz v nje. Nič ne slišim. Noge se mi tresejo, klecajo. Ali umirem? Sence vidim begati. Vse se mi vrti okrog mene. Tema postaja. Lagodno in sproščeno se začnem spuščati v neznane globine.
- 3.9. Proti večeru odprem oči. Strašenska vročina me kuha. Ovijsajo me v neke mokre rjuhe. Zopet zaspim. Ne poznam nikogar.
- 4.9. Zjutraj me zopet previjajo. Zaspim. Šele opoldan se zavem. Do sedaj sem bil v agoniji, kakor veleva zdravnik. Popoldan imam še 39,8 C. Vroče mi je. Sapo lovim. Ponoči se večkrat prebudim. V bolnici sem. V vojni bolnici št. 31o.
- 5.9. Danes zjutraj ob 6 uri se prebudim. Ne morem se premakniti. Izmučen in slab sem. Ob 8 zjutraj imam 38,8, Opoldan 38,2 stopinj celzija. Popoldne me pridejo tovariši obiskati. Kakor ti, tako previjo tudi bolniki, da so mislili da je po meni.
Zdaj šele izvem, da sem 2. septembra ob 6 popoldne padel v nezavest. Na nosilnici so me brž prenesli v bolnico. Izvedeli so takrat, da je malo upanja, da bom ostal pri življenju. Imel sem 40,4 vročine. 3. septembra sem bil cel dan v nezavesti.
Počasi pričnem govoriti. "Kdaj je še kopriva pozebla?" je rekel Helige, ki me je tudi prišel obiskati. Čast mul
Dva zdravnika ugibata o moji bolezni. Trebášni legar ali tifus, da imam?
Proti večeru šele popusti vročina. Ob 7 zvečer beležijo na tablo nad zglavjem z kredo 37,8 celzija. Noč dobro prespim.
Sem v objektu II. soba št. 1o.
- 6.9. Zjutraj se počurim popolnoma zdrav. Jedel bi in pil! Noge in roke ne morem premakniti. Oves na mleku kuhan mi je cel dan za hrano?
Pred tremi tedni ne bom zdrav mi pove stotnik-zdravnik.
- 16.9. Vseh zadnjih 1o dni se počutim iz dneva v dan boljše. Imam zelo dober tek. Ne dobim mnogo za jesti.
Ni sester, le vojaki mi pomagajo kadar je treba.
Proti koncu zadnjega tedna dobim sleset za jesti, da bi vols pojedel, toda hrana mora biti pičla, da se želodec privadi.
Tudi vatajem že in hodim sam po sobi. Soba je polna le bolnikov in lahko ranjenih. ~~XXXXXXXXXX~~
Vsak ima mnogo za povedati o svoji rani in kje in kako jo je dobil. Vseh narodnosti so, prevleddajo pa bošnjaki in Dalmatinci. Tudi Slovencev je precej.
Od teh izvem tudi, da se bijejo trenutno zelo hudi boji pri Solunu v Grčiji proti Avstriji? Ramo ob rami se bojujejo proti nam Angleži, Francozi, Italijani, Amerikanci in Slovenci, Srbi in Hrvati, ki jih je prišlo več divizij iz Rusije, kjer so se organizirali /dobrovoljci/, pod poveljstvom arbskega regenta Aleksandra!
- 17.9. Dobim dovoljenje od zdravnika, da se grem lahko sprehajati na prosto. Seveda je moja prva pot namenjen obisku baterije.
- 2o.9. Oba zadnja dneva običajni sprehod k tovarišem. Strelne vaje se zopet vrstijo naprej. Vsaki drugi teden pride nov dotok častnikov na vaje.
In še to! Nájvečje avstrijska tovarna streliva v Wöllersdorfu pri

Dunajskem Novem mestu je šla v zrak. Pri tem je bilo ubitih 492 žen in deklet.

Praviijo, da se je sovražnikom posrečil prekor pri Solunu in da sovražne armade prodirajo proti Belgradu?

- 25.9. Zadnjih pet dni sem vesak popoldan pri bateriji. Vsi z častniki vred mi želijo, da bi kmalu okreval.
- 26.9. Od poveljnika izvem, da bom šel že 1. oktobra na dopust. Že zvečer prosim polkovnega zdravnika, da bi me odpustil zdravega iz bolnice, kateri pa noče o tem še nič slišati.
- 27.9. Ker se čas bliža na odhod na dopust, prosim svoje častnike, da mi pomagajo k temu. Obljubili so mi.
- 28.9. Danes drugič prosim polkovnega zdravnika, da mi dovolí iti iz bolnice. Saj čez dva dni grem na dopust. Še enkrat me je "natančno" pregledal in mi obljubil, da bom lahko šel čez dva dni. Hvala!
- 29.9. Danes izvem pri bateriji, da že imajo moje papirje v rokah. Njg se požurim.

Toda nečesa mi postaja sumljivo? Kje so moje listine. Pri častnikih Ti mi pa jecljeje povedo, da je prišlo le telefonično sporočilo, da pojdem na dopust! Danes ali jutri! Hvala!

- 30.9. Danes popoldan zapuščam bolnico v kateri sem bil celi mesec. Da bi kdo videl moje veselje. Marsigdo v bolnici mi je tudi zavidal tej moji sreči. Iz bolnice na dopust?

Grenka kaplja pelina kane v moj kelih ko izvem še predno pridem k bateriji. Da gremo 1. oktobra, to je jutri proč od tukaj in da je dopust zaprtá za nekaj časa! Že zopet zapreka pri mojemu dopustu.

Sele sedaj vidim, da so me častniki skoraj gotovo ulovili, da sem prišel k bateriji pod pretvezo, da grem 1. oktobra na dopust.

Sicer nisem bil popolnoma na jasnem. Ko sem se javil pri poveljniku sem mu vendarle rekel: "Ste me ujeli zopet enkrat?" Ne, ne! Že dobro.

Se nikdar nisem bil tako jezen na poveljnika kakor danes. Posebno hudo ga je danes brada srbelal!

- 1.10. Zjutraj ob 7 zapustimo Castell Tesino. Topove pustimo na mestu, bodo jih že pripeljali za nami. Čez Pieve Tessino, Biemo in Strigno korakamo. V Castelnuovo imamo odmor. Zbujem spomine na pred nami ležeči Civaron. Ob 5 popoldne pridemo v mesto Borgo. Tu tuđ prenočujemo.

Najraje bi bil zopet bolan. Ko pomislim kako so me ulovili, se sam sebi previm, da sem osel! Kakor, da bi jih ne bil poznal.

- 2.10. Zjutraj ob 5 se poda moštvo paš v Caldonazza. Jaz se odpeljem iz Borge ob 6 zjutraj z vlakom. To so mi dovolili, ker sem še slab in hoje še ne vejen, mi pojasni Helige. Čez 1 uro sem že v Caldonazzi.

Šel sem proti Calceranichi. Kako milo sem pogledal preko Pergine tja proti A² adiški dolini, proti Tridentu in kako žalostno na žično vpenjačo, ki vozi živ in mrtev material na Mte.Rover in naprej na fronto. Kam bomo neki prišli? Čeprav bi hotel sedaj, da bi se bolezen ponovila, pa se ne bo. Ko bi ne bilo treba tedaj pa!

Opolden se pripeljejo častniki, ravnokar pride tudi moštvo, ki se nastani ker na prostem pred razbito vasjo Caldonazzo, v leti je le tu in tam v še ne celi hiši kak vojaški ured in poveljstvo etape.

- 3.10. Ostanem cel dan v Caldonazzi.

- 4.10. Danes je moj god! Enaindvajset let mi jel!

Ob pol 7 zjutraj odmarširamo iz Caldonazza in preko slovitih ser-

pentin se pripeljemo, vsaj jaz, ob pol 3 popoldne v Mte.Rover.

- 5.10. Krenemo preko Campo Rosatto v Mandriole k našemu voznemu trenu, toda tu ne najdemo prostora ker je vse zasedeno, pa se moramo vrniti nazaj na ~~naše~~ Campo Rosatto. Nobeden se ne sme oddaljiti. Jutri pojdemo v zakope, doni povelej!

Zvečer že izvemo, da pojdemo na fronto med Campolongo in Mte.Erio. Tam bomo prevzeli topove od 4 baterije našega polka. Ta baterija pojde v Castell Tessino na strelske vaje, ker bo prevzela naše topove, katere smo mi tam pustili? Bog ve, kaj bi to pomenilo?

Na nobeno resnost in povelje ne verjemem jaz več! Saj povedo drugi, da so tam položaji zelo nevarni. Veliko ranjencev je imela baterija 4. Veseli so, da pojdejo. Večina je pa pri bateriji Nemci in nemurji. Tudi to bi mi dalo misliti, če bi ker naprej mislil.

Pred polnočjo še nihče ne spi razen mladine.

- 6.10. Zjutraj ob 5 se podamo peš preko Mandrielle. Opoldan smo pred Mte. Erio, tik ceste so položaji, ki bi jih morali prevzeti. Toda nikogar ni tukaj. Tik za položajem, ki se od ceste vpenjajo ~~XXXXXXXXXX~~ navkreber v hrib, se nahaja pokopališče. Na levi za nami je Cima Campolongo.

Cel dan pospravljamo luknje v katerih bomo spali, nesnago, ki so jo na mestu pustili prejšnji stanovalci. Tudi to mi da nekaj misliti?

Moj top se nahaja na najvišji točki celega položaja. Narazen pa so topovi po 40 metrov. Prav spodaj pri cesti se nahaja prav dobro urejena bivša laška sanitetna kaverna. Tu se bomo shajali v slučaju potrebe.

Močno dežuje proti večeru.

- 7.10. Dež je pojenjal, meglen dan. Cel dan pospravljamo nesnago. Komaj smo si malo uredili.

Zvečer ob 5 kroži nad našimi položaji laški "Niport" Komaj dam znak: "Letalec" že pribrenčijo težki laški šrapneli. Visoko gori, nad našimi položaji eksplodirajo.

Te niso ena pri drugi, temveč ena nad drugo. Gornja eksplozija je rudeča, srednja bela spodnja pa zopet rudeča. V tem izgine laški "Niport".

Vsi se zavedamo, da je po nes. Zato spimo vsi v veliki kaverni in tam politiziramo vso noč. Da bi videli kako smo zagovarjali Jugoslavijo.

Naši nasprotniki so seveda nasprotovali, toda nič jim ni pomagalo.

- 8.10. Govori se, da se bliža mir. Tudi častniki so tega mnenja. Vse je obupano. Najbrže, da se morajo goditi v zaledju velike in važne stveri. Samo mi tukaj ne izvemo ničesar. Toda prepričan sem, da je častnikom stver dobro znana.

Od pol 9 do pol 12 ure nas Leh močno obstreljuje z težkimi granatami, vmes tu in tam kak šrapnel. Laški ogenj vodi "Niport" ki ves čas kroži nad nami. Gotovo bi se spustil naše, če bi mu teren dovolil. Saj je okrog naše kotline samo hribovje.

Lage na lege po 4 strele skupaj pošilja v naše položaje. Do poldne smo že prejeli do 200 težkih granat. Vso pokopališče je preoral. Tudi mrtvi nimajo miru. Po večini so sami Italijani. Saj so jih iz kaverne fja nosili. Nekateri so tudi v trugh, ki sedaj ven molijo iz zemlje.

Pri mojemu topu so trije topničarji ranjeni od šrapnelovih krolej. Do zdaj smo se smejali, ko je Leh tolkel spodnji del položaja.

Tik pod hribom je moj top, toda tudi tu je postalo nevarno. Z Hameršmitom se podava na iskanje kakega zavetja v hosto. In res najdeva 200 m za topom precej veliko luknjo v skali. Popravili jo bomo.

- 9.10. Tisto luknjo že pripravljamo na vse zgodaj. Za glavo se gre! Par kolov in desk in imamo ležišče. Par ur dela s krampom in lopato in opoldan je naša posebna zasilna kaverna urejena. Preračunali smo natančno. Ali obstane granata na vrh hriba ali pa sfrči preko nas v kotlino. Zoper dele bomo dobro zavarovani. Lah danes pa nas ne obstreljuje.
- 10.10. Danes sem bil pri polkovnem poveljstvu in pri polkovnem zdravniku. Obiskal sem tudi 2,3 in 5 našo baterijo. Tja in nazaj grede moram preko dolinice, ki je dobesedno preorana od granat. In tu notri večkrat strelja, so mi dejali pri odhodu od 5 baterije.
- 11.10. Ob 3 zjutraj začne Lah močno obstreljevati naše prve črte pri Asiagi. Ob 7 zjutraj prične laška pehota jurišeti, a je bila od naših odbita po kratkem boju. Precej smo streljali tudi mi in se bojimo, da bo sedaj začel Lah tudi nas. Ob 9 zjutraj se na fronti pomiri. Sele popoldne nas Lah ustreši z 12 težkimi granatami premera 24 cm, toda niso bile namenjene našim položajem, temveč cesti. Naši položaji se nahajajo sedaj v sredini med Val D'Assa in Val D'Astico. Streljamo proti Rozzo, tam nekje se nahajajo laške črte. Interesantno je tudi to, da streljajo vse naše 8 cm baterije le v sovražne črte. Nobena več v razne kraje sovražnega zaledja. Zvečer ob 9 se pelje mimo nas avto kolona z prižganimi lučmi. Proti fronti je nmenjena. In že obstreljuje Lah cesto z težkimi granatami. Ali je slišal ropot, ali zapezil luč? Avto kolona zdrži nevzdol z ugasnjenimi motorji in lučmi. V veliki nevarnosti smo bili tudi mi, ker je veliko granat padlo v aradino naših položajev. Meglen dan je bil.
- 12.10. Cel dan obojestransko letalsko delovanje. Čudno, ko se pojavijo sovražna letala, se pojavijo tudi naša. Cel dan drugače mirno.
- 13.10. Popoldne peljem par obolelih mož v 1 uro oddaljeno sanitetno kaverno. Pot tja je zelo nevarna in močno trpi pod laškim ognjem. Marsičo bo rekel, izogni se! Toda kam? Na vsako stran se vpenja hribovje in višje je še bolj nevarno.
- 14.10. Ob 2 uri zjutraj je začel nas Lah zopet obstreljevati. Brez pouda, tekli smo v našo luknjo. Bliski razpadejočih laških granat so nam osvetljevali pot v temni noči. Dve uri smo ždeli v mokri in hladni kaverni. Cel dan mirno. Zvedeli smo, da imamo v kratkem pričakovati laško ofenzivo? Vse je mogoče? Marsikateri pravi, kako bomo tekli. V našem zaledju pa močno vlada "španska!"
- 15.10. Danes prejmem "gojzderice" nove, novo monturo, zimsko perilo in vse kar spada zraven, vsega 8 komadov. Suknja in čepica je skoraj nova! Hvala! Popolnoma nov vojak sem! Ravno prav si mislim, če bo treba bežati! Toda če pomislim na vse to Avstrije ne bo še kmalu konec. Sicer pravijo nekateri, da je bolje, da podarijo nam nego pa Italijanu. Tudi teko je pravi! Cel dan pa vlada mir!
- 16.10. Nekaj se šušlja, toda nobeden ne more pravega popeeti. Na vsak način se mora v Avstriji nekaj važnega dogajati, ker so častniki nekem klaverni in tudi nemčurji so se nekam potuhnili pred nami Slovenci. Celo prijazni so neprav nam. Ne dobimo ne pošte od doma, ne časopisov. Trdi se celo, da bomo

prespeli na fronti važen zgodovinski čas!

Odkar smo tu dobivamo vsak dan ovseno juho in posušeno zeljenjad. Ker koh nima mesti jo "prena" z razbeljenim železom! Za smeh tudi nekaj! Ker ta zelenjad nas bode v ustih, smo dali tej jedi ime "Žična ovira" ne po krivici! Poleg tega prejme vsak mož vsak drugi dan 1/2 hleba, "slamnatega kruha" in 6 mož 1 mali zavoј tobaka za pipo!

Meglono in mirno celi dan.

- 17.10. Na bojišču pri Assiagi običajno streljanje med obema žrtama. Med Brento in Pieve se naši pripravljajo na naskok. Še enkrat bodo poskusili, toda tudi to pot bo menda zaman. Pri nas mirno. Naše sovražnike smo potlačili čisto ob tla, nič več nas ne napadajo z "vindišer hund".
Meglono toda miren dan.
- 18.10. Naši častniki pravijo, da bomo mi začeli, laški ujetniki pa, da bo Italijan?
Danes nam sporočijo častniki, bolj plaho seveda, ne da bi se nam bil kaj postrojiti se, da je bila Avstrija, po cesarskem nalogu razdeljena na pet samostojnih držav pod okriljem monarhije.
"Prepozno" zebuči po položaju!
Sonce le tu in tam posije izza megle.
- 19.10. Naknadno izvemo, da je med temi petimi državami tudi Jugoslavija. Nemčurji seveda niso proti, toda pravijo, da sami se ne bomo mogli rihtati. Končno, da je vse to le ena taktika.
Meglono, mirno.
- 20.10. Danes prejmemo navodila, kaj bo nam storiti v slučaju, da Lah prodre. Strogo smo pripreavljeni na vse.
Vidim po položaju, da so eni dobrega a drugi slabega razpoloženja. Nasprotno se je obrnilo vse. Že glasno si dajemo duška za Jugoslavijo. Ni čuda, lašni smo. Vsi upamo na boljše!
- 21.10. Posneli smo sledeči laški telefonski pogovor potom "šaldozenapara" Sicer radi prasketanja ne jamčim za točnost:
"Armata fonda, causa prontezza in Comandi capo di grupa, ora viene tempo utile, armata ardine giorno, nemico colono, Canove Asiago. Ora prima, dispoziциони segnauo. Pronti capo nulla Sasso!"
Iz tega sklepam, da daje laško vrhovno poveljstvo navodila svoji armadi, ki stoji pred nami, radi pričetke napade ali pa možne splošne ofenzive proti nam!
Dopovem našim častnikom. Proti nam? Ne, proti Avstriji, zavpije negde v položaju!
Od sovražne strani letalsko in topniško delovanje. Od naše strani popolnoma mirno.
Po položaju se nekateri že pripravljajo na beg?
- 22.10. Laško letalsko in topniško delovanje. Naši nič ne odgovarjajo. Kdo ve kaj nam prinesejo prihodnji dnevi. Gotovo pa vedo častniki, ki so vedno ali pri grupi ali pri polkovnem poveljstvu. Ostane pa vse tajno. So pa videti zelo želostni. Bog ve, kaj se kuha okrog nas.
Nič depeš iz drugih front, nič novic iz zaledja. Gotovo je le to, da se bo v kratkem zgodilo nekaj nepričakovanega.
Zdaj dobivamo boljše hrano: Ječmenovo juho, meso, krompirjev pire; zvečer pa poleg kave še guljaš, 1 celi porcijon kruha, prepečenca cela kapa, 1 zavoј tobaka za pipo in 8 ogerskih zraven za pribaljš-

šek pa še marmelado in sir. Ali radi tega, da se bomo držali bolj hrabro pred bodočo laško ofenzivo, ali pa radi tega, da se izpraznijo živežna skladišča? Krasno vreme.

- 23.10. Funtanjel Neki infanterist pod Mte. Erio, so pobegnili in zažgali barako. Ob 4 zjutraj moramo iti tja gasiti. Pred dnevom je bil ogenj pogašen. Ali so to storili namenoma, da bi Lah opazil svit in pričel tja streljati, da bá padalo tudi po nas?
- Zelo lepo in gorko. Krajšamo si čas s tem, da debatiramo.
- 24.10. Ob 1 zjutraj nas prebudi močno grmenje topov. Ob 2 se ležimo, toda ogenj se veča. Tudi okrog naših položajev se bliška in poka. Vstanemo brez "povelja": Morda je laška ofenziva? Že dve polni uri traja to obstreljevanje.
- Ob 3 malo pomiri z težko artilerijo, toda laške lahke baterije streljajo naprej v naše prve črte.
- Že javljajo izvidniki, da je v laških prvih črtah polno pehote. Proti 5 uri zjutraj se vse pomiri.
- Lah je zbežlal, pravijo nekateri. Toda točno ob 5 uri imamo "alarm!" Streljamo proti Roani na vso moč, da bo prej zmanjkalo municije.
- Lah je začel jurišati. Torej je laška XIII. ofenziva pred nami?

Spominjam se kako čudovito je to, saj smo točno pred letom na današnji dan, tudi mi pričeli ko smo bili pred Sv. Markom pri Gorici ob Soči.

Le da je začelo naše topništvo bunkati radi slabega vremena šele ob 6 uri zjutraj medtem ko je pričel banes Lah že ob 1 zjutraj. Kresen dan se dela.

Ob 7 uri je Lah predril naše prve črte v odseku med vasmi Canove, Cavzeri in Cesuna.

Ob pol 8 ga naši v boju "nož na nož" potisnejo ob svojih težkih izgubah nazaj. Mi smo pritiskali kar se je dalo dobro vedoč, da bo kmalu po nam. In res, pred 8 uro začne Lah naše položaje ob streljevanju. Dolgo se nismo mogli več držati v vedno hujšem laškem ognju in ___ in Lah je nes pognel v beg. Priletimo v "n ašo" luknjo in tudi to je Lah obstreljeval. Izstrelki prihajajo nekje izpod Mte. Mgnboschi. Sno uro in pol je trajalo to laško obstreljevanje naše baterije. Ob pol 9 je prenehal. Pomiri se!

Le z svojimi težkimi topovi strelja ves dan na vse strani.

Ob 10 se moramo podati k Sanitetni kaverni. Pot do tja je vse razorana, k sreči ne strelja sedaj sem. Seveda sem tudi tekel, da sem prišel prej nazaj. Dve uri sem rabil za pot.

Ob 2 popoldne je začel Lah zopet nenadoma obstreljevati z artilerijo, toda je ob pol 3 popoldne ponehal.

Kakor, da bi se norca delal iz nas!

Glavni jutranji napad pred nami je bil pri Campoverre in Canove pri Asiagi. Najhujši boji so pa med Brento in Piavo.

Ob 3 popoldne izvemo žalostno novico, da je Lah zavzel med obema rekama Mte. Asalone in Pertica. To rej si Italijan dobro zapira vrata za seboj. Ako bo šlo tako naprej, bo Lah kmalu pri Primolano in v Valsugani. Tedaj bomo morali neizogibno bežati.

Morala moštva v položaju je padla pod ničlo. Nobeden noče poslušati nikogar.

Ob 6 zvečer izvemo, da je glavni laški napad namenjen na Mte. Rosso 1198 m. na levi naši strani. Pozneje se popravi in na Mte. Rosso, Tmveč Sasso Rosso.

Ob 8 zvečer pride naznanilo, da so naši zopet Laha nazaj potionili

med Brento in Piavo. Ob 5 popoldne je bil Mte. Asalone in Mte. Pertica zopet v naših rokah! Zavzel ga je nazaj pešpolk št. 7 iz Celovca.

Ponoči pa Lah obstreljuje le važne točke naše prve črte. Drugače se pred polnočjo skoraj povsod pomiri. Pa ne, da bi ga bil Lah z svojo ofenzivo tudi tako polomil, kakor smo ga mi 15. junija letos?

Tudi o miru ne pade nobena beseda več, toda jaz še vedno poždrjem, da se bo v kratkem zgodilo nekaj važnega. Kdo ve za mnenje našega in laškega vodstva.

Točno ob polnoči se podamo spat v upanju, da bo jutri mir.

- 25.10. Ob 1 zjutraj vržejo naši vojaki v zrak težki laški top v negdanji močni laški trdnjavi Campolongo 1710 m, ki je od nas oddeljena pol ure. Od 28 cm topa so prej pobrali vse potrebne dele.

Točno ob 2 zjutraj začne Lah nenadoma zopet jurišati pred Canove in Camporovere. Srdito streljamo tja do pol 4 ure. Odvrnili smo laški napad. Potem se fronta pomiri s smo v strogi pripravljenosti pri topovih s tudi v "strogi" pripravljenosti za bežati, če bi začel nas Lah obstreljevati. Komaž posrebramo kavino čerbo, takoj k topovom streljati!

Ob 8 zjutraj je začel Lah znova jurišati! Ob 9 uri je napad zopet odvrnjen.

Ob 10 zjutraj so naši položaji obstreljevani od Laha. 20 težkih granat je poslal, med temi tudi 6 plinskih. Seveda smo zbežali z maskami na obrazu. Opoldan se pomiri tu in spredaj.

Popoldne pa začne naše težko topništvo obstreljevati laške baterije ki so bile zjutraj pri streljanju zasačene. Tudi Lah močno odgovarja. Cel dan so laške letala v zraku in opazujejo naše zaledj a

Vse bolnice in poveljstva našega območja se morajo premestiti bolj v zaledje, dokaz, da se bomo morali tudi mi.

Za čudo je noč do polnoči popolnoma mirna.

- 26.10. Od polnoči do 4 zjutraj popolnoma mirno. Zdajci začne zopet laška artilerija streljati. Ob pol 8 zjutraj Lah zopet naskakuje naše prve črte pri Asiagi, ter jih ob 9 tudi zasedejo.

Odpremo srditi ogenj na naše črte. Izvidniki javljajo, da padajo naši strelji v naše črto. Dobri zadetki. Laška pehota v kleščah. Spredaj naše strojnice, v črte naši šrapneli naše baterije, za črto pa granate. Lah ima veliko izgub.

Ob 11 uri že ni nobenega Laha v naših črtah in jo naši takoj zasedejo. Proti poldnevu se popolnoma umiri tam spredaj.

Ob 5 popoldne zopet bežimo. Videti je, da vsa laška jeza naperjena v naše položaje.

Pred vrata naše kaverne pri cesti pade polni strel, katere zračni pritisk nas v hipu vse pomeče po tleh. Druge škode ni bilo, bolje to nego polni strel v kaverno.

Popoldan je mirno. Noč tudi popolnoma tiha.

- 27.10. Dan in noč potekla popolnoma mirno.

Eni pravijo, da je laške ofenzive konec, drugi pa, da še ni prišel. To je bilo le tipanje.

Častniki so vedno bolj zbegeni. Ravno tako tudi naše furlansko moštvo.

- 28.10. Krasno vreme traja nepretrgoma dalje. Lah cel dan miruje, očitno je ponehal z ofenzivo.

Ob 7 1/4 zvečer pa je začel nenadno znova jurišati. Ob pol 9 je ta Laški napad končno odbit.

Ob 10 zvečer pride povelje, da naj naša pehota zapusti prve črte,

ki so vse prestreljene pri Camprovero in Rozzo. Točnoopolnoči zapušča pehota svoje prve črte v odkazanem odseku.

- 29.10. Opolnoči že šlišimo kako ropotajo krampi in lopate. Za par km je naša pehota bližje nas.

Ob 4 zjutraj je začel Lah napadati levo od nas nekje med Gallo in Mte. Meletta 1827 m. Ob 5 zjutraj pa pred nami naše zapuščene črte. Ko je laška artilerija ponehala je začela pehota jurišati. Seveda so takoj zasedli naše prejšnje črte.

Očividno pa so bili prepričani, da smo mi sploh pobegnili, ker so se pokazale močne rezerve in so prodirali kar naprej. En čas še prigibajoč, potem pa ker pokonci.

Zdajci zaregljajo naše strojnice v prvi naši novi črti. Naša baterija strelja srdito z 1.500 m skrajšanim ciljem. Izvidnik nam javlja, da lepo zadevamo. Koga? Že eno uro srdito streljemo.

Ob 9 uri zjutraj pa začne laško topništvo tudi po nas tako, da smo morali ogenj takoj ustaviti. Ob pol 11 je pojenjal.

Od ranega jutra do 1 popoldne in potem od 5 do 8 zvečer strelja Lah na naše prve črte pri Asiagi. Od 7 zvečer do 11 pa naše prve ~~črte~~ nove črte v Assa-zaseki. Mi ne streljemo nič tja.

Očividno je naša pehota utrujena, saj ni nobene rezerve, da bi jo zamenjala. Tudi vodstvo jenekam zbegano in smo takorekoč brez voditelja v položaju.

Smo do polnoči pa v strogi pripravljenosti.

- ~~29.10.~~ Ravno ko se hočemo podati spati pridezdepeša:

Moštvo se ima takoj naznaniti, da so naši poslali tja preko "parlamentarce" ob 10 zvečer.

Nekateri hočejo počakati na laški odgovor, jaz sem bil drugačnega menja in se podam k počitku.

- 30.10. Ob 7 zjutraj me prebudijo. Ali je že mir? Da! Cel dan smo streljali na laške prve črte. Očividno, da podpremo naše "parlamentarce" v njenem prizidevanju. Istotako začne laško težko topništvo obstreljevati naše območje.

Da ne bo Lah mislil, da smo že uničeni, smo v tem hipu malo ponehali, obenem pa je začelo ~~naše~~ naše težko topništvo bunkati v laško zaledje, za njimi pa še mi.

Ob 1 popoldne užge Lah naše veliko skladišče med Mandrielle in Campo vecchio. Kmalu izvemo, da leti naša municija v zrak. Dobro zadeva zadnje dni laško topništvo. Naši in laški letalci so tudi celi dan v zraku, toda se izogibajo eden drugega.

Fonači strelja Lah na cesto pred našimi položaji in v naše zaledje.

Kako je na drugi fronti ne izvemo drugzega kakor to, da beležijo naši znatne izgube.

Pred polnočjo nam zopet neznanijo, da so Lah naši "parlamentarce" zavrnilli!

- 31.10. Zopet ne bo spanja. Ob 1/4 na 1 zjutraj začne nas Lah obstreljevati z plinskimi granatami. Navadni slarem!

Še zgodaj zjutraj se vije megla po kotlini.

Čestniki so popolnoma desorientirani in se poda naš baterijski poveljnik k polkovnemu poveljniku.

Tudi naše moštvo postaja čimdalje bolj nemirno. Kar vidim kako stojijo nekateri v pozi, da bi jo popihali!

Opolden situacija popolnoma spremenjena! Prišel je ukaz od armed-

nege poveljstva, da se moramo takoj pripraviti na "rikzugl" Izvemo, da pojdemo na boljše cementirane položaje, v nezavzetne zakope v rezervni liniji pri Franzesfeste. Za kaj ne kar v Inomost?

Cel dan obojestransko topovsko delovanje.

Popolden že vemo, da gremo samo moštvo iz položaja. Topove prepustimo poljaki bateriji 1/1 o2 polka, ki sestoji iz samih Poljakov. Ti bodo imeli nalogo zadrževati sovražnike pri njegovem prodiranju.

Ob 6 zvečer je nam končno zupanso, da Lah pri Piavi gledko naprej prodira. Naša pehota se ne brani več! Kaj bo, kaj bo sedaj z nami? Dnevi pa tako kresno lepi!

Ponoči ob 10 je pa začel Lah obstreljevati Mandrielle in vso naše zaledje, očitno si misli, da je kako koncentriranje čet tam. Bolj in bolj se mi dozdeva, da je Lah siguren svojega predora. Nihčežne gre spat. Tudi jaz sem tega mnenja, da na fronti sploh ne bom več spal!

Opolnoči pojenja laški ogenj v naše območje.

- 1.11. Po polnoči zavleđa na naši strani popoln mir. Le to izvemo, da se naše topniška brigada seli nekam nazaj. Torej umik?

Še to depešo ujamem iz fronte med Brento in Piavo. Pešpolk št. 7, ki je na južni strani Alp pod Mte.Pertica in ki je zasedel pred nekaj dnevi močne postojanke tam med Mte.Greppa in Mte.Asalone in ki jih je mogel radi pomanjkenje zopet zapustiti pod težkimi izgubami, je dobil ukaz, da naj pojde v zaledje? Kam?

Torej resnični umik pred Lahom? Od tega polka, ki je zadnji čas vladal Mte.Pertica je imel v celi vojni okrog 7.000 vojakov in 160 častnikov mrtvih. Njihove gomile najđete raztresene po Galiciji, Kerpatih, Koroškem in južnem Tirolskem. Posebno veliko jih je na vojaškem pokopališču pri vasi Cisona na onstran proge in reke Brenta, pri trdnjavi Piovega, za slovitimi gorskimi masivi med Brento in Piavo.

Lah celo noč venomer strelja tja in sem tako, da nam ni mogoče spati. Pa tudi preveč smo radovedni, kaj bo sledilo. Tako smo dočkali 7 uro zjutraj.

Pride ukaz, da bomo oddali topove Poljakom v redu. S solznimi očmi nes gledajo naši častniki. Ve mo, zadnja ura nam bije.

Ob 8 zjutraj izvemo, da so Srbi iz Soluna že zasedli Beograd. Srbske čete so že prekoračile Donavo in se z drugimi četami vred zlivajo v ogersko raven in v avstrijsko notranjost. Vsak hip imamo trej pričakovati razped mogočne Avstrije.

Spontano zgorje po naših položajih: "Živela Jugoslavija, živio Aleksander!" Častnikom se hudo stri, ali po Avstriji, ali po nes, ki smo mu bili tako uđani in zvesti?

Nočejo čakati Poljakov, ki jih od nikoder ni. Saj imajo svojo državo Poljsko in se gotovo že vračajo domov. Kaj vemo mi, kaj se godi drugod.

Prosim častnika, da me razreši prisege dane cesarju Karlu. Da ne šef!

Ob pol 9 zapustimo položaje pred Mte.Erio. Topove smo pustili kar tam. Zbogom, zadnji zbogom položaj, ki si nam toliko strahu pržedel. Milo se mi je storilo, ko vidim od daleč samevajoče topove tam v položaju in ki bado zagotovo postali plen Lahu.

Ob 1/4 na 12 pridemo ob kresnem vremenu v Mandrielle. Zdaj šele vidim kaj je umik! Vsa cesta polna vojaštva, topov, trenov in avtomobilov. Vse se pomike počasi, previdno in tiho nazaj.

Lepa tarča za Laha, če bi vedel pravijo nekateri. Pojasnim jim, da ni neumen, saj bo vse to njemu ostalo!

Popoldne gređo naši častniki na Vezzeno iskati topove in nove pozicije.

cije.

Na fronti se čuje grmenje topov. Seveda so laški.

Naša pehota je dobila ukaz, da mora do jutri 2. novembra do 8 ure držati naše prve črte pod vsakim pogojem. Ali bo?

Cel dopolden čakamo nadaljnih navodil! Ker do večera ne pride nika-ko povelje in kam sem utrujen, saj zadnji čas sem imel malo spanja, se uležem na prične in sem globoko zaspal.

Grozovit pok me zbudi. V hipu je vse prazno! Ura je točno 10.¹⁰ do-poldne. Lah strelja semkaj. Osem je bilo nas, ki smo speli, predno smo se opravili po "vojaškem pravilu" je Lah nehal obstreljevati/ Mandrielle. Okrog 30 stelov je nam poslal za pozdrav. Ali je zadnji? Iščemo, nikogar nikjer! Mi takoj po živežu. Nekaj prepečenca in ru-ma iz častniške zaloge najdemo.

En topničar je bil ranjen, kri po tleh nas opozori na to.

Kmalu smo dobre volje in gremo proti Vezzeni. Ob polnoči se bližamo Vezzeni.

2.11. Tu se nam nudi najlepša prilika v našem vojaškem življenju. Skladišče provianta cele armade, pod stražo! Niso si dali dopovedati. V tem se začne svetlikati na fronti. Gotô, ogenj. Dokaž, da tudi naša pehota zepušča fronto! Šele ob 3 zjutraj se straža poda. Ene so raz-orožili, eni so pobegnili.

Vojaštva nič koliko. Na pad na skladišče v svitu "bakelj! Kder prej pride, prej melje.

In tako smo "porekvirirali" nas 8 mož 2 vreči prepečenca, 1 zaboj 1000 zavojev tobaka, 3 zaboje marmelade, 2 zaboja kave, mila, sla-nine, sladkorja, vžigalic in 10 litrov ruma. Wapolnili smo nahrbt-nike, drugo pa pustili tam.

Ne vem kam so na hrbtih odnašali vreče moke?

Skladišče je bilo natrpano živeža. Rezervno skladišče, gotovo?

In Lahu, da bi padlo to v roke. Kaj hočemo, mi ne moremo vsega od-nesti. Da bomo bolj pogumni pijemo rum in pojedemo na iskanje naših ljudi. Med potjo jemo marmelado kar z rokami. Zjutraj ob 6 smo preiskali vso Vezzeno, toda baterije ni nikjer.

Gremo naprej proti Cost'Alti. Predno pridemo v Cost'Alto že izvemo, da je ponoči predril Lah naše črte na Mte.Grappa in pri Primolanu, ter počasi napreduje po Valsugani.

Opolden začne goretí nekje pri Mandriellu. Kmalu tu za našim hrb-tom, nekje pri Borgo. Torej pred nami in v Valsuganski dolini se naša pehota umikal Ceste so še vedno polne avto kolon, trene, top-ništva in vsega mogočega vojnega materiala.

Ob 2 popoldne pa končno najdemo naše moštvo pri 6 topovih 8 cm, ki so od bog ve, katerega polka in čakajo na cesti na nadaljna povelja Seveda je vsak débil nekaj za spomin iz proviantnega skladišča iz Vezzene.

Ob pol 3 popoldne je, ko Lah strelja že v Caldonazze. Torej smo e spredaj in zedaj obkoljeni od sovražnika.

Zdaj prejmemo v vsej naglici plečo v znesku 19,88 kron, po 3 porci-je kruha, tobaka, prepečenca, kave, konzerve, po vrhu še marmelad o in sir.

Večina teh dobrot sem razdelil med našo mladino, ki se mi smili, | saj imam natrpan nahrbtnik dovolj za nadaljnih 3 dni.

Ob 4 popoldne pride ukaz: "Topove naperiti proti prodirajočemu sov-ražniku!" Zbeganost naših častnikov! Municije ni! Zedoni povelje: "Takoj po njo v Mte.Rover!"

Pomislite 1 uro daleč do tja! Tu so se izkazali nemčurji. Gotovo so mislili, da bodo Laha še ustavili ali celo nagnali nazaj?

Tega mnenja pa nisem bil jaz, pod smreko ob cesti se usedem in z vijem cigareto. Tudi šele razumem! Tam onkraj ceste je vendar mejni kamen. Tu je Avstrija, tam je Italija! Mogoče hočejo Laha ustaviti tu ob meji?

Ker poznam teren in malo vojaške taktike se mi vidi to mišljenje smešno.

Fušim in pušim in pijem rum.

Zdaj se vrača moštvo z zabojem granat in šrapnelov na rami. Pomagam izmučenim!

Ko prispeemo k topovom pa zadoni: "U miki!"

Tja v grapo bi zmetel, če bi se ne bal zdaj smrti!

Konje vpreči in hajd naprej!

Kam?

Proti Mt. Roverju. Ura je točno 6 popoldne.

Komaj se odmaknemo začne goreti Vezena, skoraj gotovo proviantno skladišče.

Predno pridemo v Mte. Rover že gori Caldonazzo.

Tedaj odvržemo tri topove v jarek poleg ceste. Moštvo teh topov zapušča baterijo in se požene v beg proti Caldonazzi.

Moj poveljnik mi med potjo čestita, da sem prejel "kolajno ranjenec" z dvema črtama" in doda, da sem predmojster in sedaj sanitetni podčastnik in da se zavedam položaja in da svojega topa ne smem zapustiti.

Ali je še vedno upel, da pridemo nekam, kjer se bomo še bojevali proti Lahu. Ali se pa je bal, da bi tudi jaz zapustil baterijo? Tega ne storim, dokler ma veže prisega, dana ~~na~~ cesarju.

Po hudem ovinku vozarimo ponoči. Vse okoli nas gori. Ognjeni žar nam osvetljuje pot. Umikamo se počasi, saj je cesta popolnoma natrpana vseh vozil.

Ne vem ako si bomo kožo rešili v tej zmašnjavi. Častniki počasi korakajo tam spredaj. Jaz sem zadaj in gledam klaverno hojo svoje pol baterije. Celu noč vozarimo.

Ne pade noben strel nikjer!

3.11. Ob pol 2 zjutraj pridemo v Carbonare.

Točno po tisti poti, kakor smo svojčas prišli semkaj. Mogoče je ta umik po načrtu?

Odmor.

Dani se že. Ali gremo lahko naprej? Pojdimo!

Ob 8 uri se odpeljemo iz Carbonare in čez Vigolo Vattaro, Vattaro pridemo ob pol 11 dopoldne v Valsorda.

Kosilo.

Častniki pobegnejo. Nenaadoma so se zmenili in se odpeljejo z vozom proti Tridentu.

Poveljnik Šacl se še enkrat ozre nazaj. Solzne so njegove oči. "Naj te živi Bog, baterijs ena!" je še dodal!

Tudi nam se je mudilo.

Slovenec Lavrič, poročnik, je sedaj naš poveljnik. Ne zna ali noče govoriti slovensko.

Frigenjamo Lavriča. Nič ne ve!

Kratko malo ob 1 popoldne se odpeljemo iz Valsorde. Že vozimo po kresnih serpentinah navzdol.

Usedem se na moj top k lafeti in si obujam spomine letošnjega leta. O treh mesecih fronte na Rievi. O dopustu. Kaj mi je vse pravil oče, ravno tako si domišljam sedaj položaj v svetu, čeprav ne vem ničesar, kaj se prav za prav godi okoli mene. Po dopustu sem bil itak na potovanju z baterijo. Samo oktobra smo bili na fronti ... zadoni hupal!

Prostor, prostor! Višji častniki se peljejo! Parlamentarci so!

Ko se suto pelje mimo nas, presenečeno zapazim, da to niso Avstrijci. Saj so Italijani v avstrijskih uniformah.

Na avtomobilu imajo seveda še zvito belo zastavo.

Nihče mi tega ne verjame! Ne razločujejo germanskega od romanskega obraza. Ura ~~jexxxx~~ 1/4 na 3 popoldne. Sonce lepo sije na nas.

Zdejci vidim tam v daljevi neko dirjanje na konjih! Naši dragonerji? Laške konjenice je!

Avto je že v Trentu! Konjenice tudi!

Na enkrat se ustavimo. Kaj je to?

Gromovito kričanje v mestu: "Eviva I talia, eviva Itajija!" "Eviva liberatorii!"

In že plapolajo laške trikolore na hišah. Lah! so ukorakeli v Trento. Ura je 3/4 na 3 popoldne.

Konjenice, laška seveda je prišla iz Božana. Kako to mogoče! Lah nas je ujel. Naš unik je bil prekassen, on nas je prehitel.

Živio, živio, vpije meščanstvo.

Že korakamo v štirih čez most. Pod njim pelje zadnji avstrijski vlak v notranjost države. Vse drvi na vagona. Vagoni se ne vidijo. Tečejo, kričijo za njim.

Tudi vlakovodji se mudi!

Moštvo je z Lavričem vred zbegano. Eni so zapustili baterijo, ko smo jo pripeljali preko mostu.

Fridejo arditii. Si arrendete? Seveda se! Lavriču odvezamejo orožje.

Topove in konje pustimo, kar na mestu. Jih bo že Lah spravil, če jih hoče.

Zdaj šele se zavedam, da sem prisege zvestobe Avstriji rešen!

Junaško, zvesto in vestno sem udno prenašal težko tuje breme, ki mi je bilo položeno pred štirimi leti, na moja mlada in šibka ramena. Rešen sem sedaj v tem trenutku. Svoboden sem. Ura je 1/4 na 4 popold.

Podamo se v mesto. Vse je polno avstrijskega vojaštva. Saj ni čuda, zajeti so 11 in 17 avstrijski zbor!

Meščani veseli in preznitno oblečeni z laško kokardo na prsih. Zdaj se vidi, ali Triento laški ali avstrijski?

avstr. Na veliki trg se pripelje veliko avtomobilov, kateri so polni visokih častnikov. Laški arditii z orožjem v roki jih prisili, da oddajo orožje.

Neki general se punta. V tem poču tam zraven! Laški vojak ustrelil našega. Nobeden se ne upa braniti!

Par laških arditov ustrahuje celo avstrijsko armado.

General odda z težkim srcem lastno orožje arditu! Gotovo si ga bo obdržal za spomin na avstrijskega generala.

Tudi civilisti upijejo nad ubogimi vojaki. Kaj čmo? Vojna je? Propadli smo! Ujetniki smo!

Vprašam nekega melega črnega Ardita po italijansko; "Kaj je z Trstom?"

Vraga ti in Trst, pojdi, pojdi domov!

Alo, fantje gremo! Naprtamo nabasane nahrbtnike na hrbe in gremo naprej ne da bi nas kdo kaj ustavljal! Saj je vse v veselju in zmešano. Saj tam pojejo in vpijejo eviva!

Smo že izven mesta. Trento je za hrbotom, po ravni lepi cesti korakamo proti Boznu.

Tedaj tam spredaj oblaki prahu. Konjenica v polnem diru. Naši so upijejo kameradi in nam na pomoč prihajajo!

Toda niso naši, Laški sol! Mimo nas pridejo v koraku. Lepo so oblečeni, še lepši so konji, z dolgimi sulicami v rokah. Ustavijo se. Več stotin jih je.

Tedaj vprašam častnika, kaj je z Istrájš in kranjsko? Od kod ste? Italijano? Iz Trsta!

In že govori. Mi smo lancieri. Vodi nas Duca D'Aosta! Trst je v naših rokah.

Dragi! Pogovarjajo se njihovi častniki med seboj. Pri Brennerju so naše meje! Avstrije ni več. Vojne je konec.

Pojdite v Trento in se tam javite. V Italijo pojdete, potem bodo vas poslali domov.

Vsá Karlone /mislil je gotovo na avstrijskega cesarja/II. Čeho beže, je zbežal.

Hvala za pojasnilo!

Kam hočemo? Nezaaj pojdemo!

Ob 6 zvečer smo zopet v mestu! Nihče nas ne ovira ko hodimo po mestu. Po vseh ulicah je polno avstrijskega vojaštva, polni avtomobili, voz, trená, topov in konj. Nepopisna gneča vlada povsod.

Tu in tam laški Ardití. Če jih kaj uprešaš ti odgovorijo, domov pojdite!

Prepričan sem bil, da je vojne sploh konec.

Naši častniki so vsi dobro rejeni, le vojaštvo, to, to,

Laški vojaki so lepo in dobro oblečeni, vidi se pa, da so prišli direktno iz fronte, medtem, ko je laška lahka konjenica v paraadni uniformi. Z damami pod pazduho se sprehajajo. Nas avstrijske vojake pomilujejo.

In že zopet zaori: "Eviva Italia!" Gruča laških Arditov in mestna mledina prihaja. Vsek otrok ima papirnato zastavico v rokah in vsklá kralju in drževi.

To je moralo biti že zdavnaj pripravljeno, tako hitro ni mogoče tako stvar organizirati!

Avstrijski vójaki ne vedo ne kam ne kod.

Podčastniki baterije me prosijo, naj poizvem kaj bo z nami.

K laškemu častniku v spremstvu dam pristopim. Dame so odgovorile na mesto njege. Domov pojdite, vsek na svoj dom. Vojske ni več. Avstrije ni več.

Ker je častnik rekel, da marširajo Lahí proti Ljubljani, sem povedal tovarišem to.

Zdaj so bili še bolj na nejasnem kakor prej.

Saj mi nismo popolnoma nič vedeli, kaj se prav za prav godi. V tajnosti so držali vse to naši častniki. Končno so imeli tudi prav, ker če bi vse ta neorganizirana vojna drvela v notranjost dežele, bi gotovo vse pomendrala. Tako pa naj imajo Italijani dela z nami, so si mislili.

Vse častnike, ki so se legitimirali, da so prvi Avstrijci in Ogri, jim je bilo dovoljeno da se odpeljejo v spremstvu Arditov v Bozen.

Ob pol 8 zvečer izvemo, da je vse avstrijsko vojaštvo zajeto in da nihče ne sme bežati.

Najbrže so se Lehi zbalí noči ali pa je prišel ukaz.

Ob 3/4 na 9 zvečer vkoraka laške lahko topništvo. Dobro rajene konje imajo. Topove skoraj nove. Vojaki in častniki topničarji v lepih uniformah. Ob žaru cestnih svetiljk jih gledamo. Napraj gredo v Bolceno, pravijo.

Stojimo na pločniku in jih gledamo, ko pridrvi druhal in nas nepodijo. Nahrbtnike smo morali kar tam pustiti. To, polni nahrbtniki! Tudi italijansko niso hoteli razumeti.

Avanti, avanti austrijaki!

Privlekli smo se na precej prostran trg. Gneča! Marsikateremu je bilo hudo, marsikateri je krčil pest. Da so nas Lehi tako okrali!

Zdejci, ura je 9 in lo minut zvečer se mesto stresel! Na enkrat je mesto rudeče.

Naši so užgali veliko skladišče municijona tam nekje pri kolodvoru. Kako je pokalo. Kakor rakete se je municija razletavala visoko v zraku. Ogromne eksplozije. In še in še. Stekla na oknih so žvenketala.

Nobenega vpitja "eviva Italija!" Nobenega meščena in laškega vojaka

Le tam v tisti temni ulici so delavni. Iz nekega skladišča nosijo na ramah vreče moke in zeboje. Ali pa ropajo trgovino?

Tudi naše vojaštvo se je razpršilo na mah na vse strani. Večina drvi proti Val Lagarina! Kmalu je mesto prazno. Tu in tam še begajo temne sence.

Municija pa neprestano leti v zrak. Silovito bobnenje v mestu. Tam nekje kričanje in jok.

Ali je to šalo delo maščevanja, ali pa nesreča ali pa so namenoma vrgli municijsko skladišče v zrak, da izpraznijo mesto avstrijske-soldateske, naj povedo tisti, ki so bili tam zraven in ki so v tem hipu prileteli po neki ozki ulici na prostrani trg, med katere sem se pometal in smo drveli z vzdignjenimi rokami proti nekemu mostu. Najbrže preko Adiže.

Velikanska gneča se preriva pred mostom. Vse beži v paničnem begu.

Toda na mostu so laški vojaki. Vsakega posameznega so vsega pretipali ako nima gdo kako orožje ali bodalo.

Roke smo morali imeti kvišku.

Alzate manj! so kričeli. Čest jim, denarnice niso jemali. Pač pa non Andate!

In gremo preko mostu. Na oni strani vse polno Avstrijcev.

Svoje ljudi sem izgubil.

Od tu gledam ^{ra} krasen prizor se nam nudi v temni noči. Vse naokoli je rudeče. Velikanski plameni in stebri dima švigajo v zrak. Gerš!

Drugi se podajo naprej a jaz ostanem tukaj, saj je ura že pol polnoči.

- 4.11. Komaj se dela dan že gremo tudi mi naprej. Na obeh bregovih polno Avstrijcev. V Pie di Castello pridem, ko jekne na nekem dvorišču silen pok.

Komaj se prerijem tja. Naši so! Našega dobrega četovodjo Bizjaka nesejo ranjenega v hišo.

Kaj se je naredilo?

Stopil je seveda na laško ročno granato, ki ga je težko ranila po obeh nogah.

Vprašam laške vojake, ki jih je danes polno, kam naj se podem? In pokazali so nam pot proti Veroni. Peš do tja? Kaj, bi radi kočijo? In avstrijske vojake se pomika. 'olna je cesta. Korekamo čez Matarello in Besenello in pridemo okrog pol 5 v vas Calliano.

Od tu na levi strani se vijejo serpentine na Carbonari, Lastèasse, Szelzezi in Casotto. Na oni strani Adiže je Nomi. Med Materello in Besenello na levi tja preko tega gorovja je Lavarone, še malo naprej Cost'Alta. Tam smo bili mi!

Smó sami brez vsekega spremstva in prenočujemo kar na prostem.

- 5.11. Cel dan korakamo po Val Legarini. Iz Calliano gremo čez Volano in pridemo v eni uri v mesto Rovereto. Vs e je razbito in porušeno. Delo laških ~~XXXX~~ granat!

Skozi mesto smo in že pridemo čez Ravaronne, na levi notri je gorovje Teragnola in Mte. Maggio v malo mesto Mori.

Tudi tu je vse razbito in porušeno. To je pa delo avstrijskih granat. Tu je bivša prva laška črta. Fronta. Jarki so dobri, dobro urejeni z lesom, toda blatni, tam tečejo rovi skozi Mori v drugo laško linijo. Tam na levo preko mesteca Marco, tam gori je Zu gna Tarta, za tem hribovjem je Val Arsa, na oni strani se dvigata Col Santo in od tudej okoli 40 km tja notri je Mezzaselva, Roana.

Ravno v tisti deljavi, dva, tri km bolj nazaj smo še pred enim tednom streljali na sovražnike.

Po ogledu naše in laške linije se poda v mreko večina naprej. Ker se pa meni ni mudilo sem spal z neko skupino, med temi je bilo tudi nekaj naših topničarjev, na prostem za laško drugo črto na enem obronku. Noč je hladna in se zavijamo v telovnike.

Kar naprej mimo nas koreka vojaštvo tiho in nemo. Dolgo nisem mogel zaspati.

Že kričijo tam nekje. Zbudim se. Dal ~~XXXXXXXXXX~~ Podgane so pri meni. Hušknejo z mojega telovnika! Na mah smo vsi pokonci. Podgane so nas nagnale. Ura je polnoč.

- 6.11. Zgodej zjutraj odkorskamo iz Mori, na cesti do Chizzola srečamo ~~XXXX~~ čehoslovaške vojake. Italijanske uniforme imajo, z rudečimi trikotnikom pod vratom. Alpske klobuke imajo in karabinke. Komej se domenimo z njimi.

Eni so jih sovražili, večina pa odobrevala njih početje. Pravili s o da se niso bojevali proti nem. Svojo lastno državo imajo. To so hoteli, nič drugega nam pravijo. Svoboda! Za to se je nam šlo in dosegli smo jo.

Tudi vi Jugoslovani boste imeli svojo lastno državo.

Bodo nas Lehi kmalu pustili domov? Samo, da pridete do vlake! Kar naprej pojdite do Avio, tam je prvi kolodvor. Še do večera ste lahko tam. Nazdar! Nazdar!

Smó v Chizzola, preko lesenega mostu se podamo na onostran Adiže. v Teravalle. Naprej čez Santa Margerita, Marsano, od tu notri na levi je Mte. Pasubio, in še keke dva kilometra po cesti in nas sprejmejo laški vojaki.

Na desno iz ceste moramo zaviti. Med Adižo in železniškim tirom. Tu moramo čakati nadaljnjih navodil.

Vse polno, da je spredaj avstrijskih vojakov. Ravno nasproti nas je ~~XXX~~ onostran Adiže vas Pilsanto.

Tu prejmemo po dva moža l hleb belega kruha in l mesno konzervo.

Opoldan nas naženejo keke 200 m bolj proti notranjostá proti Ali. Tu naj počakamo.

Pravijo, da so na Brennerju. Tam je sedaj italijanske meja. Sveta meja!

Opolden kroži nad nami laški zrakoplov. Prišel je iz Brennerja nas poučijo laški podčestniki.

Na oni strani Adiže na cesti iz Chizzole proti Avio korakajo celi polki avstrijskih ujetnikov.

Popoldne pridejo laški vojaki, ki zopet razdelijo pod nadzorstvom čestnikov 1 hleb kruha in 1 konzervo na vsakega drugega moža. "Avstrijaki, batette biava" se nerčujejo iz nas!

Zopet spim na prostem. Krasna lepa noč. Kaj bi bilo, ako bi deževalo! Več dela bi povzročili Lehu. Sej bi vsak gledal, da pride pod kap!

- 7.11. Cel dan čakamo tu pri Adiži, ki nam nosi pozdrave iz Tridenta, Bocna, Merana in še od tam nekje pri Švici.

Kaj je z našimi, ki so odšli 3. novembra iz Tridenta proti Avstriji? Lahki nam povejo, da bodo vsi ujetniki!

Kmalu se spriznam z nekaterimi laškimi podčestniki. Vse polno jih je prišlo danes popoldne nas občudovati. Za kolajne se jim gre! Za cigarete bi menjali. Marsikateri menja. Kadijo in veseli so, čeprav so v ujetništvu.

Povem, da so mi Arditi odvzeli nahrbtnik poln avstrijskega tobaka. Laški podčestnik Korporale mažore, mi pove, da so Arditi briganti in niso istovetni z avstrijskimi "naprednim oddelkom".

Zopet prejmemo živež kakor običajno.

- 8.11. Zjutraj ob 7 uri pridejo laški čestniki, ki me nazivajo za triestince in mi povedo, naj dobim kakih 200 mož in da jih bomo peljali v Ala na kolodvor, kterege bodo pospravljali.

Vabim sotovariše svoje baterije. Nihče noče z nami. Bolje bo tu, mi hoče dopovedati moj bivši službovođa Jamnik iz Kranja.

Grem svoji usodi nasproti. Neki glas v notranjosti mi pravi, da bo bolje. Zapuščem svoje tovariše. Z bogom tovariši, ako se ne vidimo več! Zbogom Leskovec!

Ognjičar Erdlen le pojde z mano. Zna tudi laško.

Ob 9 smo v Ali. Na kolodvoru so nas postrojili. Laški stotnik vabi nas, ki znamo italijansko. Štirje smo. Še dva Furlana.

Predstavi se nam naš ~~xxxxxx~~ poveljnik. Tenente Rodolfo Pasquali poveljnik IV. kompanije 6 genio ferzovieri.

Tu je polno čehoslovaških bojnikov, ki so se bojevali proti Avstriji.

Popolnoma smo prosti. Mi štirje "dolmečerji" prejmemo hrano kakor laški vojaki. Drugi pa bodo prejemale vsak dan polovico več kakor ujetniki, ker mi bomo delali. Zadovoljni so. Spimo pod streho v baraki tik kolodvora.

Ob 6 zvečer je večerja. "Rižoto, rižoto" upije koh na peronu! Dobimo riža z mesom kolikor hočemo. Zraven nas laška mladina, najbrž I letnik 1900.

- 9.11. Danes nosimo železniške traverze. Obnovili bomo razbiti tir Ala-Mori. Prejšnje šine in pragove so porabili Lehi za zaklone v prvi črti. Po 20 mož nosi eno šino. Vsako šino moramo nesti bolj daleč.

Opoldan se z svojimi tovariši še enkrat poslavljam. Odkorakajo peš v Verono. Domov bodo šli, pravijo.

Povem tenentu! Ma kô? Zbogom!

Še vedno prihajajo avstrijski vojaki. Po odmoru gredo naprej v Verono.

Danes gre oziroma se odpelje tudi 6 vlakov ujetnikov v Italijo. Opoldan prejmemo mi štirje meso, čisto juho in 3 velike galete. Zakaj ne dobijo tudi avstrijski ujetniki slično hrano kakor italijeni, saj jo dobijo plačano, pa pojasni neki marššelo, da bi lahko prišlo do bájev! A, tako?

Danes polagamo šine že pred Marano.

- 10.11. Isto delo kakor včeraj. Ujetniki so pridni in ubogljivi. Saj, le povelja je treba in raven vojak napravi vse, samo za kruh se gre! Od Ale naprej vozijo kamioná firme "Fiat" živež naprej na fronto. Popoldan se pelje lo laških poljskih baterij proti fronti.
- 11.11. Cel dan je cesta na oni strani Adiže polna avstrijskih ujetnikov, ki gredo peš v Verono. Najbrž, da tam spravljajo vojaške transporte skupaj in jih pošiljajo v Avstrijo?
- Žal in dolgčas mi je, da sem ostal tukaj. Pa končno, saj je Pola in moj rojstni kraj Idrija v laških rokah.
- Nobeden ne pojde domov dokler ne bo podpisan mir, mi pojasnijo podčestniki.
- Mi "irredenti" bomo prvi poslani domov!
- 12.11. Cel dopoldan je cesta onstran Adiže polna avstrijskega vojaštva. Kje se neki jemljejo?
- Naš tenente nam pove, da je včeraj ob 6 popoldne kapitulirala tudi Nemčija!
- Na kolodvoru je danes izredno velik promet. Auto za avtomobilom odhitevajo polno nalaženi proti Tridentu. Pravijo: pomoč za tamkajšnja prebivalstva!
- 13.11. Zopet polna cesta ujetnikov.
- Popoldan se odpeljem dvakrat z avtom v 4 km oddaljeno mestece Avio. Tu dam nekemu laškemu podčestniku kolajne za lo škatelj "Popolari!" Za kaditi se je šlo. Človek je v takih slučajih, kar preorjen, če kadí.
- «ložili smo orodje in vijake za tir.
- 14.11. Delo se pospešuje. Še 200 mož so izeknili. Do Morena je tir že gotov. Do tja porivamo vagona z šinami. Od tu naprej pa jih zopet nosijo, so že v bližini Seravalle.
- Laški železničarji spajajo šine. naši jih pribijajo v prage. Hitro gre delo izpod rok.
- Vsaj 3000 ujetnikov je zopet danes prikorekalo semkaj. Friganjajo nas, ne tako mi ujetniké. ^{Dobro} do temne noči.
- 15.11. Zopet koraka avstrijsko vojaštvo po cesti.
- Iz Avstrije se vračajo danes laški ujetniki. In tudi prebivalci tukajšnjih krajev. Ubogo je to ljudstvo. Polno žen in otrok. Nič nimajo s seboj, le kar imajo na sebi. Žalostni so, kjer so njih domovi porušeni.
- Vojaštvo jim da živeža in jih pošljejo za prvo silo, pravijo, v barake, katere morajo prej še pospraviti in pobeliti.
- Zvečer se vrnejo tudi interniranci iz Nemčije.
- Danes smo že pri Marku. Iz Mori, pa vidimo, da delajo progo drugi. Iz Rovereta pa laški železničarji.
- Jutri, da bo proga gotova. Iz Ala v Rovereto in Trento. Mi se odpeljemo nazaj v Alo, a drugi bodo delali naprej. Celó noč! Proga mora biti jutri izgotovljena.
- Kralj Vittorio Emanuele se bo peljal po tej progi v Trento, kjer se

mu bo ljudstvo poklonilo!

- 16.11. Danes je vendar enkrat cesta prazna. Ujetniki ne prihajajo več. Pač pa prihajajo še vedno tukajšnji begunci.

Opolden javijo, na kolodvoru, da je proga izgotovljena. Skoraj 30 km v enem tednu.

Danes ne pride dvorni vlak.

- 17.11. Dopolodne krasimo lokomotivo, ki bo popoldan odpeljala od tu naprej dvorni vlak v Trento. Okrog kolodvora moramo vse očistiti, kakor tudi perone in tire. Opolden je naše delo končano.

Ob pol 2 popoldne se končno zelo počasi pripelje dvorni vlak na postajo. Lokomotive menjajo.

Vse laško voještvo stoji strumno na peronu z puškami. Povelja in žvižgi.

Podam se na tostran kolodvora na kup tramov. Vlak z laško trikoloro sprdej, se začne počasi pomikati. Vse je tiho. Niti en vzklík. Sredi vlaka dolg vagon na 8 kolesih. Šipa pri šipi. Na sredi dolga miza. Sedijo in stojijo. Italijanski kralj stoji oprt na sabljo na zadnjem koncu mize. V profilu sem ga zagledal. Majhen, z velikimi navzgor zavihanimi sivimi brkami, se resno pogovarja, obden od angleških, francoskih, ameriških in italijanskih generalov. Med njimi je tudi neka visoka cerkvena oseba.

Za dvornim vlakom pohiti še drugi vlak natrpan ljudstva!

- 18.11. Danes je v Trentu velika slavnost. Mi smo danes prosti!

- 19.11. Pospravljamo progo. Ponoči se vrača dvorni vlak.

- 20.11. Pospravljamo progo. Vseh 200 mož so odpustili, v Verono gredo!

- 21.11. Pospravljamo kolodvor. Še par dni ostanemo tukaj, povedo nam.

- 22.11. Isto.

Popolden se vrača v zaledje laško topništvo. Pojejo: Il General Cadorna.....bombardier venite a bombardar.

- 23.11. Tudi danes se vrača laško topništvo pojoč nazaj v zaledje.

Izvemó, da pojde cela 4. Železničarska četa od tukaj. Mi štirje ostanemo pri njej. Saj smo Italijani? pravita Furlana in jim lahko pomagamo, da bomo šli čimprej na svoje domove.

Za nas je to velika čest, da služimo italijanskemu kralju! Erdlen me udari z koplcem: "Prevelika čest, prevelika!" in z dvigom lev e roke kot Mojzes /brado ima/.

- 24.11. Zjutraj ob 6 se že pripravljamo na odhod. Vse potrebno orodje, priprave in aparate zložimo v zaboje in te spravimo na štiri kamione.

Na prvega se usedem jaz. Kam pojdemo? Nihče ne ve.

Pride tenente, ki pove: Matarello in ob 8 zjutraj se odpeljemo. Ob 11 dopoldne se pripeljemo v Matarello. Stanovali bomo v prejšnjih ruskih barakah.

Po isti poti smo prišli semkaj po kateri smo šli po polomu peš v Alo. Tu bomo čistili kolodvor. Naše prvo delo je bilo, da smo pregledali wagone tu stoječih avstrijskih vlakov.

Iz časopisov, ki smo jih tu našli, šele izvedeli kaj se vse godi v naši Avstriji!

- 25.11. Pospravljamo po kolodvoru. Kakšen nered!

- 26.11. Isto.

Drugače se imamo dobro med laškimi vojaki. Saj je Pasquali /v civilu manufakturni trgovec iz Torina/ "fejst" dečko. Vsi smo enaki!

- 27.11. Cel dan drvijo prenatrpani vlaki laškega rudečega križa iz Trento v Italijo. Pravijo, da prihajajo iz Avstrije.
Dopolden koraše v zaledje laško gorsko topništvo.
Popoldan pa jezdi polk kavalarije proti Trentu in Bocnu.
Iz laških listov posnamem:
Da je linijski armistirio tam pri Logedcu pred Ljubljano.
Slovenski in hrvaški avstrijski poslanci so šli v Beograd in da so prosili srbskega regenta Aleksandra, da naj prevzame pod svojo oblast Slovenijo, Hrvaško, Slavogijo, Bosno, Hercegovino, Dalmecijo in Črno goro.
Na vidiku je ustanovitev velike srbske države.
Aleksander je izjavil, da se je bojeval za osvobojenje južnih slovenskih narodov.
- 30.11. Zednje tri dni smo pospravljali kolođvor v Mattarelli. Sveda smo bolj pridni nego Lahi.
Vlaki rdečega križa drvijo cel dan tja in sem.
- 1.12. Ker naprej se drži kresno vreme.
Vlaki in avtomobili vozijo noč in dan proti fronti.
Dolg, suh mrešalo mi pove, da še ni mir sklenjen in da je Italija pripravljena se bojevati naprej do končne zmage.
- 2.12. Laški listi poročajo, da je proglasil srbski regent ujedinjenje vseh do sedaj avstrijskih slovanov v kraljevino S.H.S. Tako nastaja ob Adriji nova svobodna država južnih Slovanov.
Revno teko se od Avstrije cepijo Ogrji, Poljaki in Čehi, ki že imajo svojo republiko. Tudi Avstrija je republika.
Vlaki, ki prihajajo iz Italije so polni laškega ljudstva, ki se podaja v Trento.
Jutri bo to mesto proglesilo, da se priključi k Italiji.
- 3.12. Danes je v Trentu velika slavnost. Duca d'Acosta prevzame mesto.
- 10.12. Do danes smo cel teden brez dela vsi. Čakamo na nadaljna navodila.
Ob 6 zjutraj nes štiri odpeljejo z avtomobilom iz Mattarello čez Trento, Valsorda, Caldonarzo in nes pripeljejo ob 11 dopoldne v Borgo v Valsugana.
Kako tesno so povezani ti kraji z mojo usodo.
Tu nes predejo 14 četi, menda istega železniškega polka. Toda tu pridemo zaprti in pod strežo. Nismo več svobodni. V mesto, ki je polno laškega vojaštva ne smemo.
Tu si moremo sami kuhati in živeža imamo polovico manj kakor prej.
Kave sploh ne dobivamo.
Kakor v zaporu, mi povesta Furlana, ki sta ga gotovo že okusila.
Neki podčestnik mi pove, da se še nič ne ve, kako bo z mirom.
A, tako?
Ob enem tudi izvemo, da je bilo premirje preloženo na 6.I.1919.
- 11.12. Cel dan smo zaprti. V mestu veliko prometa.
Pred našo hišo, tam na melem trgu igra kino. Skozi okno gledamo na onstran, kjer se uči korekati laška mladina, letnik 1901. O-troci so!
Kuhamo riž brez zabele.
Zmenili smo se, da se bomo zščeli puntati. Ne gre, da bi se tako postopalo z nami "redenti"? pojasnita rezočarana Furlana.
- 12.12. Zgodej zjutraj se podamo z drugimi austrijskimi ujetniki v eno uro oddaljeni Castel nuova. Tu popravljamo železniški most čez mszo, ki je pritok Brente.

Drugi dve skupini pa popravljajo dva druga železna mosta, ki so jih naši pri begu vrgli v zrak.

Sicer je lep dan toda mrz. Vračamo se peš nezaj ob 5 popoldne.

- 13.12. Prosili smo stotnika, da naj nam pomaga k vrnitvi v "domovino" saj smo laški državljani sedaj. Obljubil je, da se bo pozenimel.

Drugače delali/tam kakor včeraj. Mrz toda lep dan.

- 14.12. Opolden smo dovršili mostove. Popolden ob 4 že pripelje prvi vlak iz Bassano, iz doline Brente, okrašen je in poln ljudstva. Prvi laški potniški vlak se pelje počasi po Valsugani proti Trentu.

Zvečer smo ponovno prosili stotnika, da se naj nas usmili in da bi bili za Božič doma. Bo, je rekel.

- 20.12. Zednji teden smo "počivali" doma zaprti. Ne smemo imeti stika z drugimi ujetniki.

Dopolden gremo peš z ujetniki, sami Poljaki in bukovinci v Vill' Agnedo, 8 km pred Bergamo po drva. Veje smo prinesli na ramenih. Se enkrat pozdravljeni znani Civaron.

- 21.12. Končno je nam stotnik dovolil malo več svobode. Pritožili smo se mu, da je kruh vedno manjši in hrana pišla. Dopovedal nam je, da on ne mora nam pomagati. Višji ukaz, da je. Furlan /narednik/mu pa pove v obraz, kaj bodo njegovi ljudje rekli, če jim bo povedal, kako so ravnali z nami "redenti"! Potrpite, saj bo kmalu boljše.

- 22.12. Ker smo zvedeli, da pride danes neki general, smo vsi štirje prosili stotnika, da naj nas vpiše k reportu.

Opolden smo pred majhnim laškim generalom. Tenente colonello.

Prosimo ga, naj vendar nas pošljejo domov, saj so vsi "redenti" že doma. Usmilite se tudi nas!

Saj se od nas nobeden ni bojeval proti Italiji. V zaledju, da smo bili pri delavski četi. Nas se niso upeli dati v fronto, pobegnili bi!

Ako ne gre drugače, naj nas pošljejo v koncentracijsko taborišče.

Obljubil je, da bo ukrenil vse potrebno. Popoldne lahko gremo v mesto.

Veak dan prihajajo vlaki iz Avstrije, polni tukajšnjega prebivalstva iz Valsugane.

Ta družina je iz Telve di sopra. Ona tam iz Strigno. Zopet ona tam iz Castell Tesino.

Ubogi reveži, ko bodo zagledali njih domove v ruševinah.

Nas so en čas grdo gledali in preklinjali, kakor, da bi bili mi krivi. Komej smo jim dopovedali, da so tudi naši domovi porušeni, povzru smo pa morali biti še vojaki, ako ne bi nas pobesili kakor Lehe. Capito!

Marsikaj sem izvedel iz njihovih ust in ti Tirolci niso nikaki nasledniki Andreja Hoferja.

Zvečer se podamo v brezplačni vojaški kino. Samo najmlajši lašk i vpoklicanci. Imeli bodo čast, da so bili na fronti nam zagotavljajo.

- 23.12. Mesto je polno tukajšnjega prebivalstva, ki se v obupu vije in joka.

Mrz je, smo raje v sobi in se grejemo.

- 24.12. Danes je že deseti dan, odkar smo brez dela. Radi tega so nam zopet zmanjšali "penoto" za 150 gramov.

Mrz je, igranje briškole.
Zvečer ob 8 prične nalatavati prvi sneg letos v Valsugani.

Kdo si je mislil kdaj kaj takega, da bomo na sveti večer v Borgu in to v ujetništvu?

- 25.12. Sveti dan. Hvala bogu! Prejeli smo meso in cigarete. Drugače sneži in smo na toplem. Četrtri božični prazniki na fronti. Za božič smo upali, da bomo doma.
Zvečer smo zvedeli, da pojdemo mi štirje proč. Kam pa nihče ne ve. Upamo, da proti domu. Vsekakor smo tega veselji!
- 26.12. Sveti Stefan nam pomaga. Opoldan se odpeljemo z vlakom v Trento! Z solznimi očmi smo se poslovili od ostalih naših bojovnikov.
Ob 1 popoldne se odpeljemo v spremstvu corporala mažore z vlakom. Adijo Borgo, Santa Brigita, Marter, Novaledo, Selva, Roncegno, Levico. Adajo vsi znani kraji! Adijo Cañdonarzo, tam spredaj Mte. Rover z svojimi serpentinami, tam na levi Vattaro, Valsarda. Zbogom jezero. Zbogom Valsugana!
Vlak drvi mimo Pergine in že smo ob 3 popoldne v Trentu. Mesto je postalo mrtvo. Le to se pozna, da je namesto avstrijskega, vse polno laškega vojaštva. Kar naprej gremo peš proti Bocnu.
Ob pol 5 popoldne pridemo v Gardolo v koncentracijski tabor. Kamor smo peš želeli. Popisali so nas.
Predno nam odkažejo prostor so nas vse pretipali. V Veliko navala je tu.
Trentinci, bivši vojaki, ki pridejo iz laškega in ruskega ujetništva jih takoj odpustij domov. Friskrbeli se si pač vse potrebne listine, s katerimi dokažejo njihovo pristojnost v Trentino.
Frenočujemo seveda tu, pod stražo.
- 27.12. Dopoldne izvemo, da gremo naprej. Ob 10 zjutraj že gremo z spremstvom. V Alle-Sèche se naj javimo, odtam se odpeljemo naprej z avtomobilom. Čez mesto Trento korakamo in pridemo popoldan v Cadine. Tu prenočujemo.
- 28.12. Zjutraj ob 9 uri odkorakamo naprej. Erdlen predlaga, da gremo preko hriba, da ne zamudimo. Gremo v hrib, pridemo v vas Sopramonte. Tu izvemo, da ne moremo naprej in smo se vrnili nazaj v Cadine. Smola!
Čez Vigolo, Vezzano, San Magenza pridemo namesto ob opoldan žele ob pol 3 popoldne v Alle-Sèche. Naravno, da avtomobil nas ni čakal. Dvojna smola!
Ostnemo tu do jutri. Hoteli smo iti naprej do Arco peš, toda spremeljavec nam ne dovoli. Predati, da nas mora tudej na avtomobil.
- 29.12. Ob pol 8 zjutraj se z avtomobilom odpeljemo iz Alle-Sèche. Po Dublini Sarcho se vozimo, mimo Pietramurata ob reki Sarco, tam noter na levi je jezero Cadine, na desni Mte. Brenta, in čez Le Marocche Cenige in San. Martino nas avto pripelje ob 9 dopoldne v mesto Arco. Po ravni lepi cesti zdravimo in smo ob pol 10 dopoldne v mestu Riva ob Gardskem jezeru.
Pred hotelom ~~XXXXXXXXXXXX~~ "LIDO" tik obrežja se avto ustavi. Po kratkem odmoru odkorakamo peš mimo krasnih parkov ob jezeru ~~XXXXXX~~ par hiš na hribu na levi strani z imenom San. Nikola in po enourni hoji pridemo v Torbole.
Takoј pri vohu kampiramo pod laškim šotorom. Tu prejmemo naša četverica kruh in konzerve.
Tudi drugi ujetniki so tu okoli in se nam čudijo, da mi prejmemo še enkrat več kakor oni. Ne vedo pa, da smo že dva dni lačni brodili okrog.
Jutri se odpeljemo vsi "redenti" po gardskem jezeru v Italijo.
Tu še vidim veliki "GRAND HOTEL TOREODE" in krasne so te promenae ob bregovih Garda.
Tu se je svojčas sprehajala avstrijska birokracija.
Utrujeni se podamo spat. Brigajo nas ti lepi kraji!

30.12. Dopolodne nestrpno čakamo odhoda. Iz Riva pripluje po nas/brod "Emo"

Ob 1 popoldne se že poljemo po Gardskem jezeru. Najprej nazaj v Riva. Polno ljudstva se vkrca. Videti je, da je sama revščina. Najbrže begunci.

Ob obali so sledeča mesta, ki sem jih otel pozabi? Na desni so Limone sul Garda, Tignale, Gardola, Maderno, Sali Moniga, Desenzano sul Garda, tu se vpenja v jezero precej velik in dolg jezik, in Sirmione. Na levi pa Torbole, Malcesine, Castelletto di Brenzone, San Zeno di Montegna, Torre del Benacco, Garda, Borgo Bardolino, Lazise in Peschiera.

Od Mercesine do onstran obale do Pieve je enaka širina jezera kakor iz Rive v Torbole. Od tu naprej se jezero vidno razširi in doseže med Torre del Benacco na levi in Sali Moniga na desni strani jezera največjo širino. Do južne obale med Peschiera in Padengho je ta širina okoli 17 km. Od severa pri Riva do jugs pri Rivoltella je jezero dolgo 50 km.

Vsi kraji so nekako krasni gaji. Žal da se je "EMO" ki ima tri turbine /kotle/ in lopate na kolesu, ustavil samo v Torre, -za Grado in Lazise.

Ob pol 8 zvečer je nas pripeljal v laško mesto Peschiera. Skoda, da je ~~xxxxx~~ začelo deževati, ko korakamo v hrib skozi mesto. Skoraj eno uro smo hodili do kraja, kjer smo kampirali. Zopet pod šotorom.

31.12. Tu smo blizu trdnjave, na prejšnjem laškem letališču, pred vasjo Castell Nuovo di Verona.

Dežuje celo dan in noč. Pr espali smo tudi prehod starega v novo leto

1919

1.1. Danes prosimo stotnika, da naj nas pošlje naprej. Malo potrpljenja imejtel Veliko dela imam, je moledoval.

Vreme se zboljša, posije sonce, vzdignejo se gostá megla. Nas mrazi. Za jesti, toliko kod nič!

2.1. Zjutraj se podamo v Peschiera. Opoldan se odpeljemo z vlakom. Od Peschiere čez C avalceselle, San Giogo in Salici, Sona, toda vas je od kolodvora precej daleč, San. Massimo all'Adiže in pridemo po 1 uri vožnje v mesto Verona. Na kolodvoru Portonovo istopimo.

Za kolodvorom so v barskah Angleži in Francozi.

Po ravnini vidimo velikanska kolesa. Črpalke ali kali?

Peš hodimo proti vzhodu. Kupim si cigarete. Tobak in sol prodajajo skupno laške trafike.

Dobro uro smo hodili, ko pridemo pred trdnjavo Procole.

Procole?

Pred njo, v blatu in vodi morje samih šotorov. TABORIŠČE AVSTRILJSKIH UJETNIKOV NA PROSTEM!

Bog vè, koliko tisoč jih je?

Vsi izgledajo zelo slabo, blatni in izčrpani so. Ne ljubi se jim govoriti in tudi ne smemo.

Tedaj v sredini taborišča smo, ko me nečdo kliče po imenu.

Glej jih! Moji tovariši iz baterije so!

Žal jim je, da mi niso tedaj pri Ali ob Adiži ubogeli. Skoraj dva meseca so že tu v tem blatu. Večina je bolnih. Samo enkrat na dan prejemo kaj gorkega in štirje možje mali hleb kruha.

Jamnik me milo pogleda. Pomagal bi jim radi!

Erdlen jim pove, sami da so krivi. Prej bomo mi doma, nego vi, jim poreče.

Dobro se je moralo nam goditi porečajo, rajeni, da smo. Smilijo se mi. Marešialo nas tira naprej.

Naj jim kaj pomagamo, če bo mogoče. Obljubimo!

Zbogom tovariši-mučenci! Zbogom!

To je še dobro, da so skupaj. Lažje prenašajo gorje, kakor če bi bili raztreseni.

Milo gledajo za nami, kálo se podamo skozi vhod v trdnjavo. Letnica 1848 nad vhodom mi pove, da so te trdnjave sezidali tega leta Avstrijci, ko so imeli te kraje pod svojo oblastjo tedaj.

Notri nas vržejo med Čehoslovake in Jugoslovane. Da! Med semimi Srbi smo. V neki nizki kasematti smo. Klet je cementirana in precej suha. Spali bomo na slami.

Zvečer dobimo neko go rko gosto juho in dva možš hleb kráha. Dobro je!

Jaz in Erdlen si poiščeva prostor med njimi in kmalu zaspimo. Oba Furlana sta se zgubila.

- 3.1. Krasen dan, podamo se na dvorišče. Izvem, da čehoslovski in Jugoslovani ne smejo delati! Zdaj se prelevim iz Italijane v Jugoslovana. Razumemo se.

XXXXXXXXXXXX Srbi so suhi, črni toda dobri. Brača smo! Pomagamo si eden drugemu. Oni nam dajo pušiti a mi njim kruha.

Saj ga prejmemo mi štirje cel hleb dnevno, oni samo pol.

Bojevali so se proti Avstriji, bili so zajeti in sedaj so tukaj.

Za božič je šlo 1.400 Primorcev v trdnjavo San.Felice pri Turinu.

Jaz in Erdlen ugibava, kam bi krenile. Ali k Jugoslovanom? Primorcem?

Izvem pa, če se vpiševa za G oričane bi nas poslali v Turin. Če pa za Jugoslovana moramo še čakati, da se nova jugoslovanska država uredi. Kake dva, tri mesece bi trajalo.

Tedaj se zapiševa, da smo Tržačani. F urlena ostaneta pa Furlana in so jih poslali nekam drugam. Niti zbogom nista nama rekla!

Ujetniki, bodisi čehoslovski, Jugoslovani, Primorci, ki so se bojevali proti Italiji so zunaj na prostem.

Vsi drugi, ki se niso bojevali proti Italiji, kakor na primer, jaz in Erdlen, smo pa znotraj v trdnjavi pod streho!

Vsak dan vozijo avtomobili rdečega križa bolnike v bolnico.

Ni čude, po zimi v tako slabem vremenu in še slabši hrani! Pa še v blatu in vodi.

Smilijo se nama naši tovariši tam zunaj, toda pomagati jim ne moremo ničesar, ker ne pustijo laški stražerji nikogar ven.

Med nami so tu internirani tudi češki in slovaški čestniki, med njimi je tudi neki polkovnik. D obijo pa hrano in plečo kakor laški čestniki po činu seveda.

Vsi so prejeli za dva mesece in sicer: naredniki vsak dan 1 liro, podčestniki 16 lir, moštvo pa po 8,25 lir. ~~xxx~~

Jaz in Erdlen seveda nič!

Pogovarjava se z laškimi stražerji. Alpinci in bombardieri so! Tudi ti nama povedo, koliko je bilo ujetnikov. Več kakor 100 vlakov so jih že odpeljali širom po celi Italiji.

Cel čas vojne jim nigdar ni belega kruha in mesa zmanjkalo. Iz Amerike so dobivali živež.

Tudi v Italiji, da so komunisti. Kaj je to? Hočejo sami biti svoji gospodarji v tovarni, rudniku, povsod.

Skrajni čas je že bil, da se je vojna nehala. Po velikih mestih, da

so se že puntali. Vojsštvo je naredilo red.

Poprosimo jih, če nam dovolijo, da bi šli obiskati znance, tam zunaj. Rustili bi naju. T oda tam preko žične ovire so zopet stražež Niš ne bo!

Zopet prihajata dva črna avtomobila rudečega križa. Glej tam, ti so pa avstrijski.

Izčrpene ujetnike, sama kost in koža jih je, naložijo vanje. In že drviijo.

Vsak dan je nekaj mrtvih. Ubogi vojaki!

Popolden pride zopet nov dotok ujetnikov v trdnjavo. Srbi in Čehoslovaki so.

Kakor roj čebel brenči okrog in okrog trdnjave. Vse mogoče obreze vidiš!

Tam gori se sprehajajo avstrijski častniki. Ne smejo se pogovarjati z moštvom.

Zvečer se počeva jaz in Erdlen k Srbom.

- 4.1. Krasen danen dan! Vse tiho! Kar neenkrat živžav. Vse se čedi, išče uši!

Tudi midva sva se jih nalezle.

Cel dan moj tovariš hodi tja in sem, sam ne ve zakaj?

Avtomobili vozijo vsako uro bolnike proč. ~~XXXXXXXX~~

Danes sta dva infanterista in neki avstrijski topničar umrli. Našli so jih zjutraj podšotorom mrtva.

Nepopisno žalostno je to dejstvo, od lakote!

Za čudo pa je na vsem prostoru prav malo Nemcev in Ogrov.

Ali so res samo slovanski polki prišli v ujetništvo?

Popoldne sva končno bila prideljena k "redentom": Iz Istre, Reke, Pule in Trata so. Ve čina Hrvatli, ki znajo malo laško. Tudi tu je žalostno. Hrana ista, toda uši ker lezejo, kakor mravlje po tleh!

Ponoči jo uderiva kar k Srbom.

Pripravljajo se, da pojdejo ju tri od tod. Toda za naju ni hrane več tu. Sami so jo delili.

- 5.1. Ne morem več strpeti, želim si že proč od tega kaosa.

Zakaj ne pustijo ljudstvo domov, ki vendar tako hrepeni po domu? Vsak dan je več bolnikov. Z nim ne uga je hrana, drugim počnebjje.

Spoznam se z nekim zidarjem iz Pule. Ob Soči, da je bil že pred 2 leti ujet. Sedaj so ga poslali semkaj. Tudi mojega očeta pozna.

- 6.1. Nemci in Ogrli gredo od nas. D omu? Ne! V Kalebrijo! Cel ~~XXXXXXXXXX~~ vlak jih je.

Erdlen tuhta, kako bi pobegnile? Ni za reskirati, saj je okrog teborišča žična ovira in polno straž.

Zvečer jekne v naši bližini strel iz puške. Laška straža ustrelil ~~XXXXX~~, nekega Čehoslovaka v trebuh. Radi kruha je bil pretep. Se v ujetništvu se plete staro sovraštvo nsprej.

- 7.1. Danes pridejo neki častniki, ki nas vprašajo, če smo se bojevali proti njim. Ma kô? Le par jih je bilo, ki so pa bili že pred letom ujeti.

Danes je zopet neki ujetnik umrl. Bolnih je pa zelo veliko.

Nad trdnjavo zaplapola velika laška trikolora. Zmaga? Nobeden, niti Lahi sami ne vedo, zakaj!

bilo
Včeraj je vendar nekako premirje?

Že sva mislila, da bodo nes pustili ven, ko pridejo častniki in nas naženejo nazaj.

Ali hočete Sicilijo ali Kalabrijo? Je boljše v Tratu jim odgovorim in se zgubimo.

Z takimi mladimi tiči se nič ni ukvarjati!

Proti večeru pride nov dotok ujetnikov. Odkod neki prihajajo? Iz dela! Drugi odhajajo zopet na delo. Ne potrebujejo veliko delavcev. Veselá so, da po dolgem času zapustijo šotore.

Vidi se jim na obrazu, ko korekajo v spremetvu straž mimo nas.

Naših ni poleg!

10.1. Zadnja dva dni nič novega.

Opoldan se ps odpelje od tu 1.600 J ugoslovenov proč.

Fravijo, da na delo. S ami so prosili za to. Tudi mnogo topničarjev je med njimi, toda nisem mogel zvedeti ako je med njimi tudi kaj mojih tovarišev iz I. baterije. Želim ji vso srečo!

11.1. Danes se pogovarjave z nekim nadporočnikom, ki je bil tudi ujet v Trentu. Slovenec je in tudi on je povedal, da je le on ostal pri četi, medtem, ko so vsi nemški častniki že prej pobegnili z izgovorom, da gredo k polkovnemu poveljstvu.

Le meni verjemite, da so nas nemški častniki takorekoč izdali! Zdaj bomo pa morali tu tako dolgo čakati, da se sklene in podpiše mir med državami.

Sedež ko nastejajo nove države, bo vsaka teh držav morala drago plašeti naše ujetništvo.

Ali mar mislite, da Leh nam daje zastoj streho in hrano. Kaj še!

Zna pa še dolgo trajati predno se ta stvar uredi.

Komisli te ta ogromna masa ljudi! To bo še prometa pri železnici.

Toda ujetnik biti, to je hudo!

Dobro se mi vidi, da sem se izdajal za Tržačana.

Ob 7 nam naznanijo, da se naj pripravimo vsi tisti, ki smo iz Trata, Istre! Živeli! Veseli smo.

Nekemu dalmatincu prodam skoraj nov telovnik za celi dve liri. Saj jaz ga ne bom več rebil. Polno je uši v njem. Njega pa bo le grell!

On in jaz sva bila vesela.

Tudi Erdlen ga proda, toda za tri lire. Večjo srečo ima. Ne! Več kadi nego jaz!

Nigdar ga še nisem videl, da bi ne kadir neprenehoma. Misli da kroti, misli, mi venomer pravi.

Obs sva dala po 1 liro stražerju, da nam kupi cigarete. Nigdar več ga nisva videla.

Pride seržente. Če nam naredi uslugo. Kadila bi rada. Čez pol ure, d da pride in pojde v mesto. Ovedala sva mu tudi, kako je naju stražar opeharil. Zekaj sva tako neumna in vsakemu zaupema.

Vrne se. Dve liri za cigarete. K akšne? Tiste, ki jih je največi!

Tudi tega moža poštenjakerja nismo več videla!

Ob 7 zvečer kličejo nas v pisarno. Za dva in pol meseca prejmemo 3 lire. Čakati moremo na avtomobil. Lej, lej, to ni kar tako si bodi!

Ob 9 zvečer se vkrcamo v avtomobil.

Vrata se odpro in hajd v svobodo. Zunaj po šotorih vse tiho in mirno. Spijo.

Tam nekje so moji tovariši! Kdo jim bo povedal, da gremo domov.

Kmalu po 9 uri zvečer smo že na postaji v Portonuovo v Veroni.

Na peronu čakamo naš vlak do polnoči. Vsake 1/4 ure pride vlak ali iz Trenta, Milana, S ami potniški in brzovlaki.

13.1. Dan se že Vesel sem tega. Vsaj notranjost Italije bom videl po dnevi.

Nas "iredentov" je 12 v spremstvu caporala mažore, ki nas mora ~~ep~~ spremiti do Tratal

Zdaj pride naš vlak. Potniški je!

Ob pol 7 zjutraj se odpeljemo iz kolodvora. Mesto Verona z svojimi trdnjavami beži mimo nas.

Vozimo se mimo sledečih postaj: Verona, San.Michele, San.Martino di buon Albergò, Vago, postajca Calderino, Bagni di Caldiero, San. Bonifacijo, Lonigo, Motebello, Vicentino, Altavilla, Vicentina, Tavernella, Vicenza.

Sem pridemo ob pol 10 dopoldne.

Od Vicenza se peljemo čez Cittadella, Castelfranko veneto. Tu se presedemo na drug vlak, ki nas popelje mimo Campo ssepiero, Campodarsego, Vigodarzeza v Padova.

Sem pridemo ob pol 1 popoldne.

Z caporale mažore se podamo, na moje izredno željo-Proročno k domu Sv. Antona Padovanskega, Krasna katedrala z nešteti kupolemi in zelo lepim pročeljem. Na levi strani spomenik nekemu generalu. Toda cerkev je bila iz neznanega vzroka zaprta, tako da se nis m mogel ogledati notranjščine. Vhod v magistrat je pa popolnoma sličen lju-bljanskemu.

Pač pa mimo grede sem si ogledal tudi veličastno katedralo Sv. Jus-ta, ki je slična od daleč Sv. Antonu, toda pročelje je moderne kon-strukcije. Glavna vrata so navadna, toda stoli na levi in desni okrog glavnega oltarja so umetnina, ki v rezljanju nima para. In slike nad temi stoli v polkrogu zopet umetnina zase.

Žal,,da ni časa ker me vodnik sili, da gremo ~~xxxxxxx~~ proti ko-lodvoru.

Ob 1/4 na tri popoldne se odpeljemo naprej.

Preko Ponte di Brenta, Dolo, Marano, Spinea pridemo ob 4 popoldne v Mestre.

Podamo se v mesto, saj bomo morali čakati več ur na prihodnji naš vlak.

Pri kolodvoru ima v najemu restavracijo neki Lah, ki je pred vojno imel v Pulju kavarno in je mene in tovariše iz Pulja dobro pogostil. Mnogo smo se pogovarjali o Pulju. Nazaj, da bodo šli v kratek. Erdlen se prisede in zopet nam gospodinja prinese pijačo.

Ob 11 ponoči se šele naš vlak premakne.

Iz Mestre, Merocco, Mogliano Veneto, Preganzioloⁱⁿ pridemo opolnoči v Treviso.

14.1. Nismo prav vozili. Ah ta caporale mažore! Nazaj v Mestre se odpel-jemo. Tja pridemo ob 1/ 4 na 6 zjutraj. Tu čakamo do 8 zjutraj.

Od tu se odpeljemo ob 8 in preko Fa_varo Veneto, Dese, Mercon, S. Michele del Quarto, Musest_re, Borgo Garibaldi Mecla, saj semkaj je streljala naša baterija nekam.

Pozorna sva jaz in Erdlen! Da, bližamo se proti Piavi. Proti pijav-ški fronti!

Se enkrat me usode prápelje v kraj, kjer sem se bojeval!

Par ~~xxxxxxx~~ postajic, ki se jih nisem zapañnil in že je tam v dal-javi ob cesti, ki gre pol nami Foesalta di Piave, za to pa Noventa di Piave, na desni strani pa Musile.

Koliko krat sem te obstreljeval. Kje neki je tičel tisti laški mi-nomet in strojnica, ki sem jih uničil

Če pa bi sedaj izvedel Lah, da sem bil jaz tisti, ali bi me pustil naprej? Bo g vel!

In že prekoračimo Piavo.

Kako je vijugaste tam na levi. Ni čuda, če se je streljalo v naše.

In tam so laške prve črte. Glej, strojnična gnezda!

Piava teče pod mostom preko katerega vlak počasi pelje, mirno naprej kakor, da se zadnji čes ni prev nič zgodilo. Mar je njej bila vojna ob njenih bregovih.

In že smo v San.Dona di Piave. Veliko bolj je stolčen, kakor je bil merca lanskega leta.

Sedaj se vračam kot "zmagovalec!"

Že pelje vlak naprej. Tam drži cesta proti Noventi di Piave. Zbogom Piave in San.Dona, Noventa, Zenson, Musile, Cavaruccherina, Oswaldo. Zbogom!

In tam Calvechia, tam je bila naša baterija. In tu na desni cesta, kjer me je Lah obstreljeval lansko leto merca meseca, ko sem se vračal nazaj k Piavi. In tu naši strelski jarki.

Še vedno gledam iz okna železniškega vagona nazaj. Na Piavo, na Pieve! Zbogom Pieve!

Smó že v Ceggia, tu so bili naši vozni parki! Vse se še vidi! Spomini na negdanje čese! Od tu drži na levi cesta v grozni Cess-
-Alto!

Vlek drvi naprej. Preko Livenze se peljemo počasi. Še pol ure. V Stino di Livenza smo ob 11 uri.

Naprej drvi vlak.

Kar je zadaj je pozabljeno. Duš in misli se obračajo proti domu! Dal!

In že bežijo mimo nas: Portogruaro, Latisana, čez Tagliamento, San. Giorgio di Nogero. V Furlaniji!

Pri Torze di Zuino je bivša laška postaja. pri meji pod Avstrijo. Kje bo sedaj?

In smo v Cervignano, avstrijska obmejna postaja, sedaj je globoko v Italiji.

Mimo Villa Vicentina, Piesis, Ronchi, Monfalcone.

Tam gori je Grmada, sem smo streljali. Tam gori je naša negdanja prve črta, tam na obronku tistega hriba. Za hribom je Medjvas!

Vlek pride v Nabrežino in ker naprej. Na Občini smo ob 5 uri popoldne.

Čez "svete stopniče" se podamo peš v Trst. V grad Sv. Justina moramo iti.

Ali bi pobegnil?

Ob 6 popoldne se vrata Castell San.Giusta zaprejo za nami.

Polno ljudstva je pred durmi. V si Tržačani so tam spuščeni, le da dokažejo da so sem pristojni.

V drugem nadstropju nem odkeže o sobo.

- 16.1. Danes dopoldne nas popišejo. Govorimo resnico. Ko prejmejo, da smo istovetni nas izpustijo. Ako ne, pošljejo dotičnega nazaj v Verono!

Petim se je to pripetilo. Iz krenjskega in štajerskega so ne Tržačeni. Nobeden jim ne more pomagati. Jokaje v spremstvu vojakov odkonakajo iz dvorišča, žalostnega srca.

Nam se kaj takega ne bo pripetilo? Lahko, ako starši niso več v Pulju!

Polno je tu Orkov in bivših avstrijskih častnikov.

- 18.1. Zednje 3 dni v nestrpnem pričakovanju naše odreditve.

Erdlen odide ob 7 zjutraj domov. Zbogom tovariš, moj zadnji tovariš moje negdanje baterije!

Opolden sem bil poklican tudi jaz in ^{nek}voj vojni tovariš iz Pulje. Da, ujemali so se podatki.

Ob 1 popoldne sva že na postaji Me_ridionale. P
Po mestu grede naju Tržečani sprašujejo, če smo videli tega in tega.
Nič! Nič!

Vlak proti Divači. Vstopiva brez kaknega spremstva. Z listino, ki pravi, da sva pogojno odpuščena iz taborišča bivših avstrijskih vojskov.

Zdaj sem šele pravzaprav prost!

Divača, Herpelje in naprej, naprej. Mudi se! Vlak vozi prepočasi.

Pisino, sredi Istre smo.

Ob 7 zvečer končno pripelje vlak na postajo v Pulju.

Samo laško vojaštvo! Avstrijako? Pokažem listino! Vse v redu.

Negdanje avstrijske Pole ni več. Laška je!

Kmalu po 7 uri pridem domov. Kdo je? Nihče drugi! Kdo? Franc.

Tedaj mi šele oče odpre! Boji se laških prenspežev. Vedno je ka-
ka pstrulja tu. Hišo so hoteli nam zažgati. Kamenje so metali v
okna.

Ne bojte se!

Fredno sem vstopil v hišo sem odvrigel avstrijsko obleko polno laš-
kih uši, ki niso nič boljše kakor avstrijske.

Ali se je tako izvršilo, kakor sem pravil? Se je! Točno tako!

Nismo bili Avstrijci, še manj Italijani.

Jugoslovani smo- v J_ugoslavijo pojdemo!